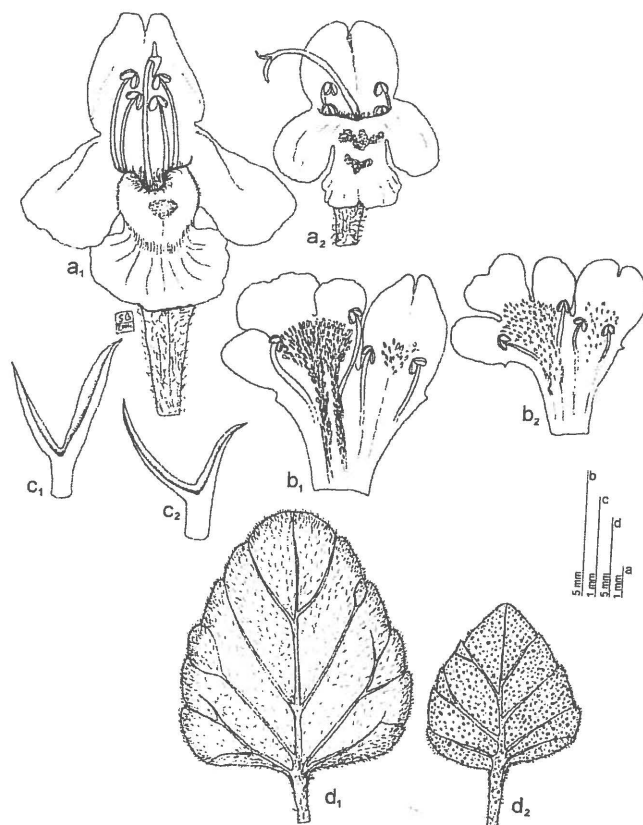

FLORA

BOSNAE ET HERCEGOVINAE

IV SYMPETALAE

4.

ZEMALJSKI MUZEJ BiH, SARAJEVO

**ZEMALJSKI MUZEJ BOSNE I HERCEGOVINE U SARAJEVU
PRIRODNJAČKO ODJELJENJE**

FLORA

BOSNAE ET HERCEGOVINAE

IV SYMPETALAE

PARS 4.

POSEBNO IZDANJE

Knjiga IV

Glavni urednik
Dr Teofil Slišković

SARAJEVO, 1983.
SOUR »SVJETLOST«, OOUR Štamparija »Trebinje«, Trebinje

FLORA
BOSNAE ET HERCEGOVINAE
IV SYMPETALAE
4.

Morientibus auctoribus
Dr. Günther Beck — Mannagetta
et Karlo Maly

continuavit
Dr Željka Bjelčić

FLORA
Bosne i Hercegovine
IV Sumpetalae
4.

Poslije smrti
Dr Günther Beck — Mannagette
i Karla Malyja

nastavila
Dr Željka Bjelčić

PREDGOVOR

Četvrti dio Sympetalae (IV — 4) Flore Bosne i Hercegovine* nadovezuje se na prethodne dijelove. U njemu su sadržane porodice Campanulaceae i Compositae. Osim toga u ovoj knjizi su pridodate porodice Oleaceae i Caprifoliaceae, te rodovi Satureja, Calamintha, Micromeria, Acinos i Clinopodium iz porodice Labiatae, što je bilo izostavljeno u ranijim dijelovima. Na taj način, štampanjem ove knjige, završava se prikazivanje cjelokupne flore cvjetnica (Spermathophyta) i paprati (Pteridophyta) u Bosni i Hercegovini.

Predajući posljednju svesku u štampu moramo se podsjetiti da je prvi dio Flore Bosne i Hercegovine štampan 1903. godine, što znači ravno prije 80 godina.

Rodove od uključivo Amphoricarpos do Carthamus obradio je akademik Ernest Mayer iz Ljubljane, rod Hieracium mr Davorka Živković, Zemaljski muzej, porodice Oleaceae i Caprifoliaceae akademik Pavle Fukarek, rodove Satureja, Calamintha, Micromeria, Acinos i Clinopodium dr Čedomil Šilić, Zemaljski muzej, a sve ostale rodove obuhvaćene u ovoj knjizi obradila je dr Željka Bjelčić. Na kraju knjige dat je popis najvažnije literature, koja se odnosi na Floru Bosne i Hercegovine, koju je pripremio dr Čedomil Šilić.

I u ovoj knjizi je zadržan način bilježenja lokaliteta, skraćnice za autore kao i granice teritorije kao i u ranijim sveskama. Svi podaci o lokalitetima koji su bez oznake izvora, odnose se na podatke i iz herbarske zbirke Zemaljskog muzeja (SARA) u Sarajevu.

I ovom prilikom zahvaljujemo se akademiku Ernestu Mayeru za sugestije i dragocjenu pomoć u prikupljanju literaturnih podataka.

* Samoupravna interesna zajednica nauke Bosne i Hercegovine finansirala je u cijelosti štampanje ove knjige.

Kratice imena skupljača i nekih autora
Abbreviationes nominum sollectorum et nonnullis auctorum

A. — Adamović	Fri. — Fritsch K.
Ap. — Apfelbeck	Fk. — Fukarek P.
A. K. — Ascherson P. & Kanitz A.	Gi. — Ginzberger
Asch. — Ascherson P.	Gr. — Grebenščikov
Ba. — Bajić D.	Gu. — Gugler
B. B. P. — Bajić D., Bjelčić Ž., Popović S.	G. — K. — Gross L. & Kneucker J.
B. — Beck. Mannagetta G.	Gut. — Gutwinski R.
Ba. — Baumgartner	Hc. — Halacsy
Be. — Behrendsen	Ha. — Handel-Mazzetti H.
Bi. — Bierbach	Ha. Fa. — Handel-Mazz., Stadlmann J., Janchen E. et Faltis F.
Bj. — Bjelčić Ž.	Haw. — Hawelka V.
Bl. — Blau O.	Hellweger
Boll. — Boller A.	He. — Hilda Ritter-Studni-
Borb. — Borbás V.	H. R. — čka
Bornm. — Bornmüller J.	H. — Hofmann F.
Boš. — Bošnjak K.	H-at — Horvat I.
Brancs. — Brancsik K.	H-ić — Horvatić S.
Br. — Brandis E.	Hor. — Horwood
Bu. — Bucalović	Ja. — Janchen
Cal. — Callier	Je. — Jeglinger
C. — Conrath P.	J. — Jurišić Ž.
Ć. — Ćurčić V.	Kar. — Karaman
D. — Degen A.	Ka. — Karlinski J.
Dev. — Devetak Z.	Kn. — Knaap
De. — Deyl	Kne. — Kneucker
Df. — Dörfler	Ko. — Korica B.
Đ. — Đuran Đ.	Ku. — Kušan
Fab. — Fabijanić	K. — Kutleša Lj.
Fa. — Faltis F.	Lag. — Lager
F. — Fiala F.	Lak. — Lakatoš
Fi. — Fidler F.	Lk. — Lakušić
Fo. — Formánek	La. — Latzel
Fr. — Freyn J.	LL. — Lažetić Lazar
Fr. Br. — Freyn et Brandis	Ls. — Laus
	L. — Lindberg

Lin. — Lindtner	Sag. — Sagorski E.
Lo. — Loschingg W.	Sa. — Santarius
Mak. — Makovsky	Schi. — Schiesl
Ma. — Marchesetti C.	Schil. — Schiller
M. — Maly K.	Schloss. & Vuk. — Schlosser & Vukotinić
Mat. — Matulić	Schne. — Schneider
May — Mayer	S. — Sendtner O.
Mi. — Mišić Lj.	S. D.; Sill. & Deyl — Sillinger-Deyl
Mo. — Moellendorf	Si. — Simonović
Mr. — Muravjov	Sim. — Simony
Mu. — Murbeck Sv.	Sl. — Slavnić Ž.
Na. — Nagy	Sta. — Stadlmann J.
O. — Oborny A.	St. — Stark
Pć. — Pančić J.	Str. — Struschka H.
P. — Pantocsek J.	Šm. — Šmarda
Pe — Petrović	Š. — Šilić
Pi. — Pichler A.	Tr. — Trinajstić I.
Pl. — Plavšić S.	V. — Vandas K.
Po. — Popović S.	Vi. — Vierhapper
Pre. — Preissmann	Vis. — Visiani R.
Pro. — Prodan	Wa. — Watzl
Pr. — Protić Đ.	W. — Wettstein R.
Raap — Raap	Wies. — Wiesbaur J.
Raap-Cal. — Rapp-Callier	Wi. — Wibiral
Reich — Reichenbach	Z. — Zahlbruckner A.
Reich f. — Reichenbach fil.	Ze. — Zerny
R. — Reiser O.	Za. — Zahn, K. H.
Ro. — Rohlena J.	
Ron. — Ronniger	

Fam. **OLEACEAE*** Hoffmannsegg et Link 1813—1820. Fl. Portug. 1: 385.

Subfam. **OLEOIDEAE** Knoblauch in Engler et Prantl 1892. Nat. Pflanz. 4 (2): 5.

Trib. **FRAXINAE** DC. 1844. Prodr. 8: 274.

FRAXINUS L. 1753. Sp. Pl. 2: 1057; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 477.

Subg. *FRAXINUS*

Syn. *Fraxinus* L. subg. *Fraxinaster* (DC.) Dippel 1889. Handb. Laubholz. 1: 33; *Fraxinus* L. sect. *Fraxinaster* DC. 1844. Prodr. 8: 276.

Sect. *FRAXINUS*

Syn.: *Fraxinus* L. subsect. *Bumelioides* Endl. 1838. Gen. Pl.: 573; *Fraxinus* L. sect. *Bumelioides* (Endl.) Vassilcz. 1952. Fl. SSSR 18: 492.

1. **F. excelsior** L. 1753. Sp. Pl. 2: 1057.

var. *excelsior*

Tipični brdski oblik rasprostranjen pojedinačno ili u manjim grupama gotovo na cijelom području zauzimajući veće brdske i gorske visine i vlažne udoline unutar krša. Karakteristična vrsta zajednice Acereto (Ulneto) Fraxinetum.

Bosna: Vran (Ozren), 1020 m, na sjevernoj strani Bukovika; blizu Emirovića kod Hreše, 940 m; iznad Nahoreva 900 m obilno, kod Mrkojevića iznad Koševskog vodopada na Bukoviku 1160 m, na Bukoviku kod Ravne na Trebeviću (Bara pod Gradinom kod Kumana 1070 m), na južnoj strani kod Blizanca 1110 m, Petrovići na Igmanu (Bezistan 950 m, Grkarica 1184 m etc.), ispod Hodže na Ravnoj planini: kod G. Vihari 800—1080 m, blizu Hrančića kod Foče 1160 m; blizu Podrida kod Čelebića (K. Malý, GZM XLV, 1933: 971). Na rijeci Dobrači kod lugarske kuće (područje Knežine), na prevoju Karaula između Olova i Kladnja, na planini Konjuhu. U zapadnoj Bosni čest na višim planinskim grebenima, tako na Staretini, Goliji, Šator planini. U prašumi Perućici kod Tunjemira (Fukarek, obs.).

Hercegovina: u Vučjoj bari i na sjevernom području Babe planine kod Gackog (svugdje rjeđi nego *F. ornus* K. Malý, 1928). U strmim točilima na zapadnim padinama Borašnice (kod Konjica), te pojedinačno i na drugim mjestima, na planini Prenju (Tisovica — Idbar), Veleži (Veliki i Mali gradac) (Fukarek obs.).

Obradio: P. Fukarek.

var. *intermedia* Fukarek (rukopis)

Syn.: ? *F. excelsior* L. var. *acuminata* Schur 1886. Enum. Pl. Transsilv.: 452.

Bosna: Zlokučke Luke u slivu Gostović potoka 760 m, kod Ilijaša u dolini Ljubine (u velikom mnoštvu), u klancu Vogošće blizu Vel. Perce 770 m, na potoku koji se od Hreše spušta u Lapišnicu, u Sarajevskom polju kod Neđarića, u dolini Koševa 650—700 m, uz obalu Miljacke u Sarajevu (K. Malý, 1923). U dolini Krivaje kod Krivaje, Careve čuprije, Soluna, Olova, Ribnice, u guduri Čuda, na Misočkom potoku, pri izvoru kod Kleka (Sarajevo) K. Malý, 1928).

(Svi primjerci u gradskim parkovima Sarajeva pripadaju ovom varijetetu, kao i u dolini rijeke Bosne, Zujevine, Lepenice, Fojnice, Prače, Bistriče, Sutjeske.)

2. *F. angustifolia* Vahl 1804. Enum. Pl. 1: 52.

Syn.: *F. excelsior* L. subsp. *angustifolia* (Vahl) Wesmael 1892. Bull. Soc. Bot. Belg. 31: 99; *F. oxycarpa* var. *angustifolia* (Vahl) Lingelsheim et var. *australis* (Gay) Lingelsheim 1907. Bot. Jahrb. 40; *F. rostrata* Guss. 1826. Pl. rar.: 374; *F. oxycarpa* var. *rostrata* (Guss.) C. Koch 1872. Dendrol. 2: 245.

subsp. *angustifolia*

Syn.: *F. excelsior* »lučki jasen« A. Pichler 1905; *F. oxycarpa* (Willd.) Murbeck 1891. Lunds Univ. Arsskr. 27: 92; *F. angustifolia* var. *oxycarpa* (Willd.) P. Fukarek 1960. Glas. za šum. pok. Zagreb: 227.

Bosna: u Livanjskom polju kod sela Lusnići i Ljubunčići (HR.).

Hercegovina: uz Neretvu kod manastira Žitomislići oko 30 m više prilično visokih stabala (Mu., 1891), Mogorjelo kod Čapljine, na Neretvi kraj Počitelja, Gabela, oko Čapljine, na rijeci Bregavi, uz obale Trebižata, kod Studenaca i vodopada Kravice, u polju oko Ljubuškog, uz rijeku Bunu kod Mostara, uz rijeku Lišticu i oko Mostarskog blata, oko Boračkog jezera i na drugim mjestima (M., 1928), u Dabarskom polju, uz Trebišnjicu oko Trebinja, kod Mostre i Lastve i na drugim mjestima (u današnjem Bilećkom jezeru) (Fk.).

subsp. *pannonica* (P. Fukarek) Soó et Simon 1960. Acta Bot. Acad. Hung.

Syn.: *F. excelsior* Neilreich 1869; *F. excelsior* var. *pannonica* P. Fukarek 1960. Glas. za šum. pok. Zagreb: 229; *F. ptacovskii* Domin 1937. Lesni. Prace: 410; *F. pojarkoviana* Vassilcz. 1952. Fl. SSSR 18: 750.

Bosna: u okolini Gradačca (Han Kornica) u sjevernoj Bosni (M. in shedae kao *F. potanophyla* Herder) (Fukarek, 1963, Djela Nauč. društva BiH, knj. XX, pag. 71), u okolini Kulen Vakufa, Ripač, Lukovo kod Bihaća, Otoka kod Bosanske Krupe, uz rijeku Gomionica kod sela Maricko, revir Busnovi kod Omarske i Petrov gaj blizu Prijedora, okolina Banja Luke, šume oko ušća rijeke Vrbasa, okolina Srpcu, Laktaša, gajevi u Lijeveča polju, kod Međuvoda i Bosanske Dubice, oko Bosanske Gradiške i Podgrahova, u lugovima oko Prijedora i Bos. Novog, uz rijeku Ukrinu kod Prnjavora, šume uz riječicu Vijaku, uz obalu Save pod planinom Motajicom, okolica Bosan. Broda, uz potoke na području Vučjaka, uz donji tok rijeke Bosne, okolica Hordića, Toplik kod sela Donji Osječani blizu Doboja, uz Bosnu kod Zavidovića, uz rijeku Spreču oko Lukavca i Živinica, u prostranim lugovima uzvodno od Doboja do Karanovca, uz rijeku Tinju, Srebrenik, kod Gradačca,

Han Kornice, uz rijeku Brku, Bodežište, Donji Zovik kod Brčkog, uz rijeku Drinu oko Bijeljine, Svinjareva, Brodac sve do Bratunca uzvodno i na mnogim drugim mjestima (vidi Karta nr. 4 u Fukarek l. c.: 69).

Poljski jasen, vodeni jasen, lučki jasen (u Hercegovini, K. Malý, 1928).

U Bosni i Hercegovini rasprostranjene su dvije podvrste, od kojih subsp. *angustifolia* ima široko rasprostranjenje u zapadnim primorskim predjelima, u priobalnim šumama i sastojinama rijeke Neretve i njenih pritoka, Trebišnjice, i u nižim kraškim poljima. Subsp. *pannonica* raširena je u sjevernim panonskim predjelima uz rijeku Savu i njene pritoke, te u močvarama i barama na tom području. Sastavni je dio lužnjakovih šuma (*Genisto elatae-Quercetum roboris* Ht.), a stvara i posebnu zajednicu sa kasnim drijemovcem (*Leucoio-Fraxinetum angustifoliae* Glavač).

Subg. *ORNUS* (DC.) Vassilcz. 1952. Fl. SSSR 18: 487.

Syn.: *Fraxinus* L. sect. *Ornus* DC. in Lam. et DC. 1805. Fl. Franc. ed. 3. 3: 496; *Ornus* Necker 1790. Elem. Bot. 2: 198.

Sect. *ORNUS*

Syn.: *Fraxinus* L. sect. *Euornus* (Koehne et Lingelsh.) Vassilcz. 1952. Fl. SSSR 18: 488; *Fraxinus* L. subsect. *Euornus* Koehne et Lingelsh. 1906. Mitt. Deutsch. Dendrol. Ges.: 66.

3. *F. ornus* L. 1753. Sp. Pl. 2: 1057.

Syn.: *F. paniculata* Mill. 1768. Gard. Dict. ed. 8, no. 4; *F. florifera* Scop. 1772. Fl. Carniol. ed. 2. 2: 282; *F. montana* Salisb. 1796. Prodr.: 14; *Ornus europaea* Pers. 1805. Syn. Pl. 1: 9; *O. florifera* (Scop.) Steudel 1841. Nomencl. Bot. ed. 2. 2: 647.

subsp. **ornus**

var. *ornus*

Syn.: *F. ornus* L. var. *typica* Lingelsheim in Engler A. 1920. Pflreich 72: 243; *F. ornus* L. var. *latifolia* Dippel 1889. Handb. Laubh. 1: 62.

Rasprostranjen na cijelom području pretežno združeno na suhim toplim južnim padinama do 900 m nad. vis. u različitim termofilnim zajednicama, uglavnom sveze Orno-Ostryon. Izbjegava ravnice i vlažna tla, čest u sastojinama klisura i na kršu («kraški jasen»), gdje se obilno koristi kao »lisnik« za zimsku ishranu stoke.

var. *angustifolia* Ten. 1831. Syll. Fl. Neap.: 11.

Bosna: na južnoj strani Borovca kod Pala oko 1100 m (M.).

var. *sanguinea* Hausm. in Dalla Torre et Sarnth. 1912. Fl. Tirol 6 (3): 78.

Bosna: pojedinačno sa zelenom glavnom podvrstom na krševitoj južnoj strani Trebevića (M.), inače čest u Sarajevskoj okolini (Fk.).

var. *argentea* (Loisel.) Gren. et Gord. 1852. Fl. Franc. 2: 471.

Hercegovina: rijedak u okolini Trebinja, padine Leotara (Fk.). U populaciji zapadne Bosne i Hercegovine čest, pa bi se možda mogao pridružiti posebnom taxonu.

var. *diversifolia* Rochel 1828. Pl. Banat. Rar. 44, tab. 7, fig. 18.
Bosna: kod Han Omerove česme blizu Hreše (Fk.).

subsp. **rotundifolia** (Lam.) Wesmael 1892. Bull. Soc. Bot. Belg. 31: 78.

Syn.: *F. rotundifolia* Lam. 1788. Encycl. Meth. Bot. 2: 546.

Monograf A. Lingelsheim (in Engler Pflanzenreich 1920. 4: 18) smatra ovu podvrstu posebnom južnoevropskom, odnosno balkansko-apeninskom vrstom od koje se u ranije doba iskorištavao (narezivanjem kore) poseban sok (smola) pod nazivom »Manna« (crni jasen = *Mannaesche*) mnogo tražena u ljekarstvu. Zahtijeva još detaljnije istraživanje.

Subg. *MELIOIDES* (Endl.) Lingelsheim 1907. Bot. Jahrb. 40: 219.

Syn.: *Fraxinus* L. subsect. *Melioides* Endl. 1838. Gen. Pl.: 573;
Fraxinus L. sect. *Melioides* (Endl.) Vassilcz. 1952. Fl. SSSR 18: 490.

4. **F. americana** L. 1753. Sp. Pl. 2: 1057.

Uzgaja se kao šumsko drvo u nizinskim plavnim šumama, a često se nalazi i u parkovima.

SYRINGA L. 1753. Sp. Pl. 1: 9; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 9.

1. **S. vulgaris** L. 1753. Sp. Pl. 1: 9.

Syn.: *Lilac vulgaris* Lam. 1778. Fl. Franc. 2: 305.

Kultivira se i nalazi subspontano u blizini naselja Bentbaša kod Sarajeva, okolica Trebinja itd. (Fk.).

Trib. **OLEINAE** Koch 1837. Syn. Fl. Germ. Helv.: 481.

LIGUSTRUM L. 1753. Sp. Pl. 1: 7; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 8.

Syn.: *Ligustridium* Spach 1839. Hist. Veg. 8: 971; *Visiania* DC. 1844. Prodr. 8: 889.

1. **L. vulgare** L. 1753. Sp. Pl. 1: 7.

Syn.: *L. album* Gueldenst. 1787. Reise Russl. 1: 153.

subsp. **vulgare**

U živicama i na rubovima šuma široko rasprostranjena u nižem pojasu hrastovih i bukovih šuma u unutrašnjosti kopna. U Hercegovini vrlo rijetka. Upotrebljava se za žive ograde i u parkovima sa većim brojem formi.

subsp. **italicum** (Mill.) Vahl 1804. Enum. Pl. 1: 35.

Syn.: *L. italicum* Miller 1768. Gard. Dict. ed. 8, no. 2; *L. sempervirens* Pieri in Mazziari 1835. Fl. Corcyr. in Jon. Anthol. 2; *L. vulgare* L. var. *sempervirens* Loudon 1838. Arb. Brit. 2: 1199; *L. vulgare* L. f. *italica* (Mill.) Dippel 1889. Handb. Laubh. 1: 122.

Zimzelena podvrsta rasprostranjena je dosta rijetko u uskom primorskom pojasu uz doline gdje se nakon kiša zadržava voda (pretežno dolomitna podloga). U okolini Neuma, te na Pelješcu na više mjesta.

2. **L. ovalifolium** Hasskarl 1844. Cat. Pl. Hort. Bogor.: 119.

Porijeklom iz Japana i vrlo se često kultivira u parkovima i vrtovima osobito u primorju.

PHILLYREA L. 1753. Sp. Pl. 1: 7; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 8.

1. **P. latifolia** L. 1753. Sp. Pl. 1: 8.

Syn.: *P. variabilis* Timb.-Lagr. et Loret 1860. Bull. Soc. Bot. Franc. 7: 18; *P. mucronata* var. *dentata* Tausch 1831. Flora (Regensb.) 15 (2): 642.

var. *latifolia*

Hercegovina: pojedinačno ili u skupinama u primorskoj makiji oko Neum-Kleka. Pojedinačno ulazi duboko unutar kopna, tako oko Trebišnjice (Popovo polje) i Trebižata. Dolinom Neretve ulazi duboko u kopno, sve do donjih padina Prenja i Čabulje (približno do Drežnice). Veće sastojine nalaze se u okolini Poljica, Ljubinja, te iznad Vojna sjeverno od Mostara.

var. *media* (L.) C. K. Schneider 1911. Ill. Handb. Laubh. 2: 788.

Syn. *P. media* L. 1762. Sp. Pl. ed. 2. 1: 10.

Linnaeus l. c. izdvaja ovaj takson kao posebnu vrstu. Međutim, savremeni autori smatraju ga »staračkim« oblikom širokolisne zelenike, pa ga zadržavaju na stepenu forme. U populacijama, obično nalazimo, izmiješane oblike sa nazubljenim i sa ravnim rubovima listova.

Subfam. **JASMINOIDEAE** Knoblauch in Engler et Prantl 1892.

Nat. Pflfam. 4 (2): 5.

JASMINUM L. 1753. Sp. Pl. 1: 7; 1754. Grn. Pl. ed. 5: 7.

1. **J. officinale** L. 1753. Sp. Pl. 1: 7.

Tu i tamo kultivira se u vrtovima toplijih primorskih predjela.

FORSYTHIA Vahl 1804. Enum. Pl. 1: 39 (nom. cons.)

1. **F. viridissima** Lindley 1840. Journ. Hort. Soc. 1: 226.

Kultivira se u parkovima i baštama radi ranog cvjetanja. Porijeklom iz Kine.

2. **F. suspensa** (Thunb.) Vahl 1804. Enum. Pl. 1: 39.

Syn.: *Ligustrum suspensum* Thunberg 1784. Fl. Jap.: 19.

Kultivira se u parkovima, osjetljiva na mrazove, porijeklom iz centralne i sjeverne Kine.

Hibrid *F. x intermedia* Zabel 1885. Gartenfl. 34: 36 (= *F. suspensa* x *F. viridissima*) kultivira se.

3. **F. europaea** Degen et Baldacci 1897. Österr. Bot. Zeitschr. 47: 406.

Balkanski (albansko-kosovski) endem, vrlo rijedak u parkovima. U Sarajevu se nalaze samo 2 primjerka: jedan u Bot. vrtu Zemaljskog muzeja, a drugi u privatnom vrtu u ulici Danijela Ozme.

Fam. **CAPRIFOLIACEAE** A. L. Jussieu 1789. Gen. Pl.: 210.

Trib. **SAMBUCEAE** (Kunth) Fritsch in Engler et Prantl 1897.

Nat. Pflfam. 4 (4): 161.

SAMBUCUS L. 1753. Sp. Pl. 1: 269; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 130.

Sect. *EBULUS* Spach 1839. Hist. Nat. Veg. Phan. 8: 325.

1. **S. ebulus** L. 1753. Sp. Pl. 1: 269.

Aptovina. Korovna nitrofilna vrsta, koja se javlja u gustim gotovo čistim populacijama na svježim šumskim sječinama uz ceste i puteve u brdskom pojasu po cijelom području.

Sect. *SAMBUCUS*

Syn.: *Sambucus* L. sect. *Eusambucus* Spach 1839. Hist. Nat. Veg. Phan. 8: 320.

2. **S. nigra** L. 1753. Sp. Pl. 1: 269.

Syn.: *S. vulgaris* Necker 1768. Delic. Gallo-Belg. Silv. 1: 153.

Crna zova, crna bazga, crna zovika. Spontano se pojavljuje kraj ljudskih naselja na cijelom području. U šumama oko radničkih naselja i u višim nadm. visinama. Obuhvata veći broj formi, koje se susreću u parkovima i nasadima. Štitasti cvatovi sa bijelim cvjetovima koriste se u ljekarstvu. Plodovi su crni («sirotinjski pekmez»).

Sect. *OLMA* (Rafin.) Rehder 1949. Bibliogr. Cult. Trees: 600.

Syn.: *Sambucus* L. sect. *Botryosambucus* Spach 1839. Hist. Nat. Veg. Phan. 8: 319.

3. **S. racemosa** L. 1753. Sp. Pl. 1: 270.

Syn.: *S. sylvestris* Bubani 1900. Fl. Pyren.: 329.

Crvena zova, crvena (šumska) bazga. Naseljava progale u bukovim i četinarskim šumama na cijelom području. Rijetka u klekovini bora. Grozdasti cvatovi svjetlo žuti. Plodovi crveni. Nije jestiva.

Trib. **VIBURNEAE** Fritsch in Engler et Prantl 1897. Nat.

Pflfam. 4 (4): 163.

VIBURNUM L. 1753. Sp. Pl. 1: 267; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 129.

Subg. *VIBURNUM*

Syn.: *Viburnum* L. subg. *Euiviburnum* Oerst. 1860. Vidensk. Meddel. For. Kjoeb. 12: 296; *Viburnum* L. subg. *Viburnum* 2. Lantanoides Dippel 1889. Handb. Laubh. 1: 184; *Viburnum* L. sect. *Viburnum* London 1838. Arb. Brit. 2: 1033; *Viburnum* L. sect. *Lantana* Spach 1839. Hist. Nat. Veg. Phan. 8: 309.

1. **V. lantana** L. 1753. Sp. Pl. 1: 268.

Syn.: *V. tomentosum* Lam. 1778. Fl. Franc. 3: 363.
var. *lantana*

Crna hudika. Tip vrste općenito rasprostranjen u šibljacima i otvorenim šumama na toplijem položaju na cijelom području.

var. *naronitana* K. Malý 1932. GZM. 44: 49.

Hercegovina: Čvrsnica planina, Muharnica u bukovoj šumi zvanog Bilik oko 1130 m. Vrlo rijetka u planinskim šumama Hercegovine.

»Folia oblique ovata acuminata, margine sursum arenata obscure viridia supra lucida, glabra vel pilosiuscula. Semina acutiuscula.«

2. **V. maculatum** Pantocsek 1873. Österr. Bot. Zeitschr. 23: 266.

Syn.: *V. lantana* L. var. *discolor* Huter 1905. Österr. Bot. Zeitschr. 55: 400.

Endemna vrsta. Orjenska hudika.

Hercegovina: na šumskom području Orjena (Bijele Gore) na tromedi Crne Gore, Dalmacije i Bosne.

Subg. *TINUS* (Mill.) P. Fukarek stat. nov.

Syn.: *Tinus* Miller 1754. Gard. Dict. Abridg. ed. 4, 3; *Viburnum* L. sect. *Tinus* Maxim. 1880. Bull. Acad. Sci. Petersb. 26: 475.

3. **V. tinus** L. 1753. Sp. Pl. 1: 267.

Lemprika. »In rupestribus inf. reg. medit.« Rasprostranjena je u velikom mnoštvu na uskom području oko Neuma i na poluotoku Kleku. Sastavni dio primorske makije.

Subg. *OPULUS* (Mill.) P. Fukarek stat. nov.

Syn.: *Opulus* Miller 1754. Gard. Dict. Abridg. ed. 4, 2; *Viburnum* L. sect. *Opulus* (Mill.) DC. 1830. Prodr. 4: 328.

4. **V. opulus** L. 1753. Sp. Pl. 1: 268.

Syn.: *V. lobatum* Lam. 1778. Fl. Franc. 3: 363; *Opulus glandulosa* Moench 1794. Meth. Pl.: 505; *O. vulgaris* Borkh. 1797. Arch. Bot. (Roemer 1 (2): 20.

Crvena hudika. Uz rijeke i potoke u priobalnim šumama na cijelom području izuzev južne Hercegovine i zapadne Bosne gdje je vrlo rijetka.

SYMPHORICARPOS Duhamel 1795. Trait. Arbr. 2: 295.

1. **S. albus** (L.) Blake 1914. Rhodora 16: 118.

Syn.: *Vaccinium album* L. 1753. Sp. Pl. 1: 350; *Symphoricarpos racemosus* Michaux 1803. Fl. Bor. Am. 1: 107; *S. orbiculatus* Moench 1794. Meth. Pl.: 503.

Ova vrsta često se uzgaja kao dekorativni grm u gradskim parkovima Sarajeva, Zenice, Tuzle, Banja Luke itd.

DIERVILLA Miller 1754. Gard. Dict. Abridg. ed. 4, 1.

1. **D. ionicera** Miller 1754. Gard. Dict. Abridg. ed. 4, 1.

Syn.: *Lonicera diervilla* L. 1753. Sp. Pl. 1: 175.

Kultivira se u gradskim parkovima kao ukrasni grm.

WEIGELLA Thunb. 1780. Svensk. Vet. Acad. Handl. 5: 137.

1. **W. florida** (Sieb. et Zucc.) DC. 1839. Ann. Sci. Nat. Bot. Ser. 2. 11: 241.

Syn.: *Diervilla florida* Sieb. et Zucc. 1835. Fl. Jap. 1: 75.

Kultivira se u gradskim parkovima kao ukrasni grm.

Trib. **LONICERAE** Brown in DC. 1830. Prodr. 4: 329.

LONICERA L. 1753. Sp. Pl. 1: 173; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 80.

Syn.: *Lonicera* L. *Chamaecerasa* L. 1753. Sp. Pl. 1: 173; *Lonicera* L. subg. *Chamaecerasus* (Med.) Rehder 1903. Ann. Rep. Missouri Bot. Gard. 14: 40; *Chamaecerasus* Medicus 1789. Phil. Bot. 1: 129; *Xylosteon* Miller 1754. Gard. Dict. Abridg. ed. 4, 3.

Sect. **ISIKA** (Adans.) Redher 1903. Ann. Rep. Missouri

Bot. Gard. 14: 49.

Syn.: *Isika* Adans. 1763. Fam. Pl. 2: 501.

1. **L. borbasiana** (O. Kuntze) Degen in Javorka 1925. Magy. Fl.: 1049.

Syn.: *Caprifolium borbasianum* O. Kuntze 1891. Rev. Gen. Pl. 1: 274; *Lonicera coerulea* auct., non L. 1753. Sp. Pl. 1: 174; *L. reticulata* Borb. 1882. Erdez. Lap. 24: 164—166, non Champ. in Hook. 1852. Journ. Kew Misc. 4: 16, nec Maxim. 1877. Bull. Acad. Sci. Petersb. 24: 63; *L. coerulea* L. var. *reticulata* (Borb.) Hirc. 1904. Rad JAZU (Zagreb) 159: 134; *L. coerulea* L. var. *glabrescens* Simk. 1903. Magy. Bot. Lap. 2: 28, non Rupr. 1845. Fl. Samojed. Cisural.: 37, nec Herder 1864. Bull. Soc. Nat. Mosc. (1864): 16.

Na stjenovitim mjestima i u rupačama visokih Dinarskih planina po pravilu u sastojinama klekovine bora (*Pinetum mughi*).

Bosna: Klekovača, Vitorog, Šator, Babina greda, Mala Golija, Troglav, Kamešnica, Kujača, Cincar, Malovan, Bjelašnica (Veliki Kotao, Vlahinja), Hranisava, Lelija, Maglič, Volujak (Fk., Bj.), Vranica (Tikva, cca 1900 m, Š.), Jahorina — Poljice (M., Bj.).

Hercegovina: Čvrstica pl.: Jelenak, Prenj pl.: padine Otiša, iznad Jezerca, cca 1800 m (Š.).

2. **L. alpigena** L. 1753. Sp. Pl. 1: 174.

f. *alpigena*

Planinsko pasje grožđe. Česta u višim bukovim i jelovim šumama, rijetko i u klekovini bora. Najčešće na plitkoj krečnjačkoj podlozi (zajednica *Rhamneto-Abietetum*).

Bosna: Uilica pl. (R.), Tisovac kod Kotor Varoši, Umoljani im Bje-lašnica (R.), Čubren kod Kreševa, Bukovik (M.), Lelija: Jablan vrelo (M.), Vučja Luka, Skakavac, Plazenica, Štitar pl. (F.), Klek pl. kod Sjetline, Gola Jahorina (F., Bj.), Vlašić pl., Mačak kod Travnika (Br.), Dinara pl.: Rosni dolac (LL.), Grmeč pl.: Crni vrh (Bj.).

Hercegovina: Čvrstica pl.: sjev. padine Pešti brda, cca 1800—1850 m (Š.), Velež pl. (Ko.).

f. *glandulosa* Rehder 1903. Ann. Rep. Missouri Bot. Gard. 14: 106.

Syn.: *L. alpigena* L. var. *glandulifera* Freyn 1888. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 38: 609.

Bosna: Vlašić pl. (Br.), Trebević pl. (M.).

3. *L. glutinosa* Visiani 1850. Fl. Dalm. 3 (1): 18.

f. *glutinosa*

Endemna vrsta. Ljepivo pasje grožđe. Nađena na mnogo mjesta na planini Orjenu u Hercegovini, pretežno u sastojinama pretplaninske bukve i munike. (Na Velebitu u Hrvatskoj raširena je f. *velebitica* (Degen et Lengy) V. Blečić et E. Mayer).

Pedunculo communi quam flores rosei dense glanduloso-piloso ramis novelis unacum foliis dense glanduloso-puberuli et baccis in unicam coalitis (Rohlena 1942).

Hercegovina: Orjen pl. (R.), Vučji zub (Č.), Mali Štirovnik (Jć.), iznad Orjenske lokve (Š.), Dobri dô kod Trebinja (V.).

4. *L. formanekiana* Halacsy 1896. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 46: 473, emend. Blečić et Mayer 1974. Feddes Repert. 84: 652.

Syn.: *L. alpigena* L. subsp. *formanekiana* (Halacsy) Hayek 1930. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 480; *L. heterophylla* Decaisne var. *formanekiana* (Halacsy) Rehder 1903. Ann. Rep. Missouri Bot. Gard. 14: 111; *L. webbiana* Wallich in De Candole 1830. Prodr. 4: 336. p. p. (quod planta Hercegovinea (Vide: P. Fukarek, Rev. Roumaine de Biologie Tom. 14. 1969. № 1, Bucuresti, 42—43).

subsp. *hectoderma* Blečić et Mayer 1974. Feddes Repert. 84: 652.

Rijetka endemna vrsta sa širim rasprostranjenjem u Crnoj Gori, Albaniji i Sjevernoj Grčkoj.

Hercegovina: Orjen pl.: ispod Orjenske lokve (Š.). Ova je podvrsta, navodno, raširena i u jugoistočnoj Bosni i istočnoj Hercegovini, ali nema citiranih nalazišta.

5. *L. nigra* L. 1753. Sp. Pl. 1: 173.

Crno pasje grožđe. Rijetka vrsta u smrčevim šumama.

Bosna: Bjelašnica, Igman, Ozren (Romanija), u prašumi Perućici (Fk.), Klis — Vlasenica, Trebević, Jahorina pl.: Pračko vrelo (M., Bj.), Poljice (LL.), Vlašić pl. (Br.).

Sct. COELOXYLOSTEUM Rehder 1903. Ann. Rep. Missouri
Bot. Gard 14: 39.

6. L. tatarica L. 1753. Sp. Pl. 1: 173.

Syn.: *Xylosteum cordatum* Moench 1794. Meth. Pl.: 502; *X. tataricum* (L.) Medicus 1799. Beitr. Pfl.-Anat.: 97; *Caprifolium tataricum* (L.) O. Kuntze 1891. Rev. Gen. Pl. 1: 274.

Kultivira se u parkovima.

7. L. xylosteum L. 1753. Sp. Pl. 1: 174.

Syn.: *Caprifolium dumetorum* Lam. 1778. Fl. Franc. 3: 367; *Xylosteum vulgare* Borkh. 1803. Theor. Prakt. Handb. Forstbot. 2: 1680.

var. *xylosteum*

Bosna: Klekovača pl. (Fk.), Plazenica (F.), Štitar pl., Igman pl. (F.), Prača, Rogatica (F.), Trebević pl.: Puhovo brdo — Dovlići, Jahorina: Kasi-dolski potok, Begovina; Krupačke stijene, Švrake kod Semizovca, Stari grad kod Sarajeva (M.), okolica Visokog, Misoča, Sutjeska, Vareš (Pl.), Trebević: Tabačka ravan (Š.).

Hercegovina: Prenj pl.: Rujište iznad Čatrnje Žeravac, Veliki kuk iznad Porima, Čvrstica pl.: zapadne padine Jelenka, sjev. padine Pesti brda (Š.).

f. *eliptica* Beck 1887. Ann. Nat. Mus. Wien 2: 155.

Bosna: Plazenica, Kupreško polje, Dinara pl.: Rosni dolac (LL.), Vitorog pl., Grmeč pl.: Mijačica (Bj.).

Hercegovina: Čvrstica pl.: iznad Gornjih Bara, sjev. padine Pešti brda, cca 1800—1850 m (Š.).

var. *glabrescens* Zabel 1901. Mitt. Deutsch. Dendr. Ges. 10: 92.

Syn.: *Lonicera pyrenaica* Kitaibel 1863. Linnaea 32: 490, non L. 1753. Sp. Pl. 1: 174; *L. leiophylla* Kerner 1870. Österr. Bot. Zeitschr. 20: 322.

Crveno pasje grožđe. Vrlo raširen takson u visokim šumama i šikarama viših predjela.

CAPRIFOLIUM Miller 1754. Gard. Dict. Abridg. ed. 4, 1.

Syn.: *Lonicera* L. Periclimena L. 1753. Sp. Pl. 1: 173; *Periclimenum* Mill. 1754. Gard. Dict. Abridg. ed. 4, 3; *Lonicera* L. sect. *Caprifolium* (Mill.) DC. in Lam. et DC. 1805. Fl. Franc. ed. 3. 3: 271; *Lonicera* L. subgen. *Caprifolium* (Mill.) Dippel 1889. Handb. Laubh. 1: 202.

1. C. implexum (Ait.) Dumont Cours. 1814. Bot. Cult. ed.

Syn.: *Lonicera implexa* Aiton 1810. Hort. Kew 1: 231.

Hercegovina: pojedinačno u Makiji oko Neuma.

2. C. italicum (Mill.) Medicus 1799. Beitr. Pfl.-Anat. 2: 98.

Syn.: *Periclimenum italicum* Mill. 1754. Gard. Dict. Abridg. ed. 4, 3; *Lonicera caprifolium* L. 1753. Sp. Pl. 1: 173; *Caprifolium hortense* Lam. 1778. Fl. Franc. 3: 36; *C. rotundifolium* Moench 1794. Meth. Pl. 501; *Lonicera pallida* Host. Fl. Austr. 1827: 1, 298.

Obični orlovi nokti.

Bosna: u šikarama i na rubovima šuma u hrastovom pojasu u unutrašnjosti. Okolica Sarajeva: Lukavica, Hrid (M.), Bikavac kod Višegrada (M.), Dabravine kod Vareša (Pl.), Travnik (Br.).

3. C. etruscum (Santi) Roem. et Schult. 1819. Syst. Veg. 5: 261.

Syn.: *Lonicera etrusca* Santi 1795. Vagg. Montam. 1: 113.

Jadranski orlovi nokti.

Bosna: Livno (F.), Krug pl. iznad Livna (Š. i Đ.).

Hercegovina: Ljubuški (F.), Stolac, Mostar (Ha.), Trebinje, Lastva (M.), Borova zasjeda kod Lastve (HR.), Diva Grabovica u kanjonu Neretve (Š.), oko Neuma, Popovog polja i Trebinja (F.).

Fam. **LABIATAE***

SATUREJA L. 1753: Sp. Pl. ed. 1: 567

1. S. hortensis L. 1753: Sp. Pl. ed. 1: 568.

Syn.: *Satureia viminea* Burm. fil. 1768: Fl. Ind.: 126, non L.; *S. pachyphylla* C. Koch 1843: Linnaea 17: 295; *S. filicaulis* Schott ex Boiss. 1879: Fl. Or. 4: 562; *Clinopodium hortense* (L.) O. Kuntze 1891: Revis. Gen. 2: 515.

Na stjenovitim padinama i kamenitim obroncima. Podivljalu je nalazimo na oranicama, grobljima, nasipima i drugdje.

VII — X

Bosna: Sarajevo: kod želj. st. Bistrik, podivljala (M.), Hrid (M.), Čobanija, Sarajevsko polje (M.).

2. S. montana L. 1753: Sp. Pl. ed. 1: 568.

Syn.: *Micromeria montana* (L.) Reichenb. 1831: Fl. Germ. Exscurs.: 311; *Saturiastrum montanum* (L.) Four. 1869: in Ann. Soc. Linn. Lyon N. S. 17: 133; *Satureja montana* L. var. *communis* Vis. 1847: Fl. Dalm. 2: 194.

Livade i kamenjarski pašnjaci, napuštene kulture, polusmireni sipari u mediteranskom, a posebno u submediteranskom području.

(VII—) VIII — X (—XI)

subsp. **montana**

Syn.: *S. montana* L. var. *communis* Visiani 1847: Fl. Dalm. 2: 194; *S. montana* L. var. *typica* Pospichal 1899: Fl. des Österr. Küst. 2: 565.

var. *montana*

f. *montana*

Bosna: Vidovo s. kod Drvara (Š.), u dolini Visučice kod Drvara (HR.), na stijenama u dolini Drvare i Roduklije (HR.), dolina Unca kod Rastoke (B. B. P.), dolina Unca: Očijevo (Po.), Dinara: između Žrnja i Šupljeg Umca, cca 1150 m s. m. (Š.), Kamešnica (Pr.), Kamešnica: kod Mašeta (G. Voštane), cca 1040 m s. m. (Š.), iznad Brljuše (Ku.), Livanjsko polje (B.; HR.), Livno

* Obradio: Č. Šilić.

(Br.), kod Livna (Fr., Br.; Pr.), oko Šujice (Pr.), Krug pl.: Crljenica, cca 880 m s. m. (Š.), na Hrbaljini (Pr.), Zvornik: Stari grad (Š.), Divič kod Zvornika (Š.), južno od Zvornika (Fri.), Prosjek kod Zvornika (Pe.), iznad Vareša (Pr.), Čeljugovići kod Sarajeva (M.), Kozja čuprija kod Sarajeva (F.), Palika (M.), dolina Drine kod Višegrada (M.), dolina Drine između Starog Broda i Višegrada, cca 275—380 m s. m. (M.), dolina Drine kod Broda (V.), Bučnik pr. Vlaholje (V.), između Višegrada i Pijavice, cca 350 m s. m. (M.), između Višegrada i Međeđe (Š.), Slap na Drini (Br.), Zavajit (Ivanovci) (M.), Jeleč (V.), klanac Prače kod Ustiprače, cca 360 m s. m. (M.), Urdenske stijene pr. Jablan vrelo (V.), Bregoč, oko Tjentišta i Mješajića (Pr.), Maglić: Makaze (Fk.), Ploča iznad Suhe (V.), klanac Sutjeske kod Suhe (M.), Volujak: kanjon Suhe (Š.).

Hercegovina: Falanovo brdo, Križ (kod Ostrošca) (Š.), donje padine Bokševice, nedaleko Mlaka (Š.), Konjic (V.), u okolini Konjica i u dolini Ljute (HR.), u blizini Ljute kod Konjica (M.), Idbar kod Konjica (B., Š.), Idbar pri ušću (Š.), kanjon Šišnice kod Boračkog jezera (M., Š.), uz Boračko jezero (M.), blizu Grdače, Vilišta, uz Živanjsku rijeku, u Boračkoj dragi 820 m s. m., na Bokševici, cca 900 m s. m. (M.), Lisac pl. iznad Rakitnice (Š.), kanjon Rakitnice (Š.), Rakitnica: iznad Višnjice, cca 1000 m s. m. (Š.), kanjon Rakitnice: kod Umoljana, cca 1000 m s. m., ispod Blaca (HR.), ispod Pribilja, cca 870 m s. m. (Š.), pri silasku iz s. Višnje u kanjon Rakitnice (Š.), Prenj: Kreca (Kiser), 1320—1350 m s. m. (Fk.), Borovac iznad s. Mijatovac, cca 450 m s. m. (Š.), Porim (V.), Porim, cca 1000 m s. m. (Š.), V. Kuk iznad Porima, cca 1000 m s. m. (Š.), Podporim — Rujište (M.), Rujište, cca 1050 m s. m. (Š.), Draga pr. Rujište (V.), padine Prenja kod Jablanice (M.), »In ripis saxosis fluminis Narenta (= Neretva), prope Jablanica, cca 150—200 m s. m.« (Df.), kanjon Neretve kod Jablanice, cca 150—200 m s. m. (M.), Jablanica (M.; V.), »In saxosis calc. circa Jablanica frequens« (V.), Prislav pl. pr. Jablanica (V.), kod D. Jablanice (M.), dolina Neretve kod Donje Jablanice, cca 160 m s. m. (M.), niže Donje Jablanice (M.), Glogovo kod Jablanice, cca 460 m s. m. (M.), pri ušću Doljanke kod Jablanice (M.), kanjon Neretve, na potezu od Jablanice do početka Bijelog polja kod Mostara (Š.), Plasa: Crni vrh (S. — D.); Čvrstica: vrelo Drežanke (Š.), dolina Drežanke (Bu.), Čvrstica: Gornje Bare, iznad izvora Modri kamen, cca 1450 m s. m. (Š.), u podnožju Trinače pri usponu na Strmenicu, cca 1400 m s. m. (Š.), Trinača (Š.), istočne padine Velikog Drvara, cca 1450 m s. m. (Š.), kod Grabovice, cca 140 m s. m. (M.), kanjon Neretve: Grabovica (Ht; Boš.), Grabovica — Drežnica (M.), Diva Grabovica (Š.), Perutac, cca 200 m s. m. (M.), Narenta — Schlucht (M.), dolina Neretve (M.; Ls.), Salakovac (Š.), Karaula, Aleksin Han, cca 150 m s. m. (M.), Kleščine iznad Aleksina Hana (Š.), Čabulja: »Poda Čabuljom«, Korita (Boš.), iznad s. Bogodol, cca 840 m s. m. (Š.), iznad katuna Krkuša, cca 1600 m s. m. (Š.), Borak kraj izvora Lišće, cca 450 m s. m. (Š.), Greda kod s. Liskovac, cca 1000 m s. m. (Š.), Žeput — Povrat, cca 500 m s. m. (Š.), Ulok (= Ulog) (V.), iznad Konjske Dubrave kod s. Dubrave (iznad Bijelog polja), cca 620 m s. m. (Fk.), Brasina pl. kod Mostara, cca 700 m s. m. (V.), okolina Mostara (Pi.), Mostar (Bi, Si; Fri.), Hum kod Mostara (V., Schne.), Podhum (Br., Fr.-Br.), Porim pl. pr. Mostar (V.), Busak kod Mostara (V.), Velež, cca 1000 m s. m. (Hc.), Velež: Jeovica (Fab.), Podveležje (V.), Podveležje, s. Gnojnica (Š.), Velež, iznad Nevesinja, cca 1000 m s. m. (Raap-Cal.), Lipovača Ljut (Fk.), Bratatz (= Bratac) kod Kifina Sela (Bl.), Krekovske bare kod Nevesinja (LL.), Zalonski potok kod Nevesinja (HR.), Zalonski potok kod Kifina sela, cca 850 m s. m. (Sag.), Nevesinjska Crna Gora: Pavlovača, cca 1110 m s. m. (Fk.), Čemerno (M., Si; Fri.), Drenovac kotlina kod Gacka, u dolini Vrbe sve do Čemerna, cca 1200 m s. m. (M.), dolina Vrbe kod Gacka (M.), Korita kod Gacka (HR.), Baba pl. (R.), Počitelj (V.), Stolac: na Gradini (Bj.), Hrgud iznad Stoca, cca 850 m s. m. (Š.), Bileća (R.), Mogorjelo (M.), Gabela: na putu za Hutovo Blato (Po.), kod Neuma uz magistralu (Š.), Popovo polje: Zavala (Gr.), Zavala, cca 270 m s. m. (M.), Trebinje: Grab, cca 800 m s. m. (Br.), brdo Čelina kod s. Duži nedaleko Trebinja (Š.), Borova glava pr. Trebinje (V.), brdo Kličanj na Leotaru iznad Trebinja, cca 450 m s. m. (Š.), Žaba pl.: Ilijino brdo, cca

850—920 m s. m. (Š.), Lastva, Arkandelova crkva (Mat.), oko Lastve, u dolini Raduš prodo, na padinama Borove zasjede (HR.), Sutorina (Pr.), Vrbanja — Orjen (Ht.).

var. *domaviana* K. Malý 1948a: God. Biol. inst. u Sarajevu 2: 50.

Bosna: Divič kod Zvornika (Š.), Zvornik: Stari grad (Š.), okolina Dobruna kod Višegrada (M., Bj.), kod Višegrada, cca 410 m s. m., s. calc. (M.), između Višegrada i Međeđe, (Š.), između Mesića — Rogatice i Međeđe (M.).

subsp. *variegata* (Host) P. W. Ball 1972: Bot. Jour. Linn. Soc. 65: 352.

Bas.: *Satureja variegata* Host 1831: Fl. Austr. 2: 134.

Syn.: *Micromeria variegata* (Host) Reichenb. 1832: Fl. Germ. Excurs.: 859; *Satureja montana* L. var. *variegata* (Host) Visiani 1847: Fl. Dalm. 2: 194; *S. montana* L. f. *variegata* (Host) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 315; *S. montana* L. f. *parviflora* Paulin in Dolšak 1936: Prirod. razpr. 3 (3): 127; *S. montana* auct. plur., non L.

Bosna: oko Bihaća (Boll.), Drvar, na putu za Oštrelj, cca 550 m s. m. (Ha. & al.); Livno (Br.).

3. *S. horvatii* Šilić, 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BIH. N. S. 13. Prirodne nauke: 108.

Syn.: *Satureja parnassica* Heldr. & Sart. var. *macrophylla* sensu Halácsy 1906: Österr. Bot. Zeitschr. 56 (7): 279, non Halácsy 1899: Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 49: 191; *S. montana* L. var. *latifolia* Halácsy in sched.; *S. macrophylla* Halácsy in sched. (WU/Halácsy!).

VII — IX (—X).

Mediterransko-montana vrsta, čija se nalazišta često nalaze na nižim nadmorskim visinama.

Satureja horvatii je biljka otvorenih krečnjačkih kamenjara i rubova škrapa.

Hercegovina: Grab kod Trebinja, cca 800 m s. m. (Br.).

4. *S. cuneifolia* Ten. 1823: Prodr. Fl. Nap.: 33.

Syn.: *Satureja fasciculata* Tausch. Syl. Pl. Soc. Ratisb. 2: 248, non Rafin; *S. hirta* Host 1832: Fl. Austr. 2: 134; *Micromeria spicata* Reichenb. 1831: Fl. Germ. Excurs.: 311; *Satureja virgata* Vis. in Bentham 1836: Lab. Gen. et Spec.: 353.

VIII — IX

Kao mediteransko-montana vrsta naseljava otvorene krečnjačke kamenjare eumediteranskog do submediteranskog područja. Osim brojnih otočnih nalazišta i nalazišta na litoralnoj zoni Jadrana, brojna staništa se nalaze duboko uvučena u kopno kroz kanjone naših rijeka. Postoje nalazišta na veoma niskim nadmorskim visinama (svega nekoliko metara iznad visine mora), pa do oko 1000 m nadmorske visine.

Hercegovina: Prenj: Podporim, cca 460 m s. m. (Š.); Čabulja: Žeput, cca 400 m s. m. (Š.), Žeput — Povratak, cca 500 m s. m. (Š.); dolina Neretve (Ls.), Salakovac (Š.), donje padine Mikuljače, kod s. Žovnice (kod Mostara), cca 400 m s. m. (Š.), Bijelo Polje kod Mostara (V.), okolina Mo-

stara (Š.; Ls.), Mostar (S. — D.; B.; Sag.; Ro.), iznad Mostara, cca 140 m s. m. (Š.), Hum i Orlovac, Cim (Fo.), Kokorina (Fo.), Han potoci (V.), Vojno (V.; M.), Goranci (Bu., M.), Hrasno (Br.), padine Stoca (Š.), Hum (V.), Busje (Š.), Busak pl. (Fo.; V.), Bišina, cca 1000 m s. m. (M.), Podveležje (Na., Š., Ja.; Fo., V.), podnožje Velež pl. (V.), Podveležje: Mostarsko blato, kod s. G. Gnojnice, kod s. Kružje i dr. (Š.), Vrelo Bune (Fo.), Stjepanov grad na Buni (A.; Fr.), Blagaj (Fo., Fr.), ušće Bune (Š.), Jovanović Karaula između Bune i Nevesinja (Fo., B.), Paljev do između Nevesinja i Blagaja (Š.), Bišina kod Nevesinja, cca 1000 m s. m. (M.), dolina Neretve kod Žitomislića, cca 30 m s. m. (Mu.), Ošanića glavica kod Stoca (B.), Stolac: Grad, cca 150 m s. m. (M.), Stolac (Fo.), Hrgud pl.: iznad s. Todorovići, cca 300 m s. m. (Š.), Bukovi do kod Ljubinja (M.), Ljubinje (Fo.), kod Bileće (HR.), uz cestu ispod Bileće, cca 400 m s. m. (Š.), kod Neuma, cca 35 m s. m. (Š.), Plandolovi pr. Neum Kula (V.), Čvaljina kod Zavale (M.), Gljiva kod Trebinja, vrh Hum u Trebinju (V.), Leotar: brdo Kličanj, cca 450 m s. m. (Š.), Trebinje, Carina (Fo.), Radešić kod kastela Konjsko (distr. Trebinje), cca 900 m s. m. (V.), iznad s. Zupci, cca 1000 m s. m. (Š.), Zupci na padinama Bijele Gore kod Trebinja (Š.), kod Lastve (Š.; HR.), okolina Trebinja i Lastve (Mat.), brdo Čelina kod s. Duži (nedaleko Trebinja), cca 320 m s. m. (Š.), Begović Kula (Fo.), Žaba pl.: između Ilijinog brda i Kapavice, cca 800 m s. m. (Š.), Ilijino brdo, cca 850 m s. m. (Š.), pri vrhu Žabe pl., cca 920 m s. m. (Š.).

f. *cuneifolia*

Najčešće zastupljen oblik u arealu vrste.

f. *hirsutissima* Vandas ex Rohlena 1923: Acta Bot. Boh. 2: 18.

Hercegovina: Podnožje Veleži iznad naselja Potoci (V.), Radešić kod kastela Konjsko, cca 900 m s. m. (distr. Trebinje) (V.), vrh Hum u Trebinju (V.).

5. **S. subspicata** Bartl. ex Vis. 1826: Stirp. Dalm. Spec.: 11.

Syn.: *Satureja pygmaea* Sieber in Koch 1832 in Röhlings: Deutschl. Flora 4: 231; *S. illyrica* Host 1832: Fl. Austr. 2: 133; *Micromeria pygmaea* Reichenb. 1832: Fl. Germ. Excurs.: 311; *Satureja montana* L. var. *subspicata* (Bartl. ex Vis.) Vis. 1847: Fl. Dalm. 2: 194; *S. montana* L. var. *illyrica* Benth. 1848 in DC. Prodr. 12: 210; *S. montana* L. subsp. *illyrica* Nyman 1881: Consp. 591.

(VII) VIII — X

Zastupljena je u višim položajima Dinarskog krša, gdje se najčešće javlja na izloženim grebenima i vrhovima. U većem dijelu našeg krša je zastupljena kao karakteristična vrsta podsveze *Satureion subspicatae* Horv., sveze *Chrysopogoni-Satureion subspicatae* Horv. & Hić.

Često se spušta i u niže predjele, gdje se miješa sa populacijama sa *Satureja montana* L. Javlja se u rasponu od (100—) 200—1800 m nadmorske visine, često i više.

subsp. **subspicata**

Hercegovina: Preslica pl. (Fk.), u dolini Ljute kod Konjica, na južnoj strani Lovnice kod Lukomira, 1440 m s. m., uz Živanjsku rijeku (M.), kanjon Rakitnice: Pribilje, cca 400—600 m s. m., Pribilje, cca 1100 m s. m. (M.), ispod Blaca, Strana na Lovnici kod s. Gornji Lukomir (HR.), Lovnica kod s. Gornji Lukomir, cca 1440 m s. m. (Š.), Visočica (Ko.), Oštro (Š.), in m. Lisin pr. Ivan pl., cca 1700 m s. m. (M.; HR.), »In declivibus montium vallis »Trešanicatal« pr. »Podorašac«, 365 m s. m. (Df.; HR.), kod Podorošca, cca 365 m s. m. (M.), Konjic (V.), Džepa kod Konjica (Š.), okolina Konjica: Suvi do (M.), kod Zabrdā, u dolini Ljute u dolini Trešanice (HR.), Falanovo brdo

(Križ) kod Ostrošca (Š.), padine Plase: na putu od Lolinjaka za s. Donja Jablanica, cca 600—1300 m s. m. (Š.), Jablanica (V.), kanjon Neretve: G. Grabovica, cca 200 m s. m. (M.), Čvrstica pl., iznad Kulidžanovog stana, cca 1610 m s. m., sjeverne strane Pešti Brda, cca 1700—1850 m s. m. (Š.), iznad s. D. Drežnica, cca 400 m s. m. (Š.), ispod Crepulje (Ht.), Prenj (Mo.) [sub nom. *Satureja variegata* Host], Lisac iznad Ziemlja, cca 980 m s. m. (Š.; Bj.), Glogovo, cca 760 m s. m. (V., M.), padine Otiša iznad Jezerca, cca 1850 m s. m. (Š.), Skok, cca 1450 m s. m., Ogorelik iznad Boračkog jezera, Kantar, V. Motika, cca 1600—1800 m s. m. (Š.), Borovac iznad s. Mljetvine, cca 450 m s. m. (Š.), Prenjska Bjelašnica (Š.), Porim (V.), padine Otiša, cca 1850 m s. m. (Š.), Taraš, cca 1700 m s. m. (Š., Bj.), Štitar pl. (V.), Rakitno (V.), Čabulja: Liskovac (Š.), iznad Liskovca, cca 1050 m s. m. (Š.), Drežanka (Š.), Mliječni do, cca 1650—1700 m s. m. (Bj.), iznad s. Bogodol, cca 840 m s. m. (Š.), Sutina kod s. Gradina, cca 900 m s. m. (Š.), Borak kraj izvora Lištice, cca 450 m s. m. (Š.), Poda Čabuljom (Boš.), Korita i Plesno (Boš.), Prislap (V.), kanjon Neretve, padine Prenja kod Jablanice (M.), ispod Donje Jablanice (Š.), Diva Grabovica (Š.), kod Grabovice, cca 135 m s. m., na potezu od Grabovice do Drežnice, kod Karaule, cca 160 m s. m., Aleksin Han (M.), Kleščine iznad Aleksina Hana, cca 150 m s. m. (Š.), in rupestribus supra Mostar (Bi.), Ručnik kod Vlaholja (Fo.), između Bišine i Paljevog dola, cca 1000 m s. m. (na nevesinjskoj cesti) (M.), Trebesinje han i Nevesinje (V.), Velež: Sopilje kod Nevesinja, cca 1450 m s. m. (Ko.), Velež pl., iznad Nevesinja, cca 1000 m s. m. (Raap. — Cal.; Mu.), Nevesinje: auf Wiesen der Velež, 1000 m s. m. (Ra.), Luke (Š.; Ja.), Gajine Krstače kod Nevesinja (LL.), Zalomska rijeka (Šm. & al.), Zalomska rijeka kod Plužina (Fo.), Morinje pl. (V., Fo.), Crvanj pl. (Mu.), Bjelašnica kod Gacka, 1500 m s. m. (M.), kod Gacka (Šm. & al.), Klinje, cca 1000 m s. m. (Š.), dolina Vrbe kod Gacka (M.), padine Babe pl. do Meke Grude (R.), Budoš pl. (LL.), Tuhalska Bjelašnica (V.), Vučija Bara kod Gacka, cca 1200 m s. m. (M.), Korita, Plana (Šm. & al.), Bilek (= Bileća) (Boll.; V.), kod Bileće iznad jezera, cca 400 m s. m. (Š.), Bijela Gora (V.), Trebinje (V.), kod Trebinja: Uilica (V.), Leotar (V.), Gljiva (V.), Hum (V.), kod Dobre vode i na padinama Borove zasjede kod Lastve (HR.), Plandolovi pr. Neum Kula (V.).

Bosna: između Pribelja i Dubrava, cca 1100 m s. m. (Ha. Fa.), dolina Unca kod Drvara (Š.), kod Drvara (HR.), na cesti od Drvara za Oštrelj (Ha. Fa.), Ševarlije kod Doboja (Ht.), Rore kod Glamoča, cca 900 m s. m. (Ha. Fa.), Zablčić kod Resanovca, Staretina pl. (Ha. Fa.), Krug pl. cca 900 m s. m. (Br.), Livno (Br.), kod Livna (Fr. — Br.), Livanjsko polje (B., HR.), kod Čelebića, cca 700 m s. m. (Ha. Fa.), od Čelebića do Lusnića u Livanjskom polju (HR.), ispod Mušnovca u selu Čaprazlijama (Š.), Troglav: Ledena kosa, cca 1700 m s. m., Velike poljanice, cca 1250 m s. m. (Š.), Dinara: iznad s. G. Rujani, cca 1100 m s. m. (Š.), Vješća Gora, cca 1250 m s. m. (Š.), Kamešnica: Prolog (Pi.), Vaganj, na samom vrhu, iznad Brljuše, na Strmići (Ku.), Mašeta kod s. G. Voštane, cca 1050 m s. m. (Š.), Treskavica: iznad V. Jezera (Š.), klanac Sutjeske kod Suhe (M.), između Mesića i Rogatice kod Međeđe (M.).

var. *subspicata*

Najčešće zastupljen oblik u arealu vrste.

var. *blavii* (Aschers.) Šilić, 1979: Monogr. . . . Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 105.

Bas.: *Satureja montana* L. var. *blavii* Aschers. ap Blau 1877: Reisen in Bosnien S. V: 23, 75, nomen solum et apud K. Malý 1907: Österr. Bot. Zeitschr. 57: 158).

Syn.: *Satureja subspicata* Vis. var. *blavii* (Aschers.) K. Malý in Dörfl. 1908: Herb. Norm. 4930, Sched. ad Cent. 49 & 50: 302).

Hercegovina: Visočica: Pribilje, cca 1100 m s. m. (M.), Lisin kod Ivana, cca 1700 m s. m. (M.; HR.), Podorošac, cca 365 m s. m. (M.),

kanjon Neretve: Karaula, 160 m s. m., Grabovica, cca 135 m s. m. (M.), kod Jablanice, Porim (Bl.), dolina Trešanice (Bl.), Prenj: Glogovo, cca 760 m s. m. (M.), Paljev dol između Bišine i Stare karaule na cesti Mostar — Nevesinje (Bl.), između Bišine i Paljevog dola, cca 1000 m s. m. (M.), »bei Lisičić an der Narenta und am Felsenpass bei Višnjevo nordwestlich von Gacko« (Bl.), Zagorje i Vučija brda kod Kalinovika (Bl.), Vučija Bara kod Gacka (M.).

f. *obovata* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 110.

subsp. **liburnica** Šilić Č., 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 110.

Syn.: *Satureja pygmaea* Sieber in sched, nom. nud. (Sb.).

Hercegovina: Prenj, Kantar (Š.), Donja Jablanica (Š.), Prenj: Cvitinje, cca 1650 m s. m. (Š.).

f. *liburnica*

Bosna: Bihać (Boll.).

6. **S. x karstiana** Justin ex Teyber 1910: Österr. Bott. Zeitschr. 60: 308.

(*Satureja montana* L. x *S. subspicata* Bartl. ex Vis. subsp. *liburnica* Šilić)

Syn.: *Satureja x karstiana* Justin 1904: Mitt. Mus. Krain 17: 182, nom. nudum; *S. intercedens* Paulin in Paulin A.: Flora exsiccata Carniolica: 1774, Paulin in Dolšak 1936: Prirod. razspr. 3 (3): 127.

(VIII) IX — X

Hercegovina: dolina Neretve kod Perutca, cca 200 m s. m. (M.), gudura Neretve (M.).

CALAMINTHA Miller 1768: Gard. Dict.

1. **C. sylvatica** Bromf. 1845: Phytologist (Newman) 2: 49

subsp. **sylvatica**.

Syn.: *Melissa intermedia* Baumg. 1816: Enum. stirp. Transs. 2: 184; *Calamintha menthaefolia* Host 1832: Fl. Austr. 2: 129, non Gren & Godr.; *C. intermedia* (Baumg.) Braun H. 1889: Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 39: 220, non C. A. Meyer; *Satureja calamintha* (»*Calamintha*«) (L.) Scheele subsp. *sylvatica* (Bromf.) Briq. 1895: Lab. Alp. Marit.: 433; *Satureja sylvatica* (Bromf.) Malý K. 1903: in Dörfner Herbarium Normale: 4482, Sched. ad. cent. 45: 142 et in Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 1904: 250; *Satureja vulgaris* Rouy subsp. *calamintha* (»*Calamintha*«) Rouy 1909: Fl. Fr. 11: 334 non (L.) Fritsch; *Satureja calamintha* (»*Calamintha*«) (L.) Scheele subsp. *officinalis* sensu Gams 1927: in Hegi: Ill. Fl. Mitteleur. 5 (4): 2294, non Moench; *Calamintha officinalis* Moench f. *menthaefolia* (Host) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 325; *Calamintha montana* Lam. subsp. *officinalis* (Moench) Dostál 1949: Kvetena ČSR: 1240; *Calamintha officinalis* auct., non Moench.

VI — IX

Ima vrlo široku ekološku amplitudu. Nalazimo je kako na krečnjaku, tako i na travertinima, škriljevcima i raznim pješčenjacima. Raste uvijek u svijetlim šumama i šikarama, nikad na otvorenim staništima. Većinom su to niža staništa, do cca 1200 (—1300) m nadmorske visine.

f. *sylvatica*

Najčešće zastupljen takson u arealu vrste.

Bosna: Bihać (V.), Ripač kod Bihaća (Č.), Plješivica nedaleko Bihaća (Boll.), Grmič (= Grmeč) (Boll.), Novi, Vranjska Tunica, Stari Majdan, Vedro polje, Dragoraj (V.), Banja Luka (Ho.), Maslovare (distr. Kotor Varoš), Jankovac potok (Lo.), Doboj (V.), na Spreči kod Doboja (M.), oko Brusnice (distr. Maglaj) (HR.), okolina Tuzle (Mv.), Tošine kolibe, Svatovac kod Lukavca (LL.; HR.), Zvornik (M.), Stari grad (Š.), Divič kod Zvornika (Š.), Konjuh: Varda-Mačkovac, cca 500 m s. m. (Š.), klisura Orahovice kod Nemile, na silikatnim stijenama, cca 340 m s. m. (M.), okolina Travnika (Br.) [sub nom. *Calamintha adscendens* Jord.], Travnik (Br.), Peltakovica, Putičevo (Br.), dolina Orahovice kod Travnika (M.), »Gemein bei Travnik« (Fr. Br.) [sub nom. *Calamintha adscendens* Jord.]; sjeverno od Donjeg Vakufa, cca 500 m s. m. (Ha. Fa.), kod Donjeg Vakufa, cca 500 m s. m. (Sta., Fa. & He.), Jajce (Mk.), Karaula pr. Jajce (V.), Jezero kod Jajca (Kn.), »na putu od Jajca do mjesta Jezero na lijevoj obali Plive i duž obale Jezera« (M.), kanjon Vrbasa kod Jajca (Sklopovi) (M.), u dolini Drvare kod Drvara (HR.), Dinara: s. Jakovi (Črni Lug), cca 850 m s. m., iznad s. G. Rujane, cca 950 m s. m. (Š.), Kamešnica (Pr.; Ku.), Šuljaga (Pr.), Lašva (V.), u klisuri Suhe (oblast rijeke Bosne) (M.), oko Vareša, Kralupa i Pajtova Hana (Pr.), dolina Stavnje kod Vareša, cca 740 m s. m. (M.), Bukovica potok kod Sutjeske (Pl.), Kraljeva Sutjeska (Š.), Marina voda kod Sutjeske (M.), dolina Lepenice kod Visokog (M.; Š.), Crnički Kamenik: ispod Marine stijene (S. O. Fojnica) (Š.), izvor Fojničke rijeke kod Fojnice (Š.), Kreševo i okolina: Vrela, Turanj (Š.), Međuvršje (Š.), uz Kojsinski potok kod Kreševa (Š.), Gradac kod Zovika (M.), dolina željeznice kod Krupca, cca 530 m s. m. (M.), Ilidža (M., V.), kod Vrela Bosne (M.), iznad Vrela Bosne (M.), Igman (M., Š.; Fo.), Brezovača (Š.), Polom i Stupnik (M.), Hranisava: Laništa, cca 1350 m s. m. (Š.), dolina Bosne kod Semizovca, između Jasekoviće i Ubave kod Vogošća potoka (M.), Vogošća potok (M.), Strnica kod Nahoreva, cca 1140 m s. m. (M.), dolina potoka Koševo, cca 980 m s. m., dolina potoka Koševo (Radovo), cca 690 m s. m. (M.), kod Sarajeva (Fo.), dolina Mošćanice kod Sarajeva (M.), Faletići (V.), dolina Miljacke (M.; Fo.; V.), Miljackathal »Johana Quelle« (M.), kod Kozje Čuprije (M.; Š.), Hrastova glava nedaleko Sarajeva (M.), južna strana Trebevića kod s. Blizanci, cca 1150 m s. m. (M.), kod Studenkovića, cca 1000 m s. m. (M.), Draguljac (Mk.), Han Bulog ispred Sejnovače (M.), Han Bulog (Fo.), kod Sjetline (M.), kanjon Lapišnice kod Sarajeva (M.; Lo.), Mrkovići kod Sarajeva, cca 1000 m s. m. (M.), Ljubogošta, cca 940 m s. m., Kukor bei Ljubogošta (M.), kanjon Prače kod Ustiprače, cca 480 m s. m. (M.), dolina Prače kod Banje Stijene, cca 580 m s. m. (M.), Višegrad: dolina Drine kod Višegrada (Stari brod — Miloševići) (M.), kod Vardišta, cca 460 m s. m. (M.), Razdolina kod Dobruna, cca 600 m s. m. (M.), okolina Dobruna kod Višegrada (M. & Bj.), kod Dobruna (M.), klanac Razdoline (M. & Bj.), obala Sutjeske, cca 900 m s. m. (Š.), dolina Sutjeske: Tjentište (Š.), između Tjentišta i Mješajića (Pr.), Zelengora: Jabučke stijene (Š.), kod ušća Jabušnice (Š.), Radomišlje pl. cca 1300 m s. m. (M.; Fk.), kod Stipina Hana, Ribnice, u klancu Sućeske (M.).

Hercegovina: dolina Rame kod Prozora, cca 260 m s. m. (M.), Vrabac kod Konjica (V.), uz Boračko jezero (M.), Borke kod Konjica (M.), kanjon Šišnice kod Boračkog jezera (Š.), dolina Bijele kod Konjica, cca 300 m s. m. (M.), okolina Konjica (M.; HR.), Grdače, Džepa kod Konjica (M.), Rakitnica: Dubočani (M.), ispod Dubočana, cca 500 m s. m., iznad Krupca, 560 m s. m., na putu iz Višnje u kanjon (pl. Visočica), ispod Umo-ljanskog potoka, klisura Gruščanske rijeke (Š.), ispod Pribilja, cca 870 m

s. m., kod ušća Rakitnice, cca 310 m s. m. (Š.), gudura Rakitnice (M.), Borak kraj izvora Lištice, cca 450 m s. m. (Š.), Jablanica (V.; M.), Donja Jablanica (Š.), dolina Doljanke kod Doljana, cca 500 m s. m. (Š.; Sta., Fa. & Wb.), Čvrstica: Doljani, Kosne luke (Š.), kanjon Neretve: Grabovica (V., Boš., Ht.), padine Plase u Divoj Grabovici (Š.), kanjon Neretve: Salakovac (M.; Š.), Aleksin Han, Karaula (M.), Klešćine iznad Aleksina Hana, cca 150 m s. m. (Š.), Prenj: Podporim (M.), Rujište (V.; M.), kod Glavatičeva (M.), Čabulja: Greda iznad s. Liskovac, cca 1000 m s. m., padine Stola, cca 600 m s. m. (Š.), vrelo Drežanke (Š.), Podveležje: iznad s. G. Gnojnice (Š.), Mostar (Fo.), Blagaj, Cim, Kokorina (Fo.), Nevesinje (V., Raap.-Cal.), Velež iznad Nevesinja, cca 1000 m s. m. (Raap.-Cal.), Bielina sjeveroistočno od Nevesinja, cca 950 m s. m. (Ja.), Luke kod Nevesinja, cca 750 m s. m., Mačipolje (Š.), oko Nevesinja (V.), Nevesinjska Crna gora: Pavlovača (Fab.), uz Živanjsku rijeku kod Klinja (M.), Grdača (kod Živnja) (M.), Ravno, Zavalu (M.), Domanovići (M.), Bukovi do kod Ljubinja (M.), nedaleko Bileće, uz Bilećko jezero, cca 400 m s. m. (Š.), Arhanđelova crkva kod Trebinja (V.), Lastva kod Trebinja (Mt.).

f. *boveana* (K. Malý) Šilić, 1979: Monogr. ... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 131.

Bas. *Satureja sylvatica* (Bromf.) K. Malý var. *boveana* K. Malý 1907: Österr. Bot. Zeitschr. 57: 159.

Syn.: *Calamintha officinalis* Moench f. *boveana* (K. Malý) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 325.

Bosna: »Am Abhang Hrastova glava gegen die Lapischnicaschlucht« (M.).

f. *albiflora* Form. 1890: Österr. Bot. Zeitschr. 2: 92.

Bosna: Vogošća potok, Vrelo Bosne (M.), Goražde (Fo.).

Hercegovina: dolina Bijele kod Konjica, cca 300 m s. m. (Š.), Konjic polje (M.; HR.).

2. *C. glandulosa* (Req.) Benth 1835: Lab. Gen. Sp.: 387.

Bas.: *Thymus glandulosus* Req. 1828: Ann. Sci. Nat. Sér. 1, 5: 386.

Syn.: *Melissa calamintha* L. 1753: Sp. Pl.: 593; *Calamintha parviflora* Lam. 1778: Fl. Fr. 2: 396; *C. officinalis* Moench 1794: Meth.: 409; *C. obliqua* Host 1831: Fl. Austr. 2: 131; *Satureja calamintha* (L.) Scheele 1843: Flora (Regensburg) 26: 577; *S. calamintha* subsp. *nepeta* sensu Briq. 1895: Lab. Alp. Marit. 3: 438; *S. calamintha* subsp. *glandulosa* (Req.) Gams in Hegi 1928: Ill. Fl. Mitteleur. 5/4: 2292; *Calamintha nepeta* (L.) Savi subsp. *glandulosa* (Req.) P. W. Ball 1972: Bot. Jour. Linn. Soc. 65: 347; *C. nepeta* auct., non (L.) Savi.

(VI—) VII — IX (— X)

Kamenjare, kamenjarski pašnjaci, suve livade i napuštena mjesta mediteranskog i submediteranskog pojasa. Dolinama rijeka prodire znatno u kopno. Nalazimo je u rasponu od 0 do oko 250 m nadmorske visine, a često i više.

var. *glandulosa*

Najčešće zastupljen oblik u arealu vrste.

f. *glandulosa*

Najčešće zastupljen oblik u arealu vrste.

Hercegovina: Podhum (istočno od Prozora) (Br.; Fr.; Br.), Konjic (Schil. & St.; V.; HR.), kod Konjica (B.), na potezu Konjic — Lisičići (M.), Vrtaljica kod Konjica (Š.), Džepa, 800 m s. m., u dolini Ljute, 320 m s. m., kod Borka (okolina Konjica) (M.), dolina Ljute kod Konjica (HR.), uz Neretvu od Konjica do Bigolja (M.), Boračko jezero, cca 420 m s. m. (M.; Po.), kanjon Šištica kod Boračkog jezera (Š.), Borak na izvoru Lištice, cca 420 m s. m. (Š.), Falanovo Brdo kod Ostrošca, cca 375 m s. m. (Š.), okolina Ostrošca (M.; HR.), Jablanica (S.—D.; V.; M.; Š.; Pre.), oko Jablanice i Han Potoka (V.), dolina Doljanke kod Jablanice (S.—D.), padine Plase, na putu sa Lolinjaka za s. D. Jablanicu (600 m s. m.), (Š.), kod Grabovice (uz Neretvu), cca 140 m s. m. (M.; Ht.; Boš.), dolina Dragočaja kod Brđana, cca 600 m s. m. (M.), dolina Drežanke (M.; Š.), Drežanka kod Drežnice, cca 150 m s. m. (M.), Prenj: Glogošnica (S.—D.; Ro.), Čabulja: kraj puta od s. Vrdika s. D. Drežnica (Š.), dolina Neretve (M.; Ls.) [sub nom. *Calamintha nepetoides* Jord.], Salakovac (Š.), Bijelo Polje kod Mostara, cca 70 m s. m. (M.), uz Radobolju kod Mostara (Ap.; LL.), Mostar (V.), padine Stoca iznad Mostara (Š.), Hum iznad Mostara (Schne), zapadno od Mostara na putu za Lišticu (Š.), Goranci kod Mostara (Bu.), Busje kod Blagaja (Š.), iznad Hodbine (Buna) (Bj.), Podveležje (V.), iznad s. Gnojnice (Š.), Glavići, Počitelj (V.), padine Hrguda iznad s. Todorovići (Š.), Stolac (M.; Š.; V.), Džambegovina a/d Sušica (Mt.), Bileća (Š.; V.), s. Krivača kod Plane (Bileća) (Š.), Arhandelova crkva (V.; Mt.; M.), Trebinje (A.; Mt.; P.; V.), Mrcine, Grab (Trebinje) (Br.), brdo Čelina kod s. Duži, cca 320 m s. m. (Š.), Vlačica pl. kod Trebinja (V.), Ljubinja (V.), Bukovi do kod Ljubinja, cca 640 m s. m. (M.), Zavala, 270 m s. m. (M.), Dubrava kod Domanovića (M.), Mogorjelo, Struga, Čapljina (M.), Žaba pl., kamenjare ispod Vratla, cca 600 m s. m. (Š.), iznad Neuma, cca 120 m s. m. (Š.).

f. *albiflora* (K. Malý) Šilić 1979: Monogr. . . . Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 142.

Bas.: *Satureja nepeta* (L.) Scheele f. *albiflora* K. Malý, in sched. nom. nud.

Hercegovina: kod Jablanice, cca 190 m s. m. (M.).

3. *C. grandiflora* (L.) Moench 1794: Meth. pl.: 408.

Bas.: *Melissa grandiflora* L. 1753: Sp. pl.: 592.

Syn.: *Satureja grandiflora* Scheele 1843: Flora 35: 577; *Thymus grandiflorus* Scop. 1772: Fl. Carn. 1: 424; *Clinopodium grandiflorum* Kuntze O. 1891: Revis. Gen.: 515.

VII — IX (— X)

Svojstvena vrsta brojnih zajednica sveze *Fagion illyricum* Horvat 1938. To su mezofilna, humusom bogata, umjereno suha staništa na bazičnoj, neutralnoj ili umjereno kiseloj podlozi, od montanog do subalpinskog pojasa.

f. *grandiflora*

Najčešće zastupljen oblik u arealu vrste.

Bosna: dolina Une iznad Bihaća (Schil.), kod Bihaća (rijetko) (Boll.), Slabić (Mv.), Kamešnica (Pr.), Crni vrh bei Meštrovac (Schill.; Fri.), Bjelašnica (Ht.), Veliki Dol (Ht.), iznad Babina Dola (Š.), Treskavica: ispod Vratla (HR.), Crna Vrela prope Jablan vrelo (V.), Dragočava (kod Foče) (Bu.), na Dragočavom potoku (M.), Strane kod Čelebića (M.), Zelengora (Fa.; Pr.), Poda (M.), Mrakodo (Lak.), Gornje Bare, cca 1500 m s. m. (Š.), ispod Gornjih Bara, Jabučke stijene (Š.), Urdenske stijene pr. Jablan vrelo (Š.), Maglić (Pr.), ispod Crvenih Prljaga (Š.), Peručica (Š.), klanac Suhe na Leliji (M.), Husad pl., Stabrovača, Podi (M.), Volujak (Pr.).

Hercegovina: Diva Grabovica, Privrati, Međuplase, Plasa, Drije-nač (Boš.), Jezero bei Obrnja (Bu.; M.), Prenj: Porim (V.), Lipeta (M.), Ziemlje polje: Lisac (V.), Crvanj (Mu.), Velež (B.; Hc.; Schne.; Fo.), Velež: Po-pratni dolovi (LL.), Bojište (Sag.), zapadna Velež (Š.), Jeovica (Fab.), Svinjac pr. Nevesinje (LL.), Mala Velež (LL.; V.), Nevesinje (Sag.), Velež, cca 1000 m s. m. (Raap.-Cal.), Čemerno (Si.; Fri.), kod Čemernog, cca 800 m s. m. (Br.), Lebršnik, kod izvora Crepulja (Š.), na sjevernim padinama Lebršnika kod Vrbe, 1070 m s. m. (M.), ad Poljana (M.), Bijela voda sub monte Viševica (distr. Klinja) (M.), Bjelašnica (pr. Gacko), 1560 m s. m. (M.), Baba pl. (V.), Vučija bara kod Gacka (Haw.; M.), Svitac pr. Konjsko (distr. Trebinje) (V.).

f. *oblongifolia* Rohlena 1902: Sitz.-Ber. Böhm. Ges. Wiss. 39: 10.

Dosta čest oblik u arealu vrste.

HIBRID I:

x *CALAMICROMERIA* Šilić

(= *Calamintha* Miller x *Micromeria* Benthham)

1. x *Calamicromeria hostii* (Caruel in Parl.) Šilić

[= *Calamintha sylvatica* Bromf. x *Micromeria thymifolia* (Scop.) Fritsch]

Bas.: x *Satureja hostii* («*Hostii*») Caruel in Parl. 1884: Fl. It. 6: 125.

Syn.: *Calamintha thymifolia* Host 1832: Fl. Austr. 2: 133, non Scop.; x *Satureia (Calamintha) bosniaca* («*Bosniaca*») Malý K. 1899: Glasnik Zem. muzeja u Bosni i Hercegovini 11: 138—139, dop. u Wiss. Mith. aus Bosnien und d. Hercegovina 7: 539—540; x *S. bosniaca* K. Malý var. *rhombifolia* K. Malý in Dörfler Herb. Nom. Sched. 45: 140; x *Satureja (Calamintha) varbossania* Malý K. 1901: Wiss. Mith. aus Bosnien und d. Hercegovina 8: 444—445; *Satureia (Calamintha) calamintha* subsp. *nepeta* var. *varbossania* K. Malý in sched.; *S. nepeta* (L.) Savi var. *varbossania* K. Malý in sched. (Malý K. 1901: Wiss. Mith. aus Bosnien und d. Hercegovina 8: 444).

VIII — X

Bosna: Jajce — Prudi (M.), Jajce i dolina Vrbasa (M.), u klancu Vrbasa blizu Jajca — Sklopovi (M.), Careva ćuprija, na serpentinu (M.), dolina Gostovića kod Otežne, cca 310 m s. m. (M.), u guduri Lukaviće blizu grada Bobovca kod Sutjeske (M.), dolina Stavnje: nizvodno od Vareša (M.), ispod Pajtovog hana i Vareša (Pl.), oko Mitrovića i na podnožju Veleža u žepačkom kotaru i ispod Luke na Ozrenu kod Sarajeva (M.), Vogošća potok (M.), Gradac kod Zovika (M.), Ormanj: Doljanske stijene (kod Pazarića) (HR.), Laze (Gradina) kod Sarajeva, cca 900 m s. m. (M.), u Grabovom potoku, cca 1000 m s. m. (M.), Ramića potok, cca 660 m s. m. (M.), dolina Miljacke, cca 650 m s. m. (M.), dolina Miljacke: padine Vagnja, u gornjem dijelu doline Mošćanice, cca 630 m s. m. (M.) [sub nom. *Satureja varbossania* K. Malý], Borijske, Han Šitluci (M.), dolina Lapišnice kod Sarajeva (M.), Mali Orlovac kod Sarajeva (M.), na putu Sarajevo — Pale, cca 600 m s. m. (M.), između Ubave i Jesekaviće kod Sarajeva, cca 700 m s. m. (M.), Paprenik — Sejnovača kod Pala (M.), u guduri Prače kod Ustiprače (M.), Prača kod Banje stijene (M.), u klancu Prače (M.), Udrč kod Drinjače (W.; Fri.), kod Miloševića, kod Višegrada, u Suhom dolu kod Starog Broda (M.), u dolini Osojnice kod Višegrada (M.).

Hercegovina: Prenj: dolina Idbara iznad Bukovog Laza i iznad s. Božić (Š.).

2. x *Calamicromeria narentana* (K. Malý) Šilić

[= *Micromeria thymifolia* (Scop.) Fritsch x *Calamintha glandulosa* (Req.) Benth.]

Bas.: *Satureja nerentana* K. Malý 1908: in Dörfler: Herbarium Normale: 4931, Sched. Cent. 50, p. 302.

Syn.: *Satureja x konjicana* K. Malý, in sched.

Hercegovina: Jablanica, cca 190 m s. m. (M.), uz cestu Konjic — Lisičići (M.), Diva Grabovica: ogranci Plase, cca 500 m s. m. (M.), kanjon Neretve: iznad Dive Grabovice, cca 170 m s. m. (M.), Aleksin Han, cca 170 m s. m. (M.), Karaula (M.).

MICROMERIA Benth. 1834: Lab. Gen. Sp.: 368.

1. *M. thymifolia* (Scop.) Fritsch 1899: in Kerner A. Sched. Fl. exsicc. Austro-Hung. 8: 119.

Bas.: *Satureja* (»*Satureia*») *thymifolia* (»*Thymifolia*») Scopoli 1772: Fl. Carn., Ed. 2, 1: 428, tab. 29.

Syn.: *Satureja rupestris* Wulfen in Jacq. 1789: Collect. Bot. 2: 131 & in Jacq. 1781—1795: Icon. Pl. Rar. 3: tab. 494; *Melissa alba* Waldst. & Kit. 1807: Pl. Rar. Hung. 3: 227, tab. 205; *Nepeta pumila* Sprengel 1819: Novi Provent.: 29—30; *Thymus albus* (Waldst & Kit.) Link 1822: Enum. Hort. Berol. Alt. 2: 116; *Nepeta croatica* Sprengel 1825: Syst. Veg. 2: 727; *Mentha croatica* Welden 1830: Flora 13: 218; *Calamintha rupestris* (Wulfen) Host 1832: Fl. Austr. 2: 131; *Calamintha thymifolia* (Scop.) Reichenb. 1831: Fl. Germ. excurs.: 328, non Host; *Calamintha alba* Reichenb., l. c.; *Thymus croaticus* Kit. sec Reichenb. l. c. non Pers.; *Thymus duinensis* Moretti sec Reichenb. l. c. 1832: 860; *Melissa thymifolia* Benth. 1836: Lab. Gen. et Spec.: 386; *Melissa fruticosa* Willd. Herb. ex Steudel 1841: Nomencl. Bot. Ed. 2, 2: 121; *Cuspidocarpus rupestris* (Wulfen) Spenn. 1843: in Nees, Gen. fl. Germ. ic. Fasc. 20, nr. 10: tab. 390; *Micromeria rupestris* (Wulfen) Benth. in DC. 1848: Prodr. 12: 225; *Clinopodium rupestre* (Wulfen) Brand in Koch 1903: Syn. Deutsch. Fl. 2124.

(VII) VIII — IX (XII)

Pukotine raspucalih stijena, pretežno na krečnjaku, ali se guste populacije nalaze na serpentinu (istočna Bosna, Srbija), a raste na travertinu, gabru i dr.). Pošto je česta biljka dubokih klisura, nalazimo je u širokom rasponu od 30 m s. m. (Žitomislići — Hercegovina), pa do blizu 2000 m s. m.

f. *thymifolia*

Syn.: *Satureia thymifolia* Scop. f. *typica* (*genuina*) K. Malý 1900: Wiss. Mittheilungen aus Bosnien und d. Hercegovina 7: 538).

Bosna: Bihać (Boll.), okolina Banja Luke (C.), Novoselija kod Banje Luke (V.), Banja Luka: G. Šeher (C., Ho., V.), u klancu rijeke Une kod Martin Broda (Po.), u klancu rijeke Unca kod Martin Broda (Bj.), Ravni potok kod Drvara (Ja.), na Ravnom potoku i na Jedovniku (Ha. Fa.), Jedovnik: Lijepi kamen, cca 1000 m s. m. (Ja.), Jedovnik: u dolini Roduklije (HR.), na zapadnim obroncima Ulice (Ha. Fa., Ja.); Ilica, cca 1550—1650 m

s. m. (Ha. & Ja.), Ključ (Fo.), V.), Šehovci (Fo.; V.), između Varcar Vakufa i Jezera kod Jajca (C., Ho., Brancs., M.), kod Jezera (Kn., M.), kod Jajca (Fr. — Br.), Jajce (Ho.; Br.; Kn.; M.), Podmilačje (Br.), u klancu Vrbasa kod Prudi, Sklopova, 320—340 m s. m. (M.), kod Žepča (Bl.), na Orloviku (HR.), Konjuh: iznad s. Brateljevići kod Kladnja, cca 700 m s. m. (Š.), Medena glava pr. Brnjac (V.), Zvornik: Stari grad (Š.), kod Zvornika (Pe.; W., M.), dolina Drine južno od Zvornika (W.), »felsige Gehänge des Drinatales südlich von Zvornik« (W., Fri.), Udrč kod Drinjače (W.; Fri.), kod Vranduka (M.), Vareš (Fo., V.), dolina Stavnje kod Vareša (M.), kod Vareša, Kralupa, Studenog dola, Sutješćica u dolini Stavnje (Fo., M.), dolina Stavnje između Pajtovog hana i Vareša (Pl.), Bukovica potok između Sutjeske i Vareša (Pl.), u području Gostović potoka: na podnožju Veleža kod Borovnice i na ušću rijeke Otežne, oko 300 m s. m., u dolini Kamenice oko 360—400 m s. m., u dolini Suhe kod 390 m s. m., svugdje na serpentinu, kod Suhe i Mitrovića na vapnencu, oko 500—600 m s. m., u klancu Lukavice kod Bobovca (M.), na Velikom Šatoru (Pr.), Dinara: Vješća gora, cca 1250 m s. m. (Š.), Troglav (B.; Ht.), Ledena kosa, cca 1680 m s. m. (Š.), Livanjsko polje (B.), na Kamešnici, Šuljagi, Velikom Malovanu (Pr.), kod Sarajeva (Hw.; F.), kod Ubave — Jasekavica, 700 m s. m., na Babin potoku i pod Lukom, 950—980 m s. m., na Bukoviku kod Močioca, 1160—1260 m s. m., uz Grabovi potok kod Nahoreva (M.), Vogošća potok (M.), u gornjoj dolini Vogošće kod Sarajeva (M.), Sarajevo (Ls., Je.), okolina Sarajeva (Schil. & St.), uz Ramića banja potok, kod Bakija (M.), Bakije (B.), Pepeljarski potok (Lo.), u dolini Koševe (M.), dolina Miljacke (Ls.; M.; Mk.; V.), Kozja ćuprija (F.), Borija kod Kozje ćuprije (M.), Han Šitluci (M.), Debelo Brdo (V.; M.), kod Faletića (V., Fo., M.), dolina Mošćanice (Fo., M.), iznad ušća Mošćanice (Š.), Gerdolj (= Grdonj) kod Sarajeva (M.; Bl.), klanac Lapišnice kod Sarajeva (M.), »in glareosis montis Hrastova glava versus faucem Lapisnicaschlucht prope Sarajevo, s. calc., 600—700 m s. m.« (M.; Df.), ušće Lapišnice (M.), Hreša kod Sarajeva (V.), kod Hreše: Gradina, cca 1100 m s. m. (M.), na Siljevini, cca 1100 m s. m., na Velikom Glogu, cca 1000 m s. m. (M.), Trebević (M.), Trebević Jarčedoli (Kn.), Vaganj, Čolina kapa, Orlova stijena (M.), blizu Stanojevića i Petrovića, 800—1040 m s. m. (M.), padine Trebevića (Schl., St.), u klancu Tilave (M.), na Igmanu kod Ilidže (Fo., M.), kod Ilidže (V.), Ljubogošta (M.), na Kukoru kod Ljubogošte do vrha, 1100 m s. m. (M.), kod Han Dervente (između Sarajeva i Pala) (Fo., M.), Borovac oberhalb Begovina bei Pale, ispod Borovca kod Pala, cca 880 m s. m. (M.), Kukor kod Pala (M.), kod Gradca na Kukoru kod Pala, do 1100 m s. m. (Bl.), često uz cestu za Pale: kod Han Buloga, na Zlom Stupu (M.), Pale (Gr.), na Gradcu kod Hodidjeda (M.), kod Hodidjeda (M.), pr. Radenici ad pagum Pale, 900 m s. m. (M.), kod Radenića ispod Borovca, 880 m s. m., u klancu Bistrice kod Radenića (Bl.), u olini Bistrice kod Pala (M.), Bistrica b. Vlahovići (Š.), Ravna pl.: kod Bistrice, cca 1300 m s. m. (M.), Hodža, Hum, Lisin, Kalaidžin kamen (M.), Banja Stijena (Ba.; M.), kod Spahić hana na gabru (Fo., M.), kod Kijeva (Bl.), na stijenama u Zoviku kod Pazarića, 600 m s. m. (M.), Gradac kod Zovika (M.), na Doljanskim stijenama i na Ormanju kod Pazarića (HR.), kod Ilovića — Trnova (Bl., M.), »Zwischen Ilovići und Trново« (B.), na ušću Crne rijeke u željeznicu (kod Trnova) (Bl.), Treskavica (Š.), između Velikog i Bijelog jezera (HR.), iznad Bijelog jezera (Š.), iznad Velikog jezera (Gi.), iznad s. Gornja Ljuta, cca 1750 m s. m. (Š.), iznad Blatnog jezera (HR.), ispod Bijelog jezera, cca 1800 m s. m. (Š.), ispod Crnog jezera, cca 1750 m s. m. (Š.), na Bregoću (Pr., M.), između Međeđe i Setihova, cca 320 m s. m. (M.), kod Međeđe (M.), između Međeđe i Višegrada (Š.), u dolini Drine kod Broda (V.; Fo., M.), »u Suhom dolu kod Starog Broda, oko 300 m s. m., na Drini kod Miloševića na vapnu, na serpentinim ruševinama između Barina — Brištanice, na vapnenastim klisurama kod Brištanice, oko Višegrada česta, osobito na vapnu, u dolini Osojnice i na Džermanici na dolomit« (M.), grebeni u klancu Rzava (M., Bj.), iznad Višegrada (Š.), okolina Višegrada, na putu za Spaić han, cca 320 m s. m. (F.), dolina Drine kod Višegrada (Š.), Duonica pl. kod Višegrada (Fk.), oko Vardišta (M.), u dolini Rzava i kod Dobruna, na Vardi pl., kod Rudog, 840 m s. m., na serpentinu, kod Međeđe, Strmice, Setihova, u klancu Prače kod Ustiprače (M.), Uvac (V.), »Auf der

Orlovica bei Čajniče« (B.; M.), kod Kalinovika, Romana (Fo.; M.), »Retine nächst Godjeno bei Foča« (M.), Maglić (Bj.; Pr.), Sniježnica iznad Dragoš sedla, Šarena Lastva (Š.), Prijedor (De.; M.; Š.), Makaze, Ploče (Š.), Mrkalj klade (Fk.), iznad Suhe (Š.), Perućica (Fk., Bj.), Volujak (Pr., M.), Lice (V.), kanjon Suhe kod Tjentišta (Bj.), klanac Sutjeske kod Suhe (M.), Zelengora: Konjske vode, cca 1380 m s. m. (Š.), Todor pl. pr. Jablan vrelo (V.), Džafer potok kod Čičinih stijena, 1340 m s. m. (M.), Treskavac (Š.).

Hercegovina: Prozor, na eruptivima, cca 700 m s. m. (Sta., Fa., Wi.), Ivan pl. (Mk.), iznad Podorošća (M., HR.), oko Konjica (Fo., HR.), Konjic — Bukarca (Fo., M.), u Suhom dolu i u dolini Ljute (M., HR.), dolina Ljute kod Konjica (M.), kod Boraka (Pr.), Boračka draga (Prenj) (M.), kanjon Šištica kod Boračkog jezera (Š.), kod Lisičića (M.), kanjon Rakitnice, cca 800 m s. m. (Š.), kanjon Rakitnice: kod Pribelja, 1200 m s. m. (M.), ispod Umoljanskog potoka, iznad Krupca (Š.), kod Lukomira, ispod Blaca (HR.), kod Umoljana (HR.), Visočica (Ko.), donje padine Bokševice nedaleko Mlaka (Š.), pod Risovcem kod Aleksina Hana (M.), dolina Neretve (Ls.), kanjon Neretve kod Karaule (M.), oko Jablanice (V.), Jablanica (V.; Fo., M.), kanjon Neretve između želj. st. Prenj i Drežnica (Ronn.), dolina Neretve između Jablanice i Grabovice (Ze.), na Plasi (Pro.; Pr., M.), Kleščine iznad Aleksina Hana, cca 150 m s. m. (Š.), subalpinski region Čvrsnice (F.), Čvrsnica (Sta., Fa., Wb.; F.), Čvrsnica: Klek, cca 1400 m s. m. (Sta., Fa., Wb.), Čvrsnica: Diva Grabovica (Lag.; Š.; M.), na Jelenku (F.; Fo., M.), padine Peštibrda, 1700—1850 m s. m., iznad Bukove glave prema Peharovom stanu, cca 1750 m s. m., Veliki kuk ispod planinarske kuće na Vilincu, cca 1850 m s. m., Modri kamen iznad Gornjih Bara, Gornje Bare, cca 1350 m s. m. (Š.), u klanecu Neretve kod želj. st. Prenj i Grabovice (M.), Prenj (Ronn.; Gi.; Br.), Prenj: Vlasni do, cca 1400 m s. m. (M.), Prijeslap (Fl.), prope pagum Glogošnica (S.—D.; Ro.), Sivadija (M.; Š.), Glogovo (V.), kod Glogova (V., M.), zapadni dio visoravni južno od Glogošnice (Gi.), Lučine, padine Kantara, cca 1500 m s. m. (Š.), Idbar (M.; Š.), iznad Bukovog laza, cca 1000 m s. m., padine Kamenca iznad Bijelih voda, cca 1600 m s. m., Kantar, 1500—1800 m s. m., Cvitinje, cca 1800 m s. m., dolina Idbara iznad s. Božić, cca 500 m s. m., padine Otiša i Zelene Glave, cca 1850 m s. m. (Š.), Dolovi ispod Jezerca, cca 1450 m s. m. (Š.), kod Glavatičeva (M.), Čabulja: Medalovo brdo i uz Ledenicu potok (Pro., M.), Ošljak, 1400 m s. m. (Boš.), Strmoglavica supra val Drežnica (V.), Bogodol, Medakova kosa, kod želj. st. Raška Gora, 110 m s. m., južne padine M. Vlaine, 1300—1700 m s. m., iznad s. Bogodol, cca 840 m s. m., Goranci, Kilavci, Gornji Doci, Vrelo Drežanke (Š.), u dolini Drežanke (Bu.; M.), Bijele stijene supra val. Drežnica (V.), supra Potoci Han (V.), Crvanj, cca 1100 m s. m. (Fab.), kod Bijeljine, cca 1000 m s. m. (Mu.; M.), oko Mostara — Ilove (Fo., Sag., M.), dolina Neretve kod Mostara (Sag.), Mostar (Bi.), Hum kod Mostara (Š.), kod Rakitna (Be.; V., M.), kod Vrela Bune (Fo., M.), na Slemu (Pr., M.), Ravno (V.), Velež: Sopilje kod Nevesinja, 1600 m s. m. (Ko.), jugoistočno od Botina, cca 1600—1800 m s. m. (Ja.), Runjavi Gradac, cca 1450 m s. m. (Ko.), Klenci, cca 1500 m s. m. (Ja.), supra fontem Kavčina, cca 1450 m s. m. (Ko.), kod Kifina sela (Š.), Planinica, Nevesinje, Krekovi — Nevesinje (LL.), Musića Doline — Nevesinje (LL.), Guvno — Morine (LL.), Morine (V.; LL.), Šurići u Nevesinjskom polju (Ja.), Gradina (Fo., M.), kod Oblja, Uloga, po ravni Morine, kod Plužna (Fo.; M.), klisura Neretve kod Žitomislića, cca 30 m s. m. (Mu.; M.), iznad Klinja, cca 1050 m s. m. (Š.), Ravni — Manita Gora (Gacko) (Haw.), in valle Vrba pr. Gacko (M.), Baba pl. (R.; M.), Babla pl. pr. Bileća (R.), Tuhalska Bjelašnica (V.), Bijela Gora: Radkuša jama, cca 1500 m s. m. (V.), m. Gnjila Greda supra vallem Dobri do pr. Trebinje (V.), mont. Prasa supra vallem Dobri do dispersa, cca 1400 m s. m. (V.).

f. *albida* K. Malý 1900: Wiss. Mittheilungen aus Bosnien und d. Hercegovina 7: 538.

Tu i tamo sa tipskim oblikom.

f. *albiflora* K. Malý 1900: Wiss. Mittheilungen aus Bosnien und d. Hercegovina 7: 538.

Bosna: m. Borija versus fauc. Lapišnica prope Sarajevo (M.); okolina Višegrada (M.).

f. *obscura* K. Malý 1900: Wiss. Mittheilungen aus Bosnien und d. Hercegovina 7: 538.

Syn.: *Micromeria rupestris* Benth. var. *picta* Vandas, in sched., nom. nud.

Bosna: Zvornik (Š.), Medna Glava prope Brnjac (V.), Zelengora: Todor pr. Jablan vrelo (V.).

Hercegovina: Prenj: Lučine, Idbar (Š.), prope Kifino selo (Š.).

f. *macrodonta* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 114.

Hercegovina: Diva Grabovica prope Jablan vrelo (Š.).

f. *parvifolia* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 114.

Bosna: Šitluci pr. Sarajevo (M.), dolina Miljacke, Grdonj pr. Sarajevo (M.).

f. *condensata* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 114.

Hercegovina: Prenj: Kantar (Š.).

f. *hirsutior* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 114.

Forma koja dominira u jugoistočnom dijelu areala vrste.

2. **M. pulegium** (Rochel) Benth 1834: Labiat. Gen. et Spec.: 382.

Bas.: *Melissa pulegium* («*Pulegium*») Rochel 1828: Pl. Banat.: 62.

Syn.: *Calamintha origanifolia* Host 1831: Fl. Austr. 2: 130, non Vis.; *Satureja pulegium* («*Pulegium*») (Rochel) J. Wagner 1903: in Magyarorsz. vir. növ.: 124; *Calamintha pulegium* (Rochel) Vis. 1847: Fl. Dalm. 2: 199; *Zygis Pulegium* (Rochel) Degen 1896: Bull. herb. Boiss. 4: 522.

(VI), VII — IX.

Kamenjare gorskog pojasa (1000—1200 m nadm. visine).

Bosna: Prosjek kod Zvornika (Ju.; M.), inter Višegrad et Međeđa (Š.).

3. **M. juliana** (L.) Benth 1831: Fl. Germ. Excurs.: 311.

Bas.: *Satureja juliana* («*Juliana*») L. 1753: Sp. pl.: 793.

Syn.: *Sabbatia corymbosa* Moench 1794: Meth.: 386.

V — VII

Kamenjare i pukotine krečnjačkih stijena mediteranskog i submediteranskog pojasa. Dolinom rijeka prodire dosta duboko u unutrašnjost. Javlja se u rasponu od 0 do oko 800 (1000) m s. m.

var. *juliana*

f. *juliana*

Hercegovina: kanjon Rakitnice: Šibenik, uz put prema s. Kašići, cca 500 m s. m. (Š.), kanjon Neretve: između Prenja i Čvrsnice (B.), Čvrsnica: donje padine iznad s. D. Drežnica, cca 300 m s. m. (Š.), Čabulja: Žeput, cca 500 m s. m. (Š.), iznad Borka: izvor Lištice, Greda iznad s. Liskovac, cca 1000 m s. m. (Š.), dolina Neretve (Ls.), na putu Mostar — Lištica (Š.), donje padine Mikuljače kod s. Žavnica (Š.), Imotski, cca 350 m s. m. (Ha.), pored Mostarskog blata, cca 70—300 m s. m. (Sag.), okolina Mostara (Pi., Ls), Mostar (Sag.; Si.; B., Pro., Fri., Šm. & al.), padine Stoca iznad Mostara (Hal.; Š.; V.; Raap-Cal.), Hum iznad Mostara (V.), Mostarsko brdo (Š.), Radobolja kod Mostara (LL.), Goranci kod Mostara (Bu.; M.), Vojno kod Mostara (M.; LL.), Buna: Lozine, cca 45 m s. m. (Š.), Blagaj (Mak.; V.), između Mostara i Žitomislića (Sag.), Ljubuški (F.), Radišići kod Ljubuškog (F.), Vitina: Crveni grm (F.), Tihaljina — Trebižat (F.; Š.), Ošanića glavica kod Stoca (B.), Stolac: na starom gradu, cca 100 m s. m., Hrgud pl. kod Stoca: iznad s. Todorovići, cca 400 m s. m. (Š.), Gabela (M.), Metković (V.), na putu Gabela — Hutovo Blato (Po.), Žaba pl., cca 700 m s. m. (Š.), kod Neuma, cca 30 m s. m. (Š.), Neum-Klek: kod s. Rabe (R.; Š.), Gljiva kod Trebinja (V.), Trebinje (V.), brdo Kličanj na Leotar, cca 450 m s. m. (Š.), Hum kod Trebinja, cca 350 m s. m. (V.), brdo Čelina kod s. Duži (nedaleko Trebinja), cca 320 m s. m. (Š.), Grab kod Trebinja (V.), »in saxosis circa Trebinje, Nedcvieče, Grančarevo et in Koristna Greda pr. Vučica in Bijela Gora« (P.), oko Grančareva, na Koritnoj Gredi kod Lastve (HR.), Lastva (Š.), Čvaljina kod Zavale (M.), Ivanjica (A.).

var. *canescens* (Guss.) Vandas 1909: Rel. Form.: 484.

Bas.: *Satureja juliana* var. *canescens* Guss. 1928: Fl. Sic. Prodr. 2: 114.

Syn.: *Micromeria obtusiflora* Gandr. Fl. Cret.: 80; *M. juliana* var. *hirsuta* Benth. 1836: Lab. Gen. et Spec.: 373.

Hercegovina: Ivanjica (A.).

4. **M. kernerii** Murbeck 1891: Lunds Univ. Arssk. 27 (5): 53—58.

Syn.: *Satureja* (»*Satureia*») *kernerii* (Murb.) Fritsch 1922: Excursionsflora: 449; *S. graeca* (L.) Benth. var. *kernerii* (»*Kernerii*») (Murbeck) Gams in Hegi 1927: Ill. Fl. Mitteleur. (5/4): 2287.

VI—VII

Kamenjare i pukotine stijena mediteranskog i submediteranskog područja: od 5 do 250 m s. m.

Hercegovina: Mostar: riječne terase ispod Titovog mosta, cca 70 m s. m. (*Locus classicus*!) (Mu.), Mostar (V.; B.), na kamenitim terasama uz Neretvu kod Han-Potoka (V.).

5. **M. croatica** (Pers.) Schott 1857: Österr. Bot. Zeitschr. 7: 93.

Bas.: *Thymus croaticus* Pers. 1806: Syn. Pl. 2: 130.

Syn.: *Thymus piperella* Waldst. & Kit. 1803: Pl. Rar. Hung. 2: 169, Tab. 156, non L.; *Calamintha croatica* (Pers.) Host 1832: Fl. Austr. 2: 132; *Micromeria subcordata* Vis. 1836: in Benth. Lab. gen. et spec.: 379; *Micromeria piperella* (»*Piperella*») Vis. 1847: Fl. Dalm. 2: 197, non Benth. 1836; *Thymus subcordatus* Vis. 1847: Fl. Dalm. 2: Tab. 19; *Micromeria piperella* (Vis.) var. *croatica* (Pers.) Benth. 1848 in DC. Prodr. 12:

221; *Satureja croatica* (Pers.) Briquet 1895: Lab. Alp. Marit.: 426; *Tendana piperella* (*»Piperella«*) Reichenb. 1858: Deutschl. Fl. 18: 44; *Mentha croatica* Welden 1830: Flora 14: 218.

(VI) VII — VIII (IX)

Pukotine krečnjačkih, krečnjačko-dolomitičnih i dolomitičnih stijena od (montanog) subalpskog do alpskog pojasa. Poznata su staništa u rasponu od 150 do 250, pa do preko 2000 m visine. Karakteristična vrsta endemične dinarske sveze *Micromerion croaticae*, a zastupljena je i u zajednicama reda *Amphoricarpetalia* Lkšić, na srednjim i jugoistočnim Dinaridima.

var. *croatica*

f. *croatica*

Bosna: »Kamm der Ilica« (Ja. & Wa.), Ilica: vrh, 1550—1650 m s. m. (Ha. Fa.), Vlašić: južna strana, cca 1400 m s. m. (Br.), okolina Travnika (Br.), Travnik: Smahidin skok (Br.), Prusac kod Bugojna, cca 800—900 m s. m. (Ha. Fa.), na putu za Koprivnicu (Š.), Dinara: gornji region (Ja. & Wa.), Dinara, cca 1700 m s. m. (Ja.), Dinara: Vješća Gora iznad lokve Riđuša, 1650 m s. m., vrh M. Sokoca, 1520 m s. m. (Š.), Troglav (B.; Ja. & Wa.), Ledena Kosa, cca 1700 m s. m. (Š.), Višegrad — Vardište (serpentin) (Š.), kanjon Drine između Višegrada i Međeđe (Š.), Razdolina pr. Dobrun (M.), klanac Rzava, južno od Kršanja, cca 560 m s. m. (M. & Bj.), klanac Rzava: kod Starog Broda, cca 290 m s. m. (M.), kanjon Drine kod Staribroda (M.), masiv Bjelašnice: na vrhu Bora kod Pazarića (HR.), Bjelašnica (Ht.), Bjelašnica: vrh (Ht.), Veliki kotao (Ht.; Fk.), na Gradini kod Mrtvanja (M.; HR.), Treskavica: iznad Crnog jezera (Š.), Zub (Sa.), klanac Sutjeske (M.), iza Vratara (Bj.), Zelengora: Gornje Bare, Planinica (Bj.), Uglješin vrh (Š.), padine Orlovca (Bj.), Todorac, 1700—1750 m s. m. (Lk. & Mi.), Džafer potok kod Čičinih stijena, 1340 m s. m. (M.), Volujak (Bj.), kanjon Suhe kod Tjentišta (Š.), Vučevo iznad Tjentišta (Bj.), Maglić: Šarena Lastva, 1700 m s. m. (Š.), Sniježnica: iznad Dragoš Sedla (Bj.), Perućica, iznad ceste za Mrkalj Klade (Fk.), Prijedor, Makaze, Ploče (Š.).

Hercegovina: Gračanica — Paroš, cca 400 m s. m. (M.), Raduša pl.: Jaklići (Sta., Fa. & Wi.), Zvekuša pl.: Pričepa (M.), Konjic (D.), oko Konjica (M.), kod Konjica, cca 300 m s. m. (Fo.; V.; May.), dolina Neretve između Konjica i Špiljana (M.), Suvi Do kod Konjica (M.; HR.), na potezu Konjic — Lisičići, cca 260 m s. m. (M.), dolina Idbara: Bukov laz (M.), iznad s. Božići, cca 500 m s. m., iznad G. Bijeje, cca 620 m s. m. (Š.), u dolini Ljute kod Konjica (M.; HR.), kod vodopada Šištice, cca 270 m s. m. (Š.), kanjon Rakitnice: kod Dubočana, cca 400 m s. m. (M.), Dudalski Hum, cca 900 m s. m., iznad Krupca, cca 530 m s. m., ušće Rakitnice (Š.), Glavatičevo, cca 380 m s. m. (M.), Orlov kuk iznad Glavatičeva, cca 400 m s. m. (Š.), na dolomitnim klisurama kod Košute (M.), Prenj (B., Schil.), Prenj: Sivadija, cca 1700 m s. m., Lučine, padine Kamenca iznad Bijelih voda, cca 1600 m s. m. (Š.), Glogošnica, cca 250—300 m s. m. (Ro.), Glogovo (V.; F.), padine Otiša iznad Jezerca, cca 1800 m s. m., Otiš, Zelena Glava (Š.), prenjaska Bjelašnica (Š.), na putu sa Crne Kose za Cvitinje, cca 1650 m s. m., padine Kantara, cca 1500 m s. m. (Š.), Kantar, cca 1700 m s. m. (F.), Borovac: iznad s. Mljetvine, ca 450 m s. m., Vjetarna brda, Taraš, cca 1750 m s. m. (Š.), Dolovi ispod Jezerca, cca 1450 m s. m. (Š.), Porim (V.), Osobac (R.), kanjon Neretve kod Jablanice (S.—D.; Ze; Ro.), dolina Grabovice (V.), Diva Grabovica (Boš.; Ht.; Š.), Grabovica (Lag.), kanjon Neretve: G. Grabovica, cca 200 m s. m. (M.), Donja Grabovica (Ht.), kod želj. st. Prenj, cca 180 m s. m. (Š.), između želj. st. Prenj i Drežnice (Ronn.), izvor Perutac, cca 200 m s. m. (M.), dolina Drežnice, 110 m s. m. (M.), Čvrstica: vrelo Drežanke, dolina Doljanke: Kosne Luke, cca 370 m s. m. (Š.), između Doljana i Risovca, cca 600—1000 m s. m. (Ro.; S.—D.), Plasa (Pro.), Trinača (Š.), Crni vrh (S.—D.), Kleščine iznad Aleksina Hana (Š.), Velika Čvrstica (Š.), Čvrstica

(Sta., Fa. & Wb.; Ls.), Strmenica, cca 1500 m s. m. (Lo.), ispod Hajdučkih vrata, cca 2000 m s. m., Veliki kuk, cca 1850 m s. m. (Š.), Razvale (Boš.; Š.), Police iznad Varičaka (Š.), Sniježnica (Boš.; Š.), Velike Bare kod Bijele vode (Bj., Š.), padine Vilinca, cca 1850 m s. m., iznad katuna Krkuša, cca 1600 m s. m., istočne padine Velikog Drvara, 1450 m s. m., Peštibrdo, 1700—1850 m s. m., Jelenak, na putu V. Vilinac — Pločno, cca 1750 m s. m., Pločno, 2200 m s. m. (Š.), Čabulja (M.; Ht.; Ls.), na putu sa Sedla za dolinu Drežanke, cca 500 m s. m. (Ha. Fa.), korito Ledenice, Poda Čabuljom, Timinovac (Boš.), Sedlo zum Drežanka Thal, cca 500 m s. m. (Š.), Ošljari, cca 1600 m s. m. (M., Pro.; Š.), Ledenica potok (M.; Ht.), između Stola i Golubića, cca 600 m s. m. (Š.), V. Vlainja (Pro.; Š.), kanjon Drežnice: padine Krstaca iznad Žlijeba, cca 500 m s. m. (Š.), Obrlin (M.), ispod Stupara (Š.), Mostar (Bi.), riječne terase Neretve kod Mostara (Sag.), Velež (V.), iznad Jezera, cca 1150 m s. m. (Raap. — Cal.; Hal.), Jezero, cca 1500 m s. m. (Š.), jugoistočno od Botina, cca 1600—1800 m s. m. (Ja.), Brasina, cca 1890 m s. m., padine Brasine, cca 1650 m s. m. (Š.), Klenci, cca 1500 m s. m. (Ja.), Kavčina, 1450 m s. m. (Ko.), Crvanj pl., 1600—1700 m s. m. (Mu.), Gatačka Bjelašnica (Š.), Orahovac kod Trebinja, cca 1000 m s. m. (V.), »In fissuris rupium inter pagum Orahovac et castellum Visoka Glavica frequens, cca 1000 m s. m. (pr. Trebinje)« (V.), dolina Lastve kod Trebinja (La.), Ušće kod Lastve (V.), Borova zasjeda (HR.), Koritna greda (HR.), Bijela Gora (Pć.; Ro.; M.), Bijela Gora: dolina Korjenice, cca 370 m s. m. (La.), m. Vučji Zub (Pć.; Ro.).

f. *glabrata* (K. Malý) Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 117.

Bas.: *Satureja croatica* (Schott) Briq. f. *glabrata* K. Malý 1928: Glasnik Zem. muzeja BiH 40: 154.

Hercegovina: Lisičići pr. Konjic, solo calcareo, cca 260 m s. m. (M.).

f. *linearilanceolata* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 117.

Hercegovina: Kanjon Rakitnice, solo calcareo, cca 400 m s. m., (Š.).

f. *ovalifolia* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 117.

Hercegovina: Idbar. pr. Božić, cca 500 m s. m. (Š.).

f. *multicaulis* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 117.

Hercegovina: In valle Drežanka pr. Drežnica, cca 150 m s. m., s. calc. (M.).

var. *panciciana* (Briquet) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 321.

Bas.: *Satureia croatica* (Pers.) Briquet 1895: Lab. Alp. Marit.: 426, var. *panciciana* (»Pančićiana«) Briquet 1895: Lab. Alp. Marit.: 427).

Syn.: *Micromeria serbica* Adamović 1903, in sched., nom. nud.

Ovaj takson je pretežno zastupljen na krajnjem istočnom dijelu areala ove vrste (istočna Bosna, zapadna Srbija). Brojni prelazni oblici se nalaze u cijelom arealu.

Bosna: U Razdolini kod Dobruna, cca 500 m s. m. (M.), Višegrad — Vardište (serpentin) (Š.), kanjon Drine između Višegrada i Međeđe (Š.), klanac Rzava, južno od Kršanja, cca 560 m s. m. (M. & Bj.), klanac Rzava, kod Starog Broda, cca 290 m s. m. (M.).

Hercegovina: između Konjica i Lisičića, 260 m s. m., u dolini Ljute kod Konjica, u dolini Idbara: Bukov laz, na dolomitskim klisurama kod Košute, Glavatičeva, u klanu Neretve, kod Grabovice (M.), na Koritskoj gredi iznad Vučijaka kod Lastve (HR.).

6. *M. parviflora* (Vis.) Reichenb. 1832: Fl. Germ. Excurs.: 859.

Bas.: *Satureja parviflora* Visiani 1829: Flora 12, Bd. I, Ergänzungsblätter: 13.

Syn.: *Satureja inodora* Host 1832: Fl. Austr. 2: 135, non Salzm.; *Micromeria tenuifolia* Reichenb. 1831: Fl. Germ. Excurs.: 311 excl. syn. Ten.

VI — VIII (— IX).

Biljka otvorenih staništa gdje se javlja kao pionirska vrsta na ogoljelim dolomitima i dolomitičnim krečnjacima. Centar rasprostranjenja ove vrste nalazi se na crnogorskim planinama, odakle se areal pruža zrakasto u dva pravca: jedan prema sjeverozapadu do nekih hercegovačkih planina, drugi prema jugoistoku do albanskih planina. Zastupljena u rasponu od cca 50—1400 m nadmorske visine. Na dolomitском kompleksu oko Lastve u Hercegovini, zastupljena je u endemičnoj zajednici *Micromerio-Crepidetum pantocsekii* Ritter 67., gdje se nalazi u pionirskoj vegetaciji zajedno sa slijedećim vrstama: *Crepis pantocsekii* (Vis.) Latzel, *Asperula scutellaris* Vis., *Genista sericea* Wulf., *Thymus bracteosus* Vis., *Polygala carniolica* Kern., *Chrysanthemum chloroticum* Kern. & Murb. f. *simplex* H-ić.

f. *parviflora*

Hercegovina: Brasina pl. prope Vojno (V.), Trebinje (Mt.), Nedcvieče, Grančarevo, Orahovac, Vučica u Bijeloj Gori (P.), »In saxosis calcareis ad castellum Ušće prope pagum Lastva frequens, cca 400 m s. m.« (V.), okolina Lastve kod Trebinja (HR.; V.), Koritna greda (HR.), na putu Lastva — Arhanđelova crkva (Mat.), Bijela Gora kod Lastve (La.), dolina Lastve (La.).

f. *monantha* Latzel ex Šilić 1979: Monogr. . . . Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 262.

Bas.: *Satureja parviflora* Vis. f. *monantha* Latzel, in sched. (nom. nud.).

Hercegovina: Bijela Gora, in rupibus calcareis, 370 m s. m. (La.).

ACINOS Miller 1768: Gard. Dict.

1. *Acinos alpinus* (L.) Moench 1794: Meth.: 407.

Bas.: *Thymus alpinus* L. 1753: Sp. Pl.: 568.

Syn.: *Thymus montanus* Crantz 1769: Stirp. Austr.: 278; *Calamintha alpina* (L.) Lam. 1778: Fl. Fr. 2: 394; *Melissa alpina* (L.) Benth. 1832: Lab. gen. et sp.: 390; *Satureja alpina* (L.) Scheele 1843: Flora 26: 577; *Satureja alpina* (L.) Scheele subsp. *alpina* Briq. 1895: Lab. Alp. Marit. 3; *Calamintha alpina* (L.) Lam. subsp. *eu-alpina* Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 329; *Clinopodium montanum* Tournef.: 196; *Calamintha alpina* (L.) Lam. f. *typica* Bornm. 1928: Engler Botan. Jahrb. 61: 74;

Acinos alpinus (L.) Moench subsp. *alpinus* Ball & Getliffe in Tutin & al. 1972: Fl. Europ. 3: 165.

VI — VIII (— IX).

Naseljava otvorena staništa subalpinskog i alpinskog pojasa, penjući se i do preko 2000 m nadmorske visine. Rjeđe je nalazimo u svijetlim šumama i na šumskim progalama. Ulazi u sastav vegetacije planinskih rudina, gdje se najčešće nalazi na organogenim i organomineralnim krečnjačkim i dolomitičnim rendzinama, ali se često nalazi i na drugim podlogama. Zastupljena je u brojnim zajednicama reda *Seslerietalia tenuifoliae* H-at, a to su staništa koja se odlikuju kratkim vegetacionim periodom, te niskom godišnjom i noćnim temperaturama. Isto tako, često je nalazimo u brojnim acidofilnim zajednicama razreda *Nardo-Callunetea* Prsng.

subsp. **dinaricus** Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zemmuzeja BiH u Sarajevu: 274.

Syn.: *Calamintha alpina* (L.) Lam. subsp. *eu-alpina* Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 329.

var. *dinaricus*

Takson koji je najviše rasprostranjen u arealu podvrste.

Bosna: Plješivica pl. i Grdoviti vrh na Grmeč pl. (Boll.), V. Šator (Pr.), Šator (V.), iznad Šatorskog jezera (Š.), Mlinište (V.), okolina Travnika (Fr.—Br.; Br.), Putičevo (Br.), Vlašić iznad Travnika (M.), Žepče (V.), Gnjat (R.; Reich. & Reich. fil.; Vis.; Schloss. — Vuk.), Troglav (Ht.), Radovina, 1900 m s. m. (Schl.), Dinara, Prolog (Vis.; Reich. & Reich. fil.; Schloss. — Vuk.), Klečari, cca 1610—1650 m s. m. (Ht.), Kurlaj (Pr.), Kamešnica (Pr.), Kamešnica (vrh), cca 1800 m s. m. (Š.), južne padine Konja iznad Gradca, cca 1600 m s. m. (Š.), iznad Kurtagić doca u predjelu Razvala (pri vrhu), cca 1600 m s. m. (Ku.), Cincar (F.), Veliki Cincar (Po.; J.), na vrhu Osječenice (Bj.), Krbljine (Š.), Kupreško polje (LL.), oko Kupresa (F.), iznad Kupresa (F.), Raduša (V.), Vel. Raduša: Idovac (Č.), Vranica (M.; B.; Vier.), Vranica: Krstac (Boš.), između masiva Krstaca i Smiljevačke kose (Ht.), Ločike (R.; Ht.), Derala, cca 1900 m s. m. (Š.), Štit (Sim.), iznad Prokoškog jezera, cca 1700—1740 m s. m. (Ht.; Boš.), Zec (R.), Siljeva kosa (Boš.), Zečeva glava pr. Fojnica (Š.), padine Zec pl. iznad Dusine (Bl.), Bjelašnica (M.; Ht.; Fl.), Bjelašnica: Mrtvanje (HR.), Vlahinja (M.), Igman: Veliko Polje (M.), Hrasnički stan, cca 1300 m s. m. (M.), Hranisava (Bu.), Radova, cca 1100 m s. m. (M.), Trebević (vrh) (M.; Tr.), Alpinetum na Trebeviću, cca 1550 m. s. m. (Š.), Bistrica kod pala (M.), Rogatica (Ho), Jahorina (Gr.; M.; Tr.), Gnjile bare, cca 1470 m s. m. (M.), Gola Jahorina, cca 1800 m s. m. (M.; Š.), Ravna pl.: Hum, cca 1400 m s. m., Podovi — Hodža, cca 1200 m s. m., Saračevo polje in m. Veliki Javor, cca 1560 m s. m. (M.), Treskavica, Turov stan (M.), Klek kod Foče (F.), Ljubična, cca 2000 m s. m. (Schi.), Velika Ljubična (Č.), Zelengora: Jabučke stijene, cca 1650 m s. m. (Š.), Todorac, cca 1713 m s. m., padine Uglješinog vrha, cca 1750 m s. m. (Š.), prevoj između Planinice i Tovarnice, cca 1600 m s. m. (Š.), Tovarnica: iznad jezera, cca 1500 m s. m. (Š.), Treskavac, cca 1830 m s. m. (R.), Orufa, cca 1900 m s. m. (R.), Orlovača (Haw.; M.), iznad Orlovačkog jezera prema Orlovcu (Mi.), pod Klanac, cca 1700 m s. m. (Š.), Jablan dol (M.), Gnjile Bare (M.), Maglić (V.; Pr.), Maglić, 1700—2000 m s. m. (Mv.; Mu.), iznad Prijedora, cca 1800 m s. m. (Bj.; Š.), na putu Suha jezerina — Prijedor, cca 1450 m s. m., Prijedor (Š.), Crvene Prljage (Bj.; Š.), Volujak (M.; Bj.; Mi.; Š.; Ht.; Pr.), iznad Volujačkog jezera (Bj.), Izgori, cca 1800 m s. m., točilo ispod Vlasulje (Š.), Vlasulja (Lk.; Mi.; Š.), Lebršnik (Bj.; Mi.; Š.), Bregoč (Pr.).

Hercegovina: Vran (Fr. Br.; V.; F.; R.), Visočica (M.; Ko.), Rakitnica (Š.), Ljubina pl. (iznad Konjica), Vrtača, cca 1320 m s. m. (M.), Lov-

nica (M.), Preslica: Lapovdol, cca 1250 m s. m. (M.), Čvrsnica (Be.; Br.; Š.; V.; Ls.), Plasa (M.; Boš.), Trinača, cca 2000 m s. m., Pešti brdo, cca 1850 m s. m. (Ht.; Boš.), Brnik, cca 1500 m s. m. (Ht.), Jelenak (F.; M.; Š.), Pločno, Klapavice, cca 1920 m s. m. (Š.), Podi, Veliko Sljeme, cca 1900 m s. m., Ostrovača (Ht.; Boš.), na putu sa Lolinjaka za s. D. Jablanicu, cca 600—1300 m s. m. (Š.), Branisovac (Ht.; Boš.), Sleme (Pro.), Velika Čvrsnica (Bu.; Boš.), Mala Čvrsnica (Boš.), Čabulja (Ls.), Ošljari (Bu.; Š.), V. Vlajna (Pro.), Prenj: Porim (V.), Glogošnica (S.—D.), Tisovica (M.; Š.), Vranovina (M.), na putu od Bijelih voda prema Zelenoj Glavi, cca 1600 m s. m. (Bj.), Sivadija, Glogovo (Ht.), Zelena Glava, cca 1700—1900 m s. m. (Š.), Cvitinje, cca 1650 m s. m. (Š.), Otiš, cca 1800 m s. m. (Š.), Ovča, cca 1800 m s. m., vrh Lupoglava, 2050—2112 m s. m. (Š.), Prenjska Bjelašnica, V. Kapa, cca 1800 m s. m. (Š.), zapadni dio Prenja (Š.), Veliki Prenj (Š.), Mali Prenj, 1450 m s. m. (S.—D.; Ro.), Velež (F.), Velež (vrh) (LL.), Podvelež, Dumoš (V.), Morine kod Nevešnja (LL.), Avtovac (S.—D.), Gatačka Bjelašnica, cca 1750 m s. m. (Š.), Gatačka Bjelašnica: Sedlo, 1590 m s. m., iznad Sedla, cca 1700 m s. m., kod releja, cca 1650 m s. m. (Š.), Baba pl. kod Gacka, cca 1460 m s. m. (Gu.), Baba pl. kod Gacka; iznad Vučije Bare, cca 1300 m s. m. (Š.), Greben između Djeda i Kamene glave, cca 1700 m s. m., Djed, cca 1730 m s. m. (Š.), Gnila greda kod Trebinja (V.), Bjelašnica: iznad Fazlagića koliba, cca 1300 m s. m. (Š.), Ledenica, cca 1750 m s. m. (Š.), »in saxosis montis Jastrebica in Bijela Gora« (P.).

f. *albiflorus* Brandis ex Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 281.

Bosna: Jahorina: Gnjile Bare (M.), Travnik (Š.).

f. *hirsutus* (Pant.) Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 281.

Bas.: *Acinos alpinus* Moench var. *hirsutus* Pant. 1873: Österr. Bot. Zeitschr. 23: 266, adnot. 1874: 61; *Calamintha alpina* (L.) Lam. subsp. *eu-alpina* Hayek f. *hirsuta* (Pant.) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 329; *Calamintha alpina* (L.) Lam. var. *hirsuta* (Pant.) Rechinger fil. 1935: Feddes Repert. 38: 366 (582); *Satureja alpina* (L.) Scheele var. *hirsutus* (Pant.) K. Malý, in sched.

Bosna: Šator (Bu.), Vranica pl.: iznad Prokoškog jezera (Mu.), Gola Jahorina, cca 1700 m s. m. (M.), Treskavica (B.).

Hercegovina: Velež (Mu.), Crvanj (Mu.), Orjen sedlo (Š.).

2. **A. orontius** (K. Malý) Šilić 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 118.

Bas.: *Satureja (Calamintha) orontia* K. Malý 1920: Glasnik Zem. muzeja Bosne i Hercegovine 32: 148.

Syn.: *Satureja alpina* Scheele var. *orontia* K. Malý in sched; *Calamintha alpina* (L.) Lam. var. *orontia* (K. Malý) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 330.

IV — VI.

Otvorena staništa ili u rijetkim crnoborovim šumama isključivo na dolomitnoj podlozi. Najčešće je zastupljena na rastrošenim dolomitima. Javlja se u rasponu od 280 — 1100 m s. m.

f. *orontius*

Hercegovina: Orlov Kuk kod Glavatičeva (M.; HR.; Š.), kanjon Rakitnice: na putu Kašića Luka — s. Blaca (Š.), Visoka glava iznad Višnjice, cca 1300 m s. m. (Š.), kraj Konjica (obilno u dolini Trešanice) (M.), »In declivibus dolomitibus vallis Trešanica prope Podorošac, 360 m s. m.« (M.), Konjic:

Suhi do (Vrtaljica) (Š.; HR.), kod Podorošca (M.; HR.), dolina Ljute kod Konjica (M.), dolina Neretve (M.), uz Neretvu kod Konjica (M.), Džepa kod Konjica (Š.), kod Špiljana, Bigolja, Borke, u planini Kozniku, cca 280—800 m s. m. (M.), Pirić (istočno od Koznika), 700—750 m s. m. (M.; HR.), Visočica pl. iznad s. Pribilje, cca 1100 m s. m. (M.), Lončari pr. Borci, cca 710 m s. m. (M.), Borci (M.), na Zlataru, Homolju, kod Vrbljana (HR.).

f. *albiflorus* Č. Šilić, 1974: Glasnik Zem. muz. SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 118.

Hercegovina: Vrtaljica, in saxosis dolomit., cca 280 m s. m. (Š.).

3. *A. hungaricus* (Simonkai) Šilić, comb. nov.

Bas.: *Melissa* (seu *Calamintha*) *hungarica* Simonkai 1886: Term. Füz. 10: 182.

Syn.: *Acinos rotundifolius* Schur, 1866: Enum. Pl. Transs. 529, non *Acynos rotundifolius* Pers. 1806: Syn. Pl. 2: 131; *Calamintha commutata* Willk. 1889: Österr. Bot. Zeitschr. 39: 90; *C. patavina* auct. Balc., non Jacq. 1771: Obs. Bot. 4: 7; Tab. 87 (sub *Thymus*); *Thymus graveolens* Baumg. 1816: Enum. Stirp. Transs. 2: 182, non M. Bieb. 1808: Fl. Taur.-Cauc. 2: 60; *Calamintha rotundifolia* Benth. in DC. 1848: Prodr. 12: 232 et auct. Trans. et Balc., non *Acynos rotundifolius* Pers. 1806: Syn. Pl. 2: 131; *Acinos alpinus* Moench var. *elator* Griseb. 1844: Spicil. Fl. Rumel. 2: 122; *Calamintha rotundifolia* var. *brevipetala* Simonkai 1881: Akad. Közl. 16: 144; *C. elator* (Griseb.) Borbás 1893: Term. Füz. 16: 51; *Satureja alpina* (L.) Scheele var. *elator* (Griseb.) Briq. 1895: Lab. Alp. Marit.: 453; *S. patavina* Deg. 1908: Österr. Bot. Zeitschr. 58: 303, non Jacq.; *S. majoranifolia* sensu Malý K. 1910: Gl. Zem. muz. BiH 22: 690; *S. hungarica* (Simonkai) Hayek in Kerner 1913: Schedae ad Floram exsiccata Austro-Hungaricam 10: 3730; *S. majoranifolia* Malý var. *commutata* (Willk.) Malý 1920: Gl. Zem. muz. BiH 32: 148; *S. patavina* Deg. subsp. *elator* (Griseb.) Borza 1925: Bull. Grad. Bot. Cluj 5: 99—100; *S. alpina* (L.) Scheele subsp. *patavina* sensu Gams in Hegi 1927: Ill. Fl. Mitteleur. 5/4: 2301; *Calamintha alpina* (L.), Lam subsp. *hungarica* (Simonkai) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 328; *C. alpina* (L.) Lam. subsp. *hungarica* (Simonkai) Hayek subvar. *elator* (Griseb.) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 329; *C. alpina* (L.) Lam. subsp. *elator* (Griseb.) Rech. fil. 1943: Denkschr. Akad. Wiss. Math. — Nat. Kl. (Wien) 105: 529; *Acinos alpinus* (L.) Moench subsp. *hungaricus* (Simonkai) Soják 1972: Časopis Nár. Muzea, odd. přírod. 140, 3/4: 129; *A. alpinus* (L.) Moench. subsp. *majoranifolius* (Miller) P. W. Ball 1972: Bot. Jour. Linn. Soc. 65: 344.

VI—VIII (—IX, X).

Biljka otvorenih staništa i nižih brdskih položaja. U visinu se penje do oko 1200 m (na nekim lokalitetima i više). Ima vrlo široku ekološku amplitudu. Raste na krečnjacima, škriljevcima i serpentinitima, na kserotermnim staništima, često na veoma kamenitim terenima ša malo zemljišta.

var. *hungaricus*

f. *hungaricus*

Bosna: »In declivibus serpentinis montis Orlovik prope Žepče« (M.), »na klisurama serpentina i ruševinama na Veležu, cca 300—840 m s. m. i na

Orljeviku kod Žepča« (M.), m. Velež pr. Zavidovići, s. serpentino, cca 300—800 m s. m. (M.), u dolini Duboščice i Krivaje kod Stipina Hana i Careve Čuprije, cca 380 m s. m., na serpentinskoj podlozi (M.), Zvornik, stari grad (Š.), dolina Drine južno od Zvornika, na krečnjaku (W.), serpentinske stijene sjeverno od Zvornika (W.; Fri.), na lijevoj obali Drinjače iznad s. Brateljevići, cca 650 m s. m., s. calc. (Š.), Travnik (Br.; M.), Vlašić: Kajabaša kod Travnika, cca 1500 m s. m. (Br.), Bukovica kod Travnika (M.), u klancu Petrovića (srez Kladanj) kod Žeravice, Nevačke, blizu Drljevca, cca 1170 m s. m. (M.), Pritica kod Pjenovca (distr. Vlasenica), cca 960 m s. m. (M.), Konjuh: serpentinske stijene u s. Hrvatska brana, na lijevoj strani Oskove, cca 340 m s. m. (M.; Š.), Gradac kod Zovika (M.), kod Sarajeva (Č.; M.), »in declivibus montis Kastellberg versus vallem Miljackatal prope Sarajevo, s. calc., 550—600 m s. m.« (Df.) [sub. nom. *Satureja (Calamintha) majoranifolia* (Mill.) K. Malý], »Sarajevo, in declivibus calcareis montis castelli, cca 560 m s. m.« (M.), »Auf felsigsteinigen Stellen am Abhange des Kastellberges von Sarajevo« (B.), okolina Sarajeva (Bl.), Sarajevo (Mo.; M.), Kossevo (=Koševo) pr. Sarajevo (B.), Mali Orlovac kod Vasina Hana, cca 760 m s. m. (M.), Mošćanica kod Sarajeva (M.), na ušću Mošćanice (Š.), dolina Miljacke (M.; F.), Kozja čuprija (F.), Alifakovac (M.), Trebević (Lt.; B.; Mu.; M.), Draguljevac (M.; Pro.), Hrvatin, cca 690 m s. m. (M.), Čolina kapa, cca 880—970 m s. m. (M.), okolina Sarajeva: Grdonj, Pašino brdo, uz Grabovi potok kod Nahoreva (kod 1000 m s. m.) i na Velikom Glogu (kod 1130 m s. m.) (M.), dolina Lapišnice kod Sarajeva (M.), Kukor kod Ljubogošte, cca 900 m s. m., Gradina kod Hreše, Hrastova glava, Borijske, cca 800 m s. m., Mrkovići, Bištrica bei Pale, Radovići kod Pala, cca 900 m s. m. (M.), Borovac bei Pale, cca 1200 m s. m. (M.), Melec kod Banje stijene (M.), u klancu Prače pri 576 m s. m. (M.), Romanija: Mjedenik gradina (M.), Rogatica (F.; M.), kanjon Rakitnice kod Rogatice (F.), iza Stjenice prema Rogatici (Š.), Smrčevo točilo (Suhi do) kod Rogatice (M.; Fk.), Vranjača — Semeč — Višegrad (Fk.), kod Međeđe na Drini (M.; Š.), između Višegrada i Međeđe, na putu Višegrad — Vardište (Š.), Vardište (M.; Š.), Han Jagodina kod Višegrada (Č.), iznad Višegrada na ogoljelim serpentinitima (Š.), iznad Višegrada prema Rogatici, s. serp. (Š.), Stražište kod Višegrada, Mazuča, Vardište, cca 830 m s. m. (M.), Strmica na Limu kod Setihova (M.), kod Rudog (M.), između Rudog i Uvca (V.), m. Varda supra Rudo (V.; M.), Rudo — Borak (M.), Rudo — Mioče, na serpentinitima, cca 365 m s. m. (M.), ad oppidum Priboj, cca 400 m s. m. (Lr.).

Hercegovina: »u gudurama Rakitnice kod Umoljana« (HR.), montis Lisin prope Ivan — Bradina (M.).

f. *ozrensis* (H. Ritter-Studnička) Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 312.

Bas.: *Satureja majoranifolia* (Mill.) var. *commutata* (Willk.) Malý f. *ozrensis* H. Ritter-Studnička 1952: God. Biol. inst. u Sarajevu, 1—2: 371.

Bosna: »in valle montis Ozren prope Maglaj, solo serpentino« (HR.), u dolini Jadrine kod Bosanskog Petrovog Sela, na Ozrenu (serpentinu) (HR.).

f. *albiflorus* (K. Malý) Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 312.

Bas.: *Satureja majoranifolia* (Mill.) K. Malý var. *typica* K. Malý f. *albiflora* K. Malý 1910: Gl. Zem. muzeja Bosne i Hercegovine 22: 690.

Syn.: *Calamintha alpina* (L.) Lam. subsp. *hungarica* (Simonkai) Hayek subf. *albiflora* (Malý) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 328.

Bosna: oko Sarajeva (rijetko) (M.), Stari Grad Sarajevo, cca 570 m s. m. (M.), brdo Čikota kod Rudog (M.).

f. *rosiflorus* (K. Malý) Šilić 1979: Monogr. . . . Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 312.

Bas.: *Satureja majoranifolia* (Mill.) K. Malý var. *elatio* (Griseb.) K. Malý f. *rosiflora* K. Malý 1910: Gl. Zem. muzeja Bosne i Hercegovine 22: 690.

Syn.: *Calamintha alpina* (L.) Lam. subsp. *hungarica* (Simonkai) Hayek subf. *rosiflora* (Malý) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 328.

Bosna: oko Ruda na Limu (M.).

4. **A. arvensis** (Lam.) Dandy 1946: Jour. Ecol. 33: 326.

Bas.: *Calamintha arvensis* Lam. 1778: Fl. Fr. 2: 394.

Syn.: *Thymus acinos* L. 1753: Spec. Pl., Ed. 1: 591; *Acinos thymoides* Moench 1794: Meth. pl.: 407; *Calamintha thymoides* (Moench) Schloesser & Vukotinović 1869: Fl. Croat: 560; *Calamintha acinos* [»Acinos«] (L.) Clairv. 1811: Man. Herb.: 197; et in: Clairv. ap. Gaud. 1829: Fl. Helv. 4: 84; *Acinos vulgaris* Pers. 1806: Syn. Pl. 2: 131; *Satureja acinos* (L.) Scheele 1843: Flora 26: 577; *Melissa acinos* (L.) Bentham 1834: Lab. Gen. Sp.: 389; *Satureja acinos* (L.) Scheele var. *elliptica* Briq. 1895: Lab. Alp. Marit.: 457; *Clinopodium acinos* Kuntze O. 1891: Revis. Gen. 2: 513, 515; *Thymus canescens* Dumort. 1827: Fl. Belg.: 47.

(VI) VII — VIII (— X).

Vrsta ima vrlo široku ekološku amplitudu, a ima odličnu sposobnost prilagođavanja na različita staništa. Raste na potpuno otvorenim staništima, rijetko na rubovima šuma i šikara. Susrećemo je na sunčanim kamenjarima, na livadama, pašnjacima, često kao korov u usjevima, u baštama, vinogradima, na okopavinama, neobrađivanim njivama, na napuštenim mjestima, uz puteve i jarke, željezničke pruge i na drugim sličnim staništima. Zabilježena je u brojnim zajednicama. Uglavnom je nalazimo na nižim nadmorskim visinama, od samog mora, a penje se često do preko 1300 m s. m.

subsp. **villosus** (Gaud.) Soják 1972: Časopis Národního Muzea odd. přírodovědný 140, 3/4: 129.

Bas.: *Calamintha acinos* Clairv. var. *villosa* Gaudin 1829: Fl. Helv. 4: 85.

Syn.: *Acynos villosus* Pers. 1806: Syn. Pl. 2: 131; *Melissa acinos* (L.) Bentham var. *villosus* (Pers.) Bentham 1834: Lab. Gen. Spec. 389; *Acinos thymoides* Moench. var. *villosus* (Pers.) Vis. 1847: Fl. Dalm. 2: 200; *Calamintha acinos* (L.) Clairv. var. *villosa* (Pers.) Bentham ap. DC 1848: Prodr. 12: 230; *Satureja villosa* (Pers.) Dörfler & Ronniger 1898: Herb. Norm.: 3459; Sched. ad Cent. 35: 148 & Hayek 1913 in Sched. ad Fl. exsicc. Austro-Hungarica, 10: 47: 3727; *Satureja acinos* L. var. *villosa* (Pers.) Stoj. & Stef. 1948: Fl. Bulg. 979; *Calamintha acinos* (L.) Clairv. f. *villosa* (Pers.) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 330; *Acinos arvensis* (Lam.) Dandy var. *villosus* (Pers.) Šilić 1974: Glasnik Zem. muzeja u Bosni i Hercegovini, nova serija, Prirodne nauke 13: 121.

var. *villosus*

Najčešće zastupljen takson u arealu podvrste.

Bosna: Banja Luka (Ho.), Kozara: Gola pl. (LL.), Bihać (Boll.), Grmeč: između Miline doline i Smoljane (Bj.), klanac rijeke Une kod Bastasa, Gruborskog Naslona i Očijeva (B-ić & al.), Klekovača pl. (F.), između Grahova (»Arežin Brijeg«) i Radlovića (Ha. — Fa.), na putu: Jajce — Banja Luka, cca 300 m s. m. (Beh.), oko Jajca (M.), Ljuša, istočno od Glogovca, cca 1000 m s. m. (Sta., Fa. & He.; Ha. — Fa.), Vlašić: Kajabaša, cca 1500 m s. m. (Br.), južne padine Vlašića iznad Travnika (M.), okolina Travnika (Br.), Jančkovići (Br.), blizu Ribnice na Krivaji (M.), Mitrovići kod Zavidovića, cca 600 m s. m. (M.), Maglaj (Ze.), kod D. Tuzle, Donja Tuzla (Bu.), sjeverno od Zvornika (W.; Fri.), kod Zvornika (M.), Zvornik: brdo Vrtoglavica (Pt. & al.), po Vrtoglavici (Ju.), Žeravica kod Vlasenice, cca 1100 m s. m. (M.), više Srebrenice (Ju.), Zvijezda pl. (V.), oko Vareša (Pr.), dolina Stavnje između Vareša i Pajtovog hana (Š.), Kakanj (vegetacija haldi) (Š.), Zgošća, cca 390 m s. m. (M.), Kupreška vrata (Š.), Kupres (F.), Cincar: pod vrhom Hrbljine (Bj.), Glamočko polje: kod s. Dolac (Š.), kod spomenika Loli Ribaru (Š.), Livanjsko polje (B.), Livanjsko polje: ispod s. Čelebići, cca 720 m s. m. (Š.), ispod s. Čaprazlije, cca 710 m s. m. (Š.), Dinara: iznad s. Čaprazlije, cca 900 m s. m. (Š.), iznad s. G. Rujani, cca 750 m s. m., iznad s. Sajkovića, cca 1250 m s. m. (Š.), Vaganj (LL.), Kamešnica: Trnova poljana, cca 950 m s. m. (Š.), kod Mašeta, cca 1040 m s. m. (Š.), Prolog — Livno (LL.), Bistrica iznad Livna, cca 840 m s. m. (Š.), Krug: »Borova glava han«, cca 1230 m s. m. (Š.), Borova glava, cca 1234 m s. m. (F.), iznad izvora Čadilje, cca 1400 m s. m. (Š.), Zlatarica iznad Deževce (Fojnica), cca 1050 m s. m. (Š.), dolina Lepenice kod Visokog (M.), Kreševo: Turanj (Š.), Bukovik (M.), dolina Ljubine: s. Kamenica iza Semizovca (Š.), Reljevo kod Sarajeva (M.), kod Sarajeva (Sill. & Deyl), kanjon Lapišnice, cca 700 m s. m. (M.), Nahorevo, cca 690 m s. m. (M.), Radova, m. Laze (Koševo), cca 800 m s. m. (M.), Laze (Š.), Bijelosava kod vodopada Koševce, cca 1050 m s. m. (M.); blizu slapa Koševce (M.), Glog kod Sarajeva (M.); kanjon Gornje Mošćanice kod Sarajeva (M.); kod hana Omerova česma, cca 930 m s. m. (M.), dolina Mošćanice (M.), Hreša kod Sarajeva (M.), Pašino brdo (M.), Gerdolj (= Grdonj) (M.), dolina Miljacke, cca 555 m s. m. (M.), dolina Miljacke: Vaganj (M.), kanjon Miljacke (F.; M.), kod Kozje ćuprije, Da Riva, cca 560 m s. m. (M.), Bistrički potok (M.), Ramića potok (M.), uz Miljacku u sarajevskom polju (Š.), iznad s. G. Miljevići (Š.), sarajevsko polje: kod Kotorca (M.), uz željeznicu kod Ilidže (M.), Ilidža (Pro.), Vrelo Bosne (M.), donje padine Igmana iznad V. Bosne (Š.), Igman iznad Hrasnice, cca 550 m s. m. (M.), Igman: Guvnište, cca 900 m s. m. (Š.), Trebević (Š.; V.), Čolina kapa na Trebeviću (M.), zapadne padine Čoline kape, cca 900 m s. m. (Š.), Draguljac na Trebeviću (M.), Bijele stijene, cca 1260 m s. m. (M.), Trebević 650—1600 m s. m. (M.), Trebević, 1629 (Lo.), Bulozci (Š.), Dovlići, Puhovo brdo iznad Dovlića (M.), Zovik kod Pazarića (HR.), kanjon Prače kod Banje stijene, cca 580 m s. m. (M.), Melac kod Banje stijene, cca 700 m s. m. (M.), Ravna planina (Hodža, Hum, Lisina, kalaidžin kamen) (M.), Hojta, cca 1650 m s. m. (Š.), kanjon Rakitnice kod Rogatice (F.), Vardište (Š.), oko Dobruna (M. & Bj.), rub Semeča prema Višegradu (Mi.), Dobrun kod Višegrada (Š.), Ustiprača — Goražde, cca 340 m s. m. (Pre.), Straženica pl. kod Čajniča, Cicelj pl. (Mv.), kod Kalinovika (M.), Zagorje pr. Jelašca, cca 1400 m s. m., Ravna gora pr. Jelašca Poljana, cca 1300 m s. m. (M.), Čelebić, cca 1170 m s. m. (Š.), kod Meštrovca, cca 1000 m s. m. (Schi.; Fri.) uz Sutjesku (Pro.), Izgori: ispod Volujaka (Bj.), Volujak: na Vrataru (Bj.), Perućica (Š.).

Hercegovina: Lisin pl. kod Ivana (M.), Ostrožac (M.), Falanovo brdo pr. Ostrožac, cca 370 m s. m. (Š.), Kostajnica pr. Ostrožac, cca 300 m s. m. (Š.), donje padine Bokševce nedaleko Mlaka (Š.), Bokševica (M.), na Lovnici, cca 1440 m s. m. (M.), Preslica pl. (V.), Preslica pl.: Golo Brdo, Krstina vrela, cca 1300 m s. m., Lapov dol, cca 1300 m s. m. (M.), dolina Doljanke (M.), padine Čvrsnice (M.), Čvrsnica: iznad ceste za vrh Pločno u G. Barama, cca 1350 m s. m., Luka (Š.), Diva Grabovica (Boš.), padine

Čabulje (Š.), kod želj. st. Raška Gora (Š.), Čabulja: s. Drežnica, Medved, Medalevo brdo (Pro.), dolina Drežnice (Pro.), Poda Čabuljom: Korita (Ht.), Čabulja: Ošljari, Rosne poljane, G. Doci, Žeput — Povratak (Š.), Ljubina pl. kod Konjica, cca 1320 m s. m. (M.), Brđani kod Konjica (LL.), Teschanitz (= Trešanica) kod Konjica (HR.), dolina Ljute kod Konjica, cca 310 m s. m. (Š.), oko Konjica, u Suhom dolu (HR.), Konjic: Vrabac (M.), klanac Šišćice kod Boračkog jezera, cca 360 m s. m. (Š.; M.), kanjon Neretve: kod vodopada Šišćice (Š.), Boračko jezero (Š.), kod Boraka, cca 760 m s. m. (M.), Boračka Draga (Pro.), padine Prenja (Š.), Prenj: Porim (V.), Glogošnica (S. — D.), Mali Prenj, cca 1150 m s. m. (Ro.), Pribilje (M.), dolina Neretve: kod Glavatičeva, cca 350 m s. m. (M.), kod Glavatičeva, na dolomitima (M.), Rakitnica (Š.), Rakitnica: u srednjem toku Gruščanske rijeke (Š.), nizvodno od Umoljanskog potoka (Š.), Visočica: na Vadetini, nedaleko s. Višnja (Š.), Bijelo Polje kod Mostara (Š.), kod Mostara (Str.; Fri.), oko Mostara (Ls.), Mostar (Lindb.), Mostar: Glavica (M.), Hadrovići iznad Mostara, cca 320 m s. m. (Š.), Buna kod Mostara (M.), Velež: Papratni dolovi (Ko.), Velika Velež (Ko.), Gajine Knežak kod Nevesinja (LL.), kamenjare oko Gatačkog polja (HR.), iznad Gacka, Klinje kod Gacka (Š.), Čemerno (Š.), Vučija Bara kod Gacka, cca 1200 m s. m. (Haw.), Gatačka Bjelašnica: Debela Ploča kod s. Drugovići, cca 950 m s. m. (Š.), oko Stoca (F.), Mogorjelo (M.), Tuhalska Bjelašnica (V.), oko Trebinja (P.), na obali Trebišnjice kod Lastve (HR.), okolina Lastve (M.; HR.); Orjen: Vrbanje (Š.).

var. *lancifolius* (Murb.) Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 327.

Bas.: *Calamintha acinos* (L.) Clairv. var. *lancifolia* Murbeck 1891: Lunds Univ. Arsskr. 27: 59.

Syn.: *Calamintha acinos* (L.) Clairv. var. *arguta* sensu Degen 1937: 631 non Reichenb. 1831: Fl. Germ. Excurs.: 327; *C. acinos* (L.) Clairv. f. *lancifolia* (Murb.) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 330; *Satureja acinos* (L.) Scheele var. *lancifolia* Briq. 1895: Lab. Alp. Marit. 3: 457.

Bosna: Otoka bei Krupa (F.); Dinara: iznad s. Sajkovića, cca 1250 m s. m. (Š.), Krbaljine, 1250 m s. m. (Š.), Livno: Bašajkovac, cca 800 m s. m. (Š.), Vlašić: Kajabaša, cca 1500 m s. m. (M.), južna strana Trebevića, kod Tilave, cca 580 m s. m. (M.), kod Kalinovika (Lo.), iza Vratara, desna obala Sutjeske, 700 m s. m. (Š.), Tjentište (Š.), Zelengora: Jabučke stijene (Š.).

Hercegovina: Lisin kod Ivana, cca 1400 m s. m. (M.), kod Konjica (M.), u dolini Ljute kod Konjica, cca 310 m s. m. (M.), Konjic: Vrabac (M.), Borci, cca 760 m s. m. (M.), kanjon Šišćice (Š.), Bokševica (M.), Donja Jablanica (Š.), kanjon Drežanke: s. Žljeb, cca 150 m s. m. (Š.), Čvrstica, cca 1350 m s. m. (Š.), Ivan Dolac kod Blidinjeg jezera (M.), Čabulja: Ošljari, Rosne Poljane, G. Doci, od s. Bogodol do Doca, cca 840—1300 m s. m. (Š.), Žeput — Povratak, cca 500 m s. m. (Š.), kod želj. st. Raška Gora, cca 110 m s. m. (Š.), Glavatičevo: Orlov kuk (Š.), Prenj: ispod vrha, cca 1100 m s. m. (Bj.), Donja Grabovica (Ht.), Bijelo Polje kod Mostara (M.), Mostar (F.; Š.; Si.), »Nackte felsige Bergabhänge bei Mostar, cca 100 m s. m.« (Mu.), iznad Mostara (Š.), padine Stoca iznad Mostara (Č.; M.; Š.), kod Huma, cca 270 m s. m. (M.), Hum iznad Mostara (Sag.), Buna kod Mostara (M.), Velež: Podveležje, cca 1450 m s. m. (Š.), Velež: Črgare (Fab.), Todorovića dolovi (Ko.), Gatačko polje: kod s. Medimići (Š.), Stolac (F.), kod Dretelja (Počitelj) (M.), kod Mogorjela (M.), Kravica kod Ljubuškog (M.), Popovo Polje: Hum (M.), Zavala (M.).

var. *perennans* (Vis.) Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 330.

Bas.: *Acinos thymoides* Moench var. *perennans* Vis. 1847: Fl. Dalm. 2: 200.

Syn.: *Calamintha acinos* («Acinos») (L.) Clairv. subvar. *perennans* (Vis.) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 330; *Acinos arvensis* (Lam.) Dandy var. *perennans* (Vis.) Šilić 1974: Glasnik Zem. muz. SR BiH, N. S. 13. Prirodne nauke: 121.

Bosna: sjeverno od Zvornika, serpentini (Š.), Skomorje kod Travnika (M.), Dinara: nedaleko V. Poljanice, cca 1450 m s. m. (Š.), Kamešnica: kod Rašeljske, cca 760 m s. m. (Š.), u dolini Stavnje između Vareša i Pajtovog hana (Pl.), dolina Lepenice kod Visokog (M.), Bistrički potok, cca 920 m s. m. (M.), Trebević, cca 1580 m s. m., Čolinska kapa, cca 960 m s. m., Draguljac, cca 1150 m s. m. (M.), Dariva, cca 560 m s. m., Mošćanica, cca 580 m s. m., dolina Miljacke, cca 620 m s. m. (M.), Vraca iznad Kovačića, cca 600 m s. m. (M.), Hraščica kod Ilidže, 510 m s. m. (M.), Igman: Kečije doline, cca 1380 m s. m., Crni vrh kod Grkarice, cca 1400 m s. m., Guvnište, cca 900 m s. m. (M.), Donji Vlahovići kod Pala, cca 1150 m s. m. (M.), Romanija: Karićev čair, cca 1250 m s. m., Djeva, cca 1450 m s. m. (M.), Cvilinsko polje kod Ustikoline (Lo.).

Hercegovina: Bjelašnica: Lovnica kod Čuhovića, cca 1440 m s. m. (M.), Ivan pl., Predolja kosa, cca 1000 m s. m. (M.), Čelebići, cca 1170 m s. m. (M.), između Obrnje i Krune (Bu.), Mala Velež (LL.), nedaleko Nevešnja (prema Mostaru) (Š.), Cvaljina bei Zavala (M.).

var. *argutus* (Reichenb.) Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 331.

Bas.: *Acinos villosus* Pers. var. *argutus* Reichenb. 1831: Fl. Germ. Excurs.: 327.

Syn.: *Calamintha acinos* (L.) Clairv. var. *typica* Posp. f. *acuminata* sensu Posp. 1899: Fl. Österr. Küst. 2: 567, non Friv. 1835: Flora 18: 332, *Satureja acinos* (L.) Scheele var. *acuminata* sensu Rossi 1924: Rad JAZU 15, non Friv. 1835: Flora 18: 332.

Hercegovina: Poda Čabuljom, Korita (Boš.).

Bosna: na putu od Međugorja prema Peuljama (kod Bos. Grahova) (Š.).

5. **A. majoranifolius** (Mill.) Šilić 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 119.

Bas.: *Melissa majoranifolia* Miller 1768: Gard. Dict. Ed. 8: 7.

Syn.: *Thymus patavinus* Jacq. 1771: Obs. Bot. 4: 7; *Acinos adscendens* Moench 1802: Meth. Supl.: 138; *A. patavinus* (Jacq.) Pers. 1806: Syn. Pl. 2: 131; *Calamintha patavina* (Jacq.) Host 1831: Fl. Austr. 2: 133; *Melissa patavina* (Jacq.) Benth 1834: Lab. Gen. Spec.: 389; *Satureia patavina* (Jacq.) Scheele 1843: Flora 26: 577; *Calamintha montenegrina* Sagorski 1903: Österr. Bot. Zeitschr. 53: 20; *C. suaveolens* (Sibth. & Sm.) G. Don fil. var. *viridis* Heldr. & Haussk. f. *montenegrina* (Sagorski) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 327; *C. alpina* (L.) Lam. subsp. *maioranifolia* (Mill.) Hayek 1929: Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 328; *C. alpina* (L.) Lam. subsp. *maioranifolia* (Mill.) Hayek f. *hirsutior* Rohlena 1933: Vest. Král. Čes. Spol. Nauk 2: 3; *Acinos montenegrinus* (Sag.) Šilić 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 122; *A. alpinus* (L.) Moench subsp. *patavinus* (Jacq.) Soják 1972: Časopis Nár. Muzea, odd. přírod. 140, 3/4: 129.

V — VII (— VIII)

Otvorene krečnjačke kamenjare, rubovi kraških šuma i šumaraka, uz putove i ceste. Raste na veoma skeletnim krečnjačkim rendzinama na visini između 20 — 1350 m nadmorske visine. Izrazito mediteransko-montana vrsta.

Hercegovina: »In saxosis calc. inter castella Ulica et Grab dispersa, cca 1200 m s. m.« (V.), Grab kod Trebinja (V.), Mali Svitavac oberhalb Grab (V.), »In Koristna Greda prope Vučica in Bijela Gora« (P.) (sub. nom. *Acinos patavinus* Jacq., *Thymus patavinus* Jacq.), okolina Trebinja prema Bijeloj Gori i Orjenu (Zupci, Tuli, Rupe i dr.) (Š.), Orjen (Š.), iznad s. Kruševica (Š.), kod s. Rupe (Š.).

CLINOPODIUM L. 1753: Sp. Pl. ed. 1: 587.

1. *Clinopodium vulgare* L. 1753: Sp. Pl.: 587.

Syn.: *Melissa clinopodium* Benth. 1836: Lab. Gen. et Spec.: 392; *Thymus silvaticus* Bernh. ex Steudel 1840: Nomencl. Bot.: 208; *Calamintha Clinopodium* Moris 1844: En. Sem. Taur.; *Satureja Clinopodium* Caruel 1884 in Parl. Fl. Ital. 6: 135; *S. vulgaris* (L.) Fritsch 1909: Excursionsfl. Österr. Ed. 2: 477, non Rouy; *Calamintha vulgaris* (L.) Druce 1906: in Ann. sect. Nat. Hist.: 224.

(VI —) VII — IX (— X).

Biljka veoma široke ekološke amplitude. Nalazimo je u svijetlim šumama, živicama, šikarama, rubovima šuma, na rubovima jaraka i drugim sličnim staništima. U vertikalnom smislu, nalazimo je od cca 10—1600 (—1900) m s. m.; u centralnim Alpama se penje i do preko 2000 m nadmorske visine. Kao pratilica, nalazi se u brojnim, gotovo svim šumskim zajednicama širom Jugoslavije.

subsp. *arundanum* (Boiss.) Nyman 1881: Consp.: 587.

Syn.: *Clinopodium plumosum* Sieber 1822: Flora 16: 242; *C. villosum* De Noé 1855: Bull. Soc. Bot. France 2: 579—586; *C. vulgare* L. f. *plumosum* (Sieber) Murbeck 1891: Lunds Universitets Arsskrift, Tom. 27: 59; *Calamintha clinopodium* f. *aggregatum* Formánek 1894: Verh. Naturf. Ver. Brunn 32: 28; *Calamintha clinopodium* Benth. subsp. *villosa* (De Noé) Maire 1921: Bull. Soc. Hist. Nat. Arf. Nord. 12: 42—52; *Clinopodium* v. L. var. *plumosum* (Sieber) Ravarut 1961: in Fl. Rep. Pop. Romanae 8: 293; *C. v. L.* subsp. *villosa* (De Noé) Bothmer 1967: Bot. Notiser 120: 205—206; *C. v. L.* subsp. *orientale* Bothmer 1967: Bot. Notiser 120: 206.

f. *arundanum*

Najčešće zastupljen oblik u arealu podvrste, kojeg nalazimo u svim krajevima Bosne i Hercegovine.

f. *unicephalum* Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 361.

Syn.: *Clinopodium vulgare* L. f. *unicephalum* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH. N. S. 13. Prirodne nauke: 122.

In areale speciei haec planta singulariter repraesentata.

Bosna: kod Kulen Vakufa (Bj.).

Hercegovina: korito Rakitnice (Š.), Plasa: Drijenač (Ht.), kanjon Neretve: Salakovac (Š.), Morine kod Nevesinja (LL.), Brdo Čelina kod s. Duži

nedaleko Trebinja, cca 320 m s. m. (Š.), Gatačka Bjelašnica: Vučija Bara (Haw.).

f. *minus* Šilić 1979: Monogr.... Posebno izdanje Zem. muzeja BiH u Sarajevu: 361.

Syn.: *Clinopodium vulgare* L. f. *minus* Šilić Č. 1974: Glasnik Zem. muzeja SR BiH, N. S. 13. Prirodne nauke: 123.

Hercegovina: iznad s. Kostajnica kod Ostrošca, cca 370 m s. m. (Š.).

Fam. CAMPANULACEAE*

CAMPANULA L. 1753. Sp. Pl.: 163; 1754. Gen. Pl. 5: 77.

Sect. RAPUNCULUS Dumort.

1. *C. sparsa* Friv. 1840. Magyar Tudös Tarsasàg Evkönyvei (Budapest) 1836—38: 201.

Syn.: *C. expansa* Friv. 1836. Fl. 2: 434 non Rudolph.

subsp. *sparsa*

subsp. *sphaerotherix* (Griseb.) Hayek 1930. Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 547.

Syn.: *C. sphaerotherix* Gris. 1845. Spic. 2: 280; *C. expansa* var. *sphaerotherix* Boiss. 1875. Or. III: 941.

U šumama i šikarama.

Bosna: U šumi između Bijele vode i Dragačeva kod Foče, cca 1160 m (M.), u dolini Drine (Br.).

2. *C. patula* L. 1753. Sp. Pl. ed.: 163.

Syn.: *C. monanthos* Pant. 1872. VNH Presb. NF. II: 35; *C. patula* f. *umbrosa* Beck 1887. Ann. Naturh. Mus. 2: 151; *C. patula* f. *jahorinae* K. Maly 1907. Österr. Bot. Zeit. 4—5: 7; *C. patula* subf. *xestocaulon* Beck 1893. Fl. Nieder-Österr. 2: 1103; *C. patula* subf. *stricta* Wallr. 1822. Sched.: 85; *C. patula* subf. *micrantha* Maly, 1920. GZM. 32: 134.

Na livadama i pašnjacima u brdskom i pretplaninskom pojasu.

Bosna: Gavrin Kalem — Kozara pl., Jovanovića Kolibe, Mijačića — Grmeč pl. (LL., Bj.), Vlašić pl., Vilenica (Br.), Vitorog pl. (Bj.), oko Fojnice cca 400—1200 m (Mu. in Beitr. Fl. Südbosn. 1891), Sprečko polje (HR.), Borova glava — Žepče (HR.), Begov Han (Ču.), Stolac — Višegrad (Č.), dolina Ržava, dolina Drine — Višegrad (M.), Velika Ljubična pl. (Č.), Vranica pl. (Š.), Lapov dô — Preslica pl. (M.), Vareš, Budoželje, Čemerno (Pl.), Bistrički potok — Nemila (Lo.), Jahorina pl., Ravna pl. (M., Bj., LL.), Pale (F.), između Korana i Begovine, dolina Paljanske Miljacke, dolina Mošćanice kod Darive (M., LL.), Sarajevo, Trebević pl., Dovlići, Miljevići (M.), Blažuj, Grkarica, Veliko polje — Igman (M., Bj.), Romanija, Hranisava — Bjelašnica pl., Treskavica pl., Maglić pl. (B. 1887. l. c.).

Hercegovina: pod Ošljaram, na Čabulji pl. (Mu. 1891. l. c.), Bokševica — Ostrožac (M.), kod Jablanice na Prenju (M.), Obalj, Gornji Lukomir

* Obradila: Ž. Bjelčić.

(HR.), Lukavac — Bjelasnica kod Gacka (Ha.), Kameno Gumno, Zalomsko osoje — Morine kod Nevesinja (LL.), Čabulja, pod Ošljarem (Boš. 1936. Gl. Hrv. Prir. Druš. 41—48: 62).

3. *C. rapunculus* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 164.

Syn.: *C. rapunculus* f. *hirta* Peterm. Fl. Lips.: 186; *C. rapunculus* subf. *subspicata* Ebel 1844, Zwölf Tage auf Mont.: 28; *C. rapunculus* f. *pratensis* Panč. Verh. Zool. Bot. Gesel 6: 562.

Na livadama i uz grmlje.

Bosna: Banjaluka (HR.), Tarabovac — Travnik (Br.), Fojnica cca 600 m (Mu. in Beitr. Fl. Südb. 1891.), Mioče u dolini Lima (M.), Dragovača — Foča (M.), Cvilinsko polje — Ustikolina (Lo.), Ogledalo — Dinara pl. (LL.), Livno (F.), Prolog — Livno (LL.), Butmir, Lukavica, Sušica potok, iznad Kovačića — Sarajevo (M.), kod Visokog (Pl.), Zovik — Pazarić (HR.), Obhodža — između Miljacke i Mošćanica (M.), Kobilje brdo — Sarajevo (B. kao f. *nitida* 1887. l. c.).

Hercegovina: Diva Grabovica, Zalipje, Poda Čabuljom, Korita kod Gacka (Boš. l. c.), na dolomitu kod Konjica (Hr.), Hum (M.), Mogorjelo — Čapljina (M.), Sušica kod Trebinja (M.), Visoka Gorica na granici Crne Gore (M.), Posušje (F.), Morine, Orjen pl. (Br.), Neum (R.), Svinjac — Nevesinje (LL.).

4. *C. persicifolia* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 164.

Syn.: *C. persicifolia* f. *eriocarpa* Koch 1837. Syn. Fl. Germ.: 470; *C. persicifolia* f. *minor* Beck 1893. Fl. Nieder-Osterr. 2: 1102.

U suvim, svijetlim šumama i u grmlju do pretplaninskog pojasa.

Bosna: Vrbanja — Banjaluka (HR.), Mitrovića kamen — Kozara pl. (LL.), Vitorog pl., Crna Rijeka — Cincar pl. (Bj.), Vaganj, Rukavac na Dinari pl. (LL.), Martin Brod u dolini rijeke Unca, padine Havale — Kulen Vakuf (Bj.), Kraguljac — Žepče (HR.), Mošunj — Travnik (Br.), Stjenska Gora — Visoko (Pl.), Rusanović — Rogatica (F.), Rakovac — Višegrad (Fk.), Zenica um Lašva (Ć.), Zovik — Pazarić (HR.), Moštanica, Kozja Čuprija, klanac Miljacke, Trebević, Bistrički potok, Sarajevsko polje (M.), Malo polje — Igman pl. (Bj.), Romanija (Bl.), Foča — Bastasi (B. 1887. l. c.).

Hercegovina: Diva Grabovica, Ćorića poljana; Međuplasi, Točko brdo (Boš. l. c. 1936), Poda Čabuljom, Korita kod Gacka (Boš. l. c. 1936), Posušje (F.), Mala Velež — Nevesinje (Halacsy).

Sect. CAMPANULA

5. *C. lingulata* Waldst. et Kit. 1801, Pl. Rar. Hung. 1: 65, Taf. 64.

Syn.: *C. lingulata* f. *gracilis* K. Maly 1908. Mag. Bot. Lapok 7: 335; *C. lingulata* f. *grandiflora* K. Maly 1908. l. c.; *C. lingulata* subvar. *cichoriaceae* (Sibth. et Sm.) Gris. 1845. Sp. Fl. rum. 2: 288.

Na livadama i oko šibljaka, na sunčanim ekspozicijama.

Bosna: Iznad tvrđave kod Travnika (Br.), Stjenska gora — Visoko (Pl.), Kozja Čuprija — Sarajevo (F.), dolina rijeke Miljacke (F., M.), dolina Mošćanice — Sarajevo (Moellendorf), Čolina kapa — Trebević pl. (M.). U dolini Bukovice potoka između Vareša i Sutjeske (Pl.), na stijenama kod Mrkovića sjeverno od Sarajeva (M.), Vardište, Mioče — Rudo (M.), kod Čuništa na Krivaji (na serpentinu), uz Kasidolski potok kod Kobilj-dola (M., GZM. 1928: 118).

Hercegovina: Bradina (HR.), Orlov Kuk — Glavatičevo (HR., Bj.), na Stocu kod Mostara (F., Bj.), Dabarsko polje (HR.), Bukovi dol — Ljubinje (R.), Šanica kod Jablanice na padinama Prenj pl., iznad vrela Bune (Bj.), Bukovi dol — Ljubinje, Stolac iznad Mostara (M. kao f. *grandiflora*), Grabovica, Diva Grabovica, Zalipje (Boš. l. c.), na podnožju Bokševice (M. in GZM 1928: 118).

6. **C. sibirica** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 167.

Syn.: *C. sibirica* subvar. *divergens* (W. K.) Neilr. 1870. VZBG. 19: 792; *C. sibirica* subsp. *divergentiformis* (Jáv.) Domin 1936. Preslia 13—15: 222.

Na suvim kamenitim pašnjacima.

Bosna: Borova glava — Livno, iznad Prozora (Br., Bj.), dolina Vrbasa — Jajce (M.), Vranjača — Semeč, Bikovac kod Višegrada (Fk., M.), Gradina kod Vardišta (M.), Setihovo, Strnica (M.).

Hercegovina: Diva Grabovica (B.).

7. **C. cervicaria** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 167.

Na vlažnim livadama, u šumama i na krčevinama.

var. *cervicaria*

Bosna: Kruščica — Travnik (Br.), Tamni potok ispod Srnice — Svatovac (LL.), Veliki Žep — Vlasenica (M.), Ravanci — Varda pl. (M.), Podžep-lje, Rusanović — Rogatica (M., F.), Banja Stijena u dolini rijeke Prače (M.), Dugo polje, Saračevo polje — Ravna pl. (M., Bj.), vlažne livade Pale — Koran (M., F.), Glasinac (F.), Milutinov čajir — Romanija (M.), Vučja Luka (M.), Toplica, Mali Glog, Hreša — Sarajevo (M.), ispod Hudeža, Dovlići, Miljevići, dolina Bistrice, Ravne — Trebević (M.), Ljubovčići, Bor — Pazarić (M., HR.).

Hercegovina: Preslica pl. (M.).

var. *micrantha* K. Maly 1908. Mag. Bot. Lap. 235.

Bosna: Livade blizu Miljevića na južnoj strani Trebevića (M.).

8. **C. moesiaca** Velen. 1893. Sitz.-Ber. Böhm. Ges. Wiss. (Math.-Nat. Kl.) 1892: 385.

Syn.: *C. moesiaca* f. *oblongifolia* K. Maly 1907. Österr. Bot. Zeit. 4—5: 7.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima koji se razvijaju na ver-fenskoj podlozi.

Bosna: Vranica pl. (M., Č.), Tikva — Vranica pl. (Beck, Boš.), Sje-
kirica — Vranica pl. (Br.).

9. **C. glomerata** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 166.

var. *glomerata*

Bosna: Ograjni potok — Žepče (HR.), Vlašić pl. (M., Br.), Ljubišnja pl. (Ču.), Ogledalo — Dinara pl. (LL.), Maglić pl. (Seunik), Gorovići, Metaljka, Podvitez, Trčine kod Pala, Gola Jahorina, Saračevo polje, na Ravnoj pl. (M., Bj.), Karičev čajir — Ozren pl. (M.), Obešenjak, Kečije doline — Igman pl. Kasov dò na Bjelašnici (M., Bj.), Lokavski čajiri — Pazarić (HR.), Šiljevići ispod Gloga, Han Hreša (M.), Bistrički potok — Sarajevo, Trnovo, dolina rijeke Stavnje između Pajtov Hana i Vareša, Trebević, Glasinac (F., M., Pl. kao var. *cervicarioides* R. et Sch.), na stijenama kod Darive — Sarajevo (M. kao var. *parviflora* Jaap. ap. Asch. et Graeb.), Jajce Jezero (Kneuker det. K. Maly kao var. *farinosa* Rochel).

var. *cervicarioides* Schultes 1814. Österr. Fl. ed. 2: 410.

Hercegovina: Dugo polje — Vran pl. (Popović J., Gajine Knežak, Planinica, Morine — Nevesinje (LL.), Diva Grabovica, Privrati i Jasenovci, V. Čvrsnica, Donje i Gornje Bare, Plasa, Drijenač na Čvrsnici pl., Kalinovik (Boš., 1936. l. c.).

var. *aggregata* (Wild.) Koch, 1844. Syn.: 472.

Na livadama od nizina do subalpskog pojasa.

Bosna: Banjaluka (H.), Vlašić (Br.), dolina Miljacke (LL.), Čemerno kod Ilijaša (Pl.), Čemerno (Boš. kao subf. glabra Fluff. et Fgh. Consp. pl. Germ. ed 2. vol. 1: 311), Vlašić pl. (Br. kao f. glabra Bluff et Fgh.), Pod Romanija, na Boru kod Pazarića (F., HR. kao var. glabra Bluff et Fgh.).

var. *salviaefolia* Wallr. 1822. Sched, Crit.: 90.

Na suvim jugu eksponiranim staništima uz šikare.

Bosna: Gradina — Rakovica (Pl.).

Hercegovina: Pod Dumošem — Nevesinje (Boš. kao f. pusilla DC. 1936. l. c.).

subvar. *salviaefolia*

subvar. *mediteranea* Borb. 1877. Math. Term. Közl. 14: 395.

Na kamenitim pašnjacima u području mediteranske klime.

Hercegovina: Trebinje (Boš.).

10. **C. foliosa** Ten. 1811 — 1815. Fl. Nap. 1: 71. Taf. 18.

Na pretplaninskim livadama i uz rubove šume.

Bosna: Treskavica pl. (F.).

11. **C. pyramidalis** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 164.

Među kamenjem i na zidovima u području mediteranske klime.

Bosna: Na kamenjarima i na točilima u dolini rijeke Une i Unca (Bj.).

Hercegovina: »Mauern der Klosters Cavalla« (R.), Žaba pl. iznad Hutova Blata (Dj.), Zavalu — Čvaljina (M.).

12. **C. portenschlagiana** Schultes 1819. in Roemer et Schultes, Syst. Veg. 5: 93.

Syn.: *C. muralis* Portenschl. 1831. in Rchb. Fl. Germ. exc. 300; *C. hederifolia* Portenschl. in Schloss. et Vukot. 1869. Fl. Croat.: 951; *C. morettiana* Vis. Fl. Dalm. 3: 133. non Rchb.

U pukotinama stijena.

Hercegovina: Na Pradu kod Klobuka— Ljubuški (F.).

13. **C. erinus** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 169.

Na suvim, kamenitim pašnjacima, na zidovima u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: Šištica — Boračko jezero (M.), Stolac iznad Mostara (Halacsy), Mogorjelo — Čapljina (M.), oko Mostara 80—200 m (Mu., l. c. 1891).

14. **C. latifolia** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 165.

U šumama u brdskom i pretplaninskom pojasu.

Bosna: Vlašić pl., Krušćica — Travnik (Br.), kod Dragoš sedla na Maglić pl. (Bj.).

Hercegovina: U gudurama Rakitnice kod Umoljana (HR.), na Vi-sočici pl. (Š.).

15. *C. trachelium* L. 1758. Sp. Pl. ed. 1: 166.

subsp. ***trachelium***

U šumama i u grmlju.

Bosna: Vranograč — Cazin (F.), Banjaluka (Ho.), Unac — Martin-Brod (Bj.), Prolog, vrelo Bistrice — Livno (LL.), Vlašić pl., Vilenica pl. (Br.), dolina Ograjnog potoka (HR.), Vitez — Stambolčić, Donja Borovica — Vareš (Pl.), na livadama Zovika kod Pazarića (HR.), na Mehinoj Luci Hranisava (HR.), Sustavac — Treskavica pl. (Benak det. K. Maly), Kalaidžin kamen, Trijeska — Jahorina pl. (M., Bj.), Dovlići — Trebević (M.), Dariva, Ophođa, uz Miljacku, Mrković, Gromolj, blizu Betanije — Sarajevo (M.).

Hercegovina: U dolini Doljanke kod Jablanice (M.), Lastva — Trebinje (Matulić), Musin klanac, Grebak kod Nevesinja (LL., Ko.), Nevesinje (M.).

subsp. ***athoa*** (Boiss. et Heldr.) Hayek 1930. Prodr. Fl. Penins. Balcan. 2: 541.

U grmlju i rjeđim šumama.

Bosna: Prolog — Livno (LL.), dolina Mošćanice — Sarajevo (M.), Kozja Čuprija — Sarajevo (F.).

16. *C. rapunculoides* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 165.

Na livadama, poljima, u grmlju i svijetlim šumama od ravnice do preplaninskog pojasa.

Bosna: Banjaluka (H.), Paklarevo — Travnik (Br.), Karičev čajir — Ozren pl. (M.), »Borovnjak« — Varda pl. (Fk.), u dolini Čehotine — Foča (M.), Vitez — Stambolčić (M.), Metaljka, Rakite (M.), Bukovik, Veliki Glog — Sarajevo (M.), Glasinac (F.), Dariva — Sarajevo (M.), Dabravine (Suljagić, Pl.), Zovik — Pazarić (HR.), Jasik, Dovlići, Trebević, Bistrički potok (M.), Laze (Gradina), Miljevići — Sarajevo (M.), dolina Misoče Ilijaš (Pl.), Milatovići — dolina Ljubine (M.).

Hercegovina: Međuplasa, Točko brdo (Boš. 1936. l. c.).

17. *C. bononiensis* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 165.

U grmlju i prorijeđenim šumama u nizinskom području.

Bosna: Banjaluka (H.), Očijevo u dolini rijeke Unca (B. B. P.), Gujni dol, Paklarevo — Travnik (Br.), Vlašić pl., Vilenica pl. (Br.), Zbilje — Visoko (Fo.), dolina rijeke Mošćanice, u dolini rijeke Miljacke — Sarajevo (M.), Trnovo — Sarajevo (M.), Rudo na Limu (M.).

Hercegovina: Grebak — Nevesinje (LL.), Diva Grabovica, uz Grabovicu u dolini Neretve, Kalinovik (Boš. 1936. l. c.), kod Žitomislića, na padinama Veleži od 30 do 1500 m (Mu. 1891. l. c.).

18. *C. hercegovina* Degen et Fiala 1894. Österr. Bot. Zeitschr. 44: 303.

Syn.: *C. hercegovina* Degen et Fiala var. *typica* Hruby 1930. in Mag. bot. Lap. 29, 253; f. *humilis* Hruby, f. *umbrosa* Hruby l. c.; subf. *brevicealycina* Hruby l. c.; f. *ovalifolia* Hruby l. c.; subf. *longicalycina* Hruby l. c.; var. *fallens* Hruby l. c.; var. *pseudopusilla* Hruby l. c.; subf. *trichocalycina* Korica 1950. God. Biol. inst.: 29; subf. *monstruosa* Korica l. c.

U pukotinama okomitih krečnjačkih stijena na planinama oko rijeke Neretve od dna kanjona do vrha Čvrsnice pl. (cca 2000 m).

Reliktni oblik. U svom rasprostranjenju ograničena na usko područje krečnjačkih planina Hercegovine: Prenj, Čvrsnica, Čabulja, i Velež.

»Locus alassicus« je na Tisovici na Prenj pl. (Fiala 1886. god.)

Hercegovina: Čvrsnica pl.: V. Čvrsnica, Veliki Vilinac, Jelenak, iznad Drežnice (Sta., Fa., Lo., Br., F., R.), na padinama Blačina, Plasa pl., ispod Jablanice u dolini Neretve, Doljani, Karaula u dolini rijeke Neretve (Sta., Fa., Wi., M.), Plasa pl.: Drijenač, Diva Grabovica, uz korito potoka Radave (Boš. 1936. l. c.); Čabulja pl.: Ledenica potok (M.), Ošljak, padine prema Drežanki između Mostara i Drage, Runjeva kosa, padine prema Dužnoj rijeci (Bu., Ha.), Poda Čabuljom, korito Ledenice (Boš. 1936. l. c.); Prenj pl.: Lupoglav, Crnoglav, Osobac, Mali Prenj, na krečnjačkim stijenama na putu od Glogošnice do Stajetine (R., F., Zerny, W. Ginzberger in Wu.), »in rup. fissuri mt. Glogovo pl. (F., SARA, Lectotypus in Podlech 1965. Fedde Rep. 71, sl. 1—3), Tisovica, Udbar, Prenj pl. (F., Br.); Velež pl.: na stijenama kod Klepaca, jugoistočno od Botina, istočne padine Velež pl. (Ja.), Kaočina — Nevesinje (Ko.).

19. *C. velebitica* Borbas 1883. Math. Term. Ertesitö 1: 81.

Syn. *C. rotundifolia* subsp. *velebitica* (Borb.) Hay. 1930. Prodr. Fl. penn. Balc. 2: 539; *C. velebitica* f. *pubescens* Maly.

U pukotinama stijena u pretplaninskom području.

Bosna: Idovac — Velika Raduša pl. (Ču.), Stolac — Višegrad (Č.), Prusac — Bugojno na putu za Koprivnicu (Ha., Ma., Ja. in WU), Čemerni doci — Vran pl. (Sta., Fa.), Tušnica — Livno (Sta., Fa. et Ja. in WU), Smrčevo točilo — Višegrad (Ha. et Ma. in WU).

Hercegovina: Barice — Prenj pl. (Lo.), Čvrsnica pl. (Sta., Fa. et Wi. in WU), Sniježnica između Posušja i Podklečana (Ha. — Ma.), Mostar — Orjen (Korb. in W.).

20. *C. pseudolanceolata* Pant. 1872. MNL VI: 162.

Syn.: *C. napuligera* Schur. 1866. En. pl. Transs. 444.

U šumama i pretplaninskim livadama.

Bosna: Vučja pl. kod Nemile (M.), Babin dô — Bjelašnica pl., Crni vrh, Grkarica — Igman pl. (M.), Turov stan, Ilijaš, Veliko jezero, pod Oblikom — Treskavica pl., Gola Jahorina, Pavlovac kod Kasidola (M.), Pod stogom — Zelengora (M.), Vlahinja — Bjelašnica pl. (F.), Puhov čair, Dovlići — Trebević (M.).

Hercegovina: Lisin kod Ivan pl. (M.), na Obrlinu ispod Otiša, u dolini Tisovice — Prenj pl. (M.), kod Gareža i u Konjičkom dolu (M. 1928. Gl. Zem. muz. XL: 118).

21. *C. witasekiana* Vierh. 1906. Mitt. Naturw. Ver. Univ. Wien 4: 72.

Syn.: *C. scheuchzeri* Vill. Prosp. 22. subsp. *witasekiana* (Vierh.) Hay. 1912. Fl. Steierm. II 454.

Na pretplaninskim livadama.

Typus: Matorac — Vranica pl. cca 1600—1750 m. leg. Simony (WU) Holotypus. (Podlech 1965. Fedde Rep. 71, sl. 1—3).

Bosna: Veliki Vitorog (Sta., Fa., W. in WU), Vučja pl. — Nemila (M.), Idovac — V. Raduša pl. (F.), Debelo brdo, Matorac — Vranica pl. (M., Bj.), Rajkovići, Goli Vjetrenik — Ljubična pl. (M.), Ilijaš, pod Oblikom — Treskavica (M., Bj.), Paklenjača — Treskavica pl. (HR. kao f. alba), Crni vrh — Igman (M.), Mala Hranisava, Lokavski čairi, Babin dô — Bjelašnica pl. (M.,

Fuk., Bj.), Zovik kod Pazarića (HR.), Poda kod Jelašća (M.), Pale — Koran (M.), Saračevo polje, Gnjile bare — Ravna pl. (M., Bj.), Pavlovac — Kasindo, Ljubanov dô, Crni vrh, Gola Jahorina — Jahorina pl. (M., Bj.), Puhovo brdo — Dovlići, Trebević, Borovac — Prača (M.), Romanija pl. (F.), Crepoljsko (M.), pod Stogom — Zelengora pl. (Lakatoš), Maglić pl. (Bj.).

Hercegovina: Lisin — Ivan pl. (M.), Obrlin — Prenj pl. (M., Bj.), Crnoglav — Prenj pl. (R.), Čvrstica pl. (Bj.), Lebršnik (M.).

22. **C. scheuchzeri** Villars 1779. Prosp. Hist. pl. Dauph. 22.

Syn.: *C. scheuchzeri* subsp. *scheuchzeri* (Villars) Hay. 1922. Fl. Steierm. 2: 454.

Na livadama i na kamenjarima na najvišim dijelovima planina.

Bosna: Velika Klekovača (Ha. — Fa. et Ja. in WU), Vlašić pl. (Br., F.), Ogorjeli Kuk — Treskavica pl. (F.), Romanija (F.), Matorac — Vranica (R.), Stražica — Vranica pl. (Simony in WU).

Hercegovina: Ljeljen — Visočica pl. (M.).

23. **C. cochleariifolia** Lam. 1785. Encycl. Méth. Bot. 1: 578.

Syn.: *C. pusilla* Haenke in Jacq. 1789. Collect. Bot. 2: 79.

U pukotinama stijena i na livadama u pretplaninskom pojasu.

Bosna: Šator pl. (Ja. in WU), Klekovača pl. (Br.), Kajabaša — Vlašić pl. (Br.), Vlahinja, iznad Malog kotla — Bjelašnica pl. (F., Bj.), Ilijaške stijene, iznad Velikog jezera, Paklenjača — Treskavica pl. (Bj., F., M., HR.).

Hercegovina: Lupoglav, Babin klanac — Prenj pl. (F., M.), Zimor — Crvanj pl. (R.).

24. **C. rotundifolia** L. 1753. Sp. Pl. 163.

Syn.: *C. pinifolia* Uechtritz ex Pančić 1874. Fl. princip. Serb. 438; *C. rotundifolia* subsp. *pinifolia* (Uchtr.) Witas. 1906. Mag. Bot. Lap. 5: 236; *C. rotundifolia* subsp. *balcanica* (Adam.) Hruby 1930. Mag. Bot. Lapok 29: 152—276.

Na livadama i pašnjacima.

Bosna: Gornji Šeher — Banjaluka (Ho.), Vlaška Gromila — Vlašić pl. (Br.), Rakovac blizu Kamenice — Višegrad — sa Picea omorica (Fk.), Stolica kod Višegrada (Č.), gornja Razdolina — Dobrun (Bj.), dolina Rakitnice — Rogatica (F.), Banja stijena — Prača (M.), Bistrica — Pale, Bukovik — Sarajevo (M.), Trijeska, Ljubanov dô, Vlahovići — Jahorina pl. (Lo.), Ravna pl., Jahorina pl. (M., Bj.), dolina Miljacke, dolina Mošćanice, dolina Lapišnice, Hreša, Veliki Glog — Sarajevo (M.), Trebević pl. — Sarajevo (M., F.), Lokavsko brdo, Zovik — Pazarić (HR.), Bjelašnica (HR., Bj.), Hranisava (Fu.), oko Fojnice, na Trebević pl. (Mu. 1891. l. c., Š., LL.), Puhova Ravan, Dovlići (M.), Drljevac — Sarajevo (M.), iznad Blizanaca na Trebeviću (M. kao f. *albiflora* Maly), Jasikovina — Ozren pl., Bukovik (M.), Kozja Čuprija (F.).

Hercegovina: Obalj kod Umoljana (HR.), Ljeljen — Visočica pl. (Lo.), Košuta u dolini Neretve, Glavatičevo u dolini Neretve (M.), Drijenač — Plasa (Boš.).

SYMPHYANDRA A. DC. 1830. Monogr. Camp.: 365

1. **S. hofmannii** Pant. 1881. Österr. Bot. Zeit. 31: 347.

Raste na polusjenovitim, nešto vlažnim kamenitim obroncima i rubovima šuma. Uglavnom u klisurama rijeka i na ruševinama starih zidina. Endemična je vrsta. Rasprostranjena je samo u centralnim dijelovima Bosne.

Bosna: Gornji Šeher, Suturlija, Repovac — Banjaluka, Barakovac — Vrbanja, u klisuri Vrbasa između Banjaluke i Jajca, Sklopovi kod Jajca, na podnožju Ranča pl. kod Dobretića, Podmilačje kod Jajca, na stijenama između Mrkonjić grada i Jezera, kod Jajca (na krečnjačkim tufovima), na lijevoj obali Plive od Jajca do Jezera, na zidinama Lukinog tornja, na brdu kod tvrđave, na stijenama kod vodopada u Jajcu, u dolini Plive, između Jajca i Travnika, u dolini Kruščice kod Viteza (na škriljevcu), u guduri Lašve između Donje Večeriske i Viteza, na stijenama glinastog škriljevca istočno od Busovače, u dolini Lašve kod Busovače, između Bilalovca i Busovače, kod Kaonika, između Kotorskog i Doboja u oblasti ušća Spreče u Bosnu, kod Suhog polja, Gračanice kod Karanovca, kod Maglaja, kod Zavidovića (na krečnjaku), prema Podkleću, u dolini Gostović potoka kod Zavidovića (na serpentinu), kod Kamenice (na stijeni gabra), u dolini Tribušice kod Mitrovića (na krečnjaku i na serpentinu), u klisuri Suhe (na krečnjaku i serpentinu), između Žepča i Begova Hana, između Zenice i Vranduka (K. Maly, God. Biol. inst., Sarajevo, 1, 2: 1—25, 1948). Na gradu Srebrniku kod Tuzle (L., Pomezny), u dolini potoka Čemernice, kod Kozograda — Fojnica, Kapak — Busovača (Fk. 1956. God. Biol. inst. 9: 134).

ADENOPHORA Fischer. 1823. in Mem. Loc. Nat. Mosc. 6: 165.

1. **A. lilifolia** (L.) Ledeb. ex A. DC. 1830. Monogr. Camp. 358.

Na vlažnim livadama i u šumama.

Bosna: dolina rijeke Unca (F.), Salkine stijene — Koprivica (Br., kao *A. suaveolens!*).

Hercegovina: dolina Rakitnice, kod Konjica i ispod Dubočana (M.), Visočica (M.).

LEGOUZIA Durande. 1782. Fl. Bourg. 2: 26.

(*SPECULARIA* A. DC.)

1. **L. speculum veneris** (L.) Chaix in Vill. 1786. Hist. Pl. Dauph. 1: 1338.

Syn.: *Campanula speculum veneris* L. 1753. Sp. Pl. 168; *L. speculum veneris* f. *cordata* (Vis.) K. Maly 1908. Mag. Bot. Lap., VII 236, *L. spec. veneris* f. *albiflora* (Lundbg.) K. Maly 1908. l. c.

Na obrađenim poljima kao korov rasprostranjena.

Hercegovina: Poda Čabuljom, Korita, Diva Grabovica (Boš.), Mostar, Mostarsko blato, Žitomislić (Mu. 1891. l. c.), iznad Mostara (Bj.).

2. **L. hybrida** (L.), Delarbre 1800. Fl. Auvergne ed. 2: 47.

Syn.: *L. hybrida* Gérard 1890. Rev. bot.: 160; *Specularia hybrida* DC. 1830. Monog. Camp.: 348.

Na kamenitim neobrađenim površinama u području mediteranske i submediteranske klime.

Bosna: Pri Kamensku, kod Ljubine — Milatovića (M.), Krug — Livno (Š.).

Hercegovina: Hodbina — Mostar (Bj.), kod ušća Bune (Š.), u dolini Bijele i Ljute kod Konjica, blizu Vranješine, u Ostrošcu (M. 1928. GZM. 40: 138).

ASYNEUMA Griseb. et Schenk 1852. It. Hung. in Wieg.

Arch. 18, 1: 335

(*Podanthum* Boiss. 1875. Fl. or. 3: 945.).

1. ***A. trichocalycinum*** (Ten.) K. Maly 1908. Glasnik Zem. muzeja, 20: 555.

Syn.: *Campanula trichocalycina* Ten. 1811. Fl. Nap. 1. Prodr. 15; *C. pichleri* Vis. 1872. Flora Dalm. Suppl. 1: 74. Taf. VI.

U pretplaninskim šumama na krečnjačkoj podlozi.

Bosna: Treskavica pl., 1700 m, Hojta (M.), Drežnica bei Cincar (Br.), Maglić pl. (Seunik), Stabrovača prope Jelašća (M.), Stolac — Višegrad (Č.), Duimovići — Treskavica pl. (F.).

Hercegovina: Muharnica, Plasa (F.), Mala Čvrstica, Silovci pod Peštibrdom u bukovoju šumi cca 1550 m (Boš., 1936. l. c.), Budoš — Nevesinje (LL.), Bjelasnica kod Gacka cca 1200—1600 m (Mu. 1891. l. c.).

2. ***A. limonifolium*** (L.) Janchen 1906. Mitt. Naturw. Ver. Univ. Wien 4: 35.

Syn.: *Campanula limonifolium* L. 1753. Sp. Pl. ed. 2: 239; *Phyteuma limonifolium* Sibth. Sm. 1806. Fl. Gr. Prodr. 1: 144.

Na krečnjačkim, strmim stjenovitim padinama i inače na pašnjacima na skeletnoj podlozi.

Bosna: Krug iznad Livna (Š.).

Hercegovina: Stolac iznad Mostara (Baenitz, S.), Hutovo blato (na pećinama) (Br., Mu. 1891. l. c.), Bišina — Bakračušća (M.), Leotar — Trebinje (Vandas), Ivanjica (Adamović), Sutorina, Kobila (R.).

3. ***A. canescens*** (Waldst. et Kit.) Griseb. et Schenk 1852. Arch. Naturgesch. (Berlin) 18 (1): 335.

Pješćane, suve livade od nizina do brdskog područja.

Bosna: Podromanija (R.), Glasinac kod Sarajeva (F.).

Hercegovina: Kamenogumno, Morine — Nevesinje (LL.).

PHYTEUMA L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 170; Gen. Pl. 1754. Ed. 5: 72.

1. ***P. spicatum*** L. 1753. Sp., Pl. ed. 1: 171.

subsp. ***spicatum***

Bosna: Osječenica pl. (F.), Cincar pl. (LL., Slavnić), Grmeč pl. (LL.), Veliki izvor Plive (Slavnić), Vilenica pl. — Travnik (Br.), Motka pl. (M.), Trebević (F.), Kasidolski potok (M.), Vučja pl. (M.), Vranjkovići — Vareš (Pl.), Javorni do — Romanija pl. (M.), Bukovik (M.), u šumi Kasov dola na Bjelašnici pl. (Bj.), Ormanj, Zovik — Pazarić (HR.), Lužnica — Gostović (M.), Igman pl. (F.).

Hercegovina: Sirbegova kosa, Ljubina pl. kod Konjica (M.).

subsp. ***coeruleum*** R. Schultz 1904. Monogr. Phyt. 69.

Syn.: *P. spicatum* var. *coerulescens* Bogehn. 1850. Fl. Jena 227; *P. spicatum* var. *coeruleum* Gremli 1882. Exc. Fl. Schweiz 4: 1881.

Bosna: Crni vrh — Grmeč pl. (LL.), Tikva — Vranica pl. (Boš.), Rupčine — Žeravice (M.), Dabrovine — Pajtov han (Pl.), Ravne — Trebević (LL.), Vitruša pl. (R.), Ophodža, Paljanska Miljacka, Vučja Luka — Sarajevo (M.), Ponikve — Vareš (Pl.), Pračko vrelo — Jahorina pl. (M.), Romanija pl. (M.).

Hercegovina: Ljubina pr. Konjic (M.).

2. *P. orbiculare* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 170.

Na skeletnim, krečnjačkim pašnjacima i u pukotinama stijena.

subsp. *orbiculare*

Bosna: Klekovača pl. (F.), Gladnik, Ovčarevo, Devećani — Vlašić pl. (Br.), Barice, Iznad Velikog i Crnog jezera — Treskavica pl. (M., HR., Bj.), Jahorina pl. (M., Bj.), Bjelašnica pl., Vlahinja, Balifkar, Mrtvanje — Bjelašnica pl. (M., HR., Bj.), Vranica pl. (R.), Volujak, Vlasulja (R.), Maglić pl. Zelengora (Seunik), Idovac (Br. kao var. *fistulosum*), Vranica pl., Vlašić pl. (Br. kao *P. pseudorbiculare*, a Maly det. kao *P. orbiculare*), Uilica pl., Sergejevski f. Maly).

Hercegovina: Tisovica, Bukovi klanac, Velika kapa — Prenj pl. (F., Br., M.), Strmenica, pod Drinačom — Čvrsnica pl. (Lo.), u dolini Šištica (M.), Preslica pl. (Fk.), Muharnica, Plasa, Ledenica, Čabulja (M.), Jelenak — Čvrsnica pl. (Bu.).

subsp. *flexuosum* Schultz 1904. Monogr. Bearb. Gatt. Phyteuma: 115.

Syn.: *P. orbiculare* var. *lanceolatum* Vis. 1847. Dalm. 2: 124 non A. DC.; *P. sieberi* var. *brandisianum* K. Maly 1901. Mag. Bot. Lap. 8: 445; *P. fistulosum* Rchb. 1831. Fl. Germ. exc. 2: 209.

Bosna: Klekovača — Petrovac (F.), Plazenica pl. — Kupres (LL.), Vranica pl. (R.), Gladnik — Travnik (Br.), Razdolina — Dobrun (M.), Prača — Banja stijena (M.), Orlovača — Zelengora pl. (Ha.), Jablan dô, Barice, ispod Uglješinog vrha — Treskavica pl. (F., Lo., M., Bj.), Vlahinja, Hranisava, Mrtvanje — Bjelašnica pl. (F., M., HR.), Gola Jahorina (M., Bj.).

Hercegovina: Vran pl. (Karaman f. Maly), Ljeljen — Visočica pl. (M.), Idbar, Kantar — Prenj pl. (M., Bj.), Prenj pl. (Br., Bu. kao *P. michelii* (All)), Mala Čvrsnica, Čvrsnica pl. (F., Bu. M.), Crvanj i Velež pl. (Mu. 1891. l. c.).

3. *P. pseudorbiculare* Pant. 1874. Verh. Nat. Heilk. Presburg nov. ser., 2: 53.

Syn.: *P. obtusifolium* Freyn. 1891. Osterr. Bot. Zeit. XLI: 56; *P. orbiculare* Boiss. 1875. Fl. Or. III: 958.

Na stijenama u pretplaninskom pojasu. Endem zapadnog Balkana.

Bosna: Vlaška gromila, Vlašić pl. (Beck, Br.), Vlašić pl. (Abadžić), Krstac, Vranica pl. (Bo., Br.), Maglić pl. (Seunik).

4. *P. x orbiculare x pseudorbiculare*. — *P. x pančići* Rohl. 1912. SBGW I: 83; *P. orbiculare* var. *cordatum* Panč. 1875. El. Crnag. 62; *P. x pseudorbiculare* R. Schultz 1904. Mon. Phyt. 62: 130 non Pant.

Prema Hayeku dolazi u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori.

5. *P. sieberi* Sprengel 1813. Pugillus 1: 15.

Na kamenitim, krečnjačkim padinama u brdskom području.

Endemična vrsta za južne Alpe, Sjeverne Apenine i Jugoslaviju.

Bosna: Osječenica pl. (F.), Bjelašnica pl., Vlahinja (M., Br.), Treskavica pl. (M.), Velika Ljubišnja pl. (Č.), Barice — Treskavica pl. (HR.), Volujak (R.).

6. **P. ovatum** Honckeney 1782. Vollst. Syst. Verz. 1: 653.

Syn.: *P. halleri* All. 1875. Fl. Ped. 1: 116.

Na pretplaninskim livadama i šumama.

Hercegovina: Plasa, Drijenač, Klapavice — Čvrstica pl. (Bo. 1936. l. c.).

7. **P. scheuchzeri** All. 1773. Auct. Syn. Stirp. Horti Taur.: 11.

U pretplaninskom području, na kamenitim pašnjacima.

Hayek, l. c. navodi za Bosnu i Hercegovinu, međutim, do sada je nismo uspjeli nigdje sabrati, a nemamo ni jednog primjerka u Herbariju.

8. **P. confusum** A. Kerner 1870. Zeitschr. Ferdinnd. (Innsbruck) ser. 3, 15: 247.

Syn.: *P. fistulosum* R. Schultz 1904. l. c. non L.

U pretplaninskom pojasu u pukotinama stijena i na skeletnim livadama, na silikatnoj podlozi.

Bosna: Matorac, Krstac — Vranica pl. (Br., Boš., M., R., F., Beck), Vitruša pl. (R.).

JASIONE L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 928; Gen. Pl. ed. 5: 400.

1. **J. montana** L. 1753. Sp. Pl. 928.

U šumama na pješčanim zemljištima.

Bosna: Vranograč — Cazin (F.).

2. **J. orbiculata** Griseb. 1845—1846. Spic. II: 293.

Syn.: *J. laevis* Lam. 1779. Fl. Fr. 2: 3, *J. laevis* subsp. *orbiculata* (Griseb ex Velen.) Tutin. 1975. Bot. Jour. Linn. Soc. 70: 18.

Na pretplaninskim pašnjacima.

Bosna: Vrasnica — Travnik (Br.), Bitovnja kod Ivan pl. (HR.), Treskavica pl. (M.), iznad jezera na Vranici pl. (Mu. in Beitr. Fl. Südb. 1891), Tikva — Vranica pl. (Br.), Osječenica (F.), Matorac — Vranica (Boš.).

var. *bosniaca* Stoj. 1926. Notizbl. der Bot. Gart. u. Mus. 87, 9: 553.

Bosna: Zec. pl. (R.), Ščavnje — Bitovnja cca 1600 m (Lo.), Treskavica pl. (M., Bj.), Sjekira — Vranica (Br. f. M.).

Hercegovina: Mali Prenj (F.).

EDRAIANTHUS A. DC. 1839. Prodr. 7: 448.*
(*Hedraïanthus* auct.)

1. **E. dalmaticus** DC. 1839. Prodr. VII. 2: 449.

Syn.: *Wahlenbergia dalmatica* DC. 1830. Mon. Camp. 134, *Campanula caudata* Vis. Dalm. II 136, T. 33; *E. caudatus* Rchb. 1907. f. Icon. XIX 109 T. 228; *Campanula dalmatica* Bertol. 1835. Fl. Ital. 2: 491.

U pukotinama stijena i na skeletnim pašnjacima.

* Obradili: Ž. Bjelčić i E. Mayer.

Bosna: Dugo polje (R.), Glamočko polje, Duvanjsko polje (HR.), Čaprazlije, Livanjsko polje (Weisbach, HR., Đ.), Drobnjak kod Drvara (HR.).
Hercegovina: Velika Čvrstica, Donje Bare (Bo. 1936. l. c.), Lištica — Posušje (Đ., Bj.).

2. *E. tenuifolius* (W. K.) DC. 1839. Pr. VII. 2: 449.

Syn.: *Campanula tenuifolia* W. K. 1803. Pl. rar. Hung. II 168, T. 155; *Wahlenbergia tenuifolia* DC. 1830. Mon. Camp. 133.

U pukotinama stijena i na kamenitim pašnjacima.

Bosna: Kamešnica — Prolog (Br.).

Hercegovina: Ljuta, Konjic, Glavatičevo solo dolomitico (M.), Bjelo polje, Stolac kod Mostara (F. Halacsy, Baenitz, M., Š., Bj.), Korita — Bileća (HR.), Jazina — Lastva, u točilu uz Trebišnjicu — Trebinje (Baenitz, M., HR.), Poda Čabuljom, Vrđi ispod Jelice (Bo. 1936. l. c.), Sušica Tal (M.), Leotar — Trebinje (V.), Hum (M.).

3. *E. hercegovinicus* K. Maly 1906. Gl. Zem. muz. 18: 277.

Syn.: *E. tenuifolius* DC. var. *hercegovinicus* Hayek 1930. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 561.

Na skeletnim pašnjacima i pukotinama stijena u pretplaninskom pojasu.

Hercegovina: Jelenak — Čvrstica pl. cca 2170 m (Santarius). Locus classicus.

4. *E. graminifolius* (L.) DC. 1839. Prodr. VII, 2: 448.

Syn.: *Campanula graminifolia* L. 1753. Sp. Pl. ed 1: 166; *Wahlenbergia graminifolia* DC. 1830. Mon. Camp.: 130; *W. kitaibelii* DC. 1830. l. c.: 131; *Campanula croatica* A. Kern., BNMV Innsbr. III: 71; *Edraianthus croaticus* Kern. Österr. Bot. Zeit. 22: 390; *E. jugoslavicus* Lakušić 1974. God. Biol. inst. Univ. Sarajevo (Posebno izdanje) 26: 24.¹

subsp. *graminifolius*

Syn.: subsp. *coeruleus* Janch. 1910. Mitt. Naturw. Ver. Univ. Wien 8: 1 — 39.

var. *subalpinus* (Wettst. Janch. 1910. l. c. 8: 1 — 39.

Syn.: *Hedraianthus kitaibelii* var. *subalpinus* Wettst. 1887. Denkschr. Ak. d. Wiss., Wien. 53: 196; *H. kitaibelii* DC. 1839. l. c. 2: 449; *Campanula kitaibelii* Maly 1848. Enum. Pl. Austr.: 158.

Na skeletnim livadama i pašnjacima i u pukotinama stijena.

Bosna: Vlašić pl. — Travnik (Br.), Vranica pl. (Š.), Romanija pl. (M.), Skakavac, Bukovik (M.), Bukovica potok, Pajtov Han — Vareš (Pl., Sl), horina pl. (M., Bj.), Banja stijena — Prača (M.), Gradina — Vardište (M.), Krupačke stijene na Željeznici (Lo.), Bistrički potok, Stari grad, Kozja ćuprija, Nahorevo, Trebević, Lapovo brdo — Sarajevo (F., M., Lo.), Gradina, Hranisava — Bjelašnica (HR., Bj.), Treskavica pl. (F., B.), Volujak, Maglić, Zelengora (Š., Lakušić, Bj.).

Hercegovina: Crvanj pl. (Bu.), Mali Prenj (Č.), Preslica pl. (Fk.), Plasa pl., Ošljar, Čabulja pl. (M., R., Bj.), Vitruša pl. (R.), Bukovi dol — Lju-

¹ Napominjemo, da smatramo da se taxoni iz ove grupe u Jugoslaviji trebaju uzeti kao *E. jugoslavicus* Lakušić 1974. l. c. Međutim, u našoj zbirci (SARA) su eksemplari determinirani i revidirani onako kako su ih Beck-Mannagetta i K. Maly raščlanili zbog čega smo se i mi u ovoj knjizi zadržali na njihovoj podjeli.

binje (R.), Orjen pl. (Č.), Diva Grabovica, Zakamenje, Drijenač, vrelo Zastoj, Velika Čvrsnica, Razvale (Boš. 1936. l. c.), Prenj pl., Čvrsnica pl., Plasa pl. (Š., Bj., M.).

var. *ginzbergeri* Lindb. 1906. Iten. Austr.-Hung.: 105.

Hercegovina: Petralj — Čvrsnica pl. (Bu.), Orjen pl. (Adamović).

var. *alpinus* (Wettst.) Janch. 1910. l. c. VIII: 27.

Syn.: *Hedraianthus kitaibelii* var. *alpinus* Wettst. 1887. Denk. Akad. Wiss. Math.-Nat. 53 (2): 195.

Bosna: Osječenica pl. (F.), Cincar pl. — Livno (F.), Klek — Jahorina pl. (F.), Treskavica pl. (F.), Bjelašnica pl. (Beck, M.).

Hercegovina: Divić — Vran pl. (R.), Mala Čvrsnica (Bu.).

var. *baldacii* Janch. 1910. l. c. 8: 28.

Hercegovina: Crepulja na Čvrsnici pl. (Lo.), Orjen pl. (Adamović).

5. **E. niveus** Beck 1893. Wr. ill. Garten.: 10. fig. 2.

Syn.: *Edraianthus graminifolius* (L.) DC. subsp. *niveus* (Beck) Janchen 1910. l. c. VIII. 1: 29.

Bosna: Ločike, Krstac, Zečeva glava, Zec pl., Smiljeva kosa, Derala — Vranica pl. (Č., Lo., B., Br., R., Boš., M., M., Š., Bj.).

Na krečnjačkim kamenitim terenima i točilima.

E. graminifolius subsp. **coeruleus** x **E. serpyllifolius**.

E. x murbecki Wettst. ap. Murb. 1891. Fl. Südb.: 93. BiH.

6. **E. serpyllifolius** (Vis.) DC. 1839. l. c. 2: 449.

Syn.: *Campanula serpyllifolia* Vis. 1829. Pl. rar. Dalm. in Flora XII. 1. E. B. I: 6; *Wahlenbergia serpyllifolia* Beck 1887. Fl. Südb. und d. grenz. Herz. in Ann. Naturh. Hofm. 2: 152 (170).

U pukotinama stijena u pretplaninskom pojasu.

Bosna: Vranica pl. (Dolamić), Bjelašnica pl., Hranisava (B., F., Č., Bj., HR.), Treskavica pl. (F., Br., Bj.), Mačkov dol, ispod vrela Studenac — Volujak pl. (Apfelbeck, R., M., Bj., Đ.), Crvene prljage, Šarena Lastva — Maglić pl. (Seunik, Bj., Lakušić), Orlovača, iznad Vratara, iznad Gornjih bara — Zelengora pl. (Ha., Bj., Š., Lakušić), Prosječenica vrata — ad rivulum Sutjeske (M.), Marcelov dô — Volujak pl. (R., Apfelbeck).

Hercegovina: Ljeljen — Visočica pl. (M., Bj.), Lisin — Ivan pl. (M.), Preslica pl. (Fk.), Veliki Prenj, Velika kapa, Lupoglav — Prenj pl. (Lo., F., Bj.), Veliki Vilinac, Veliko šljeme, Drinača, Pločno — Čvrsnica pl. (Lo., Bu., R., F., Fk., Š., Bj.), Gnjila greda — Trebinje (Br.), Velež pl. iznad Neve-sinja (Ha.), Čabulja, Velika Vljajna, Plasa, Branisavac, Strmenica, Velika Ošt-rovača, Klapavice, Veliki Vilinac, Razvale, — Mala Čvrsnica, Pestibrdo (Boš., 1936. l. c.).

f. *serpyllifolius*

f. *pilosus* Beck 1893. l. c.

Hercegovina: Orjen pl. (Adamović), Vran pl. (ing. Popović), Zimo-mor — Crvanj pl. (Bu.).

Fam. **COMPOSITAE**

Subfam. **ASTEROIDEAE***

Trib. **EUPATORIAE** Cass. 1818. Dict. Sci. Nat.

EUPATORIUM L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 838; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 363.

1. **E. cannabinum** L. 1753. Sp. Pl. 838.

Syn.: *E. cannabinum* f. *syriacum* (Jacq.) Boiss. 1875. Fl. or. 3: 154.

Na vlažnim točilima, oko potoka i bara i u vlažnim šumama raširena.

Bosna: Ripač — Bihać (Č.), oko korita rijeke Une (Po.), Pištala — Kozara pl., Jovanovića uvala — Grmeč pl. (LL.), u dolini Fojnice, Bukovi, Visoko (Pl.), Jahorina pl. (Bj.), Pazarić (HR.), Velika Tišina — Bos. Šamac, Vučjak — Derventa, Bardača — Gradiška, kod Bos. Dubice (Bj.), Fojnica od 500 do 1000 m n. v. (Mu. in Beit. Fl. Südb. 1891), Koševo, Lukavica, Sarajevo (M.).

Hercegovina: blizu stanice Prenj (M.), Diva Grabovica (Boš. 1936. l. c.).

AGERATUM L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 839; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 363.

1. **A. houstonianum** Mill. 1768. Dict. Ed. 8, 2.

Porijeklom iz Meksika, uzgaja se u vrtovima.

2. **A. conyzoides** L. 1753. Sp. Pl. 839.

Kao i prethodna uzgaja se ponegdje u vrtovima, a porijeklom je iz Meksika.

Tribus **ASTERREAE** Cass. 1818. Dict. Sc. Nat.

SOLIDAGO L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 880; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 374.

1. **S. virgaurea** L. 1753. Sp. Pl. 880.

subsp. **virgaurea**

U šumama, rasprostranjena od nizina do pretplaninskog pojasa.

Bosna: Cincar pl. (Bj.), Ivan — Sklopovi, Pale, Stambulčić, Drina — Višegrad, Pijavice, Gola Jahorina, Vučja Luka, Trebević, Hum, Miljacka, Haliluci, Šiljevina, Hreša kod Sarajeva (M.), Kruševica — Drinsko, Igman, Crni vrh, Grkarica, Borovac, Prača, Ustiprača, Metaljka, Gorovići (M.), Bukovica — Vareš (Pl.), Mehina Luka — Bjelašnica (Fk.), Ravna pl. (F., M.), Treskavica pl. (Bj.), Tisovo brdo (Fk.).

Hercegovina: Rakitnica, dolina Neretve kod Aleksina Hana, Podporim, Rujište, Bišina, Poljana kod Nevesinja (M.), Čvrstica pl. (R., F.), Visočica pl., Konjic (Č.), Crvanj pl. (Mu.).

subsp. **alpestris** (W. K.) Gaud. 1829. Fl. Helv. 5: 317.

Syn.: *S. alpestris* W. K. 1812. Pl. rar. Hung. 3: 230; *S. virgaurea* subsp. *minuta* (L.) Archangeli 1882. Comp. Fl. Ital. 339.

Na pretplaninskim livadama.

* Obradila: Ž. Bjelčić.

Bosna: Ispod klekovine bora na Cincar pl. (Bj.), Vilenica — Travnik, Koprivnica — Kupres (Br.), na silikatnim stijenama na Tikvi, na Krstacu — Vranica (Š.), Gola Jahorina pl., Bjelašnica pl. (Fk., Bj.).

Hercegovina: Lupoglav — Prenj pl. (Lo.), Čvrstica pl. (Bj.).

2. **S. gigantea** Aiton 1789. Hort. Kew. 3: 211.

Syn.: *S. serotina* Ait. 1789. Hort. Kew. 3: 211.

subsp. **gigantea**

subsp. **serotina** (O. Kuntze) Mc Neill 1973. Bot. Jour. Linn. Soc. 67: 280.

Porijeklom iz Sjeverne Amerike, uzgaja se kao ukrasna biljka u vrtovima a ponekad i subspontano.

Bosna: Petrovići — Trebević (M.).

3. **S. canadensis** L. 1753. Sp. Pl. 878.

Kao i prethodna vrsta porijeklom je iz Sjeverne Amerike. Uzgaja se u vrtovima a ponegdje dolazi i subspontano.

BELLIS L. 1753. Sp. Pl. 886; 1754. Gen. Pl. 5: 378.

1. **B. perennis** L. 1753. Sp. Pl. 886.

Rasprostranjena na livadama i pašnjacima i ugaženim površinama.

2. **B. sylvestris** Cyr. 1792. Pl. Rar. Neap. 2: 22.

Na travnjacima u području mediteranske klime.

Hercegovina: Iznad Kruševa — Stolac cca 280 m (Š.), Domanovići (M.), Gradac — Neum (Ž.), Ravno, Vojno (M.), Orjen pl. (Boller), Zavala (R.).

ASTER L. 1753. Sp. Pl. 873; 1754. Gen. Pl. 373.

1. **A. bellidiastrum** (L.) Scop. 1769. Annus Hist.-Nat. 2: 64.

Syn.: *Bellidiastrum michelii* Cass. 1834. Dict. Suppl. 4: 70; *Doronicum bellidiastrum* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 866.

U pukotinama stijena u pretplaninskim šumama.

Bosna: Travnik (Br.), Raduša pl. (R., Bj.), Ločike — Vranica pl. (Br., R.), Klekovača (F.), Roduklija — Drvar (HR.), Kupres na dolomitu (LL.), Bjelašnica pl. (M. kao subf. *humilis*), Treskavica pl. (F., Bj.), Bugojno — Han Luka (F.).

Hercegovina: južno od Vrbljana iznad Podorašca (HR.), Plasa (F.), Vran (R.), Čabulja (Bu.), Stirni do — Velež (Š.), Puzim — Visočica (R.), Dobra voda kod Lastve — Skočigra cca 700 m (M. kao var. *oblongum* Rony).

2. **A. alpinus** L. 1753. Sp. Pl. 872.

subsp. **alpinus**

subsp. **dolomiticus** (Beck) Hay. 1913. Fl. Steirm. 2: 492.

Syn.: *A. alpinus* var. *dolomiticus* Beck 1893. Fl. Nied. Österr. 2: 1167.

U sastavu vegetacije stijena i livada u subalpskom pojasu.

Bosna: Ločike — Vranica pl., cca 1900—2000 m n. v. (Mu. in Beitr. fl. Südb. 1891), Devečani — Vlašić pl. (R., Br.), Krstac — Vranica pl. — solo calcareo (R., Š.), Šarena Lastva — Maglić pl. (Bj.), Paklijaš — Treskavica

pl. (HR.), Romanija pl. (Beck kao f. *major*), Prosječenica (Š.), Planinica — Zelengora pl. (Bj.).

Hercegovina: Jelenak, Čvrsnica pl., cca 2100 m (F.).

3. **A. amellus** L. 1753. Sp. Pl. 873.

Među stijenama, na skeletnim pašnjacima i na rubovima kserofitnih šuma.

Hercegovina: Porim (V.), Drežnica (M.), između Mostara i Nevesinja (Š.), iznad vrela Modri kamen — Čvrsnica pl., u dolini Neretve, između Grabovice i Drežnice (Đ., Bj.).

Vrlo polimorfna vrsta u pogledu veličine, oblika listova, dlakavosti, veličine i boje cvjetova.

4. **A. novi-belgii** L. Sp. Pl. 877.

Uzgaja se kao ukrasna u vrtovima, a nalazi se ponegdje subspontano na vlažnijim mjestima. Porijeklom je iz Sjeverne Amerike.

5. **A. allyricus** (Murb.) K. Maly 1908. Gl. Zem. muzeja, 20: 555.

Syn.: *Galatella rigida* var. *illyrica* Murb. 1891. Beitr. zur Kenntniss der Fl. Südbosn. und Herc., 104; *A. sedifolius* L. subsp. *illyricus* (Murb.) Merxm. 1974. Bot. Jour. Linn. Soc. 68: 279.

Na kamenitim padinama, na pašnjacima i u grmlju.

Endemični taxon sa raširenjem u zapadnom dijelu Balkana »Locus classicus«: »An steinigen kräuterreichen Abhängen der Velež pl. oberhalb Čitluk, 1200 — 1400 m (Mu).

Hercegovina: Pribilje — dolina Rakitnice (M.), Donji Lukomir, Rakitnica (Š.), na Maloj Veleži kod Nevesinja (Bj.), Glogovo — Jablanica (Vandas).

6. **A. linosyris** (L.) Bernh. 1800. Syst. Verz. Erf. 151.

Syn.: *Linosyris vulgaris* Cass. 1822 in Less. Com.: 195.

Na pašnjacima i na stjenovitim padinama.

Bosna: Solakovići — Rudo (M.), Bič pl. kod Uvca (R.).

Hercegovina: Korita — Gacko (Đ., Ž.), Đuković između Mostara i Nevesinja (Š.), Bileća (Boller).

ERIGERON L. 1753. Sp. Pl. 863; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 371.
(incl. *STENACTIS* Cass.).

1. **E. polymorphus** Scop. 1772. Fl. Carn. 2 (2): 160.

Syn.: *E. glabratus* Hoppe et Hornsch. ex Bluff et Fingerh., Comp. Fl. Germ. 2: 364 (1825).

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima.

Bosna: Klekovača pl., Osječenica pl. (F.), Cincar pl. (Bj.), Vitruša — Zec pl., Bijela gromila, Krstac, Tikva — Vranica pl. (R., Č., Mu.), Idovac — Raduša pl., Mala Ljubuša (R.), Oblik, iznad Velikog jezera, Ilijaš — Treskavica pl. (Č., R., Lo., M., Po.), Hranisava, Vlahinja, kod jezera iznad Sitnika — Bjelašnica pl. (Č., F., Bj., HR.), Gola Jahorina, Ravna pl. (M., Bj.), Volujak pl. (R., Apfelbeck, Mu., Bj.), Maglić pl. (Bj.).

Hercegovina: Veliki Prenj (M., Bj.), Velika Kapa, Tisovica, Mali Prenj — Prenj pl., ispod Crepulje, Veliko Sljeme, Veliki Vilinac, Plasa —

Čvrstica pl., Vran pl. (Lo., R., Br., Bj.), Ljeljen — Visočica pl. (M.), Velež pl., Crvanj pl. (Mu. 1891. l. c.).

2. **E. atticus** Vill. 1788. Hist. pl. Dauph. 3: 237.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima.

Bosna: Vlašić pl. (Bu., Br.), ispod vrha Cincar pl. (R., Bj., LL.), Treskavica pl. (Lo., M.), Gola Jahorina (M., Bu., Bj.), Trebević (M.).

Hercegovina: Jarac — Velež pl. (M.), Rujište — Prenj pl. (B.).

3. **E. acer** L. 1753. Sp. Pl. 863.

Syn.: *Trimorpha acris*. Vierh. 1906. in Beih. Bot. Centralbl. Abt. 2 (19): 423.

Na kamenitim suvim pašnjacima.

Bosna: Cincar pl. (LL.), Banjaluka (Ho.), Donja Tuzla, Karičev čajir — Ozren pl., Stari Brod na Drini, Veliki Stolac — Višegrad (M.), Mrakovica — Kozara pl., Mijačica — Grmeč pl. (Bj., LL.), Vlašić pl., Vilenica pl. (Br.), Očijevo — Unac (Bajić), Krušik potok — Maglaj, na Cigelju kod Drvara (F.), Sutjeska — Foča (F.), Gorovići — Vitez, Trebević, Ravna pl., Jahorina pl., Bistrica — Pale, Bukovik, Vlagije, Gradina — Sarajevo, Hodža — Stambolčić, Borovac — Pale, Vardište, Žeravice, Banja stijena — Prača, Lapišnica, Suha — Maglić pl., Žedni vrh, Rapte pl. Oštrik — Bukovik, Trebević, Koševo (M.), Idovac — Raduša pl. (Ču.), Gornja Borovica — Vareš (Pl.), Trijeska — Jahorina (Lo., Bj.).

Hercegovina: Bokševica — Ostrožac, Ivan Sedlo, Podvrabac — Konjic (M.), Svinjac, Morine, Nevesinjsko polje (LL., Mu. 1891. l. c.), Vučja Bara — Gacko (Ha.), Obljaj — Umoljani (HR.), Crvanj pl., Fojača (Mu. 1891 l. c.).

4. **E. canadensis** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 863.

Syn.: *Conyza canadensis* (L.) Cronq. 1943. Bull. Torrey Bot. Club. 70: 632.

Na staništima ruderalne vegetacije, svuda raširena.

STENACTIS Cass. 1825. Dict. Sci. Nat. 37: 462, 485.

1. **S. annua** (L.) Nees. 1832. Gen. et. Sp. Ast.: 273.

Syn.: *Erigeron annuus* Pers. 1807. Syn. 2: 431; *Aster annuus* L. 1753. Sp. Pl. 1: 875.

Porijeklom iz Sjeverne Amerike, vrsta je udomaćena kod nas i nalazi se na vlažnim i pjeskovitim travnjacima.

Bosna: Otoka — Bos. Novi (R.), Talavića poljana — Kozara pl., Mala Poljana — Grmeč pl. (Bj., LL), kod Tuzle (Bu.), kod Bos. Šamca (Bj.), Kasapovići — Travnik (Br.), Sarajevsko polje, Ilidža, Bare — Pale (M.), oko Fojnice (Mu. 1891. l. c.).

Hercegovina: Doljani (Bj.), Žitomislić — Mostar (Š.).

MICROPUS L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 927; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 398.

1. **M. erectus** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1. in Add. post indicem et 1763. ed. 2: 1113.

Syn.: *Bombycilaena erecta* (L.) Smolj. 1959. in Fl. SSSR 25: 302.

Na kamenitim neplodnim zemljištima.

Bosna: Livanjsko polje (HR.), Strmenica kod rijeke Lima, Džermnica, Bikovac — Višegrad, Balvan — Vardište, Međeđa kod rijeke Drine (M.),

Rusanović — Rogatica (F.), Mrkojevići, Laze, Sedrenik, Nahorevsko brdo, Grdonj, Borje, Kozja Čuprija, Bistrica na Trebeviću — Sarajevo (M.).

Hercegovina: Hum, Dubravica polje — Konjic, između Crnice i Zatora, Žitomislić, Ruškov dol — Popovići (M.), iznad Mostara (Bj.), Borova zasjeda — Lastva, Ponikva — Bileća (HR.), Musića doline — Nevesinje (LL.).

E V A X Gaertner. 1791. De Fruct. Sem. Pl. 2: 393.

1. **E. pygmaea** (L.) Brot. 1804. Fl. Lusit. 1: 363.

Na skeletnim, neplodnim površinama u području mediterana.

F I L A G O L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 927; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 393.

1. **F. germanica** L. 1759. Syst. ed. 10: 1235, et 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1311.

Syn.: *F. pyramidata* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 1199 cf. etiam in Add. post indicem; *F. germanica* var. *albida* Wimm. 1829. Fl. sil. 3: 128; *F. canescens* Jordan 1846. Obs. 3: 202; *F. eriocephala* auct. non Guss; *Gnaphalium germanicum* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 857.

Na suvim kamenitim pašnjacima i u kulturi.

Bosna: Bos. Krupa (LL.), Donja Tuzla, Orahovica — Nemila (Bu., M.), Donji Vihori, Grlica — Prača, Bikovac — Višegrad (M.), Zovik — Pazarić (HR.), Mrkojevići, Mojmiro, Laze, Djeporac Brdo kod Reljeva, Matjaševo brdo kod Gornje Bioče, Ahatovići, Kovačići — Sarajevo (M., F.), Borački potok — Karaula Štula (Fk. kao var. *albida* Wimm. et Graeb.), Prline — Sprečko polje (HR. kao var. *albida*), Banjaluka, Tarabovac, Travnik, Ilidža — Sarajevo (Ho., Br., M. kao var. *canescens* Jord.), Sarajevo (F. kao var. *pyramidata* i kao var. *canescens*).

Hercegovina: Suho polje — Buna, Žitomislić, Vrabac, Ljuta, Hum, Bijela kod Konjica, Jablanica, Bokševica — Ostrožac (M.), Bijelo polje, Vojno — Mostar (M., Ha. kao *F. canescens* Jord.), Čapljina (F. kao *F. canescens* Jord.) oko Mostarskog blata i Nevesinjskog polja (Mu. 1891. l. c.) kao *F. canescens*, Radišići — Ljubuški (F. kao var. *canescens*), Lisičići — Konjic (M., HR. kao var. *lanuginosa* (Duby) DC.), Dubrava kod Rečica, Dubrava kod Domanića (M. kao var. *laxa* Corbiere), Bijelo polje — Mostar (F. kao *F. pyramidata* L.).

2. **F. lutescens** Jordan 1846. Obs. Pl. Crit. 3: 201.

Na pašnjacima koji se razvijaju na skeletnom zemljištu.

Bosna: Donja Tuzla, Crni vrh — Cvijanovići, Kamensko — Kladanj, Opaljeno Brežje — Koran (M.), između Rudog i Misoče na Limu, Čikota — Rudo (M. kao var. *virescens*), Tirilovac — Lukavac (HR.).

3. **F. spatulata** Presl. 1822. Del. Prag. 93.

F. pyramidata L.

Na suvim, skeletnim pašnjacima u području mediteranske i submediteranske klime.

Bosna: Lipova glava — Maglaj (HR.), Borovnjak — Varda (Fk.).

Hercegovina: Stolac iznad Mostara, Bileća (M.), Mogorjelo — Čapljina (M. kao *F. germanica* subsp. *spatulata* Rony).

4. **F. arvensis** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1 in Add. post. indic. et 1763. ed. 2: 1312.

Syn.: *Gnaphalium arvensis* L. 1753. l. c.; *Logfia arvensis* (L.) J. Holub, 1975. Notes Roy. Bot. Gard. Edinb. 33: 432.

Na kamenitim krčevinama i pašnjacima.

var. *arvensis*

Bosna: Bikovac, Stražište — Višegrad, Brištanica uz Drinu, Poštan brdo kod Rudog, između Misoče i Rudog u dolini Lima, Viteza, Podvitez (M.), »Borovik« — Varda (Fk.), ispod grmlja u Fojnici (Mu., 1891 l. c.),

Hercegovina: Kamenno Gumno — Morine kod Nevesinja (LL.).

var. *lagopus* (Steph.) DC. 1838. Pr. 6: 249.

Syn.: *F. arvensis* subsp. *lagopus* (Steph.) ex Willd.) Nym. 1879. Consp. 385.

Hayek, 1931. Prodr. Fl. Penn. Balc. 2: 593, navodi i za BiH.

5. **F. montana** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1. in Add. post indicem et 1763. ed. 2: 1311.

Syn.: *Gnaphalium minimum* Sm. 1803. Fl. Brit. 2: 873; *F. minima* Fr. 1828. Novit. ed. 2: 268.

Na suvim skeletnim pašnjacima.

Bosna: Gruborski naslon u dolini Unca (Bajić), Livanjsko polje (HR.), Grahovik — Travnik (Br.), Prolog — Livno (LL.), Ljubina — Žepče, Fojnica, Čikota — Rudo (M.), Vraca, Mojmiro (LL.), Barakovac — Pale (M.).

Hercegovina: Žiljevo u Nevesinjskom polju (Mu. in Beitr. Fl. Südb. 1891).

6. **F. gallica** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1. in Add. post. indic. et 1763. ed. 2: 1310.

Syn.: *Gnaphalium gallica* L.; *Logfia gallica* (L.) Cosson et Germ. 1843. Ann. Sci. Nat. ser. 2, 20: 291.

Oko grmlja na skeletnim zemljištima.

Bosna: Gromiljak — Kiseljak (Lo.).

Hercegovina: Bijelo polje, Vojno — Mostar, dolina Neretve (M.).

ANTENNARIA Gaertner 1791. Fruct. Sem. Pl. 2: 410. Taf. 167.

1. **A. dioica** (L.). Gaertner 1791. Sem. Pl. 2: 410.

Syn.: *Gnaphalium dioicum* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 850.

Na livadama i pašnjacima koji se, uglavnom, razvijaju na kiselim zemljištima.

var. *dioica*

Bosna: Mijačica — Grmeč (LL.), Veliki Stožer pl. (R.), Vranica pl. (R., Š.), na dolomitu kod Kupresa (LL.), Raduša pl. (R., Bj.) Ljubuša pl. (R.), Bjelašnica pl., Hranisava (M., Bj., HR.), Ogoreli Kuk, Crno jezero — Treskavica pl. (LL.), Velika Ljubična pl. (Č.), Motka kod Ljubine, Saračevo polje — Ravna pl., Borovac — Prača (M.), Romanija pl. (F., Bj.), Palić, Koran — Pale (M.), Gola Jahorina (M., Bj., Abadžić), Budoželjska pl. — Dabrovine, Čemerno kod Ilijaša (Pl.), Puhov čajir, Bijela stijena — Trebević, između Han jezera i Toplice kod Sarajeva (M.).

Hercegovina: Mali Prenj (Č., Suljagić), Čvrstica pl., Prenj pl. (Bj.), Nevesinjsko polje (HR.).

var. *australis* Griseb. 1844. Spicil. Fl. Rumel. 2: 198.

Bosna: Cincar pl. (LL., Bj.), Krstac, Tikva — Vranica pl. (Bo., R., Br.), Stožer pl. — Kupres (F.), Vitruša pl. (R.), iznad Stojkovića kod Travnika, na Vlašić pl. (Br.).

Hercegovina: Visočica pl. (R.), Plasa pl. (F.), Velež pl. — Mostar. (Č.).

LEONTOPODIUM (Pers.) R. Br. 1817. in Trans.

Linn Soc. Lond. 12: 124.

LEONTOPODIUM Pers. 1807. Syn. 2: 422 pro sect. *Gnaphalii*.

1. *L. alpinum* Cass. 1882. Dict. Sc. Nat. 25: 474.

U pukotinama stijena i na skeletnim pretplaninskim pašnjacima.

Bosna: Klek kod Bihaća, Šator pl., Klekovača pl., Osječenica pl., Dinara pl. (Br., Bj., Đ.), Zelenika — Troglav (Š.), Osječenica pl. (F.), Troglav (R.).

Hercegovina: Mali Prenj kod Jablanice (Č.), Jelenak — Čvrstica pl. (Br., Bu.), ispod Ostrovače, Pločno — Čvrstica pl. (Lo., M.), Plasa pl. (R.), Ošljak — Čabulja pl. (Bu.), Tisovica — Prenj pl. (F.).

GNAPHALIUM L. 1753. Sp. Pl. 1: 856; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 368.

1. *G. uliginosum* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 856.

Na vlažnim i močvarnim livadama i u kulturi.

Bosna: Donja Tuzla, Laševica prope Klis — Vlasenica (M.), Gornji Žabar — Gradačac (Bj.), Sprečko polje (HR.), Livanjsko polje (HR.), Trebeuša — Travnik (Br.), Krušćica kod Viteza, kod Pazarića, Uživak — Blažuj, Štirni dô — Bjelašnica pl., Ilidža, Kovačići — Sarajevo, Dolac, Neđarići — Sarajevsko polje, Bare — Pale, Borovac — Vlahovići (M.), Han Kram — Sokolac (Bj.), Lješeovski potok — Visoko (Pl.), Lukavica — Sarajevo (F.), Tvrdi- nići, Stanojevići, u šumi na Trebeviću, Veliko polje — Igman (M. kao var. *pilulare* (Wahlenb.) Koch), oko Fojnice (Mu. 1891 l. c. kao var. *wirtgeni* Nym.).

Hercegovina: Žiljevo — Nevesinjsko polje (Mu. 1891 l. c. kao var. *wirtgeni* Nym.).

2. *G. luteo — album* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 851.

Na vlažnim livadama i obradivim površinama.

Hercegovina: Jablanica, Grabovica — dolina rijeke Neretve, Orlov Kuk — Glavatičevo, Mogorjelo — Čapljina, Hutovo Gornje Blato (M.).

3. *G. sylvaticum* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 856.

Syn.: *Omalotheca sylvatica* (L.) Schultz Bip. et F. W. Schultz 1861. in F. W. Schultz, Arch. Fl. Jour. Bot.: 311.

var. *sylvaticum*

U šumama, na krčevinama i livadama.

Bosna: Vranograč — Cazin (F.), Gola pl. — Kozara, Bravsko — Grmeč pl., Rupe — Cincar pl. (Bj., LL.), Donja Tuzla (M.), Podrašničko polje (HR.), Žepče, Gostović potok, Karičev čajir, Krušćica — Travnik (M.), Dolac — Travnik (Br.), Ravna Gora — Jelašća, Husad pl., Veliki Stolac — Višegrad, Vjetrenik — Ljubična pl., Borovac — Prača, Pavlovac — Kasindol, Gola Jahorina, Ravna pl. Matjaševo brdo — Gornja Bioča (M., Bj.), Vučja Luka, Trebević, (M.), Žulj — Sarajevo (Č.), Ščavnje — Bitovnja pl. (Lo.), sedlo Prekolje — Preslica (M.), Krupa — Pazarić (HR.), Jahorina pl. (Bj.), Prokos, Matovac — Vranica pl. (Mu.), Ravna pl. — Jahorina (M. kao var. *alpestre* Brygger), Borja pl. — Teslić (Lo. det. Maly kao var. *citrinum* Gaud.).

Hercegovina: Čitluk — Nevesinjsko polje (Mu. 1891 l. c.), Morine — Nevesinje (LL.).

var. *stramineum* Murb. 1891. Beitr. Fl. Südb. p. 106.

U pretplaninskom području.

Hercegovina: U grmlju kod Žiljeva i Pustoljana u Nevesinjskom polju (Mu. l. c.). Prema Murbecku l. c. »Kommt auch in Dalmatien (Krivoscie ad m. Orien, leg. Pichler) und in Montenegro (In pascuis alpinis Livady sub monte Hum Orahovski, leg. Szyszylowicz) vor.«

4. *G. norvegicum* Gunn. 1766. Fl. Norv. 1: 105.

Omalotheca norvegica (Gunn.) Schultz Bip. et F. W. Schultz 1861. l. c.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima.

Bosna: Vranica pl. (Br., Bo., R.), Treskavica pl. (M., B., F., Bj.), Hranisava, Sitnik — Bjelašnica pl. (F., Bj.), Jahorina pl. (M., Bj.), Suha Gora, Maglić (B. 1887. Ann. d. Naturh. Hofm. 2: 160 (178), Volujak, Zelen-gora (Š., Bj.).

5. *G. hoppeanum* Koch 1843. Syn. Fl. Germ. Ed. 2: 399.

Syn.: *Omalotheca hoppeana* (Koch) Schultz Bip. et F. W. Schultz. 1861. l. c.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima.

Bosna: Bjelašnica pl. (M.), Oblik, Barice — Treskavica pl. (M., Bj.), iznad jezera na Vranici pl., Maglić pl., Volujak pl. (Mu. in Beitr. Fl. Südb. 1891), Studenac — Volujak pl. (Bj.).

Hercegovina: Babin Klanac, Crno polje, Cetina, Bijele vode, Oso-bac — Prenj pl. (M., Bj.), Velike stijene, Ostrovača, Veliki Vilinac, Drinača, Pločno (Lo., M., Bj.), Bjelasnica — Gacko (Mu. 1891 l. c.).

6. *G. pichleri* Murb. 1891. Beitr. Fl. Südb. 106.

Syn.: *G. roeseri* Boiss. et Heldr. var. *pichleri* (Murb.) Hayek 1931. Prodr. Fl. pen. Balc. 2: 596; *Omalotheca pichleri* (Murb.) J. Hollub 1976. Bot. Jour. Linn. Soc. 71—271.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima. Endemični taxon. U svom rasprostranjenju vrsta je vezana za planine Hercegovine, Crne Gore i Albanije.

Hercegovina: Vučji zub — Trebinje (Br.), Dobrava voda kod Lastve — Trebinje (M.), na sjeveroistočnim padinama Bjelasnice pl. iznad Srđevića, cca 1500 m (»Locus classicus«, Mu. l. c.).

7. *G. supinum* L. 1768. Syst. Ed. 12. 3: 234.

Syn.: *Omalotheca supina* (L.) DC. 1838. Prodr. 6: 245.

Na subalpskim pašnjacima a najčešće oko snježanika.

Bosna: Vranica, Matorac, Zečeva glava — Vranica pl. (M., Bo., Br., Bj.), iznad jezera na stijenama na Vranici pl. (Mu. 1891 l. c.), Maglić pl., Volujak pl. (B., Bj.), Treskavica pl. (HR.).

Hercegovina: Prenj pl. (F., Br., Bj.), Čvrsnica pl. (Bj.).

HELICHRYSUM Miller 1754. Gard. Dict. ed. 4

(»Elichrysum«), emend. Pers. 1807. Syn.: 2: 414 nom. conserv.

1. *H. italicum* (Roth.) G. Don fil. 1830. in Loudon, Hort. Brit. 342.

Syn.: *H. angustifolium* DC. 1805. Fl. pr. 5: 467; *Gnaphalium italicum* Roth. et Roem. et Ust. Mag. X: 19.

Na suvim, kamenitim pašnjacima u području mediteranske klime.
Bosna: Prolog — Livno (LL.).
Hercegovina: padine Čabulje iznad Mostara (Bj.), Gradac kod Metkovića (Br.), Trebinje (Boš., Br.), Vlastica kod Driena — Trebinje (V.), područje izvora Lištice (Dj., Bj.).

INULA L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 881/1754. Gen. Pl. ed. 5: 375.

1. *I. helenium* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 881.

Syn.: *Corvisartia helenium* Mérat. 1812. Fl. env. Par. ed. 1: 328.

U prirodi se nalazi na sjenovitim mjestima uz rubove šuma. Isto tako se uzgaja kao ljekovita ili ukrasna biljka.

Bosna: Mali Radić — Bos. Krupa (F.), Podmilačje — Jajce (Br.), Prline kod Lukavca — Tuzla (Bj.), Slatina kod Blažuja, Sarajevsko polje (M.), između Hadžića i Binježeva (B., 1887. Ann. Naturh. Hofm. II: 159 (177)).

2. *I. germanica* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 883.

Na livadama i pašnjacima.

Bosna: Um Pavlović blizu Lukavice i kod Hrasnice na Igmanu (Zoch in Beck 1887. l. c.).

U herbariju SARA nema nikakvih podataka, a i mi je u novije vrijeme nismo nalazili na terenu.

3. *I. salicina* L. 1753. Sp. Pl. ed.: 1: 882.

U šumama i na livadama.

subsp. *salicina*

Syn.: *I. salicina* subsp. *genuina* Beck 1881. Denkschr. kais. Akademie der Wiss. 45: 32.

Bosna: u dolini rijeke Une kod Martin Broda (B. B. P.), Vilenica kod Travnika (Br.), Glamočko polje, Livanjsko polje (HR.), Prolog — Livno (LL.), Donja Tuzla (Bu.), Sprečko polje (HR.), Karičev čair — Ozren pl. (M.), Rudež — Vikoč (M.), Vitez — Stambolčić (M.), Kozja Čuprija (F.), Obhođe — Dariva, Glog — Han Hreša, Miljevići, Bijela stijena (M.), Čemerno kod Ilijaša (Pl.), Vlahinja — Bjelašnica pl. (F.), Kupina — Kobilja glava, Stari grad — Sarajevo (B., 1887. l. c.), Priesnica, Jasen — Sarajevo (B., 1887. l. c. kao prelazni oblik prema *I. aspera* Poiret).

Hercegovina: Na Vrtaljici (na dolomitu) kod Konjica (HR.), Vučja Bara — Gacko (M.), kod jezera na Velež pl. — Nevesinje (Ha.), Nevesinjsko polje (Bj.).

subsp. *aspera* (Poiret) Beck 1881. l. c.: 22.

Syn.: *I. aspera* Poir. 1813. in Lam. Encycl. Suppl. 3: 154; *I. squarosa* Sibth. et Sm. 1813. Prodr. 2: 182; *I. cordata* Boiss. 1844. Diagn. ser. 1, 4: 3; *I. coriacea* Schur 1853. Sertum nr. 1510.

Bosna: Grkaričko polje — Igman pl. (M.).

4. *I. spiraeifolia* L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1238.

Syn.: *I. Squarosa* L. l. c. 1763: 1240; *I. semiamplexicalis* Vis. Fl. Dalm. 2: 62.

Na krečnjačkim stijenama i na skeletnim pašnjacima.

Bosna: Bihać (Bo.), Rmanj Manastir — Petrovac (F.), vrelo Bistrice — Livno (LL.), Krug iznad Livna (Dj., Š.), Han Osman — Papračuša (M.), Rakitnica kod Rogatice (M. kao f. *continentalis*).

Hercegovina: Goranci, Stolac iznad Mostara (Ha., R.), Velež pl. (Fo.), kod Trebinja, Grab (Boš.).

5. I. hirta L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 883.

Na kserofitnim pašnjacima.

var. *hirta*

Bosna: Bihać (Bo.), Gola Jahorina na Kozari pl. (Bj., LL.), Krug pl. (J. Popović), Prolog — Livno (F.), Rosni dolac — Dinara pl. (LL.), Rusanović — Rogatica (F.), Romanija pl., Pale, Bukovik, Draguljevac — Trebević (M.), Uvala iznad G. Grkarice — Igman pl. (Bj.), Igman pl., Trebević pl. (F.).

var. *oblongifolia* Beck 1881. l. c.: 29.

Syn.: *I. hirta* var. *baumgarteniana* Schur. 1866. Enum. pl. Transs.: 14; *I. hirta* var. *uniflora* Spenn. 1826. Fl. friburg. 2: 531.

Bosna: Poprenik, Mrković, Kobiljdo (B.), Zujevina (Blau), Igman pl., Trebević pl. (F., Č.).

Hercegovina: Velež pl. — Mostar (Č.), Čitluk — Ljubuški (F.), na Veleži iznad Nevesinja (Ha.), Bileća (HR.), Bukva, Kameno Gumno — Nevesinje (LL.).

I. X rigida Döll. Fl. Bad. 2: 1365. (*I. hirta* X *I. salicina*).

Bosna: Trebević (M.).

6. I. ensifolia L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 883.

Na suvljim pašnjacima i na stjenovitim mjestima.

Bosna: Cigelj — Drvar (HR.), iznad Ovčareva na Vlašić pl. (Br.), Priošćica — Travnik (Br.), Uzuromića stijena — Zenica (Fo.), Pepeljarski potok (Lo.), Misrčki potok — Ilijaš, Pajtov Han — Vareš (Pl.), Han Jagodina, Džermanica — Višegrad (Č., M.), Pazarić, Veliko jezero, Barice na Treskavici pl. (HR., Bj.), Koševo — Sarajevo (F.), Jasikovica (M.).

Hercegovina: Mali Prenj — Jablanica (Č.), Čvrstica pl. (Š.), Plasa pl. (F.), Prenj pl. (Bj.), iznad jezera na Velež pl. — Nevesinje (Ha.), Bileća (Bo.), Koristna Greda kod Lastve — Trebinje (HR.), oko Konjica (B., kao var. *lancifolia* Beck 1881. l. c.: 36).

I. X hausmanni Hut. Österr. Bot. Zeit. 13: 137. (*I. ensifolia* X *hirta*) Hayek, 1931: 603. l. c., navodi za BiH.

7. I. britanica L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 882.

Na vlažnim mjestima i uz puteve i jarke, na nasipima, uz bare, pored potoka.

Bosna: Tarabovac — Travnik (Br.), dolina Papratnjače — Žepče (HR.), Otrovno vrelo — Žepče (M.), Han jezero (M.), Doboj u dolini Bosne (M.), Drinsko — Višegrad (M.), kod Banje stijene u dolini Prače (M.), Trčine — Pale (M.), Dariva u dolini Miljacke, u dolini Koševskog potoka, Kovačići, Sarajevsko polje, Ilidža (F., M.), Zovik — Pazarić (HR.), Rakovica, u dolini Lepenice (M., Bj.), Semizovac (M.), Hum kod Sarajeva, Borak kod Rudog (M. kao var. *vulgaris* Beck), Lješevski potok — Visoko (Pl. kao f. *viridis* Wohl.).

Hercegovina: u dolini Doljanke — Jablanica (M.), u dolini Rakitnice kod Dubočana (M.), Bijelo polje — Mostar (M., Bj.), Mostarsko Blato (HR.), Mogorjelo kod Čapljine (M.), kod Graba (Boš.).

8. I. oculis christi L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 881.

Na suvim pašnjacima.

Bosna: Petrovac (F.), Rastoka u dolini rijeke Unca (B. B. P.), Bukovica — Duvno, Krug pl., Livno (Br.), Prolog — Livno (LL.), Livanjsko polje (HR.), Skrobučani — Prozor (M.), Ljutica potok (Bu.), Rusanović — Rogatica (F.).

Hercegovina: Preslica pl. (M.), kod Gornjih Bara na Čvrsnici pl. (Bu., Bj.), Humac — Ljubuški (F.), Velež pl. iznad Nevesinja (Ha., Bo.), Žiljevo, Kovač do, Knežak, Morine — Nevesinje (LL.), Tešanica — Konjic, Borci (Blau).

9. *I. verbascifolia* (Willd.) Hausskn. 1895. Mitt. Thür. Bot. Ver. nov. ser. 7: 32.

Syn.: *I. candida* subsp. *verbascifolia* (Willd.) Hayek 1931. Prodr. Fl. pen. Balc. 2: 606; *Conyza verbascifolia* Willd. Sp. 3: 1924.

U pukotinama stijena u području mediteranske klime.

Bosna: Livno (Br.), Tarnava pl. — Rama (F.).

Hercegovina: Jablanica (V.), Perutac vrelo u dolini Neretve (M., Bj.), Drežnica (R., F.), Bijelo polje, Prevorac, Hodbina — Mostar (M., Bj.), Stolac iznad Mostara (Ha., Ž., Đ.), Podvelež — Mostar (Fo.), Čabulja, Mala Čvrsnica (P.), područje izvora Lištice (Bj., Đ.), Vitina (Bj.), Iznad Tihaljine (Bj.).

10. *I. conyza* DC. 1836. Prodr. 5: 464.

Syn.: *Inula vulgaris* Trev. 1842. Fl. Eugau.: 29; *Conyza squarosa* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 861; *C. vulgaris* Lam. 1778. Fl. Fr. 2: 73.

U šumskim progalinama i požarištima i u grmlju.

Bosna: Banjaluka (Ho.), Tabani — Grmeč pl. (Bj., LL.), Koprivnica — Kupres — Bugojno (Br.), Travnik — Vlačić pl. (Br.), Jajce (M.), Papratnica — Žepče (HR.), između Pajtov Hana i Vareša (Pl.), u dolini Prače kod Banje stijene (M.), Bukovik — Crepoljsko (M.), dolina Miljacke, Semizovac — Sarajevo (M.), Pazarić (HR.), blizu stanice Ivan Sedlo (M.).

Hercegovina: Preslica pl. (Fk.).

11. *I. bifrons* (Gou.) L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1236.

Syn.: *I. glabra* Bess. 1816. Cat. Hort. Crem. sec. Rchb. Ic. 4: 36, fig. 527; *Conyza bifrons* Gou. 1762. Hort. reg. Monsp.: 436; *C. alata* Baumg. 1816. Enum. stirp. Transs. 3: 102.

Hercegovina: Vučja Bara — Gacko (Ha., M.).

12. *I. viscosa* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 863.

Syn.: *Cupularia viscosa* Gren. Godr. 1850. Fl. fr. 2: 181.

Hercegovina: Orjen pl. (Boš.).

13. *I. graveolens* (L.) Desf. 1779. Fl. Atl. 2: 275.

Syn.: *Erigeron graveolens* L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1210; *Cupularia graveolens* Gren. Godr. 1850. l. c. 2: 145.

Na pašnjacima i oko smetišta u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: Vojno — Mostar (M.), Bakije iznad Tihaljine (S.), Metković (M.).

PULICARIA Gaertner 1791. Fruct. 2: 461. T. 173.

1. *P. dysenterica* (L.) Gaertn. 1791. l. c. 2: 462.

Syn.: *Inula dysenterica* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 882.

Na vlažnim i močvarnim mjestima. Rasprostranjena na cijelom području.

2. **P. vulgaris** Gaertn. 1791. l. c. 1: 882.

Syn.: *I. prostrata* Gilib. 1781. Fl. lith.: 205; *P. prostrata* (Gilib.) Ascher. 1864. Fl. Prov. Brand. 1: 304.

Na vlažnim mjestima, pored obala rijeka, bara i jezera.
Sporadično rasprostranjena na cijelom području.

CARPESIMUM L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 859; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 369.

1. **C. cernuum** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 859.

Na vlažnim zasjenjenim mjestima, u grmlju i u svijetlim šumama.

Hercegovina: u dolini Neretve kod Janjine, u blizini mosta na Dobljanki kod Jablanice (M.).

PALLENIS (Cass.) Cass. 1825. Dict. Sci. Nat. 37: 275.

1. **P. spinosa** (L.) Cass. 1825. Dict. Sci. Nat. 37: 276.

Na pašnjacima i u grmlju u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: Sutorina (R., M.).

BUPHTHALMUM L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 385.

1. **B. salicifolium** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 904.

Oko brdskih šuma ali na krečnjacima.

Bosna: Mijačica i iznad Bravska — Grmeč (LL.), Krupa (Fo.), Banjaluka (Ho.), kod Rastoke u dolini Unca (Bj.), Klekovača pl. (F.), ispod vrha Cincar pl. (Bj., LL.), Kupres (dolomit) (LL.), Jajce (M.), Putičevo, Kajabaša — Vlašić pl. (Br.), Raduša pl. (J. Popović), Žovik, Lokvanjsko brdo — Pazarić (HR., M.), Krupa, Pazarić (M., HR.), Zenica oko Lašve (Č.), Igman Grkarica na Igman pl. (M., Bj.), Mali kotao na Bjelašnici pl., u subalpskoj šumi ispod vrha Bjelašnice pl. (Fk., Bj.).

Hercegovina: Preslica pl. (M.), Dubočani u dolini Rakitnice (M.), Prislav pl. — Jablanica (V.), Glogovo — Prenj pl. (Lo.), Idbar — Prenj pl. (M.), Podorošac (F., M.).

TELEKIA Baumg. 1816. Enum. Stirp. Transs.: 149.

1. **T. speciosa** (Schreb.) Baumg. 1816. Enum. Stirp. Transs. 3: 150.

Syn.: *Buphthalmum speciosum* Schreb. 1766. Icon. pl. Decl: 11, T. 6; *B. cordifolium* W. et K. 1802. Pl. rar. Hung.

Pored potoka u šumama i šumskim čistinama.

Bosna: Bihać (Bo.), Klekovača pl. (F.), Gujni do — Vlašić pl., Krezluk, Mravinjac — Jajce (Br.), Bučija pl. — Nemila (M.), Karičev čair — Ozren pl. (M.), Ravne — Manita gora (Hawelka), Gradina — Pale, uz Paljansku Miljacku (M.), Igman, Bjelašnica pl. (F., M., Bj.), Romanija, Jahorina (Bj.), Treskavica pl. (M., Blau, B., Bj.), Žovik, Pazarić (HR.), Maglić, Volujak, Zelengora (Bj., Š.), između Kladnja i Olova (Fk.).

Hercegovina: Umoljani na Visočici pl. (F.), Prenj pl., Čvrstica pl. (Bj.).

Tribus **HELIANTHEAE** Cass.

AMBROSIA L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 425.

1. **A. artemisiifolia** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 988.

Adventivna vrsta porijeklom iz Sjeverne Amerike. Nalazi se kao korov na obradivim površinama.

Bosna: Osojci — Derventa (M.), u kukuružištu kod Gornjeg Žabara — Bos. Šamac (Bj.), Buća potok — Sarajevo (Sl.).

BIDENS L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 362.

1. **B. tripartita** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 831.

Na vlažnim mjestima, uz bare, močvare, stajaće vode i uz puteve, rasprostranjena naročito u nizinskim predjelima.

2. **B. cernua** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 832.

Uz stajaće vode i na vlažnim mjestima.

Bosna: Ispod Dolca kod Travnika (Br.), Glamočko polje (HR.), Velika Tišina kod Bosanskog Šamca (Bj.), kod Pazarića na vlažnim livadama (M., HR.), Blažuj, Slatina, Bačevo, Pofalići, Novo Sarajevo — Sarajevsko polje (M.), Ilidža — Sarajevo (Bj.).

Hercegovina: oko jezera Blaca kod Konjica (M.), Dabarsko polje (HR.).

3. **B. frondosa** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 832.

Oko bara i stajaćih voda. Adventivna biljka porijeklom iz Amerike.

Bosna: Sijekovac kod Bosanskog Broda, Velika Tišina kod Bosanskog Šamca, kod banje Ilidže kod Gradačca (Bj.).

SIEGESBECKIA L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 987.

1. **S. orientalis** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 900.

Adventivna biljka, porijeklom iz Azije. Kosmopolit.

Hercegovina: u blizini ušća Dilke potoka u Neretvu, kod Konjica i kod Brđana (Maly), u Bot. vrtu Zem. muzeja (M.).

RUDBECKIA L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 387.

1. **R. laciniata** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 906.

Porijeklom iz Sjeverne Amerike, gaji se po vrtovima i parkovima.

DAHLIA Cav. 1791. Icon. 1956. tab. 80.

1. **D. variabilis** (Willd.) Desf. 1829. Cat. hort. Paris ed. 3: 182.

Syn.: *Georgina variabilis* Willd. 1816. Herb. Berol.: 93.

Porijeklom je iz Meksika, kod nas se uzgaja u vrtovima i parkovima.

HELIANTHUS L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 386.

1. **H. annuus** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 904.

Syn.: *H. indicus* L. 1767. Mant. 1: 117.

Uzgaja se kao kultura za proizvodnju ulja iz sjemenki. Radi lijepih cvjetova sadi se pojedinačno u vrtovima.

2. **H. tuberosus** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 905.

Uzgaja se kao kultura za ljudsku i stočnu ishranu (podzemni dijelovi — krtole), te kao ukrasna biljka. Ponegdje se nalazi i podivljala. Porijeklom je iz Sjeverne Amerike.

XANTHIUM L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 424.

1. **X. strumarium** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 987.

Raste uz puteve, uglavnom u okviru ruderalne vegetacije. Kod nas odomaćena vrsta, porijeklom je vjerovatno iz Sjeverne Amerike.

Bosna: Ričice — Travnik (Br.), Doboj, Donja Tuzla (M.), Trstenica — Sutjeska (M.), Kovačići, Ilidža, Sarajevsko polje (M.), Bosanska Gradiška (Bj.).

Hercegovina: Mogorjelo — Čapljina (M.).

2. **X. italicum** Moretti 1882. Pl. Ital. in Diarii Phys. Chem. et Hist. Nat. 5: 8.

Syn.: *X. echinatum* Nocca et Ball. Fl. Ticin. 2: 184. t. XVII p. p.; *X. macrocarpum* Spr. Syst. IV. 2: 314 p. p.; *X. orientale* Nym. 1878. Consp. 60 non L.

Na ruderalnim staništima, na vlažnim livadama u nizinskim dijelovima. Porijeklom iz Amerike, kod nas odomaćena vrsta.

Bosna: Doboj u dolini Bosne (M.), na nasipima kod Velike Tišine — Bos. Šamac, Bardača — Bos. Gradiška (Bj.), Buća potok, Dogladi — Sarajevsko polje (Sl.).

Hercegovina: Rečice — Domanovići (M.).

3. **X. spinosum** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 987.

Porijeklom je iz Južne Amerike, a kod nas se nalazi u okviru ruderalne vegetacije.

Bosna: Donja Tuzla (M.), kod Bos. Šamca, Bardače — Bos. Gradiška, Doboja (Bj.), Turbe — Večeriska — Travnik (Br.), Lapišnica, Mošćanica, Vrelo Bosne, Bistrik, Sarajevsko polje (M.), Trebević (M.).

ZINNIA L. Syst. Pl. ed. 10: 1221.

1. **Z. elegans** Jacq. 1790. Coll. 3: 152.

Porijeklom je iz Meksika, kod nas se uzgaja u vrtovima i parkovima.

GALINSOGA Ruiz et Pavon. 1794.

Fl. peruv. Prodr.: 110, t. 24.

1. **G. parviflora** Cav. 1795. Icon. Descr. 3: 41. tab. 281.

Syn.: *G. quinqueradiata* 1798. Ruiz et Pav. Syst. veg. fl. peruv.: 198; *Viborgia parviflora* Humb., Boupl. et Kunth 1820. Nov. Gen. et sp. 4: 256.

Porijeklom iz Južne Amerike, kod nas odomaćena kao korov u kulturama.

Bosna: Kovačići, Butmir — Sarajevsko polje (M.), Fejzić — Pazarić (M.), Begovina iznad Pala (Sl.), Lepenica — Kiseljak (Bj.), Ravna pl., Bistrica (M.), Jahorina pl. (Bj.).

Treba istaći da se ova vrsta naglo raširila na cijelom našem području, te ovaj broj navedenih lokaliteta ne pokazuje pravu sliku njenog rasprostranjenja kod nas.

Hercegovina: Žitomislić (Š.).

2. **G. ciliata** (Rafin.) S. F. Blake 1922. *Rhodora* 24: 35.

Syn.: *G. quadriradiata* aut. non Ruiz et Pavon.

Kao korov na obrađenim površinama. Porijeklom je iz Meksika i Čilea.

Tribus **HELENIEAE** Benth

GAILLARDIA Fougeroux 1786 (1788).

in Mém. Acad. Paris: 5. tab. 2.

1. **G. pulchella** Pursh, 1814. *Fl. Am. Sept.* 2: 573.

Uzgaja se kao ukrasna biljka u vrtovima, a nađe se i podivljala. Porijeklom je iz Južne Amerike.

TAGETES L. 1754. *Gen. Pl. ed.* 5: 378.

1. **T. patula** L. 1753. *Sp. Pl. ed.* 1: 887.

Uzgaja se kao ukrasna biljka u vrtovima, a ponegdje se nađe i podivljala. Porijeklom je iz Meksika.

2. **T. minuta** L. 1753. *Sp. Pl. ed.* 1: 887.

Uzgaja se kao ukrasna biljka u vrtovima, a ponegdje se nađe i podivljala. Porijeklom je iz Meksika.

Hercegovina: Vilovići — Mosar (M.), Radimlja — Stolac, Hrgud pl. (Š., Đ.), Solac iznad Mosara, Žitomislić (Š.).

Tribus **ANTHEMIDEAE** Cass. 1818. *Dict. Sci. Nat.* 10.

ANTHEMIS L. 1753. *Sp. Pl. ed.* 1: 894; 1754. *Gen. Pl. ed.* 5: 381.

Sect. *ANTHEMIS* (Ser. *Arvenses* Fedorov)

1. **A. arvensis** L. 1753. *Sp. Pl. ed.* 1: 894.

subsp. **arvensis**

Na obrađenim površinama kao korov.

Bosna: Očijevo u dolini rijeke Unca (B., B.), Livno (F.), Šipovik, Turbe — Travnik (Br.), Donja Tuzla (Bu.), Kamensko — Kladanj (M.), Sutjeska — Čatići (Pl.), Osojnica, Bikovac — Višegrad (M.), Rudo (M.), Razdolina — Dobrun, Glasinac — Podromanija (M.), Tješilo — Fojnica (M.), Tičija glava — Semizovac (M.), Zovik — Pazarić (HR.), Dariva, Kozja Čuprija, Sedrenik, dolina Miljacke, dolina Mošćanice, Alipašin Most, Ilidža, Lukavica — Sarajevsko polje (M.).

Hercegovina: u dolini Doljanke — Jablanica, Preslica pl. (M.), Borci — Konjic (Bu.), Vojno — Mostar (M.), Čabulja pl. (M.), oko Ljubuškog (F.), Kula Fazlagić — Gacko (Ha.), Korita — Bileća (HR.), Žiljevo — Nevesinje (LL.).

subsp. **incrassata** (Loisel.) Nyman 1879. *Consp.* 361.

Na livadama i kao korov u kulturama.

Hercegovina: Mogorjelo — Čapljina (M.).

2. **A. ruthenica** Bieb. 1808. Fl. Taur. Cauc. 2: 330, 465.

Syn.: *A. neilreichii* Ortm. 1852. in Verh. Z. BG. Wien 2: 138.

Na sterilnim zemljištima i u kulturama kao korov.

Bosna: Sarajevsko polje (Komša), kod Kovačića — Sarajevo (M.), Pale, Stambolčić (M.).

Sect. *MARUTA* (Cass.) Griseb.

3. **A. cotula** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 894.

Syn.: *Maruta cotula* DC. 1836. Prodr. 6: 13; *Chamaemelum foetidum* Baumg. 1816. Enum. stirp. Transs. 3: 144.

U okviru ruderalne vegetacije, uz puteve i na neobrađenim površinama rasprostranjena biljka. (Kod svih pregledanih primjeraka je cvjetna loža šuplja kao kod vrste *Matricaria recutita* L., što je već istakao K. Maly 1948. god. Biol. inst. I, 2: 39, Sarajevo.)

var. *cotula*

Bosna: Banjaluka (Ho.), Klekovača pl. (F.), Bos. Brod (Bj.), Ilidža kod Sarajeva cca 500 m (Mu. 1891. l. c.), Grbavica, Dolac, Reljevo, Hrasnica, Lukavica — Sarajevsko polje (M.), Pazarić (M.), Zovik kod Pazarića, Luke kod Tarčina (HR.), Lješevski potok (Pl.), dolina Mošćanice — Sarajevo (M.), Dovlići — Trebević, Radinci kod Pala (M.).

Hercegovina: Konjic (Adamović), Čapljina, Kruge — Mogorjelo (F., M.), Mostar (Baenitz), Rečice — Domanovići (M.), Gnjilišta, Karaotok — Hutovo Blato (M.), Bileća (Bo.), Sutorina (R.).

var. *eradiata* Maly 1948. God. Biol. inst. I, 2: 39.

Bosna: Sarajevsko polje, Grbavica kao korov cca 525 (M.).

Sect. *ANTHEMARIA* Dumort

4. **A. tinctoria** L. 1753. Sp. Pl. 1: 896.

Na suvim mjestima uz puteve, uz grmlje, na ivicama šuma.

Bosna: Vilenica — Travnik (Br. kao var. *discoidea* Ten.), Putičevo, Jankovići kod Travnika (Br.), Donja Tuzla (Bu.), Strmica na Limu, između Rudog i Mioče u dolini Lima (M.), Staribrod i Rudina kod Višegrada (M., Č.), Rusanović — Rogatica (F.), Banja stijena u dolini Prače (M. kao var. *pallida* DC.), dolina Miljacke (M.), Koševo, Lukavica kod Sarajeva (F.), između Breze i Podlugova (Bj.), Bukovi i Zagorica — Bisoko (Pl.), Zovik — Pazarić (HR.), Dariva — Sarajevo (Bj., Toholj).

Hercegovina: Ivan pl. kod Konjica (F.), Bokševica kod Ostrošca Mrakova (M.), Umoljani u dolini Rakitnice (HR.), Tešanica (Adamović).

5. **A. macrantha** Heuffel 1833. Flora (Regensb.) 16: 362.

Syn.: *A. triumfetti* var. *rigescens* (Willd.) Fiori 1904. in Fiori e Paol. Anal. It. 3: 260; *A. rigescens* Willd. var. *eradiata* (Murb.) Maly 1928. Gl. Zem. muz. XL. 1: 112; *A. rigescens* Willd. 1809. Enum. Pl. Hort. Berol. 1: 62.

U grmlju i u brdskim i pretplaninskim šumama.

Bosna: Kajabaša kod Travnika (Br.), Karaula Gora (Ho.), Velika Ljubična (Č.), Sjetlina, na Hodži kod Stambolčića (M.), Pračko vrelo (M.), Bištrica, Paljike, Saračevo polje — Ravna pl. (M.), Gola Jahorina (M., Bu.), Radenci — Pale, Paljanska Miljacka, Borovac — Pale, Vlahovići (M.), Dobra voda — Trebević (M.), Trnovo — Treskavica pl. (M.), Donja Borovica — Vareš (Pl.), Kečine doline, iznad Vrela Bosne — Igman pl. (M.), Zovik kod Pazarića (HR.), kod Blažuja i na Lipovcu — Sarajevo (M.), na putu uz Miljacku (M.).

Hercegovina: Bjelasnica, Vučja Bara — Gacko (Ha., M.), u dolini Ljute — Konjic (M.), na Bokševici cca 1300 m (M.).

Sect. COTA (Ser. altissimae Fedorov).

6. A. altissima L. 1753. Sp. Pl. 1: 893.

Syn.: A. L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 893; *Cota altissima* (L.) Gay. in Guss. 1845. Fl. Sic. Syn. 2: 867.

Na suvim kamenitim mjestima u području mediteranske klime.

Hercegovina: Klepci — Čapljina, Šurmanci (M.), Čapljina (F.), Mogorjelo, Žitomislić (M.).

7. A. segetalis Ten. 1842. Fl. Neap. Syll. App. Quinta 54.

Syn.: *A. brachycentros* Gay ex Koch. 1843. Syn., ed. 2: 414.

Na neobrađenim kamenitim površinama i kao korov u kulturama u području mediteranske i submediteranske klime.

Bosna: dolina Vrbasa kod Jajca (M.), Searajski potok, Bunarbaša — Travnik, Vilenica pl. (Br.).

Hercegovina: oko Mostara, cca 70 m. n. v. (Mu. 1891. l. c.), Aleksinhan, Drežnica, Ostrožac, Ljuta kod Konjica (M.), Rakitnica — Umoljani (HR.), Bijelo polje, Stolac, Hum, Mostar (M., F.), Šurmanci (M.), Gradina iznad Stoca (M.), na putu između Bune i Grkula (M.), Jazina kod Lastve — Trebinje (M.), Pridvorci — Trebinje (Va.), Crnica pored Neretve (M.).

8. A. austriaca Jacq. 1778. Fl. Austr. 5: 22.

Na neobrađenim ili ugaženim površinama, na suvim livadama sporadično je rasprostranjena vrsta na cijelom području.

ACHILLEA L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 898; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 328.

Sect. *PTARMICA* (Neck.) Koch 1837. Syn. ed. 1: 370.

Ptarmica Neck. 1790. Elem. 1: 15 pro gen.

1. A. ageratifolia (Sibth. et Sm.) Boiss. 1875. Fl. Or. 3: 275.

Syn.: *A. ageratifolia* subsp. *aizoon* (Griseb.) Heimerl 1884. Monogr. Sect. *Ptarm.* Achill. gen. 113; *Anthemis ageratifolia* Sibth. et Sm. 1813. Prodr. 2: 191; *Ptarmica ageratifolia* Nym. 1844. Consp.: 364.

U pukotinama krečnjačkih stijena u pretplaninskom pojasu. Endem Balkanskog poluostrva.

Bosna: Žljeb — Višegrad (M.), na području planina Maglić, Volujak, Zelengora; na lokalitetima: Slavigora, Vratar, Jabučke stijene (Bj. et all., 1969. Akad. nauka BiH Sarajevo. Posebno izdanje).

2. A. serbica Nyman 1884. Consp.: 364.

Syn.: *A. ageratifolia* var. *serbica* (Nyman) Hayek 1933. Prodr. Fl. Balc. 3: 622.

U pukotinama krečnjačkih stijena na nešto nižim položajima od prethodne vrste. Endem Balkanskog poluostrva.

Bosna: Međeđa na rijeci Drini, Đermanica — Višegrad (M.), na području Maglića i Volujaka (Bj. et all. l. c. 1969).

3. A. Clavenae L. 1753. Sp. Pl. 2: 898.

Syn.: *Ptarmica clavenae* (L.) DC. 1838. Prodr. 6: 21.

var. *clavennae*

Syn.: *A. clavennae* L. var. *engleri* Ascherson 1873. Österr. Bot. Zeitschr. 23: 9; *A. capitata* Willd. 1789. Tract. Achill.: 15; *A. clavennae* L. var. *capitata* (Willd.) Heimerl 1884. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 48 (2): 153; *A. tyrolensis* Wender. 1826. Flora (Regensb.) 9: 353; *A. absinthifolia* Clairv. 1811. Man. Herb.: 251.

Bosna: Šator pl. (Bu.), Bjelašnica pl. (F.), Vlahinja pl. (M.), Treskavica pl. (Moellendorf), Veliko jezero na Treskavici pl. (F.).

Hercegovina: Lupoglav — Prenj pl., Jelenak — Čvrstica pl. (F.).

var. *intercedens* Heimerl 1884. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturwiss. Kl. 48 (2): 152.

Bosna: Osječnica pl., Klekovača pl. (F.), Vratilo na Treskavici pl. (F.), iznad Velikog jezera na Treskavici pl. (M., Bj.), Veliki kotao na Bjelašnici pl. (M., Bj.), Vlahinja, Hranisava — Bjelašnica pl. (M., HR.).

Hercegovina: Kantar, Sivadija na Prenj pl. (M., Bj.), Čvrstica pl. (R.), Pločno na Čvrstici pl. (Bj.).

f. *velebitica* Bjelčić et Mayer 1983. Acta bot. 42. Zagreb.

Na Velebitu u Hrvatskoj (na Zavižanu leg. Đuran i Bjelčić).

var. *argentea* Visiani 1847. Fl. Dalm. 2: 81.

Syn.: *A. argentea* Vis. 1829. Flora (Regensb.) 12 (1), Ergbl. 22, non Lam. 1789. Dict. 1: 29; *A. clavennae* L. var. *visianii* Beck 1893. Fl. Nieder-Öster. 2: 1195; *Ptarmica clavennae* (L.) DC. var. *argentea* (Vis.) Degen 1938. Fl. Veleb. 3: 140; *Ptarmica visianii* (Beck) Degen in Janchen et Watzel 1908. Österr. Bot. Zeitschr. 58, Sep.: 52.

Ilirski endemični taxon.

Bosna: Jezerce na Velikom Šatoru (Apfelbeck, Br.), Klekovača pl. (F., Br.), Ločike na Vranici pl. (R., Bj.), Veliki kotao — Bjelašnica pl. (Br., Bj.), Trijeska, ispod Košute na Jahorini pl. (Lo., Bj.), Volujak pl., Maglić pl. (Bj.).

Hercegovina: pod Kantarom, ispod Zelene Glave na Prenj pl. (M., Bj.), Jelenak i Pločno na Čvrstici pl. (M., Š., Bj.).

f. *volujakensis* Bjelčić et Mayer, 1983, l. c.

U pukotinama stijena kod vrela Studenac na Volujak pl. (Bjelčić).

4. *A. abrotanoides* Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 81.

Syn.: *Ptarmica abrotanoides* Vis. 1842. Fl. Dalm. 1: 1; *Achillea multifida* Gris. 1844. Spic. Fl. Rumel. 2: 212.

Na točilima i pašnjacima koji se razvijaju na skeletnoj podlozi u pretplaninskom pojasu. Pripada ilirskom flornom elementu.

Bosna: Bjelašnica pl. (M.), Veliki kotao — Bjelašnica pl. (Fk., Bj.), sjeverna strana Vlahinje pl. (M.), Hranisava, Stanari, u dolini jezera (Bj., HR.), Treskavica pl.: Treskavica pl. (Beck), Vratilo, Veliko jezero, Jablan dol, Oblik (F., M.), iznad Crnog jezera, Ilijaš, Zubovi, Treskač ispod Đokinog tornja, Barice (Bj. 1967. Gl. Zem. muz. 6: 47), Lelija pl. (M., Bj.), Zelengora pl.: kod žandarmerijske kasarne (Lakatoš), Orlovac (Ha., Bj.), Munjas, Todorac, oko Orlovačkog jezera, Uglješin vrh, Planinica, iznad Donjih i Gornjih Bara (Bj., 1967. l. c.), Maglić pl.: Maglić pl. (Seunik), padine Sniježnice, Mrkalj klade, Prijedor, Crvene prljage, padine Maglića između Prijedora i Suhe jezerina, Mali Maglić, Šarena Lastva (Bj., 1967. l. c.), Volujak pl.: na padinama Volujaka (R.), iznad Volujačkog jezera, Durmitor, ispod vrela Stu-

denci na svim padinama, Vlasulja, Vratar, kanjon Suhe, padine Kuka (Bj., 1967. l. c.).

Hercegovina: Visočica pl. (M.), Ljeljen (M., Korica), Prenj pl.: Otiš, Velika Kapa (F.), Obrlin (M.), Porim, Bijele vode, Sivadija, Crno polje, Jezerce (Bj. l. c.), Čvrstica pl.: Jelenak (F.), Čvrstica pl. (R.), Mala Čvrstica, Šilovci pod Peštibrdom, Drijenač i Strmenica (Boš.), 1936. l. c.), Plasa pl. (Vandas), u alpskom području Plasa pl. (F.), Plasa (Boš., l. c.), Bjelasnica pl. kod Gacka: sjeverne padine Bjelasnice (Ha.), Orjen (»locus classicus« Neymayer), Vučji zub na Orjen pl. (Va., Adamović, Pichler).

Achilea x albinea Bjelčić et Maly 1950. God. Biol. inst. 3: 5 — 7; 1969. Gl. Zem. muz. N. s. 8: 65 — 68. — (*A. abrotanoides* Vis. x *A. clavenae* L.)

Veliki kotao na Bjelašnici pl. (Bj.).

5. **A. lingulata** Waldst. et Kit. 1799. Pl. Rar. Hung. 1: 2.

Na planinskim livadama i pašnjacima koji se razvijaju na dubljem zemljištu. Karpatsko-istočno-balkanski endem.

Bosna: Klekovača pl. (F.), Vilenica pl. — Travnik (Br.), Luke, Treskavica na Vranici pl. (Bo., R.), Vranica pl. (Š.), Vitruša pl. (R.), Borovica Gornja kod Sutjeske (Pl.), Romanija (Beck, F.), Borovac, Klek (F., M.), Saračevo polje — Ravna pl., Ljubanov do ispod Crnog vrha — Jahorina (M., Lo.), Gola Jahorina (F., Bj.), Luke — Kasindol (M.), Vratlo, Veliko jezero — Treskavica pl. (F., HR., Bj., Č.), Bjelašnica pl. (Č., Bj.), Trebević (F., M.), Maglić, Volujak, Zelengora (Bj., Š., Lakušić, K. Mišić, Grgić).

6. **A. ptarmica** L. 1753. Sp. Pl. 1: 898.

Syn.: *Ptarmica integrifolia* Gilib. Fl. Lith. 3: 216; *Ptarmica vulgaris* DC. 1837. Prodr. 6: 23; *A. ircutiana* Janka 1855. ÖBZ. 5: 229.

Na vlažnim livadama. Na našem području rijetko se susreće.

Hercegovina: Uz potok Dušila u Nevesinjskom polju (Devetak), Nevesinjsko polje (HR., Bj.).

Sect. MILLEFOLIUM (Adens.) Koch 1837. Syn. ed. 1: 372;

Millefolium Adans. 1763. Fam. 2: 128.

7. **A. distans** Waldst. et Kit. ex Willd. 1804. Sp. Pl. 3: 2207.

Syn.: *A. lanata* Spreng. 1807. Ind. pl. h. Hal.: 10; *A. tanacetifolia* All. 1785. Fl. Ped. 1: 183 subsp. *eu-tanacetifolia* var. *distans* (Roch.) Hay. 1931. Prodr. Fl. penins. Balc. 2: 641.

Na rubovima šuma i među grmljem u pretplaninskom području.

Bosna: Bihać (Bo.), Cincar pl. (LL.), jugoistočne padine Stražice na Vranici pl. (Bj.), Idovac — Velika Raduša (Č.), Vlašić pl. (M.), Vukuša pl. — Foča (Bu.), Stolac — Višegrad (Č.), Veliki Žep — Kusače — Han Pijesak (M.), Rapte pl. (M.), Ljubična pl. (M.), Hodža kod Stambolčića (M.), između Korana i vrela Miljacke (M.), Jahorina pl. (LL.), Saračevo polje — Ravna pl. (M.), Trebević pl. (M.), na kamenitom zemljištu u dolini Miljacke (M.), u dolini Misoče potoka kod Ilijaša (Pl.).

8. **A. stricta** (Koch) Schleicher ex Gremli 1881. Excurs. Fl. Schweiz ed. 4: 226.

Syn.: *A. tanacetifolia* var. *stricta* Schleich ex Koch 1843; Syn. 374; *A. tanacetifolia* All. 1785. l. c. subsp. *stricta* (Schleich) Hay. 1933. l. c.

U brdskim i pretplaninskim šumama.

Bosna: Travnik (Br.), Vranica pl. (Br., R.), Višegrad (Č.), Stolac — Višegrad (M.), Crepoljsko — Sarajevo (M.), Husad pl. (M.), Borovac pl. — Prača (M.), Bijela stijena kod Crnog vrha, Ljubanov dol, Gola Jahorina — Jahorina pl. (Lo., M., LL.), Ravna pl. (M.), Bjelašnica pl. (Lo.).

Hercegovina: Na Obljaju (Javorak) kod Umoljana (HR.).

9. *A. millefolium* L. 1753. Sp. Pl. 899.

Na livadama, pašnjacima, uz i na obrađenim površinama, rasprostranjena na cijelom području.

Bosna: Vranograč — Cazin (F.), Rastoka u dolini rijeke Unca (Ba.), oko Donje Tuzle (M.), Gorovići — Podvitez (M.) kao prelazni oblik prema *A. setacea* W. K.), Banja stijena — Prača (M.), Nebešina, Jasekovića — Ozren pl. (M.), livade kod Korana, Kievski konak — Jahorina pl. (Lo., M.), između Vareša i Pajtov Hana, Lješevski potok kod Visokog (Pl.), Draguljac — Trebević pl. (M.), Hum, Sarajevsko polje kod Kotorca, oko Sarajeva (M.).

Hercegovina: Tisovica — Prenj pl. (M.), Čvrstica pl. (M.), Čabulja pl., Velež pl. oko Mostara, u Nevesinjskom i Gatačkom polju (Bj.).

f. *millefolium*

f. *maxima* Heuff. VZBG VIII 134.

Na brdskim pašnjacima i na rubovima šuma (Hayek) 1933. Prodr. Fl. pen. Balc. 3: 635, navodi za BiH).

10. *A. pannonica* Scheele 1835. Linnaea 18: 471.

Syn. *A. millefolium* subsp. *colina* var. *lanata* Koch 1843; Syn. 2: 410. *A. colina* var. *pannonica* Beck. 1893. Fl. N. Österr. II: 1200; *A. collina* var. *pannonica* f. *rubra* K. Maly 1911. GZM XXIII 587.

Na suvim pašnjacima i u grmlju.

Bosna: Livanjsko polje (HR.), Prolog — Livno (LL.), Bila kod Travnika (Br.), Vukuša pl. — Foča (Bu.), Borje — Kalinovik (M.), Čemerno kod Ilijaša (Pl.), Treskavica pl. (M.), Crni vrh, Grkarica — Igman pl. (M.), Han Omerova česma kod Sarajeva, Glog kod Han Hreše (M.).

Hercegovina: Lapov dol — Preslica pl. (M.), Podrašničko polje (HR.), Morine — Nevesinje (LL.).

11. *A. setacea* Waldst. et Kit. 1802. Pl. Rar. Hung. 1: 82.

Na suvim kamenitim površinama.

f. *setacea*

f. *lilacina* Maly Karlo in sheds.

Hercegovina: Na livadama kod Uzriječja (M.), na rubovima oranica u Gatačkom polju prema Avtovcu (HR.).

12. *A. collina* J. Becker ex Reichenb. 1832. Fl. Germ. Excurs. 850.

Syn.: *A. millefolium* subsp. *collina* (J. Becker) Weiss. 1902. in Hall. Wohf. Kochs Syn. 1403.

Na livadama i pašnjacima, rasprostranjena na cijelom području.

f. *collina*

f. *rubriflora* K. Maly 1912. Gl. Zem. muz. 24; 587. Ispod Ilijaša na Treskavici pl. (M. 1911).

13. **A. crithmifolia** Waldst. et Kit. 1801. Pl. Rar. Hung. 1: 68.

Na neobrađenim površinama, u grmlju i na rubu brdskih šuma u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: Diva Grabovica — Među Plasa (M.), Bijelo polje — Mostar (M.), Korita kod Gacka (HR.).

14. **A. nobilis** L. 1753. Sp. Pl. 1: 899.

Rasprostranjena na cijelom području na suvim, kamenitim površinama.

15. **A. virescens** (Fenzl) Heimerl 1884. in A. Kerner, Sched. Fl. exicc. Austro-Hung. 3: 123.

Syn.: *A. odorata* L. var. *virescens* Fenzl. As. min. 2: 264.

Na kamenitim, sunčanim mjestima i sterilnim zemljištima.

Hercegovina: Mostar (Sagorski), Vojno — Mostar (M.), Svinjac — Nevesinje (LL.).

TRIPLEUROSPERMUM Schultz — Bip. 1844. Tanacet: 32.

1. **T. trichophyllum** (Boisser sub *Chrysanthemo*) Maly 1943—1944. Catal. sem. hort. botan. Sarajevoensis.

Syn.: *Matricaria trichophylla* Boiss. 1845. Diagn. Pl. 1, 6: 88; *Matricaria tenuifolia* (Kit.) Simonk. 1886. Enum. fl. Transs.: 314; *Tripleurospermum tenuifolium* Freyn 1888. in Verh. Z. B. g. 38: 613; *Chrysanthemum tenuifolium* Kit. in Schult. 1814. Österr. Fl. 2: 498.

Na obrađenim i neobrađenim površinama kao korov, pored puta i u krčevinama.

Bosna: Kusače — Vlasenica, Borik — Rogatica, oko Sjetline, u krčevinama, Crni vrh — Sarajevo, Kobilja glava, Grbavica — Sarajevo (M.), blizu Begovine — Pale (Lo.), na šumskim čistinama na Jahorini pl., cca 1600 m (M., Bj.), u krčevini kod Pračkog vrela (M. kao f. *chlorantum* Weisb., Maly 1948. God. Biol. inst. 2: 52), Igman pl. (M.).

Hercegovina: Prenj pl., Bahtijevice — Prenj pl., cca 1180 m (M.), Blaca cca 1200 m, kod Hajvaza, Gareža cca 1570 m, Čemerna, Bišine (M. 1928. GZM 40: 140 (34).

2. **T. inodonrum** (L.) Schultz-Bip. 1844. Tancet.: 32.

Syn.: *Matricaria inodora* L. 1755. Fl. Suec. 2: 297; *M. perforata* Méral 1812. Nouv. Fl. Eur. Paris: 332; *Chrysanthemum inodorum* L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1253.

Na obrađenim i neobrađenim površinama kao korov.

Bosna: Mrakovica — Kozara pl., oko Banjaluke (Bj.), Lukavica — Sarajevo, u dolini Drine (M.).

Hercegovina: u dolini Neretve kod Jablanice i Mostara (Bj.).

MATRICARIA L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 380.

1. **M. recutita** L. 1753. Sp. Pl. 1: 891.

Syn.: *M. chamomilla* L. 1753. Sp. Pl.: 891; *Chamomilla recutita* (L.) Rauschert 1974. Folia Geob. Phyt. (Prag) 9: 255.

Na obrađenim poljima, naročito u krompirištima kao korov — česta vrsta. U cilju korištenja cvjetnih glavica u ljekovite svrhe uzgaja se u kulturi.

2. **M. suaveolens** (Pursh) Buchenau 1894. Fl. Nord-west Tiefeben: 496. non L.

Syn.: *Chamomilla suaveolens* Pursch) Rudb. 1916. N. Amer. Fl. 34: 232; *Matricaria matricarioides* Portér ex Britt. 1894. in Mem. Torr. Bot. Club. 5: 341.

Adventivna vrsta, porijeklom iz Sjeverne Amerike. Nalazi se kao korov na obrađenim i neobrađenim površinama, pored puteva i naselja.

CHRYSANTHEMUM L. 1753. Sp. Pl. 1: 889;
1754. Gen. Pl. 5: 379.

1. **Ch. segetum** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 889.

Na pašnjacima i neobrađenim površinama na području mediteranske i submediteranske klime. Jednogodišnjica.

2. **Ch. coronarium** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 890.

Na livadama i pašnjacima u području mediteranske i submediteranske klime. U Hercegovini se rjeđe susreće.

LEUCANTHEMUM Adans. 1763. Fam. 2: 137.

1. **L. rotundifolium** (W. K.) DC. 1843. Prodr. Syst. Nat. regni veget. 6: 46.

Syn.: *Chrysanthemum rotundifolium* W. K.

Na livadama i u klekovini bora (*Pinus mughus*) u pretplaninskom pojasu.

Bosna: Krstac, Travnička vrata — Vranica pl. (M., Š., Bj.), Krstac — Vranica pl. (Mirković).

2. **L. croaticum** H-ić 1963. Acta Bot. Croatica Zagreb. 22: 209.

Syn.: *L. atratum* subsp. *croaticum* H-ić 1935. Acta Bot. Univ. Zagreb. 10: 71.

var. *croaticum* H-ić 1963. Acta Bot. Croatica, 22: 210.

var. *illyricum* H-ić 1963. Acta Bot. Croatica 22: 210.

Na pašnjacima u pretplaninskom pojasu.

Bosna: Jelenak, Veliki međed, Crepulja — Čvrstica pl. (F., Fk., Lo.), Ošljak (Boš.), Plasa pl. (M.), Glogovo — Prenj pl. (Lo.), Vrtaljica — Konjic (HR.).

3. **L. chloroticum** Kerner et Murbeck 1891. Lunds. Univ. Arsskr. 27: 109.

Na suvim, skeletnim pašnjacima, uglavnom na dolomitnoj podlozi.

Hercegovina: Grab, Lastva — Trebinje (Va., Latzel), Jasinac — Lastva (M.), Borova zasjeda — Lastva (HR.), Vučji zub — Orjen pl. (Č.).

4. **L. praecox** H-ić 1963. Acta Bot. Croatica, Zagreb. 22: 212.

Syn.: *L. vulgare* subsp. *praecox* H-ić 1935. Acta Bot. Univ. Zagreb. 10: 87; *Chrysanthemum leucanthemum* subsp. *praecox* H-ić ap. Favarger C. 1959. Bull. Soc. bot. suisse 69: 26—46.

Bosna: Banjaluka (Hofman), Mioče — Lim (M.), Zovik — Pazarić (HR.), Koran — Pale (M.).

Hercegovina: Gatačko polje — Srđevići (HR.), Lisičići — Konjic (HR.).

5. **L. vulgare** Lam. 1779. Fl. fr. 2: 137.

Syn.: *L. vulgare* subsp. *triviale* (Gaud.) Briq. 1916. in Burn. Fl. Marit. 6: 86; *Chrysanthemum leucanthemum* var. *amplifolium* Fiori.

Na livadama i pašnjacima, u prorijeđenim šumama, i u grmlju.

Bosna: Talavića poljana — Kozara (LL.), Banjaluka (Hofman), Veliki Radić — Krupa (F.), Bugojno (Š.), Prolog — Livno (F.), Glamočko polje (HR.), Idovac — Raduša pl. (Č., Bj.), Lašva, Nemila, Zenica (Č., M.), Lukavac — Tuzla (Bj.), Svatovac — Tuzla (LL.), Kiseljak na Majevici (HR.), Travnik, Vlašić pl. (Br.), Kakanj — Doboj Zgošća (M.), Stolac — Višegrad (Č.), Prača — Banja Stijena (M.), Čikota — Rudo (M.), Banjer — Visoko, Vranjak — Semizovac, Tičija glava (M.), Romanija pl., Koran — Pale (M.), Trebević, Puhovo brdo, Bjelašnica pl., Igman pl.: Grkaričko polje, Crni vrh (M.), Jahorina pl. (Bu., M., Bj.), Lokve — Pazarić (M.), Tarčin (HR.), Ivan pl. (M.), Visoko (Pl.), Budoželjska pl. (Pl.), Nahorevo, Glog, Hreša — Sarajevo (M.).

Hercegovina: Crni vrh — Jablanica (M.), Grahovište — Ostrožac (M.), Bokševica — Ostrožac (M.), Mostarsko Blato (HR.), Gacko (Hawelka).

6. **L. leucolepis** (Briq. et Cav.) H-ić. 1963. Acta Botan. Croatica Zagreb, 22: 214.

Syn.: *L. vulgare* subsp. *leucolepis* Briqu. et Cav. l. c.

Na mesofilnim i vlažnim livadama i pašnjacima.

Bosna: Ivanjsko polje — Sijekovac (HR.), Borja pl. — Teslić (Lo.), Sarajevsko polje (M.), Brijesće — Sarajevsko polje (Sl.).

7. **L. montnanum** DC.

Syn.: *L. vulgare* subsp. *montanum* Briq. et Cav. 1916. in Burn. Fl. Alp. mar. 6: 87; *Chrysanthemum heterophyllum* H-ić 1935. Acta Bot. Croatica Zagreb 10: 79; *L. montanum* var. *crassifolium* Fiori; var. *adustum* (Koch) Briq. et Cav.; var. *heterophyllum* (Willd.) Briq. et Cav.

Na livadama i pašnjacima, uz puteve i kao korov na poljima.

Bosna: Plazenica — Kupres (R.), Pjenovac — Vlasenica (M.), Treskavica pl. (Č., F., M.), Kotlovi — Bjelašnica pl. (M.), Točilo u Velikom kotlu — Bjelašnica pl., Igman pl., 1380 m (Bj.), Bor — Pazarić (HR.), Velež — Borovica — Vareš (M.).

Hercegovina: Umoljani — Konjic (F.), Mali Prenj (Č.), Osobac — Prenj pl. (R.), Smiljevača — Čvrsnica pl. (M.), Vučja Bara — Gacko (Hawelka), Morine Nevesinje (LL.).

TANACETUM L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 844; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 366.

1. **T. alpinum** (L.) Schultz-Bip. 1844. Tanac. 61.

Syn.: *Chrysanthemum alpinum* L. 1753. Sp. Pl. 889; *Pyrethrum alpinum* (L.) Schrank. 1785. Bayer. Fl. 2: 45.

Na livadama i pašnjacima u pretplaninskom pojasu.

Bosna: Krstac — Vranica pl. (Br., Boš.), Maglić pl. (Ha., B.).

2. **T. cinerarifolium** (Trev.) Schultz Bip. 1844. Tanacet.: 58.

U pukotinama stijena i na skeletnim zemljištima u području mediteranske i submediteranske klime. U evropskim zemljama kultivira se u cilju dobivanja insekticidnih materija.

Hercegovina: Diva Grabovica (Lo.), oko Trebinja (Seunik), Porim pl. (Vandas), oko Mostara, Drežnica (Bj., Br.), Vučji zub — Gacko (Č.), Lastva — Trebinje (Bj.), Drežnica (Br.), na stijenama kod Crnog vrha — Grabovica (Blau).

3. **T. serotinum** (L.) Schultz-Bip. 1844. Tanacet.: 85.

Syn.: *Chrysanthemum serotinum* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 888; *Ch. uliginosum* Pers. 1807. Syn. 2: 460.

Vlažne i močvarne livade, vlažne šume.

Bosna: Bosanski Brod: Sijekovac (Bj.).

4. **T. balsamita** L., 1753. Sp. Pl. ed. 1: 845.

Syn.: *Balsamita major* Desf. 1792, Actes Soc. Hist. Nat. Paris 1: 3; *Chrysanthemum balsamita* L., Sp. Pl. ed. 2: 1252.

Uzgaja se u vrtovima a ponegdje se nađe subspontano.

Bosna: Koševo — Sarajevo (M.).

5. **T. parthenium** (L.) Schultz Bip. 1844. Tanacet.: 55.

Syn.: *Matricaria parthenium* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 890; *Chrysanthemum parthenium* (L.) Bernh. 1800. Syst. Verz. Pflz. Erf.: 145.

Uzgaja se u vrtovima, a subspontano dolazi u okviru ruderalne vegetacije.

Bosna: u dolini Miljacke, Hrvatin — Sarajevo (M.).

6. **T. corymbosum** (L.) Schultz Bip. 1844. Tanacet.: 57.

Syn.: *Chrysanthemum corymbosum* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 890; *Pyrethrum corymbosum* Schank 1785. Bayerische Fl. 2: 45.

U brdskim šumama i u grmlju kao karakteristična vrsta za red *Quercetalia pubescentis* Br. Bl.

Bosna: Kozara pl. (Bj.), Mijačica — Grmeč pl. (Bj.), Klekovača pl. (F.), Krbljina — Cincar pl. (Bj.), Kamenica — Zavidovići (M., Bj.), Tarabovac, Vilenica — Travnik, Vlašić pl. (Br.), Žepče — Tajan pl. (M.), Bokavići — Lukavac (HR.), Vukuša pl. — Foča (Bu.), Džermanica — Višegrad (M.), Bukovik (M.), Stambolčić — Vitez, Drljevac — Veliki Glog (M.), Trebević, Milatovci — Ljubina potok, Orlić — Vogošća, Starigrad, Pale, Nahorevo — Sarajevo, Banja stijena (M.), Igman pl. (M., Bj.), Mala Hranisava, Bjelašnica pl. (Fk., Bj.), Gorske stijene — Visoko, Pajtov han — Vareš (Pl.).

Hercegovina: Vrtaljica — Konjic (M., HR.), Prenj pl. (Lo., Bj.), Bokševica — Ostrožac, Plasa pl., Hodbina — Mostar (M., Bj.), Vučja bara — Gacko (M., Haw.), Svinjac, Budoš — Nevesinje (LL.), Posušje — Ljubuški (F.).

7. **T. macrophyllum** (Willd.) Schultz-Bip. 1844. Tanacet.: 53.

Syn.: *Chrysanthemum macrophyllum* Waldst. et Kit. 1802. Pl. rar. Hung. 1: 97; *Pyrethrum macrophyllum* Willd. 1803. Sp. 3: 2154.

U šumama i na rubovima šuma u vegetaciji visokih zeleni kao karakteristična vrsta za red Adenostyletia Br.-Bl.

Bosna: Drinić — Klekovača pl. (F.), Igman pl. (M., F.), Beganovo selo — Pazarić, Trebević pl. (M.), Donja Borovica — Vareš (Pl.), Zovik — Pazarić (HR.), Grkarica, Veliko polje — Igman pl. (M., Bj.), Veliki žep — Vlasenica (Reiser), Mrakovica, Moštanica — Kozara pl. (LL., Bj.), Krušćica, Putičevo, Vlašić pl. (Br., Bj.).

8. **T. vulgare** L. 1753. Sp. Pl. 1: 844.

Syn.: Chrysanthemum vulgare Bernh. 1800. Verz. Erp.: 144.

Na kamenitim, neobrađenim površinama, uz puteve i obale rijeka, u šikarama i šumama — na krečnjaku.

Bosna: Veliki Radić — Bosanska Krupa (F., Bj.), Nevića polje — Travnik (Br.), Nemila, Lašva (M.), Svatovac — Tuzla (LL.), Lukavac — Tuzla (Bj.), Bugojno (Š.), Tarčin (HR.).

Hercegovina: Ivan pl. (M.), Gatačko polje (HR.).

ARTEMISIA L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 367.

Sect. ARTEMISIA (incl. Sect. Absinthium (Miller) DC.)

1. **A. vulgaris** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 848.

U okviru ruderalne vegetacije, u nizinskim dijelovima češće se nalazi.

Bosna: Sarajevsko polje: Osijek, Bačevo; dolina Mošćanice, Trebević, Prača — Banja stijena (M.), Tarabovac, Travnik (Br.), dolina Lepenice (Bj.).

Hercegovina: Komar — Nevesinje (LL.).

2. **A. absinthium** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 848.

var. *absinthium*

Na kamenitim pašnjacima, oko grmlja a naročito uz naselja u nizinskim dijelovima — rasprostranjena.

var. *baldacii* (Deg.) Hay. 1933. Prodr. Fl. pen. Balc. 3: 658.

Syn.: *A. baldacii* Deg. 1908. Mag. Bot. Lap. 7: 102.

Prema Hayeku 1933. l. c. nalazi se na području BiH i Al. Međutim mi je nismo nigdje sakupili, a nemamo ni jedan primjerak u Herbariju.

3. **A. paniculata** Lam. 1783. Enc. 1: 265.

Syn.: *A. procera* Willd. 1818. Sp. III.

var. *paniculata*

var. *visianiana* (Bess.) K. Maly 1908. in Dörfl. Herb. № 4893, Sched. XL—L, 293.

Syn.: *A. naronitana* Vis. 1830. Fl. XIII: 52; *A. procera* f. *visianiana* Bess. UMSNM asc. III: 13.

Uz puteve, uz grmlje i oko vinograda.

Bosna: Nahorevo — Sarajevo (M.), Livanjsko polje kod Čaičluk ponora (HR.), Prolog — Livno (LL.).

Hercegovina: Mogorjelo — Struge (M.).

4. **A. Alba** Turra 1764. Gior. Ital. Sc. Nat. Agric. Arti Commerc. 1: 144.

Syn.: *A. lobelii* All. 1774. Auct. 5: 68; *A. camphorata* Vill. 1779. Prosp. fl. Dauph.: 31.

var. *alba*

var. *saxatilis* K. Maly 1923. Gl. Zem. Muz. 35: 125.

Syn.: *A. saxatilis* W. K. in Willd. 1803. Sp. 3: 1830; *A. lobelii* subsp. *saxatilis* Hay. DAWW. XCIX: 105; *A. camphorata* var. *saxatilis* DC. 1838. Prodr. 6: 122.

Na pašnjacima koji se razvijaju na skeletnoj, krečnjačkoj podlozi.

Bosna: Mrkojevići — Ljuti potok, Višegrad, kod Dobrunske crkve (M.), kod Livna (Br.).

Hercegovina: Jablanica, Aleksin Han, Drežnica (M.).

var. *canescens* Briqu. in Burn. 1916. Fl. Alp. Mar. 6: 49.

Syn.: *A. incanescens* Jord. in Gren. Godr. 1850. Fl. Fr. 2: 127; *A. camphorata* Vill. var. *canescens* DC. 1837. Prodr. 6: 94.

Na skeletnim, otvorenim površinama i na sunčanim mjestima.

Bosna: Očijevo — dolina Unca (B. B. P.), Podmilačje — Jajce, Prača — Ustiprača, Vogošća — Sarajevo, Zamarina — Rudo (M.), Borovnjak — Varda (Fk.), Balvan — Vardište (M.).

Hercegovina: Lukomir — Blanj (M.), Nevesinje — Gacko (LL.), Grabovica (Boš.).

var. *biasoletiana* K. Maly 1923, Gl. Zem. Muz. 35: 125.

Syn.: *A. biasoletiana* Vis. 1836. Ind. sem. h. Patav.; *A. intermedia* Host. 1831. Fl. Austr. 2: 460; *A. camphorata* var. *biasoletiana* Koch 1843. Syn. Ed. 2: 402.

Na otvorenim, kamenitim površinama u području submediteranske i mediteranske klime.

Hercegovina: Drieno (Boller), Rakitnica kod Blaca, Koritna Greda kod Lastve (HR.), Drežanka (Bu.), Rakitno (Va.).

5. *A. coerulescens* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 848.

Hercegovina: Sutorina (M.).

6. *A. abrotanum* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 845.

Uzgaja se u vrtovima, a ponegdje se nađe i subsponsano.

7. *A. pontica* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 847.

U okviru vegetacije pašnjaka koji se razvijaju na suvim i skeletnim zemljištima.

Hayek 1931. l. c. 660, je navodi za BiH, međutim mi je nismo skupili a nemamo ni u Herbariju (SARA).

8. *A. eriantha* Ten. 1830. Sem. Coll. Horti Bot. Neap.: 14.

Syn.: *A. petrosa* (Baumg.) Fritsch. in A. Kern. 1893. Sched. 6: 92; *A. baumgartenii* Bess. 1832. Ten. Abrot.: 73; *A. villarsii* Gren et Godr. 1851. Fl. Fr. 2: 130; *A. nitida* Vel. 1891. Fl. Bulg.: 274; *Absinthium petrosum* Baumg. 1816. Enum. stirp. Transs. 3: 90.

U pukotinama stijena i na skeletnim pašnjacima, cca 1600—2000 m.

Bosna: M. Troglav pl. cca 1620 m (Š.).

Hercegovina: na Otišu — Prenj pl. (M., B., F., Br., Š., Bj., En-
traut).

9. **A. annua** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 847.

Na neobrađenim i obrađenim površinama, u grmlju — kao korov
rasprostranjena vrsta.

Sect. DRACUNCULUS Besser.

10. **A. dracunculus** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 849.

Porijeklom je iz Sibira. Kod nas se uzgaja u vrtovima.

11. **A. campestris** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 846.

Na neobrađenim površinama, na livadama, i u grmlju.

Hercegovina: Bišina, Bakračuš — Nevesinje (M.), Čobanovo polje,
Đunović između Mostara i Nevesinja (Š.).

12. **A. scoparia** Waldst. et Kit. 1801. Pl. Rar. Hung. 1: 166.

Na ruderalnim staništima tu i tamo se nađe. Oko Brčkog (F.).

Tribus **SENECIONEANEAE** Cass.

TUSSILAGO L. 1754. Gen. pl. ed. 5: 372. p. p.

1. **T. farfara** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 865.

Na glinovitim, vlažnim, neobrađenim površinama i uz puteve.

Na cijelom području rasprostranjena

PETASITES Adans. 1763. Fam. 2: 122.

1. **P. albus** (L.) Gärtn., Fruct. 1791. Sem. Pl. 2: 406.

Uz potoke i u sjenovitim gudurama i klancima rijeka i potoka.

Bosna: uz Paljansku Miljacku, Rajčevac potok — Vareš, na Trebe-
viću, oko Stambolčića, na Ravnoj pl., Bistrica, kod osmica na Jahorini pl., na
Rudinama kod Dovlića (F., M., Bj.), uz Lašvu, Kruščica — Travnik (Br.), Je-
dovnik — Grahovo (R.).

P. albus x kablikianus Čelak. 1890. ÖBZ.: 295.

Bosna: Hodža — Stambulčić, Bistrica, Gnijile bare — Jahorina pl. (M.).
Hercegovina: Preslica pl. — Bradina, 1350—1400 m (M.).

2. **P. hybridus** (L.) Gärtn., B. Meyer et Scherb. 1801. Fl.
Wet. 3: 184.

Syn.: *P. officinalis* Moench. 1794. Meth. 568.

Uz potoke i rijeke.

Bosna: Prača, Banja stijena, Ustiprača, Koševo, Skakavac, Nahorevo,
Kotorac — Sarajevo, oko Željeznice, kod Ilidže (m.), Miljacka Pale, Bistrica,
Ravnja pl. (M.), Trebević, Jahorina pl. (M., Bj.), uz Rzav — Vardište (M.), Sa-
čevica potok — Vlasenica, Bosna — Lašva (M.), Gornji Lukomir, Bioča —
Tarčin (M.), Kasidolski potok (č. M., na istom lokalitetu i ♀ oblik kao i
f. *cinereo-tomentosus* Maly), Pračko vrelo (M. kao var. *macrodonus*), Janko-
vac potok — Maslovare (Lo.), Gornji Vakuf — Bugojno (Bu., kao *P. off.*), Tre-
bević, Butmir (F. kao *P. off.*) Lašva, Travanjko polje (Br.).

3. **P. paradoxus** (Retz.) Baumg. 1816. Enum. Stirp. Transs.: 3: 94.

Na šljunkovitim mjestima uz potoke i na točilima.

Bosna: Kajabaša — Vlašić pl. (Br.).

4. **P. kablikianus** Tausch ex Berchtold 1851. Lotos: 1: 120.

Syn.: *P. glabratus* (J. Maly) Borbas 1895. Term. Közlön. 34: 121—125.

Uz potoke i na točilima iznad kojih se dugo vremena topi snijeg.

Bosna: Troglav kod Livna (R., Ja. i Wa. kao *P. hybridus*), Šator pl. na točilu kod jezera (Ja. kao *P. hybridus*), Vlašić pl. (Br. kao *P. niveus*), kod Kamenice, uz Gostović potok, uz Lužnica potok (M.), uz rijeku Bosnu između Raspotočja i Zenice, uz Misoča potok, oko vodopada Skakavac (M.), u klanu Miokranjske i Paljanske Miljacke, ispod Starog grada uz Miljacku, ispod vrela Paljanske Miljacke, uz Kasidolski potok (M.), u Velikom kotlu na Bjelašnici pl. cca 1800 m, na točilu ispod Oblika na Treskavici pl., uz Bistricu na Ravnoj pl., na točilu na sjevernoj padini Gole Jahorine, kod Banje stijene u dolini Prače (M., Bj.), kod Krive Bare, Stjepan klanca uz Džafer potok i ispod Turske karaule na Zelengori, Bukovik u dolini Govca potoka, u dolini Suhe između Maglića i Volujaka, u dolini Sutjeske kod Suhe (M.), uz Nikšan potok kod Graba (M.).

5. **P. dörflieri** Hayek 1917. Denkschr. Akad. Wiss. Math. Nat. Kl. (Wien) 94: 196.

Na točilima i uz snježanike.

Hercegovina: dolina Rakitnice kod Dubočana, blizu Manča kod Glavatičeva, u dolini Neretve blizu Živnja, Bijele vode kod Klinja — Gacko, u dolini Ljute kod Konjica, u dolini Neretve kod Praporca i kod izvora Mliještak, kod Kisera, na točilu kod Zminjca ispod Tisovice, u Boračkoj dragi (M.), na točilu na Glogovom Prenju (Lo.), na Veleži kod Mostara (Č. kao *P. albus*), kod Jezerca na Prenj pl. (Bj.), Velež pl. (Bj.).

HOMOGYNE Cass. 1816. in Bull. Soc. philom. Paris: 198.

1. **H. alpina** (L.) 1821. Cass. Dict. Sci. Nat. 21: 412.

Syn.: *Tussilago alpina* L. 1759. pl. ed. 1: 865; *Petasites alpinus* Baumg. 1816. Enum. Transs. 3: 92.

U pretplaninskim šumama i na livadama na dubljem zemljištu.

Bosna: Bihać (Lerch), Mačak — Travnik (Br.), Vranica pl. (Š.), Rađuša pl., Stožer pl. (R., F.), Vitruša pl. (R.), Velika Ljubišnja pl. (Č.), Treskavica pl. (R., F.), Bjelašnica pl., Vlahinja pl. (Č., M., Bj.), Vukelina voda, Gnjile bare, Gola Jahorina na Jahorini pl. (M., Bj.), Gornji Močići (M.).

Hercegovina: Mali Vran (R.), Ostrovača, Muharnica — Čvrstica pl. (Lo., Bj.), Prenj pl. (Bj.).

2. **H. discolor** (Jacq.) 1821. Cass., op. cit. 413.

Na pretplaninskim pašnjacima i u klekovini bora (*Pinus mugho*).

Bosna: Krstac na Vranici pl. (Boš.), Treskavica na Vranici pl. (R.).

ADENOSTYLES Cass. 1816. in Bull. Soc. philom. Paris: 198.

1. **A. alliariae** (Gouan) A. Kerner 1871. Österr. Bot. Zeitschr. 21: 12.

Syn.: *A. albifrons* Rchb. 1831. Fl. Germ. exc. 2: 278.

Na vlažnim površinama u pretplaninskim šumama, na rubovima šuma u vegetaciji visokih zeleni.

var. *alliariae*

Bosna: Klekovača pl. (F.), Vlašić pl. (Br.), Lisin pl. (M.), Volujačko jezero, Volujak pl. (M., Bj.), Zelengora pl., Maglić pl. (Bj.), Pračko vrelo, Tilava vrelo — Jahorina pl. (M., Bj.), Bjelašnica pl. (M.), u prašumi na Hranisavi pl. (HR.), Igman pl. (M.), Treskavica pl. (M., F., Bj.), Trebević pl. (M.).

Hercegovina: Ljubina pl. — Konjic (M.), Velika kapa, Otiš — Prenj pl. (F.), Muharnica pl., Plasa pl., Čvrstica pl. (R., F., Bj.).

var. *kernerii* (Simk.) K. Maly, Glasn. ZM XXXV 123. (1923).

Syn.: *A. kernerii* Simk. 1886. Enum. fl. transs.: 297.

Bosna: pod Oblikom na Treskavici pl., Karamustafini čairi na Bjelašnici pl. (M.).

Hercegovina: Čabulja pl. (M.).

ARNICA L. 1753. Sp. pl. 1: 884; 1754. Gen. pl. ed. 5: 376.

1. *A. montana* L. 1753. Sp. Pl. 884.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima koje se razvijaju na silikatnoj podlozi ili na dubokim zemljištima.

Bosna: Mačak pl. (Br.), ispod Tajana pl. (Bj.), Luke, Sjekira na Vranici pl. (R., Br., Š.), Kariča čair — Ozren pl. (M.), Vitruša pl. (R.), Rajkovići — Ljubišnja pl. (M.), Borovica kod Sutjeske (Pl.), Vučja luka (M.), Barice na Treskavici pl. (F., Bj.), Trebević (M.).

DORONICUM L. 1754. Gen. pl. ed. 5: 377.

1. *D. austriacum* Jacq. 1774. Fl. Austr. 2: 18.

Syn.: *D. pardaliansches* L. 1753. L. Sp. pl. ed. 1: 885.

Na dubljim vlažnim zemljištima u sjenovitim šumama, na ivicama šuma i oko potoka.

Bosna: Vlašić pl. (Br.), Jahorina pl. (M.), kod Poljica, Vukeline vode na Jahorini pl. (Bj.), ispod Velikog kotla na Bjelašnici pl., Bjelašnica pl. (M., HR., Bj.), Treskavica pl., Romanija pl. (M., Bj.).

Hercegovina: Prenj pl., Čvrstica pl. (Bj.).

2. *D. columnae* Ten. 1811. Fl. Nap. 1, Prodr. 49.

Syn.: *Arnica cordata* Wulf. 1803 — 5. in Röm. Arch. 3: 408; *D. cordifolium* Sternb. 1818. Denkschr.: 147.

Na kamenitim, sjenovitim i vlažnijim mjestima u pukotinama stijena u šumama do cca 1900 m.

subvar. *columnae*

Bosna: u klancu kod Petrovića — Kladanj (M.), Trebević, Jahorina pl., Ravna pl. (M., Bj.), Bjelašnica pl., Treskavica pl., Vlašić pl., Vranica pl. (M., Č., Br., Bj.).

Hercegovina: Razvale, Grgin Stog na Velikoj Čvrstici pl., Drijenač, Diva Grabovica, Strmenica, Plasa (Bošnjak, l. c. 1936, p. 62 kao var. *orientale* Hayek), Prenj pl., Mala Velež kod Nevesinja (Bj.), Na Lovnici (M.), oko Lukavice kod Gacka (Ha.).

subvar. *orientale* Hayek 1906. DAWW. 44: 196.

Hayek 1931. Prodr. pen. Balc. Bd. 2: 667. navodi ovaj oblik za Bosnu i Hercegovinu.

1. **E. hieracifolia** (L.) Rafin ex DC. 1838. Prodr. 6: 294.

Syn.: *Senecio cineraria* DC. 1838. Prodr. 6: 355.

Adventivna vrsta, porijeklom iz Sjeverne Amerike, naturalizovana u našim šumama.

Bosna: u dolini rijeke Bosne na serpentinu (M.).

SENECIO L. 1754. Gen. pl. ed. 5: 373.

Sect. INCANAE (DC.) O. Hoffm.

1. **S. bicolor** (Willd.) Tod., Ind. Sem. Horti Panorm. 1859: 30 (1860).

subsp. *bicolor*

subsp. *cineraria* (DC.) Chater, Bot. Jour. Linn. Soc. 68: 274 (1974).

Syn.: *Senecio cineraria* DC. 1838. Prodr. 6: 355.

Na skeletnim pašnjacima u području mediteranske klime.

Hercegovina: iznad Hutova blata (Bj.).

2. **S. visianianus** Papaf. 1847. in Vis. Fl. Dalm. II: 72.

Syn.: *S. thapsoides* DC. subsp. *visianianus* (Papaf. ex Vis.) Vand. 1909. Rel. Form.: 279; *Cineraria visianianus* Nym. Consp. 35.

Na skeletnim rudinama na točilima i stijenama u pretplaninskom pojasu. Endemični taxon sa raširenjem u Da., BiH, Mt., A.

Bosna: Crni vrh iznad Hrasničkog stana na Igman pl. (Bj.), Kruščica — Suhe jele (Br.), ispod Šarene Lastve na točilu u šumi na Maglić pl. (Bj.).

Hercegovina: Mali Prenj, točilo u Boračkoj dragi, Vranovina, Bijele vode, Bahtijeveca na Prenj pl. (B., F., Br., M., Bj.), Plasa pl., Muharnica pl., Blidinje jezero, Jelenak, Crepulja (F., Br., Vandas, Lo., M., Bj.), Velika Velež, Mala Velež (Halacsy, Bj.), Baba pl. — Bileća (R.), Vučiji zub — Orjen pl. (Č.).

Sect. DORIA (Fabr.) Reichenb.

3. **S. fluviatilis** Wallr. 1841. Linnaea 14: 646.

U vlažnim šumama, uz bare i potoke u okviru šuma.

Bosna: Vitorog pl., Rukavac na Dinari pl. (LL.), Vučja pl. — Nemila (M.), Vlašić pl., Vilenica pl. (Br.), Trebević pl. (Č., M.), Treskavica pl. (Č., F.), Rajkovići — Ljubišnja pl. (M.), Suha — Maglić (M.), Volujak pl., Zelengora (Bj.), Budovik — Sarajevo (M.), Bukovica potok — Vareš (Pl.), Ravna pl. (M.), Igman pl., ispod Javornika na Bjelašnici pl. (Bj.).

Hercegovina: Lisin pl. (M.), Glogovo — Jablanica (F.), Muharnica pl., Plasa pl. (F., M. kao subsp. *ovatus*), Duboki potok — Bradina (M.), Posušje (F.).

4. **S. nemorensis** L. 1753. Sp. Pl. 870.

U mješovitim šumama.

Bosna: Cincar pl. (LL.), Vučja pl. — Nemila (M.), Kruščica — Travnik (M.), Žepačko polje (M.), Vlašić pl. (Br.), Suha — Gostović potok (M.), Žarača potok — Visoko (Pl.), Mala rijeka — Vareš (Pl.), Pajtov han — Vareš (Pl.), Krupačke stijene u dolini željeznice (M.), Kariča čair — Ozren pl. (M.), Stolac — Višegrad (Č.), Trebević (M.), Mrtvanje Bjelašnica pl. (M.), Treskavica pl. (M.).

Hercegovina: Prenj pl. (F.).

5. **S. fuschsii** C. C. Gmelin 1808. Fl. Bad. 3: 444.

Syn.: *S. nemorensis* L. subsp. *fuchsii* (C. C. Gmelin) Čelak. 1871. Prodr. Böhm.: 241; *S. sarracenicus* L. 1753. Sp. pl. ed. 1: 871.

U šumama i u grmlju od brdskog do pretplaninskog pojasa.

Bosna: Trebević (M.), u klancu Suhe, kod Vučje Luke (M.).

Hercegovina: Muharnica — Plasa pl. (F.).

6. **S. umbrosus** Waldst. et Kit. 1812. Descr. et Icon. Pl. rar. Hung. 3: 232.

U šumama i u grmlju.

Bosna: Požarište — Busnički potok (Fk.), Vardište (M.), Gričje — Rapte pl. (M.), Pajtov han — Vareš, Misoča potok — Ilijaš (Pl., Bj.).

Hercegovina: Sirbegova kosa — Konjic (M.), Umoljani — Rakitnica (HR.), Donji Lukomir na desnoj obali Rakitnice (Š.), iznad Idbara na Prenj pl. (B. 1887: 163 (181) l. c.).

Sect. CROCISERIS Reichenb.

7. **S. paludosus** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 870.

Na vlažnim, barskim i tresetnim površinama.

Bosna: Sijekovac — Bosanski Brod (Bj.), Ždralovac — Livanjsko polje (HR.), Županjac — Duvanjsko polje (R.), Ždralovac blato — Crni lug (Bu.), Glamočko polje (HR.).

8. **S. doronicum** (L.) L., Syst. Nat. ed. 10, 2: 1215 (1759).

Na subalpskim pašnjacima, na zemljištima sa skeletnom podlogom.

Bosna: Klekovača pl. (F., Br.), Osječenica Pl. (F.), ispod vrha Cincar pl. (Bj., LL.), Kamešnica pl. (Br.).

Hercegovina: Plasa pl. (F.), Jelenak, Pločno, Veliko Sljeme — Čvrstica pl. (F., R., Lo.), Velež iznad Mostara (Č.), Svinjac, Morine — Nevesinje (LL.).

9. **S. lanatus** Scop. 1772. Fl. carn. 2: 126.

Syn.: *S. scopolii* Hoppe et Hornsch. ex Bluff. et Fing. 1825. Comp. Fl. Germ. 2: 380; *S. arachnoideus* Sieb. ex DC. 1838. Prodr. 6: 431.

Na pašnjacima koji se razvijaju na skeletnoj podlozi.

Bosna: Hrbljina — Cincar, Borova glava (Bj.), točilo iznad Velikog jezera — Treskavica pl. (HR.), Krbaljina — Kalinovik (Bu., R., Bj.), Jabuka — Orlovača, Dugo polje (R.).

Hercegovina: Velež — Mostar (Č.), Visoka Glavica (M.), Ponikve — Gacko (HR.), iznad Bara — Čvrstica pl. (Bj.).

Sect. TEPHROSERIS (Reicheb.) Hallier, Wohlf. et Koch.

10. **S. rivularis** (Waldst. et Kit.) DC., Prodr. 6: 359 (1838).

Bosna: nađene biljke u okolini banje Vrućice kod Teslića i prenesene u Bot. vrt u Sarajevu (K. Maly).

11. **S. papposus** (Rchb.) Less. 1831. Linnaea 6: 244.

subsp. **papposus**

Syn.: *S. procerus* (Griseb.) Velen. 1891. Fl. Bulg.: 259; *Cineraria procera* Griseb. 1846. Spicil. Fl. Rumel. 2: 219.

subsp. **fussii** (Nyman) Cuford. 1933. Feddes Repert. Beih. 70: 191.

Na suvim kamenitim pašnjacima.

Bosna: Pejnovac — Bosanski Petrovac (HR.), Cincar pl. (LL.), Rosni dolac — Dinara pl. (LL.), Vlašić pl., Vilenica pl. (Br.), Prolog — Livno (F.), Jablan dô, Čardak — Treskavica pl. (M., Lo.), Bukovik — Vučja Luka (M., F.), Vražalica — Banja stijena, Ravna pl., Gola Jahorina (M., F., Bj.), Veliko polje — Grkarica — Igman pl., Bjelašnica pl. (M., Bj.), Trebević (Mo., M.), Zovik (HR.), Stari grad — Sarajevo (F., M.), Gradina — Pale (M.).

Hercegovina: Crepulja, ispod Pločnog na Čvrsnici pl. (Lo., Bj.), Čabulja pl. (M.).

12. **S. bosniacus** Beck 1887. Ann. Naturhist. Mus. Wien 2 (2): 163.

Syn.: *S. bosniacus* Beck subvar. *beckii* Hayek 1931. Prodr. Fl. Pen. Balc. 2: 671; *Cineraria crassifolia* Kit. in Schult. 1814. Österr. Fl. ed. 2: 514.

Bosna: Puovo brdo kod Dovlića (M. 1928), Romanija pl. (M.), Rakitnica (F.).

Hercegovina: Kod Kisera (M.).

13. **S. wagneri** Degen 1894. Österr. Bot. Zeitschr. 44: 19.

S. wagneri Degen 1894. Österr. Bot. Zeitschr. 44: 19.

Syn.: *S. papposus* (Rchb.) Less. subsp. *wagneri* (Degen) Cufod. 1933, Feddes Rep. Beih. 70: 210.

Bosna: Višegrad (Ć.).

14. **S. ovirensis** (Koch) DC. 1838. Prodr. 6: 360.

Syn.: *Cineraria ovirensis* Koch 1837. Syn.: 507; *C. longifolia* Jacq. 1774. Fl. Austr. 2: 49, tab. 181; *Senecio ovirensis* (Koch) DC. subsp. *ovirensis*.

Bosna: Bihać (Boll.).

Sect. JACOBIA (Miller) Dumort

15. **S. subalpinus** Koch 1834. Flora (Regensb.) 17: 614.

Syn.: *S. alpinus* subsp. *subalpinus* (Koch) Hayek 1931. Prodr. Fl. pen. Balc. 2: 680; *Cineraria cordifolia* Baumg. 1816. Enum. 3: 125.

Na pretplaninskim livadama i na rubovima šuma.

Bosna: Dvorište — Kasidoli (M.), Bistrica — Pale (M.), Saračevo polje — Ravna pl. (M.), Pogledine, Trijeska, Rajski do — Jahorina pl. (M., Bj.), Suha — Tjentište, Maglić pl., Volujak pl. (M., Bj.), Jablanska šuma — Zelenogora (Lakatoš), oko Lokvanjskog jezera, Sitnik — Bjelašnica pl. (M., Bj.), Barice, Spasovača, iznad Velikog jezera na Treskavici pl. (F., M., HR., Bj., LL.), Čardak na Treskavici pl. (M. kao var. *lyratus* Koch).

16. **S. jacobea** L. 1753. Sp. Pl. 1: 870.

U sastavu kserofitnih pa i mezofilnih livada i šuma.

Bosna: Gola pl. na Kozari pl., Jovanovića kolibe — Grmeč (LL.), Banjaluka (Ho.), Ivanjsko polje, Bosanski Brod (HR., Bj.), Bastasi — Drvar, Rmanj manastir na ušću Unca (Bj.), Ravna rijeka — Žepče (HR.), Prolog, Rujani — Livno (LL., HR.), Zavidovići, u dolini Gostović potoka, oko Jajca (M.), Vlašić pl. (Br.), Hrastova glava (M.), Veliki Stolac, Stražište — Višegrad (M.), Kruševinsko — Drina (M.), Vitez — Gorovići (M.), Trčine, Pale

(M.), Glog — Hreša (M.), Bijela stijena — Trebević (M.), Lukavica — Ilidža — Vrelo Bosne (M.), Veliko polje — Igman pl. (M.), Pazarić (HR.).

Hercegovina: Rama — Prozor (M.), Bokševica — Ostožac (M.), Grdača — Živanj (M.), Stolac — Mostar (Ha., M.), Bišina — Nevesinje (M.), Vučja bara — Gacko (M.), Dabarsko polje (HR.), Svinjac — Nevesinje (LL.).

17. *S. erraticus* Bertol. 1810. Rar. Ital. pl. Decas: 62.

Syn.: *S. aquaticus* var. *barbaraefolius* Wimm. et Grab. 1829. Fl. sil. 3: 151.

Na vlažnim površinama a najčešće u jarkovima uz puteve.

Bosna: Bastasi — Drvar (Bj.).

Hercegovina: Gornje Hutovo blato, Mogorjelo — Čapljina (M.), Gatačko polje (HR.).

18. *S. erucifolius* L. 1753. Sp. Pl. 1231.

Syn.: *S. erucifolius* L. var. *typicus* K. Maly 1909. Mag. Bot. Lap. 7: 237.

Na suvim, krečnjačkim livadama.

Bosna: Sijekovac — Bosanski Brod (M., Bj.), Prudi — Jajce (M.), Semizovac u dolini Bosne (M.), Lukavica, Dolac — Sarajevsko polje (M.), Dolac — Sarajevsko polje (M. kao var. *latilobus* Boiss.).

Hercegovina: Donja Jablanica, Prenj pl. iznad Jablanice (M.), Gatačko polje (HR.).

19. *S. abrotanifolius* L. 1753. Sp. Pl. 1: 869.

Subsp. *abrotanifolius*

subsp. *carpaticus* (Herbich) Nöman 1879. Consp. 356.

Syn.: *S. carpaticus* Herbich 1831. Addit. Fl. Galic.: 44.

U vegetaciji livada, koje se razvijaju na skeletnim, silikatnim pašnjacima u pretplaninskom području.

Bosna: Uložnica (crvena zemlja) — Vranica pl. (Br.), Vranica pl. (Č., Boš., Š.).

20. *S. rupestris* Waldst. et Kit. 1803. Pl. Rar. Hung. 2: 136.

Na brdskim i pretplaninskim pašnjacima.

Bosna: Lisin (M.), Osječenica pl. (F.), Ogledalo — Dinara pl. (LL.), Prolog — Livno (F.), Idovac — Raduša pl. (Č., Bj.), Žedni vrh, Čauševac — Gostović (M.), Derventa iznad Ovčareva, Kajbaša, Jankovići (Br.), Matorac — Vranica pl. (F.), Stolac — Višegrad (Č.), Zelengora pl. (Ha.), Ravna pl., Rajski do — Jahorina pl. (M., Bj.), Treskavica pl. (F., M., Bj.), Igman pl. (M.), Mrtvanje, Sitnik na Bjelašnici, Bjelašnica pl. (M., HR., Bj.), Čolina kapa, Dovlići, Trebević (F., M.).

Hercegovina: Lapov do — Preslica pl. (M.), Ivan pl. (F.), Bokševica pl. — Ostožac (M.), Umoljani — Visočica pl. (F.), Treskavica, Crno polje — Prenj pl. (M., Bj.), Šunić stan, Klanac, Blidinje, Dugo polje — Čvrstica pl. (F., R., J. Popović, Bj.), Meka gruda — Plasa pl. (Hawelka, M.), Klinje, Fazlagić kula, Vučja bara — Gacko (Hawelka), Musića doline — Nevesinje (LL.).

Sect. **SENECIO**

(incl. Sect. *Obaejacea* DC., Sect. *Obaejacoideae* DC.)

21. **S. vernalis** Waldst. et Kit. 1800. Pl. Rar. Hung. 1: 23.

Na pašnjacima i neobrađenim površinama.

Bosna: Bihać (Bo.).

22. **S. sylvaticus** L. 1753. Sp. Pl. 1: 868.

U vegetaciji krčevina.

Bosna: Lužnica — Gostović potok (M.), Kruščica — Vitez (M.), Duga kosa — Kruščica — Travnik (Br.).

23. **S. vulgaris** L. 1753. Sp. Pl. 1: 867.

U sastavu ruderalne vegetacije i kao korov među kulturama.

Bosna: Banjaluka (Ho.), Derventa iznad Travnika (Br.), Međeđa — Drina (M.), Rogatica (F.), Miljacka — Sarajevo (M.).

Hercegovina: oko Ljubuškog (F.).

Tribus **CALENDULEAE** Cass.

CALENDULA L. 1754. Gen. pl. ed. 5: 393.

1. **C. officinalis** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 921.

Uzgaja se u vrtovima kao ukrasna biljka, a tu i tamo nalazi se subspontano.

C. arvensis L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1303.

U sastavu korovske vegetacije, a ponegdje se i uzgaja.

GAZZANIA Gaertner

1. **G. rigens** (L.) Gaertner 1791. Fruct. Sem. Pl. 2: 451.

U području mediterana uzgaja se u vrtovima kao ukrasna biljka, a ponegdje dolazi i subspontano.

Tribus **CARDUEAE** Cass. 1818. Dict. Sci. Nat. 10: 156.*

AMPHORICARPOS Visiani 1847. Fl. Dalm. 2: 27.

1. **A. neumayeri** Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 28.

Syn.: *A. neumayeri* Vis. subsp. *neumayeri*.

Hercegovina: Orahovac — Visoka glavica (V.), Radkuša jama — Bijela gora (V.).

2. **A. autariatus** Blečić & Mayer 1967. Phytion (Austria) 12: 155.

subsp. **autariatus**

Syn.: *A. neumayeri* Vis. var. *velezensis* Murb. 1891. Lund. Univ. Arsskr. 27: 100 p. p.; *A. neumayeri* Vis. subsp. *murbeckii* Bošnjak 1936. Glasn. Hrv. Prirod. Društ. 41—48: 62 p. p.

* Obradio: E. Mayer.

U pukotinama krečnjačkih stijena do pretplaninskog pojasa.

Bosna: Vlačić (Fr., Br.), Bjelašnica (M.), Zelengora (Blečić & Mayer), Sutjeska (M.), Sućeska — Suha (M.), Maglić (Blečić & Mayer).

Hercegovina: Grabovica — Neretva (V.), G. Grabovica — Neretva, 200 m (M.), Lisin pl. (V.), Preslica pl. (V.), Glogovo pl. (V.), Prislav pl. (V.), Porim pl. (V.), Vrtaljica — Konjic (M., HR.), Konjic, 295 m (HR.), Bor — Pazarić, 1000 m (HR.), Jelenak (R., M.), Golo brdo (Lindberg, M.), Vukuša pl. (Bu., M.), Koznik — Konjic (M., HR.), Dobre vode (HR.), Borova zasjeda (HR.), Koritna greda (HR.), sedlo prema Homolju (HR.), Velež pl. (Mu.), Čvrstica (Boš.), Čabulja (Boš.).

CARLINA L. 1753. Sp. Pl. 2: 828; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 360.

1. *C. corymbosa* L. 1753. Sp. Pl. 2: 828.

subsp. *corymbosa*

Na kamenitim, suvim mjestima u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: Lišani — Han Potok (M.), Potoci Han (V.), Rakitno (V.), Hum, Gljiva — Trebinje (V.), Jasenica, Buna — Mostarsko polje, 50—70 m (Mu.), Lokve — Dubrava, Domanović, Bijelo polje, Ruište (M.), ispod Bahtijevice (Bj.), Ljubuški (F.).

2. *C. vulgaris* L. 1753. Sp. Pl. 2: 828.

Na suvim skeletnim pašnjacima.

subsp. *vulgaris*

Syn.: *C. vulgaris* L. subsp. *eu-vulgaris* Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 693.

var. *vulgaris*

Bosna: Han pod Romanijom (Bl. — B.), Trebević (M.), Sarajevo (M.), Pale (M.), Gudura Prače (M.), Paštan brdo — Rudo (M.), Pribinić — Zmajevac na području Uvac (HR.), Hodža — Stambolčić, Lijeska — Višegrad, Orahovica — Nemila (M.), Vilenica — Slimena — Travnik (Br.), Jahorina pl. (Bj.), Han na Hreši — Sarajevo, Treskavica pl. (M.), Kozja Čuprija Stanojevići, Ili-dža — Sarajevo (M.). Na Boru (HR.), Ormanje — Pazarić (HR.), Ivan pl. (M.).

Hercegovina: Grabovica — Neretva, Konjic, Rakov Laz — Konjic (M.), Čitluk, Sopilje — Nevesinjsko polje, 850—900 m (Mu.), Bukovica — han Nevesinje (V.), iznad vrela Bune (Bj.), Nevesinje (Ha.).

var. *sublanata* DC. 1838. Prodr. 6: 564.

Bosna: Tuzla (M.).

var. *semiamplexicaulis* (Form.) Beck 1893. Fl. Nieder-Österr. 2: 1226.

Syn.: *C. semiamplexicaulis* Form. 1890. Österr. Bot. Zeitschr. 40: 86; *C. vulgaris* f. *nigrescens* Form. 1884. Österr. Bot. Zeitschr. 34: 201.

Bosna: Pale — Vitez pl. (M.), Mrković (M.), Trnovo (M.), Gudura Željeznice (M.), Visoko (Fo.), Trebević, Hodidod (M.), okolina Vrbasa — Vranica pl. (R.), Vitez — Rakite (M.), Krupačka stijena, Trčine — Pale (M.).

subsp. *longifolia* Nyman 1879. Consp.: 400.

Syn.: *C. longifolia* Rchb. 1830. Pl. Crit. 8: 25, non Viv. 1824. Fl. Lyb. Sp.: 68; *C. nebrodensis* Koch 1844. Syn. Fl. Germ. ed. 2: 462 et auct., non Guss. ex DC.

Bosna: Trebević (M.), Vitez pl. (M.), Prača — Banja stijena, Velika Gradina — Podvitez, Ravna pl. (M.), Hodža — Stambolčić (M.), Jahorina (Bj.),

Moševački šiljak — Maglaj (HR.), Petrovići (M.), Ušće Sađevica (M. — HR.), Župeljeva i Preljev potok (HR.), Cincar pl. (Bj.), Vitorog pl. (LL., Bj.).
Hercegovina: Dubočani — Rakitnica (M.), Vučja Bara — Gacko, 1200 m (Mu.).

3. *C. acaulis* L. 1753. Sp. Pl. 2: 828.

Na suvim livadama.

subsp. *acaulis*

Bosna: Živanj pl. — Čemerno, 1300 m (Mu.), Treskavica (Č.), Bjelašnica, Hranisava (F.), Trebević (M.), Martin-Brod (F.).
Hercegovina: M. Čvrstica pl. (M.), Velež pl. (LL.).

subsp. *simplex* (Waldst. et Kit.) Nyman 1879. Consp. 400.

Syn.: *C. simplex* Waldst. et Kit. 1803. Pl. Rar. Hung. 2: 164; *C. aggregata* Waldst. et Kit. in Willd. 1803. Sp. Pl. 3: 1694; *C. acaulis* L. subsp. *aggregata* (Waldst. et Kit.) Hegi 1928. Ill. Fl. Mitteleur. 6 (2): 819; *C. acaulis* L. var. *alpina* Jacq. 1762. Enum. Stirp. Vindob.: 274; *C. acaulis* L. subsp. *decurrens* Vandas 1888. Österr. Bot. Zeitschr. 38: 414.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima.

Bosna: Na Hodži (M.), Igman — Hrasnički stan (M.), Ilijaš — Treskavica pl. (M., Bj.), Slimena — Travnik (Br.), Banjaluka (H.), Trebević — Čolina kapa (M.), Bjelašnica — Babin Dol, Stini Dol, 1900 m (M.), Čuhović (M.), Lovnica (M.), Lebršnik (M.), Ljubična pl. (M.), Smolin (M. — HR.).
Hercegovina: Grabovica (M.), Gudura Neretve, Plasa, Mali Prenj, Mala Vitrnjača — Blidinje (M.), Svinjača — Jelenak (V.), Milanov odsjek — Bijela gora (V.), Rakov Laz — Konjic (M.), Čvrstica pl., Čabulja pl. (Bj.), Bahtijevice — Prenj (M., Bj.).

4. *C. acanthifolia* All. 1773. Auct. Syn. Stirp. Hort. Taur.: 15.

Syn.: *C. acanthifolia* All. subsp. *acanthifolia*; *C. utzka* Hacq. 1782. Pl. Alp. Carniol.: 9.

Na skeletnim, suvim pašnjacima.

Bosna: Gradina (M.), Sarajevo (M.), Bukovik do 1360 m (M.), Nahorevo (M.), Lopata (M.), Na Motki (M.), Gornje Biosko (M.), Ošlji Dol (M.), Podromanija (M.), Kalinovik (B.), Draguljac — Trebević, Han Hreša (M.), Snjegotina i Dubrava (HR.), Stražište (M., HR.), Vardište (M., HR.), Trebević (V.), Rogatica (M.).

Hercegovina: Vrabac — Konjic (M.), Ponikva (M.), Vrba — Gacko (M.), Ajdanovići — Mokro — Oprašići (M.), Velež (Mu.), Crvanj — Nevesinjsko polje (Mu.), Čemerno 850—1300 m (Mu.), Ledenik — Milanov odsjek (V.), Lastva — Orahovac (V.), Vrbanje — Orjen (V.), Nevesinje (V.), Porim (V.), Jazina (M., HR.), Obalj (V., B.), padine Borove zasjede (V., HR.).

XERANTHEMUM L. 1753. Sp. Pl. 2: 857;
1754. Gen. Pl. ed. 5: 369.

1. *X. annuum* L. 1753. Sp. Pl. 2: 857.

Na kamenitim, neplodnim ali toplim mjestima.

Bosna: Tešanica (Bl.-B.), Višegrad (M.), Lim — Strmica (M.), Međeđa (M.), Miljacka (Mu.), Svrakino selo — Sarajevsko polje, 500 m (Mu.), Stražište (M., HR.), Ržav — Bos. Jagodnja (M., HR.), Crnča (HR.), Velji Lug (HR.), Mošćanica — Sarajevo (S.), Staribrod — Rogatica (Č.), Sarajevo (F., Moellendorf), dolina Miljacke (M., Bj.).

Hercegovina: Korita — Gacko (Boll.).

2. **X. cylindraceum** Sibth. et Sm. 1813. Fl. Graec. Prodr. 2: 172.

Syn.: *X. foetidum* auct., non Moench 1794. Meth.: 582; *X. inapterum* auct., non (L.) Mill. 1768. Gard. Dict. ed. 8, 2.

Na neplodnim mjestima, uz smetišta.

var. *cylindraceum*

Bosna: Arnautka — Dolac (M.), Vlagija — Sarajevo (M.), Dobroševići — Reljevo — Sarajevo (M.), Sokolje — Rajlovac (M.), Mala Gostilja — Višegrad (M.), Rudo (M.), Vakuf — Završ (M.), Foča (M.), Resići (M., HR.), Mrgolice na Drini (B.), Udbar (B.), Lopata — Nahorevo do 1040 m (M.), Kotorac — Sarajevsko polje (HR.), Banjaluka (H.), Travnik (Br.), Rama — Prozor (M.), Rusanović — Rogatica (F.).

Hercegovina: Konjic (B.), Trebesinje han (V.), Potoci han (V.), Grahovište — Ostrožac (M.), Knežak — Nevesinje (LL.).

var. *daorsium* Maly 1912. GZM 24: 594.

Syn.: *X. foetidum* f. *daorsium* (Maly) Hayek 1931. Prodr. Fl. Pennins. Balc. 2: 692.

Bosna: Vukovo brdo — Višegrad (M.).

ECHINOPS L. 1753. Sp. Pl. 2: 814; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 356.

1. **E. sphaerocephalus** L. 1753. Sp. Pl. 2: 814.

Syn.: *E. sphaerocephalus* L. subsp. *sphaerocephalus*.

Na suvim kamenitim mjestima.

Bosna: Sarajevo (B.), Sarajevsko polje (B.), Ziječina — Pale (B.), Mošćanica, Vasin han, Ilidža (Fo., M.).

Hercegovina: Bileća — Beljani (V.), Dabar polje — Beljani (V.), Trebesinje han (V.).

2. **E. commutatus** Juratzka 1858. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 8: 17.

Syn.: *E. exaltatus* Pančić 1874. Fl. Srbije: 426, non Schrader 1809. Hort. Gotting.: 15; *E. globifer* Janka 1858. Österr. Bot. Zeitschr. 8: 341.

U suvim kamenitim šikarama.

Bosna: Blizanac izvor — Trebević (M.), Miljacka (M.), Koran (M.), Sarajevsko polje (M.), Željeznica — Trnovo (M.), Čutići (M.), Bukovi — vrelo Košev, 1220 m (M.), Brištanica — Višegrad (M.), Tošići — Trnovo (M.), Hrasničko Polje, Trnovo cca 1000 m (M., Bj.), Grahovište — Orlići (M.), Prača (M.), Pale — Pribanj 880 m (M.), Renovica (M.), Vranduk (M.), Begov Han (M.), Vitez — Gorovići (M.), Zovik — Pazarić (HR.), Banjaluka (H.), Travnik (Br.), Stambolčić — Vitez (M.), Lješevski potok — Visoko (Pl.).

Hercegovina: Bradina (M.).

3. **E. bannaticus** Rochel in Schrader 1827. Blumenbachia: 48.

Syn.: *E. ruthenicus* Rochel 1828. Pl. Rar. Banat.: 77, non Bieb. 1819. Fl. Taur. Cauc. 3: 597; *L. rochelianus* Griseb. 1845. Spicil. Fl. Rumel. Bith. 2: 229.

Na pašnjacima.

Bosna: Sarajevo (M.).

Hercegovina: Petni vrh, Ruđin — Arslanagić (V.), Orahovac — Trebinje (V.), Ivanjica (A.).

4. **E. ritro** L. 1753. Sp. Pl. 2: 815.

subsp. **ritro**

Na kamenitim suvim pašnjacima.

Bosna: Kamešnica — Livno (Br.).

Hercegovina: Meka gruda — Bileća (R., M.), dolina Jazine (M., HR.), Lastva (Matulić, HR.), Koritna greda (HR.), Česali (V.), Visoka glavica (V.), Milanov odsjek — Bijela gora (V.), Ilina greda — Bogović selo (V.), Grab (V.), Bileća (V.), Beljani (V.), Glogovo (V.), Porim pl. (V.), Cigelj (HR.), Kruševica — Trebinje (V.), Žaba pl. — Vratlo (Š. et Đ.), Paštirovnik — Orjen pl. (Š.).

ARCTIUM L. 1753. Sp. Pl. 2: 816; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 357.

1. **A. tomentosum** Mill. 1768. Gard. Dict. ed. 8, 3.

Syn.: *Lappa tomentosa* (Mill.) Lam. 1779. Fl. Fr. 2: 37.

Uz puteve i na drugim mjestima kao ruderalna biljka.

Bosna: Hadžići (B.), Kiseljak (Mu.), Dvor (Mu.), Vrelo Bosne 400—550 m (Mu.), Reljevo, Grbavica, Alipašin most — Sarajevo (M.), Brštanica — Drina (M.).

2. **A. lappa** L. 1753. Sp. Pl. 2: 816.

Syn.: *Arctium majus* Bernh. 1800. Syst. Verz. Erfurt: 154; *Lappa officinalis* All. 1785. Fl. Pedem. 1: 145; *Lappa major* Gaert. 1791. Fruct. Sem. Pl. 2: 379.

Uz puteve i na drugim mjestima kao ruderalna biljka.

f. *lappa*.

Bosna: Tuzla (M.), Trebević (M.), Sarajevo (Mu.), Sarajevsko polje (M.), Doboj (M.), Jasik — Dovlići 1130 m (M.), Ravna Planina — Pale 1310 m (M.), Tarija — Pale 900 m (M.), Hreša (M.), Hodičed 1000 m (M.), Kumani (M.), Gorovići (M.), Vitez pl. (M.), Ustiprača (M.), Višegrad (M.), Han Žimlje 850 m (M.), Fojnica (Mu.), Kiseljak (Mu.), Visoko (Mu.), Trnovo (Mu.), Čermerno, Grab i Suha (Mu.), Drinsko (M.), Travnik — vrt sjemeništa (Br.).

Hercegovina: Žitomislić (Mu.), Buna (Mu.), Nevesinjsko polje (Mu.), Gacko (Mu.), Prenj pl. (M.).

f. *purpurascens* (Murb.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 697.

Syn.: *Lappa officinalis* All. f. *purpurascens* Murb. 1891. Lund. Univ. Arsskr. 27: 101.

Bosna: Fojnica (Mu.), Tarčin (Mu.).

3. **A. minus** Bernh. 1800. Syst. Verz. Erfurt: 154.

Syn.: *Lappa minor* Hill 1762. Veg. Syst. 4: 28.

Uz puteve i na drugim mjestima kao ruderalna biljka.

Bosna: Visoko (Mu.), Kiseljak (Mu.), Fojnica 400—600 m (Mu.), Gradina — Fojnica 700 m (Mu.), Bosanski Brod (M.), Travnik (Br.), Sarajevsko polje (M.).

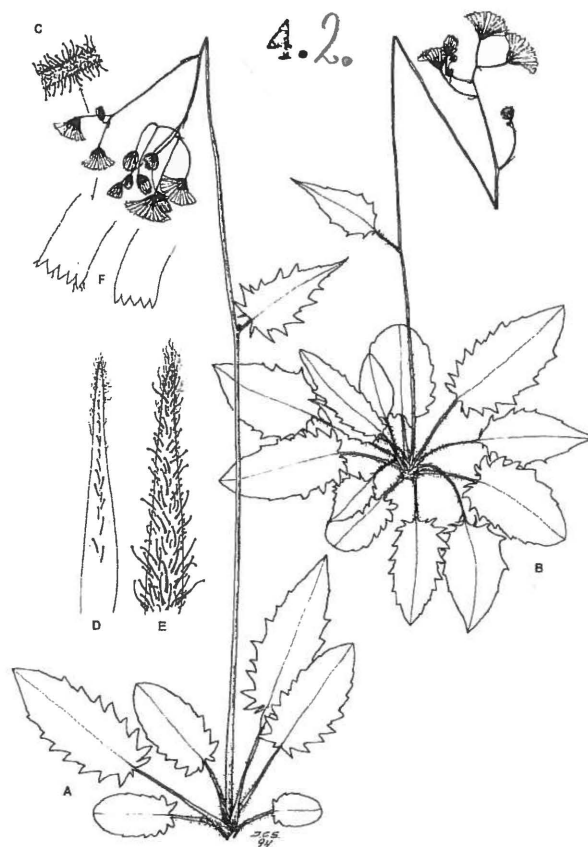
4. **A. nemorosum** Lejeune 1833. Mag. Hort. (Liège) 1: 289.

Syn.: *Lappa nemorosa* (Lej.) Körn. 1870. Schr. Phys. Oek. Ges. Königsb. 5: 63; *Lappa macrosperma* Wallr. 1840. Linnaea 14: 639;

FLORA

BOSNAE ET HERCEGOVINAE

IV SYMPETALAE

ZEMALJSKI MUZEJ BiH, SARAJEVO

**ZEMALJSKI MUZEJ BOSNE I HERCEGOVINE U SARAJEVU
PRIRODNJAČKO ODJELJENJE**

FLORA

BOSNAE ET HERCEGOVINAE

IV SYMPETALAE

PARS 4.

POSEBNO IZDANJE

Knjiga IV

Glavni urednik
Dr Teofil Slišković

SARAJEVO, 1983.
SOUR »SVJETLOST«, OOUR Štamparija »Trebinje«, Trebinje

Arctium macrospermum (Wallr.) Hayek 1908. Sched. Fl. Stir. Exsicc. 13/14: 29; *Actium intermedium* Lange 1851. Haandb. Dansk. Fl.: 463; *Lappa intermedia* (Lange) Rchb. 1853. Icon. Fl. Germ. 15: 54, tab. 81.

U šumama.

Hercegovina: Velež (Mu.), Crvanj (Mu.), Bjelasica pl. (Mu.), Vučja Bara — Gacko (Mu., M.), Jablanica 200 — 1400 m (Mu.).

JURINEA Cass. 1821. Bull. Sci. Soc.

Philom. Paris 1821: 140.

1. *Jurinea mollis* (L.) Rchb. 1831. Fl. Germ. Excurs.: 290.

Syn.: *Carduus mollis* L. 1756. Cent. Pl. 2: 30.

Na pašnjacima koji se razvijaju na skeletnoj podlozi.

subsp. *mollis*

Syn.: *J. mollis* (L.) Rchb. subsp. *eu-mollis* Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 701.

Bosna: Osječenica (F., M.), Cincar pl. Raduša pl. (Bj.), Borova glava, Krug — Livno (F., Dj.), gudura Prače — Vraželica cca 800 m (M.), Jahorina (F., M.), Trebević (M.), Puhov čair — Dovlići, cca 1380 m (M.), Pavlovac — Kasidol, 1300 m (M.), Strmica na Limu (M.), Kajbaša — Vlašić (Br.), Visočica — Drvar (HR.), Jajce — Bočac (Behrendsen, M.), Lisina — G. Vakuf (M.), Treskavica pl. (M., cca 1720 m, Bj.), Starigrad (B.), Pleće — Zelengora (Fk.), iznad Trnovičkog jezera — Volujak (Bj.), Međeđa, Đermanica — Višegrad (M.), Dobrun — Višegrad (Bj., M.).

Hercegovina: Trešanica (M., HR.), Podorašac (M.), Jezero, Veliko poljice — Velež pl. (Š.), Preslica pl., cca 1260 m, kod Blaca cca 1200 m (M.), Kobilja glava — Gacko (Haw., M.), Rakitnica (HR., Bj.), Obalj — Lukomir (HR.), Konjic, Vrtaljica (HR.), Velež 1400—1700 m (Mu.), Ilina greda — Bogović selo (V.), Borova zasjeda, Struge — Koritne grede (HR.).

CARDUUS L. 1753. Sp. Pl. 2: 820; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 358.

1. *C. macrocephalus* Desf. 1799. Fl. Atl. 2: 245.

Hayek (1931: 703) je navodi za Bosnu i Hercegovinu.

2. *C. nutans* L. 1753. Sp. Pl. 2: 821.

Syn.: *C. nutans* L. subsp. *nutans*; *C. nutans* L. subsp. *eu-nutans* Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 704.

var. *nutans*

Bosna: »Tešanica — Schlucht« (B.), Sarajevsko polje (M.), Sarajevo (M.), u dolini Koševa (M.), na Gradini (M.), Mrkojević (M.), Hodža — Pale, 1200 m (M.), Paroš — Prozor (M.), Skrobučan (M.), Bjelašnica — Strni dô (M.), Županjac — Duvno, Liščani — Livno (Br.).

Hercegovina: Prenj planina, 1250 m (M.), Mostarsko Blato (Mu., HR.), Nevesinjsko Polje (Mu., HR.), Zabrdje (HR.), Konjic (HR.), dolina Ljute (M., HR.), Trebesinje Han (V.), Nevesinje, cca 850 m (Mu.), Rakitnica — Lukomir, Konjic (M.), Rakov Laz — Prenj pl. (M.), Vitina — Ljubuški (F.), Gajine, Knežak, Morine — Nevesinje (LL.).

var. *naronitanus* Maly 1928. GZM 40: 119.

Hercegovina: In declivibus saxoso-dumetosis ad Grdača prope Živanj (distr. Nevesinje), solo calcareo, 630 m (M.), Grebak — Nevesinje (M.).

3. **C. micropterus** (Borbas) Teyber 1910. Österr. Bot. Zeitschr. 60: 308.

Syn.: *C. nutans* L. var. *micropterus* Borbas 1877. Math. Term. Tud. Közl. 14: 390; *C. nutans* L. subsp. *micropterus* (Borb.) Hayek 1924. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 99: 207; *C. chrysacanthus* Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 43, non Tenore 1825. Ind. Sem. Hort. Neap. (1825): 12.

Bosna: Mrković — Sarajevo (M.), Ivan Sedlo, 1120 m (M.), Županjac — Duvno (F.), Borovac, Begovina, Pale, Hodža, Mošćanica, Trebević (M.).

Hercegovina: Mostar (M.), Ivan Dolac — Blidinje jezero (M.), Duboki potok — Bradina, Ostrožac — Grahovište, Konjic, Žitomislić, Mogorjelo — Čapljina, Mostar — Bijelo polje (M.), Lištica — Boračko jezero, Glogošnica, Sirbegova kosa — Prenj pl. (M., Lo.), Ljubuški (F.), Velež — Nevesinje (LL.).

4. **C. hamulosus** Ehrh. 1792. Beitr. Naturk. 7: 166.

Syn.: *C. hamulosus* Ehrh. subsp. *hamulosus*.

Bosna: Mošćanica (M.).

5. **C. carduelis** (L.) Grenier 1864. Billotia 1: 14.

Syn.: *Arctium carduelis* L. 1767. Syst. Nat. ed. 12. 2: 528; *Carduus defloratus* L. var. *carduelis* (L.) Gugler 1908. Mitt. Bayer. Bot. Ges. 8: 140; *C. defloratus* L. subsp. *carduelis* (L.) Hayek in Hegi 1928. Ill. Fl. Mitteleur. 6 (2): 854.

var. *carduelis*

Bosna: Bočac (Behrendsen — M.), Vlačka Gromila — Travnik (Br.), Vučija pl. — Nemila (M.), Gostović — Zavidović (M., HR.), Kamenica (M., HR.), Lužnica i Suha (M.), Lemešćak među brdima Čauševac i Žedni vrh, 360 — 630 m (M., HR.), Žedni vrh i Vresina Kosa (M., HR.), Tajan, 1260 m (M.), Tajan i dolina Lužnice (M., HR.), Stranski potok — Suha, 580 m (M.), Duboštica — Vareš (M., HR.), Velež, 800 m (M.), Podzarude (M.), Čunište (M., HR.), Krivaja — Stipin Han (M.), Svatovac — Lukavac (HR.), Jadrina — Ozren pl. — Maglaj (HR.), Jadrina (HR.), Konjuh — Mavče (Fk. — HR.), Brežićani (HR.), Pribinić (HR.), Runjavica (HR.), Kamenički potok (HR.), Bukovački potok (HR.), Kobiljača — Maglaj (HR.), Čerkez (HR.), dolina Brusine — Slatina (HR.), Orlovik (HR.), Orahovica (HR.), Ograjni potok (HR.), Grahorača (HR.), Djedovo Brdo (HR.), dolina Sadjevica (HR.), Kozlečak (HR.), dolina reke Botića (HR.), Razvala (HR.), Zelemboj (HR.), Lipik (HR.), Župeljeva (HR.), Maoča i Brezanje (HR.), Prelijev potok (HR.), Zaskopje i Kula — Careva Čuprija (HR.), Kasov do — Igman pl., cca 1480 m (Bj.), Bjelašnica (M.).

Hercegovina: Muharnica — Čvrstica pl. (M.).

var. *alpestris* (Willd.) Rossi 1913. Magyar Bot. Lapok 12: 102.

Syn.: *Carduus alpestris* Willd. 1803. Sp. Pl. 3 (3): 1656; *C. defloratus* L. var. *alpestris* (Willd.) DC. 1838. Prodr. 6: 628.

f. *alpestris*

Bosna: Osječnica pl. — Petrovac, Klekovača pl. (F.), Vlačka Gromila — Vlačić (Bu.), Travnik (M.), Muharnica (M.), Bjelašnica, 1650 — 1900 m (M.), Vlahinja (M.).

f. *discolor* (Maly) Maly 1923. GZM 35: 127.

Syn.: *C. alpestris* Willd. var. *discolor* Maly 1912. GZM 24: 588.

Bosna: Vlašić — Opaljenik (M.), Vučja planina — Nemila (M.).

6. ***C. defloratus*** L. 1759. Syst. Nat. ed. 10. 2: 1200.

subsp. ***viridis*** (Kerner) Nyman 1889. Consp. Suppl. 2 (1): 182.

Syn.: *C. viridis* Kerner 1881. Sched. Fl. Exsicc. Austro-Hung. 1: 74;
C. defloratus L. var. *viridis* (Kerner) Beck 1893. Fl. Nieder — Österr. 2: 1233.

Bosna: Vranica planina, 1700—1800 m (Mu.), Travnik (Br.).

7. ***C. illyricus*** Maly 1932. Bull. Inst. Jard. Bot. Univ. Beograd 2: 57.

Bosna: In valle Stabrovača inter montes Husadplanina et Ravna Gora et in pratis montis Husadplanina prope Jelašća, cca 1400 m supra mare (M.).

8. ***C. candicans*** Waldst. et Kit. 1801—1802. Pl. Rar. Hung. 1: 85, tab. 83.

Syn.: *C. candicans* Waldst. et Kit. subsp. *candicans*; *C. candicans* Waldst. et Kit. subsp. *eu-candicans* Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 706.

f. *candicans*

Bosna: Borova glava — Livno (F., Bj.), Rosni Dolac — Dinara (LL.), Draguljac — Trebević (M.), Jahorina (M.), Igman (M.), Preslica Planina (M.), Duboki potok — Bradina (M.), Hodidjed (M.), Podivice, 900 m (M.), Kumani, 1150 m (M.), Petrovići 850 m (M.), Ljubina Planina (M.), Lovnica (M.), Bokševica (M.), Garež (M.), Kisero (M.), Lukavica (M.), Drenovac (M.), Ravna Planina (M.), Mehina Luka — Tarčin (M.), Husad Planina — Kapež, 1400 m (M.), Ljubična Planina (M.), Gradina — Pale, cca 1000 m (M.), Lokvansko brdo, Ormanje — Pazarić (M., HR.), Rudina (HR.), Maglaj (M.), Rusanović — Rogatica (F.), Treskavica pl. (M.), Kalesija, Vrbanja, Boljak (HR.).

Hercegovina: Mostar (M.), Gatačko Polje (HR.), dolina Vrbe — Gacko (M.), Budoš, Srjević — Gacko (HR., LL.), Nevesinjski Lug (HR.), Višnjevo — Nevesinje (LL.), Velež, 900—1200 m (Mu., HR.), Crvanj, 900—1200 m (Mu.), Bišina — Nevesinje (V., M.), Porim — Rujište (V.), Korita — Bileća (HR.), Bileća — Beljani (V.), Gljiva kod Trebinja (V.), Plana i Rudina (V.), Trebesinje han (V.).

f. *albanicus* (Bald.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 707.

Syn.: *C. candicans* Waldst. et Kit. var. *albanicus* Bald. 1902. Mem. R. Accad. Sci. Ist. Bologna Ser. 5. 9: 536.

Bosna: Kasidol — Jahorina (M.), Vukuša pl. — Foča (Bu.).

f. *suhensis* (Beck) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc.: 2: 707.

Syn.: *C. collinus* Waldst. et Kit. var. *suhensis* Beck 1887. Ann. Naturhist. Mus. Wien 2: 183.

Bosna: Maglić (B.), Suha gora (B.), Bukovik — Sarajevo (M.).

f. *alatus* Maly 1923. GZM 35: 127.

Bosna: Trebević, 1400 m (M.), Igman, 1220 m (M.).

9. **C. cylindricus** Borbas 1877. Természet.: 121.

Syn.: *C. collinus* Waldst. et Kit. subsp. *cylindricus* (Borb.) Soó 1974. Feddes Repert. 85: 453; *C. candicans* Waldst. et Kit. subsp. *cylindricus* (Borb.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 707.

f. *cylindricus*

Bosna: Klekovača — Petrovac (F. — M.), Bočac (Behrendsen — M.), Čajnica (B.), Bjelašnica, Lukavac (B.).

f. *glabrescens* (Sagorski) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 707.

Syn.: *C. candicans* Waldst. et Kit. var. *glabrescens* Sagorski 1912. Allgem. Bot. Zeitschr. 18: 48; *C. collinus* Waldst. et Kit. subsp. *glabrescens* (Sagorski) Kazmi 1964. Mitt. Bayer. Bot. Staatssamml. 5: 412.

Bosna: Gornja Grkarica — Igman pl. (Bj.).

Hercegovina: Nevesinjsko polje, 850 m (Sag.), Bojišta (Sag.), Nevesinje (Sag.).

10. **C. personata** (L.) Jacq. 1776. Fl. Austr. 4: 25.

Syn.: *Arctium personata* L. 1753. Sp. Pl. 2: 816.

Bosna: Vlašić — Travnik (Br., Bj.), Cincar pl., Vitorog pl. (Bj.), Suha gora — Sutjeska (B.), Igman (M.), Miljacka (M.), Kasidol (M.), Klekovača (M.), dolina Gostovića (M.), Lužnice (M., HR.), Zlokučka Luka (M.), dolina Prače (M.), Ozren (M.), Ravna Planina (M.), u klancu Suhe (M.), Pale, 825 m (M.), Ravna Planina — Gola Jahorina, 1900 m (M.), Široki Dô — Tarčin (M.), Husad Planina — Kapež (M.), Veliki Stolac — Višegrad (M.), Vranica planina: Matorac, Staro selo, Prokos (Mu.), Pale, Prača — Banja stijena (M.), Igman pl., Bjelašnica pl. (M., Bj.), Treskavica pl. (M., F., Bj.), Maglić, Volujak pl., Zelengora (M., Bj.).

Hercegovina: Bjelasica, 1200 — 1800 m (Mu.), Preslica pl. (V.).

11. **C. crispus** L. 1753. Sp. Pl. 2: 821.

Bosna: Pale (B.), Kajabaša — Vlašić pl. (Br.).

12. **C. ramosissimus** Pančić 1875. Elench. Pl. Vasc. Crna Gora: 51.

Syn.: *C. acanthoides* L. var. *encheleus* Ascherson et Huter 1869. Österr. Bot. Zeitschr. 19: 67 p. p.; *C. acanthoides* L. var. *horridus* Pančić 1885. Add. Fl. Princ. Serb.: 169 p. p.

Bosna: Trebević pl. (M.).

Hercegovina: Prenj (B.), Tisovica — Prenj (M.), Bjelašnica (B.), Crepulja — Čvrstica pl. (Lo.).

13. **C. acanthoides** L. 1753. Sp. Pl. 2: 821.

Bosna: Kajabaša — Vlašić pl. (Br.), »In Brachen, Weiden, steinigen Abhängen« (B.), Fojnica (Mu.), Željeznica — Ilidža, Sarajevsko polje, dolina Miljacke i Mošćanice, Semizovac (M.), Dobrun — Višegrad (M. — Bj.), Livanjsko Polje (B., HR.), Glamočko Polje (Mu., HR.), Gorica — Sarajevo, Trebević, Drljevac — Glog (M.), Međeđa — Drina (M.), Djeva — Romanija pl. (M.), Umoljani — Bjelašnica pl. (M.).

Hercegovina: Gacko Polje, 250 — 1000 m (Mu.), dolina Neretve južno od Mostara (Mu.), Bukovica brda između Trebesinje hana i Nevesinja (V.), Prenj pl. (M.), Orjen (Č.).

14. **C. pycnocephalus** L. 1763. Sp. Pl. ed. 2. 2: 1151.

Hercegovina: Bijelo polje kod Mostara (M.), Šurmanjaci na Neretvi (M.), Ostrožac (M.), Lastva (HR.), Borova zasjeda (HR.), Ljubuški (F.), Šujica (Bj.).

15. **C. angusticeps** Lindb. fil. 1906. Finsk. Soc. Vet. Förh. 58: 113.

Bosna: Jajce — Bočac (Lindberg, M.), dolina Miljacke (M., F. kao *C. hamulosus*), dolina Moštanice (M.), Han Bulog (M., F. kao *C. collinus*), Travnik (M., Br. kao *C. acanthoides*).

CIRSIUM Mill. 1754. Gard. Dict. Abridg. ed. 4, 1.

1. **C. eriophorum** (L.) Scop. 1772. Fl. Carn. ed. 2. 2: 130.

Syn.: *Carduus eriophorus* L. 1753. Sp. Pl. 2: 823.

subsp. **velenovskyi** (Vand.) Petrak 1922. Bibl. Bot. 78: 15.

Syn.: *C. velenovskyi* Vandas 1890. Sitzungsber. Böhm. Ges. Wiss. (1890): 268; *C. eriophorum* (L.) Scop. var. *velenovskyi* (Vand.) Maly 1923. GZM 35: 129.

Bosna: Han pod Romanijom (Bl.-B.), Trnovo (B.), Stolac — Višegrad (M.), željeznica — Ilidža (M.), Trebević, do 1600 m (M.), Pavlovac — Kasidol (M.), Vučja planina — Nemila (M.), Gradina — Pale (M.), Han Drljevac — Sarajevo, 1190 m, put za Vučju Luku (M.), Veselinovac — Dovlići, 1190 m (M.), Igman: Bezistan, 950 m i Hrasnički Stan, 1300 m (M.), Podi — Zelengora, 1350 m (M.), Drinsko — Stolac — Višegrad (Č., M.), Vučija Luka planina — Sarajevo (F. — M.), Brezovača kod Travnika (V.), kod Fojnice (Mu.), Lopata — Kreševo (M.), Lapišnica, željeznica, Mošćanica (M.), Pajtov Han — Vareš (Pl.).

Hercegovina: Lisina — Ivan (M.), Lisina kod Sinjakova (V.), Plasa planina (M.), Muharnica, 1100 m (M.), Čvrstica pl. (M.), Porim — Ruište (V.), Lisac nad Zimlje poljem (V.), Vrba — Gacko, 1080 m (M.), Gacko polje (Mu.), Čemerno, Grab i Suha, 750—1100 m (Mu.), Nevesinjsko polje: Sopiljane i Pustoljane (Mu.), Arslan-Agić (V.), Orahovac (V.), Lastva (V.), Visoka glavica (V.), Milanov odsjek (V.), Konjsko (V.), Nevesinje (V.), Bradina: Ivan karaula (V.), Kremenac — Grabovica (V.), Vrba — Gacko (M.).

subsp. **dinaricum** (Vand.) Petrak 1922. Bibl. Bot. 78: 15.

Syn.: *C. dinaricum* Vandas 1892. Progr. Akad. Gymn. Prag: 22.

var. *dinaricum*

Bosna: Vlašić (Br. — M.), Han Emirovac kod Sarajeva, 840 m (M.).

var. *bosniacum* (Vand.) E. Mayer comb. nov.

Syn.: *C. ligulare* Boiss. var. *bosniacum* Vandas 1909. Rel. Forman.: 328; *C. eriophorum* (L.) Scop. subsp. *bosniacum* (Vand.) Maly 1933. GZM 45: 88; *C. latinervium* Form. var. *dilatatum* Form. 1900. Verh. Naturw. Ver. Brünn 38: 200 p. p.; *C. eriophorum* (L.) Scop. subsp. *dinaricum* (Vand.) Petrak subvar. *dilatatum* (Form.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 715; *C. eriophorum* (L.) Scop. f. *malyi* Petrak in Maly 1923. GZM 35: 129; *C. eriophorum* (L.) Scop. f. *vandasii* Petrak in Maly 1923. GZM 35: 129.

Bosna: Zenica (V.), Lašva (V.), Travnik (Br.), Koran — Pale (M.), Gradina — Pale (M.), Stambulčić — Hodža, 970—1000 m (M.), Prača — Sjetlina, 740 m (M.), Banjer — Visoko, 420 m (M.), Pešurići (M.), Jastrebnica,

1210 m (M.), Štavanj, 1130 m (M.), Lijeska (M.), Semeć (M.), Rogatica: Brankovići, 1000 m (M.), Foča: Zelena Ravan — Han Orahovica, 1140 m (M.), Dobrun kod Višegrada (M. — Bj.), Pribanj, Barakovac — Pale (M.), Prača — Banja stijena (M.), Ustiprača (M.), Sarajevsko polje (M.), Kovačići — Grbavica (M.), Semizovac — Malešići (M.), Krupačka stijena (M.), Lopata — Sarajevo (M.), Luka — Kijevo, 1100 m (M.), Ljubogošte — Pale (M.), Pale (M.), Ilidža (M.), Gorović — Vitez (M.), Mošćanica i Lapišnica kod Sarajeva (M.), Prača (M.), Vučija luka (F. — M.), Višegrad (M.), Resići — Rudo (M.).

2. **C. vulgare** (Savi) Tenore 1835—1838. Fl. Nap. 5: 209.

Syn.: *Carduus vulgaris* Savi 1798. Fl. Pis. 2: 241; *Carduus lanceolatus* L. 1753. Sp. Pl. 2: 821; *Cirsium lanceolatum* (L.) Scop. 1772. Fl. Carniol. ed. 2. 2: 130, non Hill 1769. Herb. Brit. 1: 80.

Bosna: Travnik (Br.), Sarajevo (B.), Sarajevsko polje (B.), Željeznica kod Ilidže (M.), Begovina — Pale (B., M.), Dobrun kod Višegrada (M. — Bj.), Fojnica, 600 m (Mu.), Donja Tuzla (M.), Sjetlina (Lo.), Žovik — Pazarić (HR.).

Hercegovina: Visoka glavica — Bijela gora (V.), Jablanica (V.), Rakitno (V.), Mogorjelo — Čapljina (M.).

3. **C. rivulare** (Jacq.) All. 1789. Auct. Fl. Pedem.: 10.

Syn.: *Carduus rivularis* Jacquin 1773. Fl. Austr. 1: 57, tab. 91; *Carduus tricephalotes* Lam. 1785. Encycl. Meth. Bot. 1: 704; *Cirsium tricephalotes* (Lam.) DC. in Lam. et DC. 1805. Fl. franc. 4: 116.

Bosna: Crni vrh — Vlašić pl. (Br.), Romanija Planina (Bl. — B., M.), Pale (F., M.), Veliko jezero na Treskavici 1550 m (M.), Han Jezero — Han Toplice, 1270 m (M.), Okruglica (M.), Podžepalj (M.), Mokro (M.), Borika — Oprašići, Podžeplje — Rogatica (M.), Kupreško Polje (F. — HR., LL.), Livanjsko polje (HR.), Rujansko jezero (HR.), Glamočko polje (HR.), Konjska voda — Jelašća (M.).

4. **C. erisithales** (Jacq.) Scop. 1769. Annus Hist. Nat. 2: 62.

Syn.: *Carduus erisithales* Jacquin 1762. Enum. stirp. Vindob.: 146.

Bosna: Trebević (B.), Osječenica pl., Klekovača pl. (F.), Veliki Cincar kod Livna (R. — M., Bj.), dolina Drvare (HR.), Vrbas — Jajce (M.), Vlašić pl. (Br.), dolina Velike i Male Ostružnice — Borja pl. (Bj., HR.), Smolin kod Žepča (HR.), Petrović kod Kladnja (M.), Suha, Kamenica — Gostović (M.), Konjuh (HR.), Trebević, Stari grad uz Miljacku (B.), Javornik, Hranisava — Bjelašnica pl. (Fk., Bj.), Igman (B.), Treskavica pl. (F., Bj.), Prača, Bistrica — Pale, cca 1200 m (M.), Ravna pl., Jahorina pl. (M., Bj.), Bukovica potok — Vareš (Pl.), Maglić, Volujak, Zelengora (M., Bj.).

Hercegovina: Lukomir kod Konjica (HR.), Velež pl., cca 1800 m (Mu.), Prislav pl. (V.), Muharnica, Mali Jelenak — Čvrstica pl. (Bj., M.).

5. **C. waldsteinii** Rouy 1905. Fl. Fr. 9: 84.

Syn.: *Cnicus pauciflorus* Waldst. et Kit. 1804. Pl. Rar. Hung. 2: 175, tab. 161; *Cirsium pauciflorum* (Waldst. et Kit.) Spreng. 1826. Syst. Veg. 3: 375, non Lam. 1778. Fl. franc. 2: 22; *Carduus pauciflorus* (Waldst. et Kit.) Pers. 1807. Syn. 2: 388.

Bosna: Cincar pl., Vitorog pl. (Bj.), Paklarevo, Koričani — Vlašić pl. (Br.), Vranica planina — Matorac, Prokos, 1200—1500 m (Mu.), Hranisava pl., Treskavica pl. (Bl. — B.), Romanija planina (B.), Maglić — Sutjeska (B.), Suha gora (B.), Hrbljina kod Glamoča (Santarius — M.), Bjelašnica (M., Bj.), Babin dô, 1260 m (M.), Bistrica — Pale 1250 m (M.), Ozren, Crni vrh — Kozjače (M.), Han Jezero — Sarajevo (M.), Pračko vrelo (1450 m) do vrška Gole Jahorine, 1950 m (M.), Ravna Planina — Pale (M.), Kasidol (M.), Dvo-

rište kod Kasidola (M.), sutjeska Bistrice kod Pala (M.), Jahorina Potok (M.), Stabrovača (M.), Zovik — Pazarić (HR.), Misoča potok — Ilijaš (Pl.), Husad pl. — Kalinovik (M.).

6. *C. oleraceum* (L.) Scop. 1769. Annus Hist. Nat. 2: 61.

Syn.: *Cnicus oleraceus* L. 1753. Sp. Pl. 2: 826.

Bosna: Martin Brod (Ba.), Travnik (Br.), Podrašničko polje (HR.), Okruglica — Misoča potok (M.), Pajtov Han — Vareš (Pl.), Blažuj (Mu., HR.), Sarajevsko polje (M.), Trebević (M.), Lapišnica — Hreša (M.), Tarčin (Mu.), Vrelo Bosne (Bj.), Pale, Ajdanovići, Mokro, Koran (M.), Vitez — Stambulčić (M.), Vardići (M.), dolina Blatnice kod Teslića (Bj.).

Hercegovina: Rakitnica — Dubočani (M.), Neretva kod vrela Perutac (M.).

7. *C. candelabrum* Griseb. 1846. Spicil. Fl. Rumel. 2: 251.

Bosna: Gudura Paljanske Miljacke, Borovac — Begovina (M.), Miljacka — Sarajevo (M.), Boriје — Sarajevo (M.), gudura Mošćanice i Lapišnice (M.), Trebević, 1240 m (M.), Grab — Ilovica do Trnova, 760 m (M.), Drinsko (M., HR.), Osojnica — Višegrad (M.), Višegrad (M.), Dobrun kod Višegrada (M. — Bj.), Vardište (M., HR.), Mesići — Rogatica (M.), Kruševica (M.), Krivaja — Olovo (M.), Čuda (M.), Han Pijesak (M.), Drljevac 1200 m (M.), Vidovica — Ljubogošte, 830 m (M.), Jelovce — Mokro (M.), Han Brdo — Semeć, 1270 m (M.), Renovica (M.), Međeđa, Ustiprača — Drina (M.), dolina Banje i Drine kod Višegrada (M.), Rudo (M.), Mioče (M.), Uvac (M.), dolina Govca — Jeleč, 770 m (M.), Šljivovica — Foča (M.), Barakovac — Čehotina — Foča, 440 m (M.), Salmića Luka, Kosavice, Vranovina, Godjeno (M.), Gorovići (M.), Vitez, 1030—1100 m (M.), Mrsovo (M. — HR.), Klisovi — Vijenac (HR.), dolina Dubošćice (HR.), Kamensko (HR.), Ržav — Bos. Jagodnja (HR.), Jastrebovac (HR.), Borak potok (M. — HR.), Marić Luka (HR.), Željeznica — Vojkovići (Lo.).

Hercegovina: Jablanica (M.), gudura Neretve južno od stanice Prenj (M.), Rama — Jablanica (V.), Grabovica (V.), Sutjeska: Čemerno — Grab, 1000 m (Mu.).

8. *C. acaule* Scop. 1769. Annus Hist. Nat. 2: 62.

Bosna: Vilenica — Travnik (Br.), Sarajevo (B.), Veliki Glog, Mrković (B., M.), Trebević (B.), Blažuj (H. — B.), Krbljina — Kalinovik (B.), Obalj (B.), Donja Tuzla (M.), Motka (M.), Očigrija — dolina Unca (Bj.), Gornje Brdo — Rakovica, 850 m (M.), Žuč, 800 m (M.), Boriје kod Sarajeva (M.), Pale (M.), Bare (M.), Koran (M.), Igman: Hrastnički stan (M.), Bjelašnica: Babin Dol, Stini dol, 1600 m (M.), Zlatište — Trebević (M.).

Hercegovina: Gatačko Polje, 950—1000 m (Mu., HR.), Bukovica brda između Trebesinja i Han-Ljubovići (V.), Nevesinje (V.), Plužine (V.), Ulog (V.).

9. *C. pannonicum* (L. fil.) Link 1822. Enum. Hort. Berol. Alt. 2: 229.

Syn.: *Carduus pannonicus* L. fil. 1781. Suppl.: 348.

Bosna: Očigrija (Bj.), Šajnovci (HR.), Dolovi — Drinić — Bos. Petrovac (HR.), Cigelj (HR.), Grmeč pl. (F.), Krbljina — Cincar pl. (LL.).

10. *C. palustre* (L.) Scop. 1772. Fl. Carniol. ed. 2: 2: 128.

Syn.: *Carduus palustris* L. 1753. Sp. Pl. 2: 822.

Bosna: Mačak — Travnik (Br.), Fojnica (Mu.), Merdjanić (Mu.), Matovac (Mu.), Treskavica pl. (M.), Sarajevsko polje (B.), Vitez i Ranjen Planina (B.), gudura Tešanice (B.), Trebević (M.), Pavlovac — Kasidol (M.), Podžepalj (M.), Okruglica (M.), Vrelo Bosne (M.), Pazarić (M.), Toplica (M.), Klokoti (M.), dolina Kruščica (M.), Luka — Mokro, 939 m (M.), Vučja Pla-

nina: Umetaljka — Javorje, 1300 m (M.), Ravna Planina (M.), Saračevo Polje, 1300 m (M.), Miljevići, Pale (M.), Glamočko Polje: Petrovo Vrelo (HR.), Donja Tuzla (M.), Han Kram — Han Pijesak (Bj.).

Hercegovina: Crvanj Planina: Jezero — Obrnje, 650—1400 m (Mu.).

11. *C. creticum* (Lam.) D'Urv. 1822. Mém. Soc. Linn. Paris 1: 363.

Syn.: *Carduus creticus* Lam. 1785. Encycl. Meth. Bot. 1: 701; *Cirsium siculum* DC. 1838. Prodr. 6: 642, non Spreng. 1822. Neu. Entdeck. 3: 36; *C. microcephalum* Schultz-Bip. 1858. Österr. Bot. Zeitschr. 8: 246, non Moris 1840 — 1843. Fl. Sardoia 2: 466; *C. palustre* (L.) Scop. var. *longispinum* Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 49; *C. longispinum* (Vis.) Kerner 1888. Sched. Fl. Exsicc. Austro-Hung. 5: 64; *C. creticum* (Lam.) D'Urv. var. *acanthocephalum* Maly 1908. Magyar Bot. Lap. 7: 238.

f. *creticum*

Bosna: Višegrad (F. — M., M.).

Hercegovina: Trebinje (V.), Sušica kod Trebinja (Matulić — M.), Lastva (V., HR.), ušće Trebišnjice (V.), Pridvorci (V.), Sutorina (M.).

f. *hippolyti* (Bory et Chaub.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 725.

Syn.: *Carduus hippolyti* Bory et Chaub. 1832. Exp. sci. Morée, Bot.: 24, tab. 29; *Cirsium hippolyti* (Bory et Chaub.) Link 1834. Linnaea 9: 580; *C. siculum* DC. var. *hippolyti* (Bory et Chaub.) Boiss. 1875. Fl. Orient. 3: 548; *C. creticum* (Lam.) D'Urv. var. *typicum* Maly 1908. Magyar Bot. Lap. 7: 238.

Bosna: Drinsko, 587 m — dolina Osojnice kod Višegrada (M.), Dobrunska crkva (M.), Gornji Resići kod Ruda, 490 m (M.), Bijelo Brdo — Štrpci (F. — M.).

Hercegovina: Mogorjelo (M.).

12. *C. arvense* (L.) Scop. 1772. Fl. Carniol. ed. 2. 2: 126.

Syn.: *Serratula arvensis* L. 1753. Sp. Pl. 2: 820.

var. *arvense*

Bosna: »Auf Brachen und in Feldern« (B.), Livanjsko Polje (HR.), Vitez — Stambulčić (M.), Travnik (Br.), Lepenica (Bj.), Sarajevo (F.), Kašindô (M.).

Hercegovina: Gatačko Polje (HR.), Mostarsko Blato (HR.), Pridvorci (V.), Gomiljani kod Trebinja (V.).

var. *horridum* Wimm. et Grab. 1829. Fl. Siles. 2 (2): 92.

Hercegovina: Polje na Visočici pl. (M.).

var. *vestitum* Wimm. et Grab. 1829. Fl. Siles. 2 (2): 92.

Syn.: *C. arvense* (L.) Scop. var. *fischeri* Conr. 1887. Österr. Bot. Zeitschr. 37: 424.

Bosna: Donja Tuzla (M.), Livanjsko Polje (HR.), Sarajevsko polje (M.), Vareš — Borovica (Bj.).

Hercegovina: Lisičići (HR.), Buško Blato (HR.), Nevesinjsko Polje (Sag., HR.).

var. *incanum* Beck 1893. Fl. Nieder — Österr. 2 (2): 1239.

Bosna: Trebević pl. kod Blizanaca, Pale — Jahorina (M.).

1. **P. acarna** (L.) Cass. 1826. Dict. Sci. Nat. 40: 188.

Na skeletnim, sterilnim travnjacima.

Syn.: *Carduus acarna* L. 1753. Sp. Pl. 2: 820; *Cirsium acarna* (L.) Moench 1802. Meth. Suppl.: 226.

Bosna: uz cestu od Drvara prema Mokronogama (Bj.).

Hercegovina: Domanovići (M.), Potoci Han (V.).

PTILOSTEMON Cass. 1816.

Bull. Sci. Soc. Philom. Paris 1816: 200.

1. **P. strictus** (Ten) Greuter 1967. Boissiera 13: 147.

Syn.: *Cnicus strictus* Tenore 1811—1815. Fl. Nap. Prodr.: 48; *Cirsium strictum* (Ten.) Spr. 1826. Syst. Nat. 3: 370; *Chamaepeuce stricta* (Ten.) DC. 1838. Prodr. 6: 659.

U šumama montanog pojasa.

Hercegovina: Papaška — Narenta (Bl.-B.), Trebinje (Matulić, M.), Dragočaj — Brnjana (M.), Podorašac — Konjic (M.), Raška gora — Neretva (M.), Bokševica — Ostrožac (M.), Jablanica do 570 m (M.), Žitomislići (M.), Han Kuzman (M.), Hodbina (M.), Žuglići (HR.), Jazina (HR.), Ruđin do (V.), Petni vrh između Arslanagića i Orahovca (V.), Bogović selo (V.), Grab i Trebesinje han (V.), Jablanica (V.), Grabovica (V.), Drežnica (V.), Glogovo pl. (V.).

TYRIMNUS (Cass.) Cass. 1828. Dict. Sci. Nat. 56: 207.

1. **T. leucographus** (L.) Cass. 1828. Dict. Sci. Nat. 56: 207.

Syn.: *Carduus leucographus* L. 1753. Sp. Pl. 2: 820.

Hercegovina: Na padinama Žaba pl. iznad Neuma (Bj.).

ONOPORDUM L. 1753. Sp. Pl. 2: 827;

1754. Gen. Pl. ed. 5: 359.

1. **O. acanthium** L. 1753. Sp. Pl. 2: 827.

Syn.: *O. acanthium* L. subsp. *acanthium*.

Na kamenitim pašnjacima.

Bosna: Borovac — Pale 1180 m (M.), Dobrun — Višegrad (M., Bj.), »Auf den wüsten Plätzen« (B.).

2. **O. tauricum** Willd. 1803. Sp. Pl. 3: 1687.

Bosna: Višegrad, 320 m (M.).

3. **O. illyricum** L. 1753. Sp. Pl. 2: 827.

Syn.: *O. illyricum* L. subsp. *illyricum*.

Hercegovina: Trebinje (Matulić, M.), Mostar, Gabela (M.), Lastva (Matulić).

CYNARA L. 1753. Sp. Pl. 2: 827; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 359.

1. **C. scolymus** L. 1753. Sp. Pl. 2: 827.

Syn.: *C. cardunculus* L. 1753. Sp. Pl. 2: 827 subsp. *scolymus* (L.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 728.

Hercegovina: Uzgaja se u području mediteranske i submediteranske klime.

SILYBUM Adans. 1763. Fam. Pl. 2: 116.

1. ***S. marianum* (L.) Gaert. 1791. Fruct. Sem. Pl. 2: 378.**

Syn.: *Carduus marianum* L. 1753. Sp. Pl. 2: 823.

Bosna: Livno (HR.), na padinama Havale kod Kulen-Vakufa (Bj.).
Hercegovina: Buna (Kindt., M.).

SERRATULA L. 1753. Sp. Pl. 2: 816; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 357.

1. ***S. tinctoria* L. 1753. Sp. Pl. 2: 816.**

var. *tinctoria*

Syn.: *S. tinctoria* L. var. *dissecta* Wallr. 1822. Sched. Crit.: 452;
S. tinctoria L. var. *pinnatifida* Kit. in Peterm. 1838. Fl. Lips.: 601.

U šikarama.

Bosna: Gola pl. — Kozara (LL.), u bukovo jelovoj šumi na Cincar pl., cca 1450 (Bj.), Vilenica — Travnik (...), Rapte pl. (M.), Prača (M.), Miljevići — Sarajevo (M.), Željeznica (M.), Pale (M.), Koran (M.), dolina Kruševica — Drinsko, 480 m (M.), dolina Poljane (HR.), podnožje Čerkeza (HR.), potok Brusina — Slatina (HR.), Ograjni potok (HR.), Boljak (HR.), Vrančuk (HR.), Vresina kosa (M., HR.), dolina Kamenice (HR.), Đedovo Brdo (HR.), Preljević potok (HR.), Velika Mavča (HR.), Zakolje (HR.), Cigelj (HR.), Pjeskovita Glavica na Ormanju (HR.), Moševački Šiljak (HR.), Plješivica, Brankovac — Rogatica (F., Č.), Ustiprača, Trebević, Miljevići (M.).

Hercegovina: Nevesinjsko polje (Mu.), Vučja Bara — Gacko 850—1200 m (Mu.), Dabarsko polje (HR.).

var. *lancifolia* S. F. Gray 1821. Arrang. Brit. Pl. 2: 435.

Syn.: *S. tinctoria* L. var. *integrifolia* Wallr. 1822. Sched. Crit.: 451.

Bosna: Donja Tuzla (M.), Kupreška vrata (LL.), Trebević (M.), Livanjsko polje (HR.), Duvanjsko polje (HR.), Dabarsko polje (HR.), Ograjni potok (HR.), Teslić (Fk., HR.), Glamočko polje (HR.), Čelinac (HR.), Vrbanje (Fo., 1888).

Hercegovina: Nevesinjsko polje (Mu., HR.), Gatačko polje (HR.).

2. ***S. lycopifolia* (Vill.) Kerner 1872. Österr. Bot. Zeitschr. 22: 13.**

Syn.: *Carduus lycopifolius* Vill. 1779. Prosp. Pl. Dauph.: 30; *Serratula heterophylla* auct., non (L.), Desf. 1804. Tabl. Ecole Bot.: 93.

Na livadama.

Bosna: Duvanjsko polje (HR.), Livanjsko polje (HR.), Glamočko polje (HR.).

Hercegovina: Velež pl., 1400—1500 m (Mu.), Velika Gruda — Gatačko polje (HR.), Sivi trn — Nevesinjsko polje (LL.).

3. ***S. radiata* (Waldst. et Kit.) Bieb. 1819. Fl. Taur. Cauc. 3: 545.**

Syn.: *Carduus radiatus* Waldst. et Kit. 1800. Pl. Rar. Hung. 1: 9, tab. 11.

subsp. *cetinjensis* (Rohlena) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 734.

Syn.: *S. radiata* (Waldst. et Kit.) Bieb. var. *cetinjensis* Rohlena 1905. Sitzungsber. Böhm. Ges. Wiss. (1904): 63; *S. cetinjensis* (Rohlena) Rohlena in Teyber 1912. Österr. Bot. Zeitschr. 62: 65.

Na livadama i pašnjacima.

Hercegovina: Gljiva kod Trebinja (V.), Grab — Vrbanje (V.), Mali Svitavac — Grab (V.), Česali, Visoka Glavica (V.), inter Mosko et Orah (E. Mayer), Mostar — Stolac (Ha.), Gljiva — Trebinje, Bišina — Nevesinje (M.).

CENTAUREA L. 1753. Sp. Pl. 2: 909; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 389.

1. **C. alpina** L. 1753. Sp. Pl. 2: 910.

Bosna: Cigelj (HR.).

Hercegovina: Rakitnica (HR.), Porim (V.).

2. **C. montana** L. 1753. Sp. Pl. 2: 911.

Syn.: *C. montana* L. subsp. *montana*; *C. montana* L. subsp. *eu-montana* Gugl. 1908. Ann. Hist. Nat. Mus. Hung. 6: 104.

Bosna: Lisina planina (B.), Grmeč planina kod Bos. Petrovca (F. — B.), Vlašić, južna strana prema Peltakovici (Br.).

Hercegovina: Plasa pl. (F.).

3. **C. triumfetti** All. 1773. Auct. Syn. Stirp. Hort. Taur.: 16.

Syn.: *C. variegata* Lam. 1785. Encycl. Meth. Bot. 1: 668.

var. *triumfetti*

Syn.: *C. triumfetti* All. subsp. *triumfetti*; *C. axillaris* Willd. 1803. Sp. Pl. ed. 4. 3 (3): 2290; *C. variegata* Lam. var. *axillaris* (Willd.) Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 653; *C. triumfetti* All. var. *axillaris* (Willd.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 738.

f. *triumfetti*

Bosna: Kozara pl. (B.), Vlašić pl. (B., Br.), Travnik (Br.), Jajce (M.), Trebević (B., F.), Stari grad kod Sarajeva (B., F.), Lisin — Ivan pl. (M., HR.), Jahorina pl. (M.), Maglić pl. (B.), Volujak pl. (B., Bj.), Borova glava kod Livna (F., Bj.), Cincar planina, Troglav kod Livna (B.), Osječenica planina kod Bos. Petrovca (F.), Cigelj (HR.), Varda — Rudo (M.).

Hercegovina: Leotar kod Trebinja (B.), Velež 1800 m (Bornmüller), Velež planina 1500 m (Mu.), Porim (V.), Čvrstica planina (F., V., M.), Plasa pl. (F., M.), Bjela — Konjic — Borke (Bl. — B.), Gubar planina (Hawelka, B.), Stirovnik (Boller — M.), Osobac, Prenj planina (R.), Glogovo planina kod Jablanice (F.), dolina Jazine (P., HR.), Borova zasjeda (HR.), Morine, Surdup, Porijski čairi — Nevesinje (LL.).

f. *pseudomontana* (Maly) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 738.

Syn.: *C. variegata* Lam. var. *pseudomontana* Maly 1904. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 54: 269.

Hercegovina: Konjic, 300 m (M., HR.), Vrtaljica — Zlatar (HR.), Borci (M. — Bu.), dolina Ljute (M. — HR.).

var. *adscendens* (Bartl.) Hayek 1913. Fl. Steierm. 2: 637.

Syn.: *C. montana* L. var. *adscendens* Bartl. in Bartl. et Wendl. 1825. Beitr. Bot. 2: 121; *C. variegata* Lam. var. *adscendens* (Bartl.) Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 653; *C. triumfetti* All. subsp. *adscendens* (Bartl.) Dostal 1975. Bot. Journ. Linn. Soc. 71: 209.

f. *adscendens*

Syn.: *C. montana* L. var. *integrifolia* Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 33; *C. montana* L. var. *sinuata* Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 34; *C. axillaris* Willd. var. *diversifolia* Neilr. 1868. Vegetverh. Croat.: 88.

Ovaj oblik je rasprostranjen na cijelom području.

f. *nana* (Baumg.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 739.

Syn.: *Cyanus variegatus* (Lam.) Baumg. var. *nanus* Baumg. 1816. Enum. Stirp. Transsilv. 3: 74; *Centaurea variegata* Lam. var. *nana* (Baumg.) Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 652.

Bosna: Trebević: Draguljac (M.), Udeš — Stari grad (M.), Čemernica kod Višegrada (M.), dolina Osojnice (M.), Dobrun kod Višegrada (M. — Bj.), Džermanica (M. — HR.).

Hercegovina: Vel. Čvrstica, Donje Bare, Strmenica — Plasa (Bo., 1936).

4. *C. tuberosa* Visiani 1847. Fl. Dalm. 2: 33.

Syn.: *C. napulifera* Roch. f. *tuberosa* (Vis.) Gugl. 1908. Ann. Hist. Nat. Mus. Hung. 6: 185; *C. napulifera* Roch. subsp. *tuberosa* (Vis.) Dostal 1975. Bot. Journ. Linn. Soc. 71: 209.

Bosna: Pasjak kod Drvara (M.), Borova Glava kod Livna (F. — M., Bj.), Dinara pl.: Han Vaganj, kod sela Grabovice (Š. — Đ.), Šator pl. (Š.),

Hercegovina: Gradac — Čabulja (M.), Široki brijeg (M., Mikulić).

5. *C. napulifera* Rochel 1835. Magy. Tud. Tars. Evkön. 2: 260.

Syn.: *C. napulifera* Roch. subsp. *napulifera*.

Bosna: Glamočko Polje (HR.), Čatrnja — Staretina pl. (R.), Borova glava — Livno (F.).

Hercegovina: Gradac — Posušje (F.), Široki brijeg (Mikulić).

6. *C. cyanus* L. 1753. Sp. Pl. 2: 911.

Bosna: Travnik (Br.), Talavića poljana — Kozara pl., Ogledalo — Dinara pl. (LL.), Sarajevo (H. — B., M.), Sarajevsko polje (B., F., M.), Zujevina (B.), Veliki glog, Hum — Sarajevo (M.), dolina Drine (B.), Miljacka (M.), Hum (M.), Paroš — Prozor (M.), Livno (F.), Livanjsko polje (HR.), Glamočko polje (HR.), Čemerno — Ilijaš (Pl.), Bioča — Tarčin (M.), Grkarica — Igman (M.), Bare — Pale (M.), Rusanovići — Rogatica (M.).

Hercegovina: Blidinje jezero (M.), Gatačko polje (HR.), Savići — Ljubuški (F.), Ivan — Dolac — Blidinje jezero (M.), Miljevac — Nevesinje (LL.), Gornje Bare, Vel. Čvrstica pl. (Bo., 1936).

7. *C. scabiosa* L. 1753. Sp. Pl. 2: 913.

Syn.: *C. scabiosa* L. subsp. *scabiosa*; *C. scabiosa* L. var. *vulgaris* Koch 1837. Synops.: 412; *C. scabiosa* L. subsp. *vulgaris* (Koch) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 745.

Bosna: Slimena — Travnik (Br.), Romanija pl. (M.), Orlinja — Vardište (M.), Rakite — Prača (M.), »Auf Brachen und Getreidefeldern« (B.), Donja Tuzla (M.), Dobrun kod Višegrada (M. — Bj.), Fojnica (Mu.), Glamočko Polje (HR.), Kupreško Polje (HR.), Rajlovac, Kotorac, Gornji Močići, Vasin han — Sarajevo (M.), Zovik — Pazarić (HR.), Kiseljak (Bj.), Draguljac — Trebević (M.), Vel. glog, Hreša — Sarajevo (M.).

Hercegovina: Nevesinjsko Polje (Mu. — HR.), Arslanagić — Orhovac (V.), Česali (V.), Visoka glavica — Bijela gora (V.), Neretva — Ostrožac (M.), Gnjilovita kosa (HR.), Planinica — Morine — Nevesinje (LL.).

8. **C. fritschii** Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 745.

Syn.: *C. scabiosa* Beck, Murbeck, Vandas et al. p. p., non L. 1753. Sp. Pl. 2: 913; *C. scabiosa* L. subsp. *fritschii* (Hayek) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 745; *C. grinensis* Reuter subsp. *fritschii* (Hayek) Dostal 1975. Bot. Journ. Linn. Soc. 71: 195.

Bosna: Vitez (M.), Lepenica — Visoko (M.), Rama — Prozor (M.), Doboj (M.), dolina Bosne (B.), Paklarevo kod Travnika (Br.), Bersko u istočnoj Bosni (B.), Kovačić kod Sarajeva (F.), Grdonj-planina (Blau), Trebević (M.), Miljacka (M.), Sarajevsko polje (M.), dolina Željeznice (M.), Kozara-planina kod Krnina (B.), Trstenica — Sutjeska (M.), Igman (Blau), Stambulčić — Vitez (M.), Zavajit (M.), Stratište, Višegrad, Vardište (M.), Vel. Glog, Vasinhan, Bukovik, Gornji Močioći, Ophodža (M.), Kotorac, Reljevo (M.).

Hercegovina: Gubar (Hawelka — B.), u Polju kod Konjica (M.), Grabovica — Neretva (M.), Borašnica — Prenj pl. (M.), Draževo — Čelebići (M.), Poda Čabuljom, Korita kod Gacka (Bo. 1936).

9. **C. atropurpurea** Waldst. et Kit. 1802—1803. Pl. Rar. Hung. 2: 121.

Syn.: *C. atropurpurea* Waldst. et Kit. subsp. *atropurpurea*.

Bosna: Cigelj (HR.), Vlašić pl. (južna strana) (Br.).

10. **C. kotschyana** Heufsel ex Koch 1844. Synops. ed. 2: 473.

Syn.: *C. heuffelii* Rchb. fil. 1852. Icon. Fl. Germ. Helv. 15: 27; *C. calocephala* Vis. 1881. Fl. Dalm. Suppl. Alt. (2): 16, non Willd. 1809. Enum. Pl. Hort. Berol.: 928.

Bosna: Klekovača kod Bos. Petrovca (F.), Cincar pl., Raduša pl. (Bj.), Vlašić (Br., B.), Devečani kod Travnika (Br.), Crni vrh — Igman kod Sarajeva (B.), Vranica planina: Tikva (B., R.), Vitruša (B.), Treskavica (Blau, M., F., B.), Trešanica (Blau), Rajkovići (B.), Crni vrh — Igman (F., M.), Bjelašnica — Lukavac (B.), Gola Jahorina (M., Bj.), Vukuša planina (Bu. — M.), Plaženica planina kod Kupresa (F.), Bjelašnica planina (B., M.), ispod M. kotla — Bjelašnica (Bj.), Ljubična pl., Maglić pl., Zelengora.

Hercegovina: Lisin planina (V.), Boražnica planina kod Konjica (Degen), Obalj — Umoljani (HR.).

11. **C. murbeckii** Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 639.

Syn.: *C. atropurpurea* Waldst. et Kit. var. *diversifolia* Murbeck 1891. Lund. Univ. Arsskr. 27: 99; *C. kotschyana* Heuff. ex Koch var. *diversifolia* (Murb.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 747; *C. atropurpurea* Waldst. et Kit. var. *heterotoma* Borb. 1891. Österr. Bot. Zeitschr. 41: 354; *C. heterotoma* (Borb.) Maly 1904. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 54: 270.

Bosna: Babin Dol — Igman, 1170 m (M.), Plaženica pl., Kupres (R., M.).

Hercegovina: Bjelašnica planina kod Gacka, 1500 m (Mu.), Velež: pod Jarac kukom (V.), Lukomir, 1470 m (M.), Kiser, 1100 m (M.), Obalj — Umoljani (HR.).

12. *C. rupestris* L. 1763. Sp. Pl. ed. 2. 2: 1298.

Syn.: *C. rupestris* L. subsp. *rupestris*; *C. rupestris* L. subsp. *eu-rupestris* Gugl. 1908. Ann. Hist. Nat. Mus. Hung. 6: 194.

Bosna: Livno (B., Br.), iznad vrela Bistrice — Livno (Š. — Dj.), Glamočko polje (LL.), Gornji Vinjani (Dj.), Ogledalo — Dinara pl. (LL.).

Hercegovina: Mostar (Vidović — B., M.), Hum kod Mostara (B.), Hum — Mostarsko Blato (Bornmüller — B.), Velež (Bornmüller — B., B., Mu.), Podvelež (B.), Gubac (Hawelka — B.), Meka gruda kod Bileće (M.), Bileća — Plana (M.), Korita kod Bileće (Ha., Lerch, HR.), Han Osman — Bišina (M.), Trebesinje han (V.), Rakitno (V.), Gljiva kod Trebinja (V.) Ruđin do (V.), Bileća (V.), Beljani (V.), Poda Čabuljom (Bo., 1936).

13. *C. nicolai* Bald. 1891. Malpighia 5: 74.

Syn.: *C. salonitana* Vis. var. *lanceolata* Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 36; *C. lanceolata* (Vis.) Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien. Math. Naturw. Kl. 72: 608.

Hercegovina: Gljiva kod Trebinja (V.), Budinje iznad Vučijaka kod Lastve (HR.).

14. *C. glaberrima* Tausch 1827. Flora (Regensb.) 10: 249.

subsp. *glaberima*

Syn.: *C. glaberrima* Tausch subsp. *eu-glaberrima* Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 760; *C. punctata* Vis. 1829. Flora (Regensb.) 12 (1), Ergbl.: 23; *C. maculosa* Rchb. 1831. Fl. Germ. Exc.: 217, non Lam. 1785. Encycl. Meth. Bot. 1: 669.

Hercegovina: Drežnica (V., M.), Podorašac (M.), Vrtaljica kod Konjica (M.), Meka gruda kod Bileće (Hawelka — M.), Beljani kod Bileće (V.), Orahovac (V., HR.), Gljiva (V.), Leotar (V.), Hum (V.), Visoka glavica (V.), Grab (V.), Koritna greda (HR.), Lastva (HR., Matulić), Glogovo planina (V.), Rakitno (V.), Trebinje (Br.), (Poštirovnik — Orjen pl. (Š.), Poda Čabuljom (Bo., 1936).

subsp. *divergens* (Vis.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 760.

Syn.: *C. divergens* Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 37.

Bosna: Sarajevo (Landauer et Sundermann — B.).

Hercegovina: Meka gruda — Fatničko Polje (Hawelka — M.), Konjic (HR.), Suhi Do (HR.), Vrtaljica (HR.), Zlatar (HR.), Grabovica (M.), Drežanka (M.), Podporim (M.), Bišina (M.), Zavala (M.), Glavatičevo, 380 m (M.), Hum kod Mostara (B., Mu.), Velež planina (B.), Podvelež (B.), izvor Radobolje (B.), Mostar (Sagorski).

15. *C. micranthos* Gmel. 1770. Reise Russland 1: 135.

Syn.: *C. stoebe* L. subsp. *micranthos* (Gmel.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 766; *C. maculosa* Boiss. subsp. *micranthos* (Gmel.) Gugl. 1908. Ann. Hist. Nat. Mus. Hung. 6: 165; *C. biebersteinii* DC. 1838. Prodr. 6: 583; *C. biebersteinii* DC. subsp. *biebersteinii*.

Bosna: Dobož (M. — HR.), Gostović (M.), Kamenica (M. — HR.), Velež — Borovnica (M., HR.), Višegrad (M.), Rudina — Višegrad (M.), Pijavica — Drinsko (M., HR.), Srnica — Svatovac (LL. — HR.), Poljana i Jadrina na Ozren pl. kod Maglaja (HR.), Ljubić (HR.), Čelinac (HR.), Gostilj (HR.), Ozren: Bojište, Milankovac (HR.), Maglaj (HR.), Vukove Njive (M. — HR.), Markovo Brdo (M., HR.), Vijenac (HR.), Vozuća (HR.), Zelemboj (HR.), Konjuh (HR.), Tatinica (HR.), Panos, Varda — Višegrad, Banja potok, Džermunica (HR.), Vardište (M., HR.), Grbavica — Kovačići kod Sarajeva 540 m (M.).

Hercegovina: Lastva (Matulić — M.), Koritna greda (HR.).

16. **C. incompta** Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 39.

Syn.: *C. incompta* Vis. subsp. *incompta*.

var. *gnilae* Gugl. 1908. Ann. Hist. Nat. Mus. Hung. 6: 145.

Syn.: *C. dissecta* Ten. var. *viridescens* Vand. 1889. Österr. Bot. Zeitschr. 39: 15.

Hercegovina: »Gnila greda prope montem Orjen supra vallem Dobredo« (V.).

17. **C. derwentana** Vis. et Pančić 1866. Mem. Ist. Veneto 12 (3): 472.

Syn.: *C. incompta* Vis. subsp. *derwentana* (Vis. et Pančić) Dostal 1975. Bot. Journ. Lin. Soc. 71: 198.

var. *derwentana*

Bosna: Suhi dol — Stari brod (M.), Bijele vode — Sušica kod Srebrenice (Dj.), Derventa — Drina (Urošević).

var. *dobrunae* Maly 1909. Magyar Bot. Lap. 8: 93.

Bosna: Razdolina kod Dobruna, 450 m (M.), Dobrun kod Višegrada (M. — Bj.), Revica — Strmica na Limu (M.).

18. **C. deusta** Tenore 1811—1815. Fl. Nap. 1: 266.

Syn.: *C. alba* L. subsp. *deusta* (Ten.) Nyman 1879. Consp.: 420.

subsp. **deusta**

Syn.: *C. deusta* Ten. subsp. *eu-deusta* Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 782.

var. *deusta*

Bosna: Sarajevo (C. — B., Mu.), Kozija ćuprija (F. — B.), Trebević (B., M.), Hrastova glava, 1000 m (M.), Koran — Pale, 1020 m (M.), Miljacka (M.), Ilidža (M.), Stambulčić (M.), Donja Tuzla (M.), Čehotina, Vukuša pl. kod Foče (M.), Torine — Sajice kod G. Prače, 970 m (M.), Podgorica — Grčica (Popović — M.), Podromanija, 870 m (M.), Rakitnica kod Rogatice (F. — B.), Međeđa (M.), Čikota — Rudo (M.), Han Jagodina kod Višegrada (F. — M.), Dobrun kod Višegrada (M. — Bj.), Jelašac, 1140 m (M.), Sućeska — Suha (M.), Spreča — Dubošnica (HR.), Žepče (B., HR.), dolina Bljuve, Duga Kosa (HR.), Markovo Brdo (M. — HR.), Ograjni potok (HR.), Boljak (HR.), Vrančuk, dolina Bistrice (HR.), Ljeskovića (HR.), Panos u dolini Uvca (M., HR.), Lepenica — Visoko (M.), Miljacka, Moštanica (M.).

Hercegovina: Konjic (B., Fo. — HR.), Zabrdje (HR.), Suhi do (HR.), Crni vrh kod Jablanice (V.), Nevesinje (V.), Velež planina iznad Nevesinja, 600—1200 m (Mu.), Gatačko Polje (HR.), Lisin planina (V.), Gljiva kod Trebinja (V.), Bogović selo (V.), Grab (V.), Trebesinje han (V.), Lelija pl. (Bo., 1936).

var. *hypsochila* Maly 1932. GZM 44: 49.

Syn.: *C. deusta* Ten. var. *nobilis* Maly 1919. GZM 31: 69, non Grov. 1887. N. Giorn. Bot. It. 19: 162.

Bosna: Vukuša planina kod Foče (Bu. — M.), Markovo brdo — Žepče (M.).

Hercegovina: Bokševica kod Ostrožca, 1200 m (M.), Baba, Bje-lašnica kod Gacka, 1500 m (M.).

subsp. **concolor** (DC.) Hayek 1932. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 782.

Syn.: *C. alba* L. var. *concolor* DC. 1838. Prodr. 6: 569; *C. splendens* L. 1753. Sp. Pl. 2: 914 p. p.; *C. alba* L. subsp. *splendens* (L.) Arcang. 1882. Comp. Fl. Ital.: 387; *C. leucolepis* Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 691, non DC. 1838. Prodr. 6: 565.

Bosna: Monastir (F.), Kulen-Vakuf (F.).

Hercegovina: Konjic (Fo. — HR.), Bijelo polje — Mostar (M.), Zabrđe (HR.), Suhi do (HR.), Doljanka, Jablanica (M.), Rama (M.), kod Konjica (HR.), Podvelež kod Mostara (Fo.), Domanovići (Hentsch — B.), Trebinje (Boller), Grabovica (M.), Velež (Fo.), Grančarevo (HR.), dolina Zaslav (P. — HR.), Bišina — Nevesinje (M.).

19. *C. jacea* L. 1753. Sp. Pl. 2: 914.

Syn.: *C. jacea* L. subsp. *jacea*; *C. jacea* L. subsp. *eu-jacea* Gugl. 1904. Mitt. Bayer. Bot. Ges. (1904): 405; *C. jacea* L. var. *semipectinata* Gremli 1878. Excurs. Fl. Schweiz ed 3: 238; *C. jacea* L. var. *cuculligera* Rchb. 1831. Fl. Germ. Excurs.: 213.

Vrsta je rasprostranjena na području Bosne i Hercegovine.

20. *C. pannonica* (Heuff.) Simonkai 1891. Math. Term. Közl. 24: 620.

Syn.: *C. amara* L. var. *pannonica* Heuffel 1858. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 8: 152; *C. amara* L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1292 p. p.; *C. angustifolia* Schrank 1789. Bayer. Fl. ed. 2: 376, non Mill. 1768. Gard. Dict. ed. 8, 7; *C. jacea* L. subsp. *angustifolia* (Schrank) Gugl. var. *pannonica* (Heuff.) Gugl. 1904. Mitt. Bayer. Bot. Ges. (1904): 405.

Bosna: Ogledalo — Dinara (LL.), Livanjsko polje (HR.), Glamočko polje (HR.), Duvanjsko polje (HR.), Miljacka — Sarajevo (M.), Čemerno (Bo. 1936).

Hercegovina: Grabovica (Bl.-B.), Nevesinje, 800—900 m (Mu.), Nevesinjsko polje (HR.), Imotsko polje (HR.), Višnjevo — Nevesinje (LL. — HR.), Gatačko polje (HR.), Dabarsko polje (HR.), Crni vrh kod Jablanice (V.), Buško Blato (HR.), Mostarsko Blato (HR.), Krekovi, Sivi Trn — Nevesinje (LL.).

21. *C. weldeniana* Rchb. 1831. Fl. Germ. Excurs.: 213.

Syn.: *C. jacea* L. subsp. *angustifolia* (Schrank) Gugl. var. *weldeniana* (Rchb.) Briquet 1902. Monogr. Cent. Alp. Marit.: 69; *C. amara* auct. Bosnae et Herceg., non L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1293.

Bosna: Grahovsko polje, Duvanjsko Polje (HR.), Livanjsko polje (HR., Bj.), Čatići — Kraljeva Sutjeska (M.), Lepenica — Visoko (M., Bj.), Semizovac (M.), Orlić, Koševsko brdo — Sarajevo (M.), Sarajevo (M.), Borija — Kalinovik (M.), Vratlo — Karaula (M.), Drina — Ustiprača (M.), Sušica potok — Buća potok — Sarajevo (M.), Gorica (Bl.).

Hercegovina: Rama (HR.), Doljanka, Aleksin Han, Grabovica, Drežnica — Neretva (M.), Jablanica (Bl., M.), dolina Ljute (M.), Lisičići — Idbar (M.), Suhi dô (HR.), Rečice (M.), Borci (M.), Prenj pl. (M.), Ivan Dolac — Blidinje jezero (M.), Nevesinjsko Polje (Mu., HR.), Vučja bara kod Gacka (M.), Meka Gruda — Djeva (Hawelka, M.), Buško Blato (HR.), Mostarsko Blato (Mršić), Živanj (M.), Čemerno cca 1180 m (M.), Velež nad Nevesinjem (Raup), Morine, Nevesinje (LL.).

22. *C. banatica* Rochel ex Rchb. 1831. Fl. Germ. Excurs.: 213.

Syn.: *C. jacea* L. subsp. *banatica* (Rochel) Hayek 1919. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 68: 203; *C. jacea* L. var. *rocheliana* Heuffel 1858. Verh.

Zool. Bot. Ges. Wien 8: 142; *C. rocheliana* (Heuff.) Dostal 1975. Bot. Journ. Linn. Soc. 71: 206.

Bosna: Trebević (M.), Miljacka — Sarajevo (M.).

23. ***C. haynaldii*** Borb. ex Vukot. 1881. Rad JAZU (Zagreb) 58: 149.

Syn.: *C. jacea* L. subsp. *haynaldii* (Borb.) Hayek 1919. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 68: 204.

subsp. ***haynaldii***

Syn.: *C. haynaldii* Borb. var. *croatica* Hayek 1919. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 68: 204.

Bosna: Plješivica (Vukotinović, Borbas, Degen).

24. ***C. subjacea*** (Beck) Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 712.

Syn.: *C. decipiens* Thuill. var. *subjacea* Beck 1893. Fl. Nieder-Österr. 2 (2): 1263; *C. jacea* L. var. *pectinata* Neilr. 1859. Fl. Nieder-Österr.: 378.

Bosna: Kakanj, Doboj, Orahovica — Nemila (M.), Vučja pl. (M.), Tajan — Zavidovići (M.), Sarajevo (M.), Trebević (M.), Rapte (HR.), dolina Lužnice (M. — HR.), Han jezero — Toplice (M.), Pod Vitez (Fk.), Vitez, Stambulčić, Sjetlina, Podromanija (M.), Okruglica — Vareš (M.), Drljevac, Biosko, Vučja Luka (M.), Gradina — Pale (M.), Lijeska — Rogatica (M.), Vel. Stolac — Višegrad (M.), Bijeli Rzav (M.).

25. ***C. macroptilon*** Borbas 1877. Vasvarm. Növ. Fl.: 192.

Syn.: *C. jacea* L. subsp. *macroptilon* (Borb.) Hayek 1919. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 68: 206; *C. pratensis* auct. Bosnae et Herceg., non Thuill. 1800. Fl. Envir. Paris ed 2: 444; *C. decipiens* auct. Bosnae et Herceg., non Thuill. 1800. Fl. Envir. Paris ed. 2: 445.

Bosna: Kozara planina (B.), dolina Jedovica (B.), Ivanjska (B.), Uvac (B.), Vilenica kod Travnika (Br.), Koševo kod Sarajeva (B.), Miljacka (M.), Sarajevsko polje (M.), Fojnica 600 m (Mu.), Vardište (M. — HR.), Visoka Glava (M. — HR.).

Hercegovina: Visočica (B.), Velež, 1600 m (Mu.), Doljanka, Jablanica (M.).

26. ***C. nigrescens*** Willd. 1803. Sp. Pl. ed. 4. 3: 2288.

Syn.: *C. dubia* Suter subsp. *nigrescens* (Willd.) Hayek 1919. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 68: 210.

subsp. ***nigrescens***

Syn.: *C. dubia* auct. Bosnae et Herceg., non Suter 1802. Fl. Helv. 2: 202.

Bosna: Krivaja — Stipin Han (M., HR.), Svatovac (LL.), Careva Ćuprija (M., HR.), Stupčanica — Žeravica (M.), Klis 1070 m (M.), Vrbanja — Banja Luka (HR.), Čelinac (HR.), Spreča — Doboj (M.), Kamenički potok, Jadrina (HR.), Zenica, Zavidovići, Tajan (M.), Gostović (M.), Kamenica (HR.), Suha (HR.), Botanj (M. — HR.), Vresina Kosa — Tajan (HR., Bj.), Đedovo Brdo (HR.), Lužnica — Vareš (M.), Lipik (HR.), dolina Male Maoče (HR.), Glog (HR.), Konjuh (HR.), dolina Velike Maoče (HR.), Borak potok kod Rudog (M. — HR.).

subsp. **smolinensis** (Hayek) Dostal 1975. Bot. Journ. Linn. Soc. 71: 206.

Syn.: *C. smolinensis* Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 719; *C. dubia* Suter subsp. *smolinensis* (Hayek) Hayek 1919. Verh. Zool. Bot. Ges. Wien 68: 211.

Bosna: Smolin kod Žepča (Hayek, M.), Svatovac — Lukavac (HR.), Ograjni potok (HR.), područje Ljeskovice (HR.), Trbušnica (HR.), Gostović (M. — HR.), Otežna (M. — HR.), dolina Kamenice (Krause et Ludwig — HR.), Vresina Kosa — Tajan (HR., M.), Botanj, Vijenac, Maoča (HR.), Glog (HR.), Konjuh, dolina Velike Maoče (HR.), Bjeliš (HR.), Orašak — područje Usore — Slatina (HR.), Lisac, Žedni vrh (HR.), Ljubić (HR.), Gradišnik (HR.), Visoki Bor kod Slatine (HR.).

Hercegovina: Velež — Mostar (M.).

27. **C. nigra** L. 1753. Sp. Pl. 2: 911.

subsp. **aterrima** (Hayek) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 788.

Syn.: *C. aterrima* Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 731; *C. nigra* Beck 1887. Ann. Naturhist. Mus. Wien 2: 166, non L. 1753. Sp. Pl. 2: 911; *C. nigra* L. var. *endressii* Maly 1919. GZM 31: 69, non *C. endressii* Hochst. et Steud. ex Lamotte 1881. Prodr. Fl. Centr. Fr. 2: 433.

Bosna: Gorovići — Vitez (M.), Vitez Planina (B.), »Veles-planina« (B. — Hayek), Vučja planina kod Nemile (M.).

28. **C. phrygia** L. 1753. Sp. Pl. 2: 910.

subsp. **pseudophrygia** (C. A. Mey.) Gugl. 1904. Mitt. Bayer. Bot. Ges. (1904): 408.

Syn.: *C. pseudophrygia* C. A. Mey. ex Rupr. 1842. Beitr. Pfl. Russ. Reich. 4: 82; *C. elatior* (Gaud.) Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 737.

Bosna: Vukuša pl. (M. determ. vers. subsp. *moesiacam* (Urum. et Wagn.) Hayek).

29. **C. stenolepis** Kerner 1872. Österr. Bot. Zeitschr. 22: 45.

Syn.: *C. phrygia* L. subsp. *stenolepis* (Kerner) Gugl. 1904. Mitt. Bayer. Bot. Ges. (1904): 408.

subsp. **stenolepis**

Rasprostranjena na livadama i u grmlju na cijelom području.

subsp. **bosniaca** (Murb.) Dostal 1975. Bot. Journ. Linn. Soc. 71: 207.

Syn.: *C. pseudophrygia* C. A. Mey. subsp. *bosniaca* Murbeck 1891. Lund. Univ. Arsskr. 27: 97; *C. phrygia* L. subsp. *stenolepis* (Kerner) Gugl. var. *bosniaca* (Murb.) Gugl. 1908. Ann. Hist. Nat. Mus. Hung. 6: 91; *C. phrygia* L. subsp. *bosniaca* (Murb.) Hayek 1931. Prodr. Fl. Penins. Balc. 2: 789; *C. bosniaca* (Murb.) Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 748.

Bosna: Vranica planina, 1700 m (Mu.), Matorac (Mu.), Jezero — Ločike, 1600—1800 m (Mu.), Tikva, Vranica planina (B.), Marine Stijene, Vranica planina (Schwarz — B.), Vitruša, Vranica planina (B.), Ločike, Vranica planina (R.), Prokoško jezero (Schwarz — B.), Žec planina (Schwarz — B.), Vukuša planina (Bu. — M.), Vis kod Kalesije (HR.), Tatinica (HR.), Ravna pl. ((M.)).

30. *C. solstitialis* L. 1753. Sp. Pl. 2: 917.

Bosna: dolina rijeke Unca (Bj.), Sarajevo (H. — B.), Rusanović — Rogatica (F. — M.), Međeđa (M.), Dobrun (Dörfler — M.), Vardište (M.), Rudo — Mioče (M.).

Hercegovina: Blagaj (Apfelbeck — Hayek), Jablanica (B.), Hrasno (Br. — Hayek), Bileća (V., HR.), Pridvorci, Gomoljani — Trebinje (V.), Grab (V.), Trebesinje (V.), Grabovica (V.), Potoci Han (V.), Bijelo polje, Podvelež (Bj.), Mogorjelo — Čapljina (M.), Vojno — Mostar (M.).

31. *C. melitensis* L. 1753. Sp. Pl. 2: 917.

Hercegovina: Trebinje (Boller — Hayek, M.).

32. *C. calcitrapa* L. 1753. Sp. Pl. 2: 917.

Bosna: Banjaluka (Hofmann — Hayek), Goražde (B.), Sarajevo (B., H. — B., F.), Putićevo kod Travnika (Br.), Travnik (Br.), Donja Tuzla (B., M.), Han na Hreši, 1100 m (M.), Grdonj kod Sarajeva, 830 m (M.), Borje, 790 m (M.), Pazarić (HR.).

Hercegovina: Trebinje (V., Baudiš), Bileća (V.), Trebesinje Han (V.), Grabovica (V.), Potoci Han (V.), Hum kod Mostara (HR.), Mogorjelo — Čapljina (M.), između Neuma i Hutova Blata (Bj.), Donja Drežnica (Bo. 1936).

33. *C. iberica* Trev. ex Spreng. 1826. Syst. Veg. 3: 406.

Bosna: Donja Tuzla (M.).

HIBRID I:

***C. jacea* L. x *C. macroptilon* Borb.**

= *C. x preissmannii* Hayek 1901. Denkschr. Akad. Wiss. Wien, Math. Naturw. Kl. 72: 714.

Bosna: Ophodža — Sarajevo (M.), dolina Orahovice — Nemila (M.).

C. jacea* L. x *C. nigrescens* Willd. subsp. *nigrescens

= *C. x extramea* Beck 1893. Fl. Nieder-Österr. 2 (2): 1261.

Bosna: Sana — Prijedor (Lo.), Doboj (M.), Malešići — Semizovac (M.), Malešići — Vogošća (M.), Jahorina potok (M.), Rapte pl. (M.).

Hercegovina: Orahovica — Konjic (M.), Prenj — Neretva (M.), Bigolje — Neretva (M.), Podvrabac — Borci (M.).

***C. jacea* L. x *C. phrygia* L. subsp. *pseudophrygia* (C. A. Mey.) Gugl.**

= *C. x similata* Hausskn. 1885. Mitt. Geogr. Ges. Thüring. 3: 229.

Bosna: Stupčanica — Žeravice (M.), Klis — Vlasenica (M.), Žep — Kusače (M.), Vitez (M.), Biosko — Luka (M.), Ravna pl. (M.).

C. jacea* L. x *C. stenolepis* Kerner subsp. *stenolepis

= *C. x michaeli* Beck 1893. Fl. Nieder-Österr. 2 (2): 1261.

C. x muellneri Beck 1893. Fl. Nieder-Österr. 2 (2): 1261.

Bosna: Banjaluka (Ho., M.), Bosanski Brod (M.), Bosanski Brod — Sijekovac (M.), Fojnica (B.), Vilenica — Travnik (Br.), Mioča — Lim (M.), Čelebić — Foča (M.), Suha — Volujak (B.), Višegrad — Drina (M.), Oprašići — Rogatica (M.), Orlinja — Vardište (M.), Ržav — Dobrun (M.), G. Kreml (M.), Klek (M.), Borak — Rudo (M.), Gorovići — Podvitez (M.), Ho-

dža — Stambulčić (M.), Tarija — Koran (M.), Sjetlina — Sarajevo (M.), Dariva — Sarajevo (M.), Dolac (M.), Grbavica — Sarajevo (M.), Bare — Pale (M.), Pale — Ravna pl. (M.), Ravna pl. (M.), Lapišnica (M.), Hreša (M.).
Hercegovina: Konjic (M.), Polje — Konjic (M.), Špiljani (M.), Ljuta (M.), Neretva (M.), Čemerno, Grab i Suha, 700—1200 m (Mu.).

C. jacea L. x C. nigrescens Willd. subsp. nigrescens x C. macroptiln Borb.

= *C. x hercegovina* Prodan et Wagner 1919. Magyar Bot. Lap. 17: 80.

Hercegovina: Jablanica (Prodan).

C. jacea L. x C. nigrescens Willd. subsp. nigrescens x C. stenolepis Kerner subsp. stenolepis

Bosna: Bosanski Brod (M., Sijekovac (M.), Doboj (M.).

C. nigrescens Willd. subsp. nigrescens x C. stenolepis Kerner subsp. stenolepis

Bosna: Modričko polje (Lo.), Štavanj — Rogatica (M.).

Hercegovina: Konjic polje (M.), Neretva — Prenj (M.), Karaula — Prenj (M.).

C. nigrescens Willd. subsp. nigrescens x S. subjacea (Beck) Hayek

Bosna: Spreča — Doboj (M.).

C. stenolepis Kerner subsp. stenolepis x C. subjacea (Beck) Hayek

Bosna: Vitez (M.), Čelebić — Foča (M.), Gorovići (M.), Sjetlina — Sarajevo (M.), Ophodža (M.), Dariva — Sarajevo (M.).

Hercegovina: Rama — Prozor (M.), Borašnica — Prenj (M.).

C. stenolepis Kerner subsp. stenolepis x C. weldeniana Rchb.

= *C. x jugoslavica* Maly 1923. GZM 35: 128.

Bosna: Prača kod Ustiprače (M.).

CRUPINA (Pers.). Cass. 1817.

Dict. Sci. Nat. 12: 68.

1. C. vulgaris Cass. 1817. Dict. Sci. Nat. 12: 68.

Syn.: *Centaurea crupina* L. 1753. Sp. Pl. 2: 909.

Na skeletnim siromašnim pašnjacima.

Bosna: Travnik (Br.), Paroš — Prozor (M.), Ustikolina — Foča (Lo.), Tarčin, cca 700 m (Mu.), Međeđa, Višegrad, Strmica na Limu (M.), Dobrun — Višegrad (M., Bj.), Bikavac (M., HR.), Sarajevo, Mošćanica — Dariva, Ramića banja Potok cca 660 m, Trebević — Draguljevac, cca 1100 m (M.).

Hercegovina: Konjic (B., Fo., HR.), oko Dretelja — Neretva (M.), Gatačko polje (HR.), Crni vrh — Jablanica (V.), Grdača — Bokševica kod Ostrošca (M.), Veselica — Dubrava, cca 700 m (M.), Lisičići — Seonica — Ostrožac (HR.), Radobolje (Behrendsen, M.), Klinje — Avtovac (HR.), Zaslav — Grančarevo (P.).

2. **C. crupinastrum** (Moris) Vis. 1847. Fl. Dalm. 2: 42.

Syn.: *Centaurea crupinastrum* Moris 1842. Enum. Sem. Hort. Taur.: 12; *Crupina morisii* Boreau 1840. Fl. cent. Fr. 2: 292.

Na toplim, suvim pašnjacima u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: Velež — Mostar (Halacsy), Skočigrm (HR.), Drieno (Boller), Bijelo polje — Mostar (M.).

CNICUS L. 1753. Sp. Pl. 2: 826;

1754. Gen. Pl. ed. 5: 358.

1. **Cnicus benedictus** L. 1753. Sp. Pl. 2: 826.

Hercegovina: Uzgaja se tu i tamo u vrtovima.

CARTHAMUS L. 1753. Sp. Pl. 2: 830;

Gen. Pl. ed. 5: 361.

1. **C. tinctorius** L. 1753. Sp. Pl. 2: 830.

Tu i tamo se uzgaja u vrtovima. Porijeklom je iz Indije.

2. **C. lanatus** L. 1753. Sp. Pl. 2: 830.

Syn.: *Kentrophyllum lanatum* (L.) DC. 1838. Prodr. 6: 611.

Na suvim skeletnim pašnjacima, na sunčanim mjestima.

var. *lanatus*

Bosna: Banjaluka (H.), Doboj (Fo.), Sarajevo (Bl., B.), dolina Drine (B.), Skrobučani — Prozor (M.), Maglaj (HR.), Žepče (Fo., 1888, HR.), Putičevo — Travnik (Br.), Sarajevo — Miljacka (M.), Trebević (M.), Višegrad (M.), Nemila (M.), Semizovac (M.), Koševo — Sarajevo (M.), dolina Lima — Setihovo, Rudo — Mioče, Međeđa, Dobrunska crkva (M.), Vardište — Koritnik, Drinsko (M.).

Hercegovina: Ostrožac, Rama (HR.), Grančarevo (P., HR.), Gračnica — Gacko polje (Mu.), Konjic (B., HR.), Jablanica (V., M.), Trebinje (V.), Bileća (V.), Potoci Han (V.).

var. *creticus* (L.) Halacsy 1902. Consp. Fl. Graec. 2: 168.

Syn.: *Carthamus creticus* L. 1753. Sp. Pl. ed. 2: 2: 1163.

Bosna: Sarajevsko polje (M.), Koševo — Sarajevo, Miljevići (M.), Orahovica kod Nemile (M.), Višegrad (M.), Drinsko (M., HR.), Rudo (M., HR.).

Hercegovina: Bijela — Konjic (M.), Jablanica (M.).

Subfam. **CICHORIOIDEAE**

SCOLYMUS L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 813;

1754. Gen. Pl. ed. 5: 355.

1. **S. hispanicus** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 813.

Na kamenitim pašnjacima, na neobrađenim površinama u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: Bijelo polje — Mostar (M.), Domanovići (Hentsch), Trebinje (Lerch), Hrasno, Gradac (Br.).

CICHORIUM L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 813;
1754. Gen. Pl. ed. 5: 354.

1. **C. intybus** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 813.

Uz puteve na skeletnim zemljištima kao korov na obrađenim i neo-
brađenim površinama.

Rasprostranjena biljka na cijelom području.

var. *intybus*

var. *glabratum* (Presl.) Gren. Godron 1851. Fl. Fr. 2: 288.

Syn.: *C. glabratum* Presl. 1826. Fl. Sic. 1: 3.

Hercegovina: Borova zasjeda kod Lastve (M.).

2. **C. endivia** L. 1753. Sp. Pl. 813.

Uzgaja se i upotrebljava kao salata, a ponegdje se nalazi i sub-
spontano.

HYOSERIS L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 351.

1. **H. scabra** L. 1753. Sp. Pl. 809.

Na kamenitim pašnjacima u području mediteranske klime.

Hercegovina: iznad Neuma (Bj.).

HEDYPNOIS Scop. Fl. Carn. ed. 2: 99.

1. **H. cretica** (L.) Dum. — Courset 1802. Bot. Cult. 2: 339.
— **H. rhagadioloides** (L.), F. W. Schmidt, H. polymor-
pha DC.

Na obrađenim i neobrađenim poljima u području mediteranske
klime.

Hercegovina: Čapljina (M.), Sutorina (M.).

RHAGADIOLUS Scop. 1772. Fl. Carn. ed. 2: 99.

1. **R. stellatus** (L.) Gaertner 1791. Fruct. Sem. Pl. 2: 354.

Uzgaja se u području mediteranske klime.

APOSERIS Neck. 1790. Elem. 1: 57.

1. **A. foetida** (L.), Less. 1832. Syn. Gen. Comp.: 128.

U brdskim šumama.

Bosna: Banjaluka (Ho.), Borja — Teslić (R.), Vlašić pl., okolina Trav-
nika (Br.), Rusanović — Rogatica (F.), Vukelina voda, Trijeska — Jahorina
(M., Bj.), Čubren — Koševo (M.), Ormanj — Zovik — Pazarić (M., LL.), Lapiš-
nica, Miljacka, Simino brdo, Koševo — Sarajevo (M.), Trebević (M.), Babin
do, Kasov do, u šumi ispod Velikog kotla — Bjelašnica pl. (M., Bj.).

UROSPERMUM Scop.

1. **U. dalechampii** (L.) Scop. ex F. W. Schmidt 1795.
Samml. Phys. Auf. Naturk.: 276.

U području mediteranske klime se uzgaja i uspijeva na skeletnim zemljištima.

Hercegovina: Bijelo polje — Mostar (M.), Šurmanci, Raška gora (M.), Čapljina, Ljubuški (M.), Mogorjelo — Čapljina (M.).

2. *U. picroides* (L.) Scop. ex F. W. Schmidt 1795. l. c. 275.

Na suvim skeletnim površinama i ova vrsta se uzgaja u području mediteranske klime.

HYPOCHOERIS L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 810;

1754. Gen. Pl. ed. 5: 342.

1. *H. maculata* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 810.

Syn.: *Achyrophorus maculatus* (L.) Scop. 1772. Fl. carn. ed. 2: 116; *H. m.* var. *citrina* K. Maly 1906. GZM. 18: 412; *H. m.* f. *melanocephala* Maly l. c.

Na livadama i pašnjacima u brdskom i pretplaninskom pojasu.

Bosna: Cigelj — Drvar (HR.), Krug — Livno (J. Popović), Klis — Vlasenica (M.), Karičev čair — Ozren pl. (M.), Veliki Žep — Rogatica (M.), Crni vrh — Rapte pl. (M.), Vučja pl. — Nemila (M.), Husad — Stabrovača (M.), Ponor kod Višegrada (HR.), Varda — Rudo (M.), Bijelo brdo — Vardište (M.), Borike — Oprašići (M.), Romanija pl. (M., Bj.), Bukovik (M.), Vareš (Pl.), Pale (M.), Šivolje — Kalinovik (M.), Ravna pl. (M., Bj.), Kasidoli (M.), Puhov čair — Trebević (M.), Lipovac — Sarajevo (M.), Trebević (F.), Turovi, Trnovo (Lo.), Treskavica pl. (Lo., Bj.).

Hercegovina: Mali Ivan pl. (M.), Konjic (M.), Suhi do na Zlataru kod Konjica (HR.), Mali Prenj (F.), Borci — Konjic (M., Bj.), Čvrstica pl. (Bu.), Vučja bara — Gacko (Ha.).

2. *H. illyrica* K. Maly 1906. Glas. ZM. XVIII, 447.

Syn.: *H. maculatum* var. *uniflora* Beck et Szysz. 1888. Pl. Crnag.: 156; *H. maculata* subsp. *pelivanovići* Hay. var. *illyrica* (K. Maly) Hay. 1931. Prodr. Fl. pen. Balc. 2: 809.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima koje su razvijene na nešto dubljim zemljištima u zajednicama sveze *Festucion pungentis* Horv.

Bosna: Osječenica — Cincar pl. (Bj.), Raduša pl. (J. Popović, Bj.), na Kupreškom polju (HR.), Vlašić pl. (R.), Kamenica, Tajan — Zavidovići, Jabučica — Maglaj (M.), Tikva — Vranica pl. (Boš.), Vjetrenik — Ljubišnja pl. (M.), Husad — Jeleč (M.), Kiser — Vlasenica (M.), Volujak pl. (M.), Romanija pl., Gola Jahorina na Jahorini pl. (M., Bj.), Dvorište — Kasidoli (Lo.), Vlahinja — Bjelašnica pl. (M.), Treskavica pl. (M., Bj.), Ormanj — Pazarić (HR.), Semizovac — Sarajevo (M.), Tribija — Vareš (M.), Varda — Rudo (M. kao *H. pelivanovići*).

Hercegovina: Mali Ivan (M.), kod Uloga, na Bokševici (M.), Glogov Prenj, Barice na Prenju (Lo.), Čvrstica pl. (Bu.), Gornje Bare na Čvrstnici pl. (Bj.), Podraškičko polje (HR.), Svinjac, Morine, lijeva obala Surdupa — Nevesinje (LL.), Ponikve — Gacko (HR.).

3. *H. radicata* L. 1753. Sp. Pl. 1: 811.

Syn.: *Achyrophorus radicans* Scop. 1772. Fl. carn. 2 (2): 117.

Na livadama i pašnjacima od nizina do pretplaninskog područja.

Bosna: Bosanski Petrovac (HR.), Mala Poljana — Grmeč pl. (LL.), Vrbanja — Banjaluka (HR.), Livanjsko polje (HR.), Vilenica kod Travnika

(Br.), Lašva, Zenica (Č.), Gornji Klakar — Bosanski Brod (LL.), Ljubina — Žepče (M.) Sprečko polje — Puračić (HR.), Stolica — Majevica pl. (R.), Bijeli Rzav, Čikota, Rudo (M.), Karičev čair — Ozren pl. (M.), Romanija pl., Pale, Trebević pl. (M.), Klokoti kod Kiseljaka (M., Bj.), Slatina bara, Zovik kod Pazarića (M., HR.), Miletovići — Ljubina (M.), Ophodža, Dariva, Koševo, Hum — Sarajevo (M.), Hodičed, Gradište, Šiljevo brdo — Sarajevo (M.).

Hercegovina: na Ljubini kod Konjica, kraj Uzriječja, na Lovnici (M.), Rakov Laz — Konjic (M.), Hutovo gornje blato (M.), Podrašničko polje (HR.), Kiser (na dolomitu), u Vučijoj bari kod Gacka (M.), Sivi Trn — Nevesinje (LL.), Sutorina (R.).

LEONTODON L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 798;

1754. Gen. Pl. ed. 5: 349.

(*Microderis* DC.)

1. *L. Illyricus* K. Maly 1904. Ver. Zool. Bot. Gesell. 54.

Na rudinama pretplaninskog pojasa.

Hercegovina: Čvrstica pl. (Bu.).

2. *L. autumnalis* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 798.

Na livadama i pašnjacima dosta rasprostranjena vrsta.

Bosna: Banjaluka (Ho.), Sprečko polje kod Lukavca (HR.), Rogatica, Višegrad (Br.), Koran — Pale, Han Hreša, Trebević (M.), Ivanovica — Busovača (M.), Blažuj, Željeznica — Ilidža, Vrelo Bosne — Igman, Sarajevsko polje (M.), Trčine — Pale [M. kao var. *sylvestris* (Schlechtend.)], livade u dolini Lепенice (Bj.), Breza, Dabrovine u dolini Stavnje (Bj.).

Hercegovina: Nevesinjsko polje (Bj.), Gatačko polje (HR.).

3. *L. hispidus* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 799.

Na suvljim livadama i pašnjacima u brdskom području rasprostranjena.

var. *hispidus*

Syn.: *L. hispidus* L. var. *vulgaris* (Koch) Hay. 1914. Fl. Steierm. 2: 661; *L. hastilis* L. var. *vulgaris* Koch 1837. Scn. ed. 1: 419.

Bosna: Moševački Piljak — Maglaj (HR.), Kariča čair — Ozren pl. (M.), Kruškovica — Vareš (Pl.), Romanija pl., Ravna pl., Kasidoli (M.), Trebević pl. (F., M.), Glog — Sarajevo (M.), Gola Jahorina, Crni vrh, Trijeska, Košuta na Jahorini pl. (M., Bj.), Treskavica pl. (HR., Bj.), Karamustafini čairi — Bjelašnica pl. (Bj.), Crni vrh, Gornja Grkarica na Igman pl. (M., Bj.), Ormanj — Pazarić (HR.), Ivan sedlo (M.), Jahorina pl., Pale (M. kao var. *alpettris* DC.).

Hercegovina: Lisin (M.), Visočica pl. (Č.), iznad Spiljana kod Konjica (HR.), Žimomor — Crvanj pl. (R.), Podrašničko polje (HR.), Jelenak — Čvrstica pl. (F.), Gradac (F.), Plasa pl. (M.), Vučja bara — Gacko Ha.).

var. *glabratus* (Koch) Hay. l. c.

Syn.: *L. hastilis* L. var. *glabratus* Koch 1845. Syn.: 41; *L. danubialis* Jacq. 1762. Enum. stirp. Vindob. 139, 270; *L. hastilis* L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1113; *Apargia hastilis* Baumg. 1816. Enum. stirp. Transs. 3: 18.

Bosna: Turići, Varošluk, Travnik, Vilenica pl. — Travnik (Br.), Sprečko polje — Puharić, Ljeskovica — Žepče (HR.), Žeravice — Vlasenica (M.), Romanija pl., Vučja Luka, Bukovik, Koran, Pale, Han Omerova česma — Mokro, Ravna pl. (M.), Podhum (Br.), Trebević, Nahorevo, Šitluci Glog — Hreša

(M.), Luke — Kasidoli (M.), Gornja Grkarica — Igman pl., Bjelašnica pl. (M., Č., Bj.), Vrelo Bosne (M.), Zovik — Pazarić (HR.).

Hercegovina: Ivan-sedlo (M.), Crvanj pl. (R.).

4. **L. crispus** Vill. 1779. Prosp. Pl. Dauph. 34.

Syn.: *L. asper* (Waldst. et Kit.) Poiret 1813. Encycl. Suppl. 3: 453 non Forskal; *L. crispus* subsp. *asper* (Waldst. et Kit.) Rohlena 1911. SBGW 1: 67.

Na livadama i pašnjacima, na skeletnoj podlozi i uz puteve.

Bosna: Jovanovića kolibe — Grmeč, Rosni dolac — Dinara pl. (LL.), Krug pl. — Livno (Š.), Travnik, Gladnik kod Travnika (Br.), Vranica pl. (Br. kao var. *setulosus* Halacsy), Međeđa — Drina, Varda pl., Džermanica, Smrčevo točilo — Višegrad, Borak, Lim — Rudo, Macute, Karaula — Vardište, Razdolina — Dobrun (M.), Klek, Trijeska, Ravna pl. — Jahorina pl. (F., Lo., M., Bj.), Romanija pl. (M.), Krupačke stijene — Kijevo (Lo.), Banja stijena (M.), Trebević, Ober, Nahorevo (F., M.), Miljacka — Sarajevo (Moellendorf), Mrkojevići, Hreša — Sarajevo (M.), Dabrovine (Pl.), Lokvanjsko brdo, Ormanj — Zovik, Pazarić (HR.), Grkarica — Igman pl. (M., Bj.).

Hercegovina: Boračko jezero (Bu.), Zlatar — Konjic, Neretva — Košuta (M.), Bjelovina — Čabulja pl., Neretva — Drežnica, Bijelo polje — Mostar, Prenj pl. (M.), Čvrstica pl. (Lo.), Orlov kuk — Glavatičevo (HR.), Skočigrm — Lastva, Vučiji zub — Orjen pl. (M., Č., HR.), Glavska (M.), Bišina, Morine, Komar, Bukva — Nevesinje (LL.), Crvanj pl. (R.).

5. **L. incanus** (L.) Schrank 1876. Baier. Reise: 14.

Syn.: *Apargia incana* Scop. 1772. Fl. carn. 2: 113.

Bosna: Iznad Ovčareva, Paklarevo — Travnik i na Vilenici pl. kod Travnika (Br.).

6. **L. tuberosus** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 799.

Syn.: *Thrincia tuberosa* (L.) DC. Fl. Pr. 4: 52.

U području mediteranske i submediteranske klime.

Bosna: Papar — Bihać (Bo.).

Hercegovina: Vojno — Mostar (M.).

PICRIS L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 347.

1. **P. echioides** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 792.

Syn.: *Helminthia echioides* (L.) Gaertner. 1791. Fruct. 2: 368. tab. 159.

Kao korov uz prugu u okolini Sarajeva (Slavnić).

2. **P. hieracioides** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 792.

subsp. **hieracioides**

Bosna: Gavrin kamen — Kozara pl. (Bj., LL.), dolina rijeke Unca, Martin Brod na Uni (Bajić), Sprečko polje kod Lukavca (HR.), izvor Bistrice — Livno (LL.), Papratnica — Žepče (HR.), Rudina — Višegrad (M.), Borovica — Vareš (Pl.), Brestić, Strica — Vareš (Bj.), Trebević (M. kao var. *tatrae* (Borb) Maly), Grdonj, Stari grad, dolina Miljacke, Vrelo Bosne — Sarajevo (M.), Zovik — Pazarić (HR.).

Hercegovina: Doljanka — Jablanica (M.), Mogorjelo — Čapljina (M.), Svinjac, Musića doline, Morine — Nevesinje (LL.), iznad Mostara (Bj.).

* Obradila: Ž. Bjelčić.

subsp. **spinulosa** (Bertol. ex Guss.) Arcangeli 1882. Comp. F. Ital. 418.

Hercegovina: Bijelo polje — Mostar (M.).

SCORZONERA L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 346.

(incl. *Gelasia* Cass., *Podospermum* DC.)

Sect. *PODOSPERMUM* (DC.) Boiss.

1. **S. cana** (C. A. Mayer) O. Hoffm. 1893. in Engler et Prantl, Natürl. Pflanzenfam. 4 (5): 365.

Syn.: *Podospermum canum* C. A. Mey. 1831. Verz. Pl. Cauc.: 62.

Bosna: Na serpentinu: Čikota — Rudo, Rudo — Lim (M.).

2. **S. laciniata** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 791.

Syn.: *Podospermum laciniatum* (L.) DC. 1805. in Lam. et DC. Fl. fr. 4 (1) ed. 3: 62.

Sect. *SCORZONERA*

3. **S. purpurea** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 791.

subsp. **purpurea**

subsp. **rosea** (Waldst. et Kit.) Nyman 1879. Consp. 464.

Syn.: *S. rosea* Waldst. et Kit. 1803. in Willd. Sp. Pl. 3 (3): 1502.

Na livadama koje se razvijaju na vlažnijim i dubljim zemljištima, najčešće u pretplaninskom pojasu.

Bosna: Klekovača pl. (F.), Cincar pl. (LL., J. Popović), Velika Raduša pl. (Č., Bj.), Kupres (F.), Komar — Nemila (M.), Vlašić pl., Komar pl. (Br., Bu.), Matorac — Vranica pl., Vitruša pl. (R., Bj.), Velika Ljubišnja, Vjetrenik (Č., M.), Jelašća — Ravna gora — Husad, Borija — Šivolje — Kalinovik, Krbljine (M., Bj.), Borovac — Prača (M.), Dvorište — Kasidol (M.), Sarajevo polje — Ravna pl. (M., Bj.), Crni vrh, Dugo polje, Košuta, Trijeska, Među pl. — Jahorina pl. (F., M., Bj.), Barice, livade ispod Treskača — Treskavica pl. (M., Bj.), Bukovik, Vučija Luka — Sarajevo (M., Toholj), iznad Sitnika, Babin dol — Bjelašnica pl. (Bj.).

Hercegovina: Javorak, Lukomir — Konjic (M.), Bijele vode, Rujište, Crno polje na Prenj pl. (Bj.), Plasa pl. (Lo., Bj.), Velika Čvrstica, Razvale, Mala Čvrstica, Veliki Vilinac, Čabulja pl., Ošljak ispod Lebršnika (Boš., l. c. 65, 1936), Bjelasnica pl., Vrba — Gacko (M.), Vučja bara — Gacko (Ha.), Morine, Borač, Knežak — Nevesinje (LL.).

4. **S. austriaca** Willd. 1803. Sp. Pl. 3 (3): 1498.

Na suvljim livadama i pašnjacima.

Bosna: Čikota — Rudo (M.), Međeđa — Drina (M.), Džermanica — Višegrad (M.), Razdolina, Rzav — Dobrun (M.).

Hercegovina: Konjic (M.), u kanjonu rijeke Rakitnice (Š.), Jazina — Lastva — Trebinje (M.), Budoš — Gacko (LL.).

5. **S. hispanica** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 791.

Na livadama i pašnjacima koji se razvijaju na plitkim, skeletnim zemljištima.

Bosna: Hrbljina — Kupres — Glamoč (Br., Bj.), Vlašić pl. (Br.), Tajan — Zavidovići (M.), Rusanović — Rogatica (F.), Milutinova livada — Roma-

nija pl. (Bj.), Kalajdžin kamen — Jahorina pl. (M.), Grkarica, Kotorski čairi, Crni vrh — Igman pl. (F., M.), Lokvansko brdo — Pazarić (M.), Ilijaš, Veliko jezero — Treskavica pl. (Lo.).

6. *S. villosa* Scop. 1772. Fl. Carn. ed. 2, 2: 97.

Syn.: *Gelasia villosa* (Scop.) Cass. Dict. 18: 286.

Na sunčanim, skeletnim, krečnjačkim površinama sa krupnijim i sitnijim kamenjem.

Bosna: Ispod Vitorog pl. i Cincara pl. do cca 1000 m (Bj.), iznad vrela Bistrice — Livno (Š., Đuran), Prolog — Livno (F.), Prislap — Livno (HR.), Borova Glava — Livno (Br., Bj.), Krbljine ispod Treskavice pl. (Bj.), Rusanović — Rogatica (F.), Zagorje — Jelašća (M.), Kalinovik (Lo.).

Hercegovina: Čabulja pl. (M.), Bijelo polje, Stolac, Vojno — Mostar (M.), Buna (M.), Posušje — Ljubuški (F.), Bišina, Krekovi, Svinjac — Nevesinje (LL.).

TRAGOPOGON L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 346
incl. *Geropogon* L.)

1. *T. porrifolius* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 789.

Hercegovina: Mostar (Halacsy).

2. *T. balcanicus* Velen. 1886. Abh. Böhm. Gesel. Wiss. ser. 7, 1 (8): 28.

Syn.: *T. crocifolius* Vis. 1847. Fl. dalm. 2: 108 non L. 1759.

Na brdskim livadama i pašnjacima.

Bosna: Trstenica — Sutjeska (M.), Lijesko brdo — Višegrad (M.), Lim — Strmica (M.), Vardište — Višegrad (M.), Ržav — Dobrun (M.), Vrapče — Vogošća (M.), Sedrenik, Dariva, dolina Miljacke — Sarajevo (M., Toholj), Čolina kapa i ispod tvrđave na Trebeviću (M., LL.), iznad Travnika (Putičevo) (Br. kao *T. crocifolius*).

Hercegovina: Stolac iznad Mostara (M.).

3. *T. dubius* Scop. 1772. Fl. Carn. ed. 2, 2: 95.

Syn.: *T. major* Jacq. 1773. Fl. Austr. 1: 19; incl. *T. dubius* subsp. *campestris* (Besser) Hayek 1931. Prodr. Fl. Pen. Balc. 2: 819.

Na livadama u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: Drežnica u dolini Neretve (M.), Bijelo polje — Mostar (M.), Šurmanci, Dretelj (M.), Stolac iznad Mostara (M., Bj.), Mogorjelo — Čapljina (M.).

4. *T. pratensis* L. 1753. Sp. Pl. 789.

Na livadama i pašnjacima, uz puteve i neobrađene površine.

subsp. ***pratensis***

Bosna: Tarabovac, Koričani — Travnik (Br.), ispod Kleka kod Graba (M.), Tičija glava — Semizovac (M.), Orlić, Grahovište — Sarajevo (F., M.), okolina Sarajeva (B. 1887. l. c.: 167).

subsp. ***orientalis*** (L.) Vel. 1891. Fl. Bulg.: 356.

Syn.: *T. orientalis* L. 1753. Sp. pl. ed. 1: 789.

Bosna: Gola pl. na Kozari pl., Ogledalo — Dinara pl. (Bj., LL.), Duvanjsko polje (HR.), Kamensko, Kladanj (M.), Klis — Vlasenica (M.), Žep — Kusače (M.), Čikota — Rudo (M.), Rapte pl. (M.), Stolac — Višegrad (Č.),

Vardište, Višegrad (M. kao f. *torlitis* Mey), Međeda (M.), Ozren pl. (M.), Boriče, Oprašić — Rogatica (M.), Stambolčić (M.), Gorovići, Podvitez (M.), Koran, Radonići, Pale (M.), Ravna pl. (M.), dolina Mošćanice — Sarajevo, Drljevac — Veliki Glog (M.), Kudra njiva, Puhov čajir, Dovlići — Trebević (M.), Čemerno — Ilijaš (Pl.), Ljubina, Miletovići (M.), Butmir, Kotorac — Sarajevo (M.), Gradina, Laze, Koševo — Sarajevo (M.), Bukovik, Vučija Luka — Sarajevo (M.), Han — Pod Romanija (Blau), Jahorina pl. (Bj.).

Hercegovina: Gudac, Bokševica, Boračko jezero — Prenj pl. (M.), Uzriječe, Ulog (M.), Nevesinjsko polje, Gatačko polje (HR.), Višnjevo, Svinjac, Surdup, Bukva — Nevesinje (LL.).

5. **T. tommasinii** Schultz-Bip. in Bischoff 1851. Beitr. Fl. Deutsch. 1: 97.

Na livadama i pašnjacima u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: Čabulja pl. (M., Bj.), Bokševica, Grahovište (M.), Velež pl. iznad Mostara (Č., Bj.), Lastva — Trebinje (M.), Posušje (F., fide K. Maly), Lukavica, Ponikve, Klinje, Gacko (Hawelka, M.), Glavska, Sutorina (M.).

REICHARDIA Roth. 1830. Bot. Abh.: 35.

1. **Reichardia macrophylla** Vis. et Pančić, 1874. ex Pančić Fl. Knež. Srbije: 460.

Na obrađenim i neobrađenim površinama.

Bosna: Ržav — Dobrun (M.), Suha — u dolini Sutjeske (M.).

Hercegovina: Doljani (R.), Suhi dol, Tešanica — Konjic (M., LL.), Čabulja pl. (Bu.), Velež pl. (LL.), Čapljina (M.), Ljubuški (F.), Trebinje (M.), Jazina, Lastva (M.), Bukovi dol Ljubinje (R.).

2. **R. picroides** (L.) Roth. 1787. Bot. Abh.: 35.

Syn.: *Picridium vulgare* Desf. 1799. Fl. Atl. 2: 221; *P. picroides* Karst. 1883. Deutsch. Fl.: 1145; *Scorzonera picroides* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 792.

Na pašnjacima u području mediteranske i submediteranske klime.

Hercegovina: kod Čapljine, na stijenama kod Trebinja (M.), kod Ljubuškog (F.).

AETHEORHIZA Cass. 1827. Dict. Sci. Nat. 48: 426.

1. **A. bulbosa** (L.) Cass. 1827. Dict. Sci. Nat. 48: 426.

Syn.: *Crepis bulbosa* (L.) Tausch. 1828. Flora (Regensb.) 11 (1) Ergb.: 78.

U mediteranskom području.

Hercegovina: Ivan pl. (M.).

SONCHUS L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 347.

1. **S. asper** (L.) Hill. 1769. Herb. Brit. 1: 47.

Syn.: *S. oleraceus* var. *asper* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 794.

Na obrađenim i neobrađenim površinama kao korov.
subsp. **asper**

Bosna: Jovanovića kolibe — Grmeč pl. (Bj., LL.), Porota — Travnik (Br.), Gornji Žabar kod Gradačca (Bj.), Donja Tuzla (M.), Strmice — Lim (M.), Stolac — Višegrad (Č.), Trebević (M.), dolina rijeke Miljacke — Sarajevo (M.).
subsp. **glaucescens** (Jordan) Ball 1878. Jour. Linn. Soc. London (Bot.) 16: 548.

Syn.: *S. glaucescens* Jordan 1847. Obs. 5: 75.

Bosna: Bihać (Bo.).

Hercegovina: Bijelo polje, Hum, Stolac kod mostara (M.), Čapljina (M.), Mogorjelo — Čapljina (M.), Lastva — Trebinje (M.), oko Konjica (B.).

2. **S. arvensis** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 793.

Na obrađenim i neobrađenim površinama i to obično na suvim pješčanim zemljištima.

subsp. **arvensis**

Syn.: *S. arvensis* L. var. *typicus* Beck 1893. Fl. Nied. Österr. 2: 1322.

Bosna: Prolog — Livno (LL.), Vilenica — Travnik (Br.), Doboj (M.), Gorovići — Vitez (M.), Drljevac — Veliki Glog (M.), Lješevski potok — Visoko (Pl. kao *S. a.* var. *levipes* Koch f. *integrifolia* Bischoff), Grbavica, željeznica, Ilidža, dolina rijeke Miljacke — Sarajevo (M. kao *S. a.* var. *levipes* Koch), dolina rijeke Miljacke — Sarajevo (M. kao *S. a.* var. *integrifolius*).

subsp. **uliginosus** (Bieb.) Nyman 1879. Consp. 433.

Syn.: *S. uliginosus* M. B. 1808. Fl. taur. canc. 2: 238; *S. arvensis* L. var. *laevipes* Koch 1844. Syn. ed. 2: 498.

Bosna: Travnik, Vilenica (Br.), Trebević — Sarajevo (M.).

LACTUCA L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 795; 1754. Gen. Pl. ed. 5: 348.
(incl. *Scariola* F. W. Schmidt)

1. **L. viminea** (L.) Presl. 1819. Fl. Čehica: 160.

U pukotinama stijena ili na kamenitim površinama i točilima.

Bosna: Gavrin Kalem na Kozari pl. (Bj., LL.), izvor Krušnice kod Bosanske Krupe (LL.), između Martin Broda i Očijeva u dolini rijeke Unca (Bj.), prema Turbetu kod Travnika, Kajabaša — Vlašić pl. (Br.), Stari grad, u dolini Miljacke — Sarajevo (M.).

Hercegovina: Bijelo polje — Mostar (M.), Bišina — Nevesinje (LL.).

2. **L. sativa** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 795.

Uzgaja se u vrtovima i upotrebljava kao salata. Porijeklo nepoznato.

3. **L. saligna** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 796.

Na oranicama, uz puteve, na kamenitim padinama i šumskim progolama.

Bosna: Banjaluka (Bo.), Vranduk — Žepče (HR.), Zovik — Pazarić (HR.), kod Foče (Bu.), Spahić — Višegrad (F.).

4. **L. perennis** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 796.

Na suvim, krečnjačkim površinama u brdskom području.

Bosna: U Sklopu, kod Špilje — Drvar (HR.), vrelo Bistrice, Krug pl. — Livno (LL., Š., Đuran), Džermanica — Višegrad (M.), Rzav — Dobrun (M.), Vražalica (M.), Banja stijena — Prača (M.), dolina Lapišnice (M.).

Hercegovina: Šištica — Boračko jezero — Prenj pl. (M.).

5. **L. serriola** L. 1756. Cent. Pl. 2: 29.

Syn.: *S. scariola* L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1119.

Uz puteve i neobrađene površine kao korov.

Bosna: Travnik (Br.), Blažuj — Sarajevo (HR.), Ilidža — Sarajevsko polje — Sarajevo (M.), Stari grad — Sarajevo (M.), Pale — Koran (M.).

Hercegovina: u dolini Tešanice (B. 1887. l. c.: 168).

CICERBITA Wallr. 1822. Schedul. crit. 1: 433;

Mulgedium Cass. 1824. Dict. 34: 296.

1. **C. alpina** (L.) 1822. Wallr., Sched. Crit. 434.

Syn.: *Mulgedium alpinum* (L.) Cass. 1832. in Less. Syn. Comp.: 142; *Sonchus alpinus* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 794.

U šumama i šumskim progalinama, na vlažnim mjestima i uz potoke.

Bosna: uz potok na Osječenici na Cincar pl. (Bj.), Koričani, Vlašić — Travnik (Br.), Vratlo, Karaula (M.), Bukovik, Vučija Luka (M., F.), Ravna pl., Dvorište — Kasidoli, Jahorina pl. (M., Bj.), Ozren pl. (M.), Bukovica potok — Vareš (Pl.), Stabrovača — Konjska voda (M.), Zovik — Pazarić (HR.), Treskavica pl. (M., Bj.), Volujak, Maglić, Zelengora (Bj.).

2. **C. pancicii** (Vis.) Beauv. 1910. Bull. Soc. Bot. Genève ser. 2, 2: 121.

Syn.: *Mulgedium pančićii* Vis. 1880—82. MIV. 9: 173.

Na sličnim mjestima kao i prethodna vrsta. Endemični taxon.

Bosna: ispod vrha Cincara pl. (Bj.), Stabrovača — Konjska voda (M.), Treskavica pl. (Beck., Bj.), Pale (F.), Ravna pl. (M.), Pajtov han — Vareš (Pl.), Zvijezda pl. kod Vareša (Bj.), Dovlići, Trebević (M.), Jahorina pl. (Bj.), Ravna pl. (M.), Stolac — Višegrad (Č.), Paklarevo, Koričani — Vlašić pl. (Br.), Maglić, Volujak i Zelengora (Bj.).

Hercegovina: Visočica pl. — Konjic (Č.), Dubočani — Rakitnica (M.), Mali Prenj, ispod Crnog polja (Č., Bj.), Plasa pl. (M., Bj.), Tisovica — Prenj pl. (F.).

PRENANTHES L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 349.

1. **P. purpurea** L. 1753. Sp. Pl. 797.

U brdskim i pretplaninskim mezofilnim šumama, rasprostranjena u cijelom području.

MYCELIS Cass. 1824. Dict. 33: 483.

1. **M. muralis** (L.) Dumort. 1827. Fl. Belg.: 60.

Syn.: *Lactuca muralis* Gaertner. 1791. Fruct. 2 (2): 158; *Cicerbita muralis* Wallr. 1822. Sched. crit. 1: 436; *Prenanthes muralis* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 797.

U šumama i na neobrađenim površinama, na krečnjačkim zemljištima.

Bosna: Vranograč — Cazin (F.), uz cestu na Mrakovicu, Moštanica — Kozara pl. (LL., Bj.), Cincar pl. (Bj.), Martinbrod — Unac (Bj.), Rosni dolac, Dinara pl. (LL.), iznad tvrđave, Ovčarevo — Travnik (Br.), Drina — Višegrad

(M.), Banja stijena — Prača (M.), Dragosava — Foča (M.), Branković — Rogatica (F.), Mrkovići, Koševo — Sarajevo (M.), Gradina — Sarajevo (M.), u šumi iznad Hrasničkog stana na Igman pl. (Bj.), Krupa, Zovik — Pazarić (HR.), Treskavica pl. (M.).

Hercegovina: Čvrstica pl. (M.), Velež pl. — Nevesinje (Halacsy), Morine — Nevesinje (LL.).

TARAXACUM Wigg. 1780. Prim. Fl. Holsat.: 56.

1. **T. alpinum** Hegetschw. 1840. in Hegtschw. et Heer Fl. Schw. 762.

Syn.: *T. officinale* Weber. subsp. *alpinum* (Hoppe) Chenevard 1929. in Hegi Ill. Fl. v. Mitt.-Eur. 6: 1091; *Leontodon alpinus* Hoppe 1821. in Sturm. Deutschl. Fl. 5; *T. officinale* subsp. *erectum* (Schrk.) Schinz u. Kell. 1905. Fl. Schweiz. 2: 542.

Bosna: Treskavica, Bjelašnica, Jahorina, Trebević pl. (M., Bj.), Kopaljšta — Vareš (M.), Volujak pl. (M., Bj.), Vranica pl. (R.), Sarajevo (Hof.).

Hercegovina: Čabulja, Prenj, Čvrstica, Visočica, Plasa pl. (M.), Velež — Mostar (Č.).

2. **T. laevigatum** (Willd.) DC. 1813. Cat. Horti Monsp.: 149.

Syn.: *Leontodon laevigatus* Willd. 1803. Sp. Pl. 3 (3): 1546; *L. corniculatus* Kit. 1814. in Schult. Österr. Fl. 2 (2): 406; *Taraxacum glaucescens* Schur 1866. Enum. Pl. Transs.: 367.

Bosna: Trebević, Radonići — Pale, Jahorina pl., Macute — Vardište, Begovina — Pale, Bakijs, Laze, Koševo, Mošćanica, Vučja luka, Miljacka (M.), Veliki Glog (M.), Miljeviće — Sarajevo (M.), Vidovice — Ljubogošta, Vrutci — Igman (M.), Podivice — Kijevo, Gradište — Hodiđed (M.), Crepoljsko, Bistrički potok (M.), Ormanj, Zovik — Pazarić, Hranisava, Bjelašnica pl. (M.), Vlahinja (Bu.), Sarajevo (Hofmann), Rakitnica — Rogatica.

Hercegovina: Golo brdo — Brđani, Malo polje — Buna, Jelačići — Jablanica, Neretva — Konjic, Bregava — Stolac, Drežnica — Raška gora, Pirić — Bradina, Podorošac — Konjic, Trebinje (Hawelka).

3. **T. hoppeanum** Griseb. 1852. Arch. Naturgesch. (Berlin) 18: 349.

Syn.: *T. officinale* var. *hoppeanum* K. Malý 1904. VZBG 54: 275.

Bosna: Razdolina — Dobrun (M.), Radivice — Kijevo, Laze — Gradina, Lapišnica, Mrkojevići, Crepoljsko, Čeljigovići (M.), Podivice — Gajina Njiva (Bu.), Banja stijena — Prača, Krupačke stijene — Sarajevo (M.), Igman, Krupa — Pazarić (M.).

Hercegovina: Jablanica (Bj.), Koznik — Konjic (M.).

4. **T. obliquum** (Fries) Dahlst. 1905. Bot. Not. 192.

Bosna: Vranica pl. (M.), Bijelo brdo — Vardište (M.), Bokavići kod Lukavca (HR.), Bađa — Bistrica, Radivice — Kijevo (M.), Štirni do — Bjelašnica pl. (M.), Radonići Pale, dolina Miljacke — Sarajevo (M.).

Hercegovina: Žuglići — Konjic (M.).

5. **T. officinale** Weber 1780. in Wiggers, Prim. H. Holsat 56.

Syn.: *Leontodon taraxacum* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 798; *L. vulgare* Lam. 1795. Fl. Fr. 2: 113.

Bosna: Vlašić pl., Trebeuša — Komar, Paklarevo — Travnik (Br.), Tajan u dolini Gostović potoka (M.), Banja Višegrad, Borak — Rudo (M.), Svatovac — Lukavac (HR.), Ljubogošta — Derventa (M.), Mačevića poljane,

Bukovik, Biosko, Hum, dolina Lapišnice i Mošćanice — Sarajevo (M.), Gradina, dolina Miljacke, Mrković — Sarajevo (M.), Trebević pl. (M.), Bistrica iznad Pala, Jahorina pl., Treskavica pl. (M.).

Hercegovina: kod Drežanke u dolini Drežnice (M.).

6. *T. paludosum* (Scop.) Schlecht. in Crepin Man. Fl. Belg. 2: 231.

Syn.: *T. officinale* subsp. *palustre* (Lyons) Bech. in Schinz u. Kell. Fl. Schweiz. 4: 792; *T. palustre* (Lyons) Symons 1798. Syn. Pl. Brit.: 172; *Leontodon palustris* Lyons 1763. Fasc. pl. Cantabr.: 48.

Bosna: Glamočko polje (HR.), dolina rijeke Plive kod Sokočnice (Sl.), Orahovica — Žepče (M.), Grdonj, Vučja Luka, Crepoljsko, Sniježnica — Ugošća, Veliki Glog, Kumani — Petrovići, Trebević, doline rijeke Miljacke i Lapišnice, Borje — Sarajevo (M.), Gnjile Bare, Repušni do, oko vrela Blizanci — Jahorina pl. Prača (M., Bj.).

Hercegovina: Slani izvori — Konjic (HR.), Rašak Gora — Drežnica (M.), Nevesinjsko polje (Bj.).

CHONDRILLA L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 348.

1. *C. juncea* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 796.

Na suvim sunčanim mjestima. Vrlo polimorfan taxon.

Bosna: Vrbanja — Banjaluka (HR.), Prolog — Livno (LL.), Putičevo — Travnik (Br.), Stražište — Višegrad (M.), Spahić — Višegrad (F. kao f. *glabra* Kittel), Sarajevo (Br., M.), Miljacka — Sarajevo (M. kao var. *acanthophylla* (Bor.) DC.).

LAPSANA L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 353.

1. *L. communis* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 811.

Rasprostranjena na cijelom području na suvim mjestima, pored puteva i u šikarama.

CREPIS L. 1754. Gen. Pl. ed. 5: 350.

Sect. *HAPALOSTEPHIUM* (D. Don) Froelich

1. *C. viscidula* Fröl. 1838. in DC. Pr. 7: 166.

Na pretplaninskim livadama i u svijetlim šumama.

Bosna: Vlašić pl. (Br.), Vjetrenik — Ljubišnja pl. (M.), Stolac — Višegrad (Č.), Gola Jahorina (M., Bj.), Puhov čair, Dovlići, Trebević (M.), ispod Malog kotla na Bjelašnici pl. (Bj.).

2. *C. paludosa* (L.) Moench. 1794. Meth.: 535.

Syn.: *Hieracium paludosum* L. 1753. Sp. Pl. 1: 803.

Na vlažnim, močvarnim površinama u okviru šumske vegetacije.

Bosna: Jajce (Br.), Stolac — Višegrad (Č.), Bjelašnica pl. (Č.), Luke — Kasidol (M.), Bijela stijena, Dovlići, Trebević (M.), Trebević pl. (M. kao f. *eglandulosa* Maly).

Sect. *SUCCISOCREPIS* Schultz Bip. ex Bischoff

3. *C. kernerii* Rechinger fil. 1944. Feddes Repert. 53: 125.

Syn.: *C. jacquinii* Tausch 1828. Fl. (Regensb.) 11 (1): Ergbl.: 79 subsp. *kernerii* (Rech. fil.) Merxmüller, Jahrb. Ver. Schutz. Alpenpfl. 17:

102 (1952); *C. chondrilloides* Rchb. in Mossl. Handb. 2. II: 1403, non Jacq.

Na rudinama na najvišim vrhovima planina.

Bosna: Vranica pl. (Lo.).

Hercegovina: Drinača na Čvrsnici pl. (Lo.); Velika Čvrsnica pl. (F.).

4. **C. aurea** (L.) Cass. 1822. Dict. Sci. Nat. 25: 88.

Syn.: *Leontodon aureum* L. 1759. Syst. Nat. ed. 10. 2: 1193.

var. *aurea*

var. *bosniaca* K. Maly 1906. Glasn. Zem. Muz. BiH (Sarajevo) 18: 447.

Na vlažnim livadama i pašnjacima i onim koje se razvijaju na dubljim zemljištima u pretplaninskom pojasu. Var. *bosniaca* je do sada poznat sa područja Bosne i Hercegovine.

Bosna: Osječenica (F.), Ravna pl., Jahorina pl., Pračko vrelo (M., Bj.), Gola Jahorina (M. kao f. *dentata* Maly, Gl. Zem. Muz. 1920), Ravna pl. (M. kao ad f. *kitaibelii* vergens), Lipa-kasidol (M.), Treskavica pl. (Lo., Bj.), Hrasnički stan — Bjelašnica pl. (M.), Lelija pl. (M.), Trebević pl. (M.).

Hercegovina: Visočica pl. (M., Bj.), Prenj pl. (M.), Bijele vode na Prenj pl. (Bj.), Čvrsnica pl. (Lo. kao var. *olympica* (C. Koch) K. Maly).

Sect. HIERACIOIDES Froelich

5. **C. mollis** (Jacq.) Ascherson 1864. Fl. Brandenb. 1: 385.

Syn.: *C. succisifolia* Tausch 1828. Fl. XI EB 1: 79; *Hieracium molle* Jacq. 1774. Fl. Austr. 2: 12.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima.

Bosna: Vlašić pl. (Br.), Vlašić pl. (M.).

Sect. SOYERIA (Monnier) Benth

6. **C. montana** (L.) Tausch. 1828. Flora (Regensb.) XI Ergänz. 1: 79.

Syn.: *C. bocconii* P. D. Sell 1976. Bot. Jour. Linn. Soc. 71: 250; *C. pontana* D. T. Anl. Best. Alpenpfl.: 259; *Soyera montana* Monn. Ess.: 75.

Na pretplaninskim livadama i pašnjacima.

Bosna: Kajabaša, iznad Paklareva — Vlašić pl. (Br.), Bjelašnica pl. (M., kao f. *biflora* Froel. in DC.), Treskavica pl. (Lo., Bj.), Puhov čair — Trebević pl. (M.), Trebević (F.), Jahorina pl. (F., Bj.), Klek pl. iznad Graba (F.).

7. **C. conyzifolia** (Gouan) A. Kerner, 1872. Österr. Bot. Zeitschr. 22: 255.

Syn.: *C. grandiflora* (All.) Tausch. 1828. Flora XI. Erggbl. 1: 80; *Hieracium conyzaefolium* Gon. 1773. Ill.: 59.

Na pretplaninskim mezofilnim livadama. Vrlo varijabilan taxon.

Bosna: Osječenica na Cincar pl. (Bj.), Derala — Vranica pl. (Š.), Vlaška gromila, Zlatići — Travnik (Br.), Vukuša pl. (Bu.), Ozren pl. (M.), Ljubišnja pl. (M.), Stolac — Višegrad (Č.), Jahorina pl., Ravna pl. (M., Bj.), Tre-

bević (M.), Treskavica pl. (M., HR.), Zovik — Pazarić (HR.), Hreša — Sarajevo (M.), Bukovik, Trebević [M. kao var. *subbruncinata* (DC.)].
Hercegovina: Borike — Konjic (M.).

8. **C. alpestris** (Jacq.) Tausch. 1828. Flora (Regensb.) XI (Ergbl.) 1: 79.

Syn.: *Hieracium alpestre* Jacq. 1774. Fl. Austr. 2: 54.

Na livadama i pašnjacima.

Bosna: Vilenica pl. — Travnik (Br.), Ravna pl., Jahorina pl. (M. i kao var. *jacquiniana* Fröl.), Trebević pl. (F. i kao f. *gmeliniana* Fröl ap. DC.), dolina Miljacke (M. kao var. *visianiana* Rchb.).

Sect. CREPIS

9. **C. biennis** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 807.

Na suvljim livadama i pašnjacima od nizina do pretplaninskog područja.

Bosna: Vlačić pl., iznad Bunarbaše kod Travnika, oko Travnika, (Br.), Visoko (Pl., Tičija glava — Semizovac, Vučja pl. — Nemila (M.), Ozren pl. (M.), Ormanj, Zovik — Pazarić (HR.), Drljavac — Veliki Glog, Vitez — Stambolčić, Uževica — Trebević (M.), Trebević [M. kao var. *ladomiriensis* (Bess.)], Treskavica pl., Faletići — Sarajevo (F.), Hrasnički stan — Igman pl., iznad Sirovaca na Bjelašnici pl. (M.), Trijeska, Gola Jahorina (Bj.), Sitnik, Stanari — Bjelašnica pl. (Bj.).

Hercegovina: Ljubina pl. — Konjic (M.), Podrašničko polje (HR.), Gornje bare — Čvrsnica pl. (Bj.), Vučja bara — Gacko (Hawelka), Svinjac — Nevesinje (LL.).

10. **C. blavii** (Aschers.) Stadlm. 1908. Österr. Bot. Zeit. 58: 422.

Syn.: *Mulgedium blavii* Aschers. 1879. Bot. Z. 260; *C. rigida* Vis. Dalm. 2: 119 non W. K.

Prema Hayeku 1931. Prodr. Fl. pen. Balc. 2: 852. vrsta je rasprostranjena u Dalmaciji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori.

Hercegovina: Musića doline, Nevesinje (Latzel), Paljev dô, Bakračuš (Blau), Crni lug (Watzl.).

C. blavii x chondrilloides (C. x malyi Stadlm. 1908. ÖBZ LVIII 925.

Hercegovina: Tušnica — Gradac (Wibiral).

11. **C. chondrilloides** Jacq. 1762. Enum. Stirp. Vindob. 312.

Syn.: *C. foeniculacea* Fröl in DC. Pr. VII 172; *Berinia andryaloides* Briqu. Fasc. pl. Foroj. 30.

Na skeletnim, krečnjačkim pašnjacima.

Bosna: Prolog — Livno (F.).

12. **C. pantocsekii** (Vis.) Latzel 1913. Verh. Ges. Deutsch. Naturf. Arzt. 85: 658.

Syn.: *Galyona pantocsekii* Vis. 1882. Mem. Ist. Veneto 21: 52; *Crepis alpestris* (Jacq.) Tausch, 1828. Flora (Regensb.) 11 (1). Ergbl. 79 var. *moesiaca* Asch. et Huter 1869. Österr. Bot. Zeitschr. 19: 67; *C. moesiaca* (Asch. et Huter) Degen et Baldacci 1894. Österr. Bot. Zeitschr.

44: 302; *C. adenantha* Picler in Pittoni 1869. Österr. Bot. Zeitschr. 19: 157 (1869), non Vis.

Vrlo rijetka vrsta, prema Hayeku l. c. nalazi se u pukotinama stijena u Dalmaciji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori.

Hercegovina: Raduš brdo, Lastva — Trebinje (M.).

Sect. INTYBELLOIDES Froelich

13. **C. dinarica** Beck 1887. Annal. Nat. Hist. 2: 169.

Syn.: *C. incarnata* var. *pauciflora* Pant. 1874. VVNH Presb. NF. II: 49; *C. incarnata* (Wulf.) Tsch. subsp. *dinarica* (Beck) Hayek 1931. Prodr. Fl. Pen. Balc. 2: 856; *C. praemorsa* (L.) Tausch, 1828. Fl. (Regensb.) 11 Ergbl. 1: 79 subsp. *dinarica* (Beck) P. d. Sell 1976. Bot. jour. Linn. Soc. 71: 253.

Na pretplaninskim pašnjacima i u pukotinama stijena.

Bosna: Cincar pl. (F., Bj.), ispod Raduše pl. (Bj.), Zlatno gumno — Gornji Vakuf (M.), Kajbaša, Vlašić pl. (Br.), Velika Ljubišnja (Č.), Orlovac — Zelengora (R.), Volujak pl., Maglić pl. (Bj.), Klek pl. (F.), Gola Jahorina, Ravna pl. (F., M., Bj.), Dvorišta — Kasidoli (M.), Treskavica pl. (F., Bj.), Krbaljšina, Šivolje (Bu.), Puhovo brdo, Dovlići, Trebević (M., Č.).

Hercegovina: Čvrstica pl., Prenj pl. (M., Č., Bj.).

Sect. MESOPHYLION Bacok

14. **C. tectorum** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 807.

Bosna: Ripač kod Bihaća (Č.).

Sect. PHAECASIUM (Cass.) Dumort

15. **C. pulchra** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 806.

Na sunčanim, suvim pašnjacima, u grmlju i na ruderalnim staništima.

Bosna: Bihać (Bo.), Banjaluka (Ho.).

Sect. BARKHOUSIA (Moench) Gaudin

16. **C. foetida** L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 807.

Syn.: *Barkhousia foetida* Spreng. 1826. Syst. veg. 3: 653 et Auct. transs.; *C. foetida* L. subsp. *eu-foetida* Beger 1929. in Hegi Fl. Mitt.-Eur. 6 (2): 1174.

subsp. **foetida**

Na kamenitim neobrađenim površinama, u okviru ruderalne vegetacije.

Bosna: Očijevo u dolini rijeke Unca (B. B. P.), Tarabovac, Jankovići — Travnik (Br.), u dolini Bijelog Rzava (M.), Matjaševo brdo (M.), Vrelo Bosne — Igman (M.).

Hercegovina: Bijela — Konjic (M.), Bijelo polje, Vojno — Mostar (M.), Han Hodbina — Mostar (M.), Žitomislić (M.), Sutorina (R.).

subsp. **rhoeadifolia** (M. B.) Fiori et Paol. 1904. Fl. anal. Ital. 3: 430.

Syn.: *C. rhoeadifolia* M. B. 1808. Fl. Taur. — cauc. 2: 259.

Kao korov na obrađenim i neobrađenim površinama.

Bosna: Banjaluka (Ho., rev. Maly), Tarabovac, Derventa — Travnik (Br. rev. Maly), dolina Ograjnog potoka, Kiseljak — Žepče (HR.), Mioče — Lim, Čikota — Rudo (M.), Drinsko — Višegrad (M.), Foča (Bu.), Rusanović — Rogatica (F.), Grdonj, Mošćanica, Miljacka — Sarajevo (M.), Ilidža (M.).

Hercegovina: Polje, Borci — Konjic (M.), Neretva — Ostrožac (M.), Dubrava — Stolac (M.).

Sect. *ALETHOCREPIS* Bischoff.

17. **C. capillaris** (L.) Wallr. 1841. Linnaea 14: 657.

Syn.: *C. virens* L. 1763. Sp. Pl. ed. 2: 1134; *C. agrestis* W. et K. 1812. Pl. rar. Hung. 3: 244; *Lapsana capillaris* L. 1753. Sp. Pl. ed. 1: 812.

Na neobrađenim površinama i uz grmlje, na suvim mjestima. Taxon je vrlo varijabilan.

Bosna: Vranograč — Cazin (F.), Očijevo u dolini rijeke Unca (Bj.), Travnik, Tarabovac (Br.), Donja Tuzla (M.), Bijeli Rzav (M.), Novi Lukavac Tuzla (HR.), Tješilo — Fojnica (M.), Klis — Vlasenica (M.), Čikota — Rudo (M.), Stambolčić (M.), Matjaševo brdo — Bioča (M.), Mitrovići (M.), Ormanj, Zovik — Pazarić (HR.), Zlatište — Trebević, Boriše — Sarajevo (M., LL.).

Hercegovina: Ivan pl. (M. kao var. *runcinata* Bischoff).

18. **C. neglecta** L. 1767. Mantissa 107.

Na obrađenim i neobrađenim površinama, kao korov, u području mediteranske klime.

Hercegovina: Stolac — Mostar (Halacsy), Sutorina, Žitomislić (M.), Bijelo polje (M., Bj.), Ljubuški (F.), Hum — Trebinje, Vojno, Mogorjelo, dolina Neretve, Mostar (M.), Korita, Bileća (HR.).

Sect. *LEPIDOSERIS* (Reichenb.) Benth.

19. **C. vesicaria** 1753. Sp. Pl. 805.

Syn.: *Barkhausia vesicaria* Spreng. Syst. 3: 652.

Na skeletnim pašnjacima i u grmlju u području mediterana.

Hercegovina: Hum — Mostar, Bijelo polje — Mostar (M.), Ljubuški, Stolac iznad Mostara (F.).

Sect. *NEMANCHENES* (Cass.) Benth.

20. **C. setosa** Haller 1797. fill. Arch. Bot. (Roemer) 1 (2): 1.

Syn.: *Barkhausia setosa* DC. Fl. fr. IV: 44.

Na obrađenim ineobrađenim površinama i u grmlju.

Bosna: Ispod Rastoke — Unac (Bj.), Bukovi — Visoko (Pl.), Tarabovac, Travnik, Ravno — Busovača (Br.), Mrakovo (M.), Čikota — Rudo, Rusanović — Rogatica (M., F.), Kozja Čuprija, Borje, Vrelo Bosne — Igman (M. i kao v. *microcephala* Gr.).

Hercegovina: Ostrožac (M.), Svinjac, Višnjevo (LL.), Gatačko polje (HR.), Bijelo polje — Mostar (Bj.).

1. ***H. bupleuroides*** Gmel. 1808, Fl. Bad. III. t. 2: 317.

Syn.: *H. porrifolium* Schloss. Vuk. 1869, Fl. Croat.: 901; *H. saxatile* Willd. 1800, Sp. pl. III. 3; *H. glaucum* Lam. & DC. 1805, Fl. Fr. 3. ed. IV; *H. polyphyllum* Willd. 1813, Enum. hort. Berol. suppl. 54; *H. graminifolium* Froel. 1838, in DC. Prodr. VII: 219; *H. poliochlorum* Vukot. 1858, *H. Croat.*: 16.

subsp. ***calycinum*** A.-T. 1876, Suppl. à Non. 6 pro sp.

Hercegovina: Tisovica — Prenj (Lo.).

subsp. ***schenkii*** (Gris.) NP. 1763, Sp. Pl. II: 21.

Bosna: Bukovik, Mrkojevići — Sarajevo, Hrasnica, Turovo — Treskavica (M.).

Hercegovina: Glogovo — Jablanica (F.), Dubočani — Rakitnica (M.).

var. *schenkii*

var. *glabrifolium* NP. 1763, Sp. Pl. II: 22.

Bosna: Kajabaša — Travnik (Br.), Trijeska — Jahorina (Lo.), Bukovik, Oblik — Treskavica (M.), između Jablana i Barica na Treskavici (Lo.).
Hercegovina: Glogovo — Prenj (Lo.).

subsp. ***pseudo-schenkii*** Rohlena & Zahn 1909, in Fedde, Repert. VI: 227.

Hercegovina: Glogovo — Prenj (Lo.).

2. ***H. villosum*** L. 1763, Sp. Pl. ed. II: 1130.

Syn.: *H. floccosum* Schur in ÖBZ. VIII: 22; *H. plumosum et flexuosum* Schur 1859, in Verh. Siebenb. V. Naturw. X: 172; *H. longifolium et valdepilosum* Schur 1866, Enum.: 389; *H. baumgartenianum* Schur 1853, Sert. n. 1760.

Bosna: Oblik — Treskavica (M.), Stini Do — Bjelašnica (Bj.), na stijenama kod Mrtvanja — Bjelašnica (HR.), Kozjak (Bj.).

subsp. ***villosissimum*** Naeg. 1873, in Sitzungsab. K. Bayer. Ak.: 322.

Bosna: Bosna, Ilijaš (Lo.), Turov stan i Oblik — Treskavica (M., Lo.), Bjelašnica (M.).

subsp. ***glaucifrons*** NP. 1886, Hier. II: 100.

Bosna: Bosna (Za.), Romanija, Bijela stijena — Trebević, Vlahinja — Treskavica (M.).

subsp. ***villosum*** (L.) NP. 1886, Hier. II: 94.

var. *villosum*

var. *stenobasis* NP. l. c.

Bosna: Treskavica (F.).

Hercegovina: Babin Klanac i Sivadija — Prenj pl. (M.).

* Obradila: D. Živković.

var. *involucratum* Rochel 1828, Pl. rar. Banat t. 29: 69.

Bosna: Oblik i između Jabla Dola i Barica (Lo.), Trebević (M.).

Hercegovina: Volujak (M.).

var. *amplexissimum* NP. l. c.

Bosna: (Za.), Oblik — Treskavica (Lo.), kod Petrovca — Osječenica pl. (F.).

var. *steneilema* NP. l. c.

Bosna: Oblik i Vrata — Treskavica pl. (M.), Pod Stagum (Lakatoš).

Hercegovina: brdo Baba kod Gacka (M.).

var. *baumgartenianum* Schur 1853, Sert.: 45.

Bosna: Trebević (F.).

Hercegovina: Otiš — Prenj (F.).

subsp. *undulifolium* NP. 1886, Hier. II: 99.

Bosna: Treskavica (Zahn, 1921, Comp. Hier.: 85).

subsp. *calvifolium* NP. 1886, Hier. II: 103.

Hercegovina: Jelenak — Čvrstica (F.).

3. **H. morisianum** Reichb. 1859, Ic. XIX. t. 138: 67.

Syn.: *H. villosiceps* NP. 1886, Hier. II: 105; *H. pilosum* (Schleich.) Froel. 1838, in DC. Prodr. VII: 229.

Bosna: Gola Jahorina (M.).

subsp. **morsianum**

subsp. *villosiceps* (NP.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 86.

Bosna: Oblik — Treskavica, Ilijaš (Lo.), Bjelašnica (M.).

subsp. *melanostylum* Zahn ex Malý 1904, in VZBG. Wien LIV: 285.

Hercegovina: Visočica pl. (Za.), Umoljani — Visočica pl. (F.).

subsp. *villosifolium* (NP.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 86.

Bosna: Vlašić, Trebević (Za.), Gola Jahorina (M.), između Donjih Vlahovića i Bistrice (M.), Mala Kapa — Prenj (Fk.).

Hercegovina: Glogošnica — Prenj (Lo.).

subsp. *comigerum* Zahn 1905, in Schinz & Keller, Fl. Schweiz 2. II: 275.

Bosna: Bosna (Zahn, 1921, l. c.: 87).

var. *comigerum*

var. *lonchiphyllum* NP. 1886, Hier. II: 144.

Hercegovina: Hercegovina (Za.), Umoljani — Visočica (F.).

4. **H. scorzonerifolium** Vill. 1779, Prosp.: 35.

= *H. villosum* $\geq$ *bupleuroides* Zahn 1921, Comp. Hier.: 91.

Syn.: *H. flexuosum* Lam. & DC. 1815, Fl. Fr. ed. 3. V: 436; *H. glabratum* Koch 1844, Syn. ed. 2. II: 518; *H. trichocephalum* Link 1822, Enum. hort. Berol. II: 287.

subsp. *flexuosum* Waldst. & Kit. 1800, in Willd. Sp. pl. 3. III: 1581.

Bosna: Bosna (Za.), Vlašić, blizu Kajabaše (Br.), Osječenica — Petrovac (F.).

subsp. **hodžae** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 50.

Bosna: brdo Hodža na Ravnoj planini, 1200 m (M.).

5. **H. glabratum** Hoppe ex Willd. 1800, Sp. pl. III, 3: 1562.
= *H. villosum* — *glaucum* NP. 1886, Hier. II: 136.

Syn.: *H. schraderi* var. *glabratum* Gaud. 1829, Fl. Helv. V: 70;
H. scorzoneraefolium var. *glabratum* Fr. 1862, Epicr.: 65; *H. villosum-saxatile* G. Beck 1893, Fl. N.-Oesterr.: 1302; *H. villosiceps* A.T. 1913, Cat.: 60.

subsp. **glabrescens** F. Sch. 1850, Arch. Fl. Fr. Allem. II: 178.

Bosna: Bosna (Za.), Vranica (R.), Oblik i između Jablan Dola i Barica, Čardak — Treskavica, Ilijaš (Lo.), Kotlovi — Bjelašnica (M.).

Hercegovina: Sivadija — Prenj (M.), Ostrovača — Čvrstica, Glavica Šišnja — Plasa (Lo.).

subsp. **leucotrichocephalum** Zahn 1921, Comp. Hier.: 95.

Bosna: Vitorog (cfr. ÖBZ. 274, 1906) (Zahn, 1921, l. c.).

subsp. **leontinum** Hut. & Gand. ex NP. 1886, Hier. II: 141.

Bosna: Visočica planina kod Umoljana (Zahn, 1921, l. c.).

var. *leontinum*

var. *oblikanum* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 49.

Bosna: Oblik — Treskavica pl. (M.).

var. *treskavicanum* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 50.

Bosna: Crno jezero — Treskavica planina, 1700 m (M.), Veliki Kotao — Bjelašnica (Fk.).

subsp. **glabratum** (Hoppe) NP. 1886, Hier. II: 138.

Bosna: Bosna (Za.), Treskavica (F.).

Hercegovina: Plasa pl. (M.), Jelenak — Čvrstica (Bu.).

6. **H. dentatum** Hoppe 1817, in Sturm Deutschl. Fl. Heft 39. t. 16. = *H. villosum* $\geq$ *bifidum* Zahn 1921. Comp. Hier.: 97.

Syn.: *H. sericatum* Froel. ex Reichb. 1860, Ic. XIX, t. 201: 96;
H. pilosum Froel. 1838, in DC. Prodr. VII; *H. villosum* x *murorum* Sendtner 1854, in Fl. XXXVII: 342.

subsp. **dentatum**

subsp. **subruncinatum** NP. 1886, Hier. II: 180.

var. *subruncinatum*

var. *zlatištense* Malý & Zahn 1926, GZM. 38: 107.

Bosna: u raspucalim stijenama brda Zlatište na Trebeviću, 800 m (M.).

subsp. **dentatiforme** NP. 1886, Hier. II: 186.

Bosna: Veliko Jezero — Treskavica (M.).

Hercegovina: Vranica pl. (Zahn, 1921, l. c.: 101).

subsp. **cenisium** A.-T. 1887, in B. S. Dauph.: 581.

var. *cenisium*

var. *glabrescentiforme* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 50.

Bosna: kod Velikog Jezera na planini Treskavici, 1550 m (M.).

subsp. **coloratifolium** Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 295.

Bosna: Vlašić (Brandis) (Zahn, 1921, l. c.: 105).

subsp. **erigerontinum** A.-T. 1894, in Bull. Soc. bot. Fr. XLI: 328.

Bosna: Vranica (R.).

7. **H. valdepilosum** Vill. 1779, Prosp.: 34.

= *H. villosum* — *prenanthoides* (Uechtr.) NP. 1886, Hier. II: 214.

Syn.: *H. elongatum* Willd. ex Froel. 1838, in DC. Prodr. VII: 229; *H. villosum* var. *elongatum* Gr. & G. 1850, Fl. Fr. II: 358; *H. ciliolatum* Serres 1856, in Bull. Soc. bot. Fr. III: 276.

subsp. **willdenowianum** Zahn 1921, Comp. Hier.: 120.

Bosna: Prostrta i Oblik — Treskavica (M.).

subsp. **pseudelongatum** NP. 1886, Hier. II: 215.

Bosna: Vlašić (Zahn, 1921, l. c.: 120).

subsp. **loschniggi** Zahn 1936, Feddes, Rep. 40: 277.

Bosna: Jablan Do kod Barica — Treskavica (Lo.) (Malý & Zahn 1936, l. c.).

8. **H. porrectum** Fr. 1848, Symb.: 106.

= *H. valdepilosum* > *bifidum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 124.

Syn.: *H. subelongatum* NP. 1886, Hier. II: 225; *H. valdepilosum-silvaticum* Zahn, 1901, in Koch, Syn. ed. III: 1873.

subsp. **subelongatum** NP. 1886, Hier. II: 225.

Bosna: Vitorog (Zahn, 1921, l. c.: 125).

9. **H. glanduliferum** Hoppe ex Sturm 1815, Deutschl. Fl. Heft 39.

Syn.: *H. piliferum* 1799, Bot. Taschenb.: 129.

subsp. **multiglandulum** (NP.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 133.

Bosna: Vlašić, 2071 m, Vranica, Prokoško Jezero (Za.), Vranica — Vrata — Treskavica (M.).

10. **H. pallidum** Bivona — Bernardi f. 1813, Nuov. piant. ined.: 11.

Syn.: *H. schmidtii* Tsch. 1928, Fl. XI. E. B. I: 65; *H. rupestre* Schmidt 1791, N. Abh. böhm. bot. G. I: 58; *H. sternbergii* Froel. 1838, in DC. Prodr. VII: 214; *H. comatulum* Sudre 1902, H. Centre Fr.: 88; *H. candidans* Rouy 1905, Fl. Fr. IX; *Oreadea scapigerous* Linton 1905, Brit. H.: 22.

subsp. **schmidtii** (Tsch.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 214.

Bosna: Vranica, 2000 m (Zahn, l. c.: 216).

subsp. **graniticum** Sch.-Bip. 1862, Cich. n. 23.

Bosna: Bosna (Zahn, l. c.).

- subsp. **pallidum** (Biv.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 217.
 Bosna: Vranica, 2000 m (Zahn, l. c.: 219).
- subsp. **čurčićianum** Zahn ex Malý 1904, in VZBG. Wien LIV: 287.
 Bosna: Vranica kod Fojnice (Č.), Jezero — Vranica (Br.).
11. **H. wiesbaurianum** Uechtr. 1879, in Baenitz Hb. Eur. Prosp.: 5.
 Syn.: *H. pallidum-bifidum* Zahn 1914, in Schinz & Kell. Fl. Schweiz ed. 3. II: 444.
- subsp. **wiesbaurianum** l. c. pro sp.
- subsp. **sub-wiesbaurianum** Zahn 1921, Comp. Hier.: 262.
 Bosna: Bukovik (M.).
- subsp. **fojnicense** Zahn ex Malý 1904, VZBG. Wien LIV: 287.
 Bosna: Fojnica — Vranica (Č.).
- subsp. **subcinereum** A.-T. & G. 1900, Hier. Gall. n. 645.
 Bosna: Bosna (Sendtner n. 373) (Zahn, l. c.: 265).
12. **H. murorum** L. 1753, Sp. Pl. ed. 1: 803.
 Syn.: *H. cordifolium* Kit. 1864, Add. fl. Hung. ed. Kanitz: 116;
H. silvaticum Zahn 1901, in Koch, Syn. ed. 3. III: 1779.
- subsp. **murroum**
- subsp. **subbifidiforme** Zahn 1921, Comp. Hier.: 293.
 var. *subbifidiforme*
- var. *eu-violascens* Malý & Zahn, 1929, GZM. 41: 19.
 Bosna: u dolini rijeke Željeznice kod Krupačke Stijene, 550 m (M.).
- subsp. **capilliferum** (Borb.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 293.
 var. *capilliferum*
- var. *obscuriceps* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 51.
 Bosna: u dolini Suhi Dol kod Višegrada. 290 m (M.).
- subsp. **toplicense** Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 19.
 Bosna: šuma u dolini Babin Potok kod Toplica (Sarajevo), 1180 m (M.).
- subsp. **calvifrons** Zahn 1921, Comp. Hier.: 300.
 Bosna: Han Milošnica — Zvijezda (M.).
- subsp. **gypsophilum** Griseb. 1852, Comm.: 38.
 Bosna: Melac — Banja Stijena, Mali Orlovac — Mošćanica, Paljanska Miljacka, Miljacka, Bijela Stijena na Trebeviću (M.).
- subsp. **pleiophyllogenes** Zahn 1905, in Reichb. Ic. XIX. 2: 14.
 Bosna: Lašva — Zenica (Č.), Jahorina, Treskavica, Luke kod Kasindola, Mošćanica, Karića čair — Ozren, Igman, Ivan (M.).
- subsp. **gentile** Jord. pro sp. 1857, ex Bor. Fl. Centre ed. 3. II: 415.
 Bosna: Draguljac, Trebević (M.).
 Hercegovina: Sedlo — Čabulja (M.).
- subsp. **silvularum** Jord. ex Bor. 1857, Fl. Centre ed. 3. II: 418.
 Bosna: Gričje — Rapte pl. (M.).

- subsp. **odontobium** Zahn 1921, Comp. Hier.: 316.
 Bosna: Mjedenik Stijena na Romaniji (M.).
- subsp. **amoenissimum** Hayek & Zahn 1921, Comp. Hier.: 316.
 Hercegovina: Doljanka — Jablanica (M.).
- subsp. **semipraecurrens** Malý & Zahn 1926, GZM. 38: 106.
 Bosna: u dolini rijeke Prače kod Banja Stijene, 580 m (M.).
- subsp. **rotundatiforme** Zahn 1921, Comp. Hier.: 323.
 Bosna: Bosna (Zahn, l. c.), Šimino Brdo — Gradište (M.).
- subsp. **cophosinuatum** Malý & Zahn 1926, GZM. 38: 105.
 Bosna: dolini rijeke Stupčanice kod Petrovića (Kladanj), 800 m (M.).
- subsp. **ravnanum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 51.
 1160 Bosna: u smrčevoj šumi Kozarevice kod Pala na Ravnoj Planini, m i u bukovoju šumi na Igmanu, 800—1000 m (M.).
- subsp. **trebevićicolum** Malý & Zahn 1925, GZM. 27: 51.
 Bosna: na padinama Trebevića prema dolini Miljacke, 620 m (M.).
- subsp. **varešense** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 51.
 Bosna: u šumi kod Strica blizu Vareša, 1100 m (M.).
- subsp. **semisilvaticum** Zahn 1905, in Schinz & Kell. Fl. Schv. ed. 2. II: 284.
 Bosna: Kurvina — Trebević (M.).
 Hercegovina: Plasa (M.).
- subsp. **pseudosilvularum** Zahn 1925, in BSB. Genève 2. XVI: 154.
 Bosna: blizu Dovlića kod Sarajeva, 1100 m (M.).
- subsp. **pluridentatiforme** Malý & Zahn in sched., SARA.
 Bosna: Trebević (M.).
- subsp. **wulfenii** Zahn 1931, in Asch. & Gr. Syp. Mitteleur. Fl. XII: 30.
 Bosna: između Krupca i Kijeva (Lo.).
13. **H. vulgatum** Fr. 1819, Novit. fl. Suec. ed. 1: 76.
 Syn.: *H. silvaticum* Lam. 1786, Dict. ed. 2: 366; *H. pseudoramosum* et *kladnianum* Schur 1866, Enum.: 390.
- subsp. **vulgatum**
- subsp. **argillaceum** (Jord.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 365.
 Bosna: Stolica — Majeveca (R.), Trebević, Pavlovac — Kasindol (M.).
- var. *argillaceum*
- var. *cheriense* Jord. pro. sp. ex Bor. 1857, Fl. Centre ed. 3. II: 397.
 Bosna: dolina Gostovića, 310 m (M.).
- subsp. **jaccardii** Zahn 1898, in Dörfler, H. norm. XXXVI sched. p. 186 pro sp.
 var. *jaccardii*

var. *deductum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 367.

Bosna: Bosna (Zahn, l. c.), Stolica — Majeveca pl. (R.), (Malý & Zahn, GZM, 41: 19).

subsp. *valderamosum* Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 292.

Bosna: Romanija i Ozren planina, Han na Hreši, Gradina kod Sarajeva, 1200 m i kod Stambolčića, 980 m, Kariča čair — Ozren, Glog — Hreša, Koran (M.), Rogoj — Trnovo (Lo.).

subsp. *aurulentum* Jord. ex Bor. 1857, Fl. Centre ed. 3. II: 399 pro sp.

Bosna: Bosna (Zahn, 1921, l. c.: 370).

subsp. *aurulentiforme* Deg. & Zahn 1907, Magyar bot. Lapok: 214.

Bosna: Bosna (Zahn, l. c.: 377).

subsp. *gymnophyton* Loschn. & Zahn 1934, in Asch. & Gr. Syn. Mitteleur. Fl. XII: 2.

Bosna: Raspotočje — Zenica (Lo.).

14. **H. levicaule** Jord. 1848, Cat. Dijon: 23.

= *H. vulgatum* > *bifidum*; *H. vulgatum* — *caesium* Zahn 1921, Comp. Hier.: 391.

Syn.: *H. pallescens* Griseb. 1852, Comm.: 61; *H. caesium* grex *davallianum* Zahn 1906, H. Schw.: 371.

subsp. *pseudopallescens* Zahn 1921, Comp. Hier.: 395.

Bosna: Travnik, Vlašić (Brandis) (Zahn, 1921, l. c.: 396).

subsp. *triviale* (Norrl.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 398.

Bosna: Bosna (Blau n. 1587) (Zahn, l. c.), Hodža — Rakite i Ubojište — Ravna Planina, Dovlići, Vučja Luka, Trebević, Svjetlina (M.), Mala Hranisava (Fk.), Čitluk — Pale, Brezovac — Vitez (M.).

subsp. *austrohercynicum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 400.

Bosna: Kupres (Zahn, l. c.).

subsp. *sciaphiloides* Zahn 1921, Comp. Hier.: 404.

Bosna: Vitez (M.).

15. **H. bifidum** Kit. 1815, in Hornem., Hort. Hafn. II: 761.

Syn.: *H. rupicolum* et *H. Heuffelii* Griseb. 1852, Comm.: 761.

subsp. *bifidum* (Kit.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 407.

Bosna: Gola Jahorina, Gradina — Pale, Bukovik, Bistrica — Trebević, Treskavica (M.), Krupa — Zovik — Pazarić (HR.), Razdolina — Dobrun, Sutjeska — Suha (M.).

subsp. *stenolepis* (Lbg.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 409.

Bosna: Razdolina — Dobrun, Trebević, Miljacka, Željeznica — Krupačka Stijena, Krupa — Pazarić, Vlahovsko Brdo — Mala Gastilja (M.).

Hercegovina: Prenj — Glogošnica, Glavica Šišnja — Plasa (Lo.).

subsp. *pourriacense* Zahn 1916, H. Alp. mar.: 179.

Hercegovina: stijene pod Ostrovačom — Čvrtnica (Lo.).

subsp. *canitosum* (Dahlst.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 410.

Bosna: Vranica (R.), Veliko i Crno jezero na Treskavici, Donji Hodić i Kobilja Glava — Sarajevo (M.).

- var. *canitiosum*
- var. *genuinum* Zahn 1935, in Asch. & Gr. Syn. Mitteleur. Fl. XII: 612.
 Bosna: Bistrica — Ravna Planina — Jahorina (M.).
- var. *psammogenoides* Zahn 1927, in Magyar bot. Lapok: 348.
 Bosna: Mala Rijeka — Pajtov Han — Zvijezda pl. (Lo.), Kasindolski potok — Kobilj Dol — Sarajevo (M.).
- var. *obscurans* Langyel & Zahn 1927, in Magyar bot. Lapok: 348.
 Bosna: između Krupca i Kijeva (Lo.).
- subsp. **caesiotropum** Malý & Zahn 1926, GZM. 38: 106.
 Bosna: padine Trebevića prema dolini Miljacke, 620 m (M.), Kasindolski potok — Slape — Klek (M.).
 Hercegovina: u stijenama doline Idbar (Svinjac) na planini Prenj i u dolini Tisovice, 880 m (M.).
- subsp. **caesiiflorum** (Almq.) Zahn ex Norrl. 1888, Bidr.: 96.
 Bosna: Romanija, Razdolina — Dobrun (M.), Poovo Brdo — Trebević (Lo., M.), Stari Grad — Sarajevo, Kasindolski potok — Kobilj Dol, Motka — Vogošća (M.), Meštovac — rijeka Tara (Bu.).
 Hercegovina: Plasa pl., Vranovina — Prenj pl., 1570 m (M.).
- var. *caesiiflorum*
- var. *normale* Zahn 1921, Comp. Hier.: 412.
 Bosna: Raspotočje — Zenica (Lo.), Bistrica — Ravna Planina, Trebević, između Turov Stana i Velikog Jezera — Treskavica, Ilijaš, Oblik, Kasindolski potok — Slape — Klek — Šlapska Čuprija, Sarajevo, Banja Stijena — Prača (M.).
 Hercegovina: Vranovina — Prenj (M.).
- var. *pseudopraecox* Zahn 1910, in Koch, Syn. ed. 3. III: 1793.
 Bosna: Bukovik, Trebević — Miljacka, Ortiš — Prenj (M.).
- var. *subcanitiosum* Brenn. 1905, in Meddel. Soc. Faun. Fl. Fenn. 30: 149.
 Bosna: Jablan Dol — Treskavica (M.).
- var. *basicrinuloides* Malý & Zahn 1926, GZM. 38: 106.
 Bosna: Kasindolski potok između Slape — Klek i Kobiljdol, cca 600 m (Malý) (Malý & Zahn, l. c.).
- subsp. **sinuosifrons** (Almq.) Zahn 1905, in Schinz & Kell., Fl. Schv. ed. 2. II: 268.
 Bosna: Banja Stijena — Prača, Jahorina, Bukovik, Trebević, Bjelačnica, Miljacka — Trebević, Treskavica (M.).
- var. *sinuosifrons*
- var. *filisquamum* Zahn 1911, in Magyar bot. Lapok: 146.
 Hercegovina: Preslica pl. (Zahn. 1921, l. c.: 414).
- var. *lissochlorodes* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 52.
 Bosna: u dolini Prače kod Banja Stijene, 580 m, Prača (M.).
- var. *nipholepioides* Murr. & Zahn 1904, ÖBZ. 54: 99.
 Bosna: Gradina — Laze — Sarajevo (M.).
- subsp. **thuringiacum** Zahn 1921, Comp. Hier.: 414.
 var. *thuringiacum*

var. *aripristum* Zahn 1935, in Asch. & Gr. Syn. Mitteleur. Fl. XII. 2: 625.

Bosna: između Krupca i Kijeva (Lo.), Vratlo Karaula — Jeleč (M.).
var. *genuinum* Zahn 1930, in Mitt. Thür. BV.: 39.

Bosna: između Krupca i Kijeva (Lo.).

— subsp. **cardiobasis** Zahn 1906, H. Schw.: 252.

Bosna: Paljanska Miljacka (M.).

subsp. **pseudoligocephalum** Zahn 1921, Comp. Hier.: 422.

Bosna: Treskavica pl. (Zahn, l. c.), Trebević (Č.), Begovac — Trebević (M.), Bjelašnica (Č.).

var. *pseudoligocephalum*

var. *ratisbonense* Zahn 1921, Comp. Hier.: 422.

Hercegovina: Konjic (Zahn, l. c.).

var. *oblikense* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 52.

Bosna: krečnjačke stijene brda Oblik na planini Treskavici, 1760 m (M.), Veliko Jezero na Treskavici (M.).

subsp. **pluridentatum** Zahn ex Malý 1904, VZBG. Wien LIV: 285.

Bosna: Trebević, Dariva, Bjelašnica, Treskavica, Kupres (Za.), Bijela Stijena, Mali Orlovac — Dariva, Romanija, Bjelašnica, Mošćanica, Miljacka (M.), Treskavica (F.), Lašva — Zenica (Č.).

Hercegovina: Velež, Glogovo pl. (Za.), Jablanica — Doljanka, Ra-
kitnica — Dubočani (M.), Glogovo kod Jablanice (F.).

subsp. **senile** Zahn 1901, in Koch, Syn. ed. 3. III: 1801.

Bosna: Vlašić (Br.).

subsp. **psammogenes** Zahn 1921, Comp. Hier.: 432.

var. *psammogenes*

var. *genuinum* Zahn 1906, H. Schw.: 279.

Hercegovina: Veliki Medvjed — Čvrsnica (Fk.).

subsp. **subcaesiifloriforme** Zahn 1914, in Schinz & Kell., Fl. Schw. 3. II: 435.

var. *subcaesiifloriforme*

var. *ovale* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 52.

Bosna: u dolini Razdoline kod Dobruna, 400—500 m (M.), Kasindolski potok — Slape — Klek (M.).

subsp. **stenolepidotropum** Malý & Zahn 1935, in Asch. & Gr. Syn. Mitteleur. Fl. XII. 2: 636.

Bosna: Oblik — Treskavica (M.).

16. **H. rotundatum** Kit. 1814, in Schult., Öst. Fl. ed. 2. II: 439.

Syn.: *H. transsilvanicum* Heuff. 1858, in VZBG Wien VIII: 151; *H. leptcephalum* Vukot. 1858, H. Croat.: 13; *H. polytrichum* Schur 1886, Enum. Transs.: 394.

Bosna: Banja Luka (H.), Popara — Travnik, Kruščica (Br.), Romanija (Mo.), Treskavica (M.), uz cestu za Poljice na Jahorini (Bj.), Han Begov (Č.), Udeš i Orlova Stijena — Miljacka, Bijela Stijena — Trebević (M.), ispod Ka-

ramustafinih čaira — Bjelašnica (Bj.), Vrelo Bosne — Igman (F., M.), Kasindol (M.), Svatovac i Tirilovac kod Lukavca, Hranisava, šuma kod Ljubovčića — Pazarić (HR.), Banja Stijena — Prača, Varda — Rudo (M.), Stolac — Višegrad (Č.).

var. *rotundatum*

var. *transsilvanicum* (Heuff.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 473.

Bosna: Bihać (Boll.), Zvijezda planina između Zabrežja i Ponikvi (Lo.), kod Bistrice — Ravna Planina, Macute — Vardište (M.), šuma kod Vrela Miljacke — Pale (Lo.), Paljanska Miljacka, Bistrica kod Vlahovića (M.), ispod brda Hodža kod Stambulčića (Lo., M.), Lužnica — Gostović (M.), Poovo Brdo — Trebević (Lo., M.), između Borovca i Jasika — Trebević (M.), Hranisava — Bjelašnica (Bu.), Kasindolski potok — Klek, Mehina Luka kod Tarčina, kod Kusače — Vlasenica, Babin Potok — Han Toplica, Banja Stijena — Prača (M.), Vratlo — Jeleč (Lo.).

17. **H. pallescentifrons** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 55.

= *H. incisum-praecurens* Malý & Zahn 1. c.

Bosna: Prostrta na planini Treskavici, 1780 m (M.).

18. **H. praecurrens** Vukot. 1881, Rad. Jug. Ak. Zag. LVIII: 167 = *H. rotundatum - murorum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 474.

subsp. **odorans** Borb. 1896, in Baenitz Herb. Eur. LXXXVIII. n. 8362.

Bosna: Golo Brdo — Igman (M.).

subsp. **leptocephaloides** Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 297.

Bosna: Pale, Kasindol (Za.), Munici — Pale, Šehovina između Sarajeva i Pala (M.).

subsp. **pleiophylopsi**s Zahn 1921, Comp. Hier.: 475.

Bosna: Travnik (Za.), Pale (M.).

subsp. **praecurrens** (Vukot.) Zahn 1907, in Reichenb. Ic. XIX. 2: 104.

Bosna: Jahorina, Stambulčić — Pale, Trebević, Vučja Luka, Radeta — Luke — Kasindol, Kusače — Vlasenica (M.), Poovo Brdo (Lo.).

Hercegovina: Hercegovina (Za.), Rama (Ka.), Krstina Vrela — Preslica (M.).

var. *praecurrens*

var. *pseudograndidens* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 52.

Bosna: između Turova i Turov Stana, 1300 m na planini Treskavici (Malý & Zahn, l. c.).

var. *pseudosilvularum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 475.

Bosna: Bosna (Zahn, l. c.).

var. *matoracense* Zahn 1907, in Reichb. l. c.

Bosna: brdo Matorac, dolina Krupe (Blau n. 2055) (Zahn, 1921, l. c.).

subsp. **megaladenophyes** Malý & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 29č.

Hercegovina: kamenjare u dolini Doljanke kod Jablanice, cca 300 m (M.).

subsp. **trachysetum** (Borb.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 476.

Bosna: Rakite — Stambulčić — Ravna Planina, Tilavsko Vrelo kod Vukeline Vode — Jahorina, između Turova i Turov Stana — Treskavica, Bioča i Mehina Luka kod Tarčina (M.), Vratlo Karaula — Jeleč (Lo.).

var. *trachysetum*

var. *trachysetiforme* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 52.

Bosna: Konjska Livada na Vučjoj Planini, 1300 m (M.), Begovina iznad željezničke stanice Koran (Lo.), ispod Ubojišta — Ravna Planina (M.).

subsp. **subumbellirumum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 52.

Bosna: u podnožju brda Oblik na planini Treskavici, 1760 m (M.), Borja između Teslića i Maslovara (Lo.), Motka — Vogošća, Ubojište — Ravna Planina, Dovlići — Trebević (M.).

Hercegovina: Ljubina planina kod Konjica (M.).

subsp. **pseudopleiophylloides** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 53.

Bosna: u smrčevoj šumi kod Han Pijeska, 1060 m, kod Pjenovca u dolini Pištice, 960 m (M.), Tilavsko Vrelo — Saračevo Polje — Ubojište — Jahorina, između Stambolčića i Viteza (M.), Tirilovac — Lukavac (HR.), Bištričak Potok — Nemila (Lo.).

subsp. **mikulinkae** Zahn 1907, in Reichb. Ic. XIX. 2: 103.

Bosna: Kariča čair — Ozren, Stambolčić — Pale (M.).

subsp. **lancifolium** (Vukot.) Zahn 1910, in Ann. muz. Hung. VIII: 71.

Bosna: Banja Stijena — Prača, Dvorište — Kasindol (M.).

subsp. **scotophyllum** (Vukot.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 476.

Bosna: Munići — Pale (M.).

subsp. **subserratifolium** Zahn 1906, in Reichb. Ic. XIX. 2: 104.

Bosna: Travnik, Vranica (Za.), Macute — Vardište, Klis — Vlasenica, Banja Stijena — Prača, Vratlo — Jeleč, Saračevo Polje — Ravna Planina, Hodža — Rakite, Gornji Močioći, Poovo Brdo — Trebević (M.).

var. *subserratifolium*

var. *crepidifrons* Zahn 1906, in Reichb. l. c.

Bosna: Novi (Beck) (Zahn, 1921, l. c.: 477), Kariča čair — Ozren, Ivan (M.).

var. *multisinuatifrons* Malý & Zahn 1925, GZM. 27: 53.

Bosna: kod Dovlića na Trebeviću, 1000 m (Malý & Zahn, 1925, l. c. 53), Brezovac — Vitez, Kasindolski potok, između Slape i Klek, između Borovca i Jasika — Trebević (M.).

19. **H. trebevićianum** K. Malý 1899, GZM. 11: 149.

= *H. rotundatum-bifidum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 477.

subsp. **pseudobifidum** Schur 1866, Enum. Transs.: 393 pp.

Bosna: klisura kod Banja Stijene — Prača (M.).

subsp. **epiprasinum** Zahn ex Malý 1904, VZBG.: 287.

Bosna: Bosna (Za.), Gola Jahorina, Paljanska Miljacka, Trebević prema dolini Miljacke (M.), Oblik i Jablan Dol — Treskavica, između Krupca i Kijeva (Lo.), Macute kod Vardišta, Babin Potok kod Han Toplica, Bioča — Tarčin (M.), Rakitnica — Rogatica (F.), Glogov Prenj (Lo.).

- var. *permagnidens* Malý & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 295.
 Bosna: Govča potok — Zelengora (M.).
- var. *ledenicae* Malý & Zahn 1935, l. c.
 Bosna: Ledenica — Veliki Stolac (M.).
- var. *grandidentiforme* Malý & Zahn 1935, l. c.
 Bosna: kod Gornjeg Kapeža — Husad Planina (M.).
 Hercegovina: u dolini Doljanke, cca 300 m [Malý & Zahn, l. c.].
- subsp. *trebevićianum* (K. Malý) Zahn 1906, in Reichb. Ic. XIX: 2.
 Bosna: Bosna, 580—1600 m (Za.), Trebević (M.), Jahorina, Bistrički Potok — Trebević (F., M.), Vučja Luka, Bistrica kod Vlahovića, Mali Orlovac — Mošćanica, Ivanići kod Lukavice, Miljacka, Stambolčić, blizu Pavlovca i Kasindolski potok — Kasindol (M.), Treskavica (Č., F., M.), Igman (M.).
- subsp. *horridentiferum* Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 20.
 Bosna: Ugljičica Dol kod Toplica — Ozren (M.).
- subsp. *platyodontozum* Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 21
 Bosna: rijeka Miljacka — Sarajevo, brdo Velika Gradina kod Viteza — Gorovići (M.).
- subsp. *subleiophyllum* Zahn ex Malý 1904, VZBG. LIV: 206.
 Bosna: Bosna (Blau n. 178) [Zahn, 1921, l. c.: 481], Vrbas kod Bočca, Vareš (M.), Vranji Dol (Br.), Jahorina, Trebević, Mali Orlovac — Mošćanica, Pavlovac — Kasindol, Pazarić — Gradinovac (M.).
 Hercegovina: Hercegovina [Zahn, 1921, l. c.].
- subsp. *stenolepioides* Zahn 1921, Comp. Hier.: 481.
 Bosna: Sić Potok — Ozren, kod Skakavca — Bukovik, kod Šehovine između Sarajeva i Pala (M.).
- var. *stenolepioides*
 var. *schilleri* Zahn 1921, Comp. Hier.: 482.
 Bosna: Ljubična, 1800 m (Schiller) [Zahn, l. c.].
- var. *virescens* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 54.
 Bosna: na brdu Hranisava — Bjelašnica (Bu.).
- subsp. *glaucinoides* Zahn ex Malý 1904, VZBG.: 286.
 Bosna: Tribija — Vareš, Skakavac — Bukovik, ispod brda Ubojište — Ravna Planina (M.), u šumi kod Vrela Miljacke — Pale (Lo.), Jablan Dol — Treskavica, ispod brda Hodža kod Stambolčića, Simino Brdo — Sarajevo, Isukrstove muke — Igman (M.), Romanija (Č.), Vratlo Karaula kod Jeleča (Lo.), Dobrun — Višegrad (M.).
 Hercegovina: Doljanka kod Jablanice, planina Bjelašnica kod Gacka (M.), Visočica pl. kod Umoljana — Konjic (F.), Prenj (Č.).
- subsp. *deanum* Zahn 1906, in Reichb. Ic. XIX. 2: 101.
 Bosna: Simino Brdo kod Sarajeva, Bistrica — Ravna Planina (M.).
- subsp. *pleiophylloides* Zahn 1921, Comp. Hier.: 482.
 Bosna: Mokro (Blau n. 780) [Zahn, l. c.], Han Pijesak, Klis — Vlasenica, brdo Lokve kod Semizovca, brdo Stolac između Blatnica i Nemile, Hodža, Vratlo Karaula — Jeleč (M.).
- subsp. *diversifloccum* Deg. & Zahn 1908, Magyar bot. Lapok: 118.
 Bosna: Ravna Planina (M.), Pepeljarski potok kod Begov Hana (Lo.).
- var. *diversifloccum*

- var. *begovense* Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 295.
 Bosna: u dolini Pepeljarskog Potoka kod Begov Hana (Lo.).
 subsp. *caespitiferum* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 54.
 Bosna: rijeka Prača kod Banja Stijene, 580 m [Malý & Zahn, l. c.].
 subsp. *obliquifidum* Rohl. & Zahn 1909, Feddes Rep. VI: 228.
 var. *obliquifidum*
 var. *dentellatum* Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 21.
 Bosna: u dolini rijeke Željeznice kod Krupačke Stijene, 550 m, Gnžile Bare i Tilavsko Vrelo kod Vukeline Vode — Jahorina.
 var. *epiprasinogenes* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 54.
 Bosna: brdo Macute kod Vardišta, 860 m, brdo Tičija Glava kod Semizovca (M.).
 subsp. *treskavicae* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 53.
 Bosna: Crno jezero, 1680 m i brdo Oblik, 1780 m na planini Treskavici, Kotlovi na planini Bjelašnici, 1760 m (M.).
 subsp. *multisinuatum* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 53.
 Bosna: u dolini Prače kod Banja Stijene, 580 m i rijeka Željeznica kod Krupačke Stijene, 530 m (M.).
 subsp. *platyodontozum* Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 21.
 Bosna: in angustii fl. Miljacka prope Sarajevo, 570 m (Malý) [Malý & Zahn, l. c.].
 subsp. *paucifidum* Rohl. & Zahn 1909, in Feddes Rep. VI: 229.
 Bosna: Dubovik turski [Zahn, 1921, l. c.: 483], Pepeljarski potok kod Begov Hana (Lo.).
 subsp. *loschniggianum* Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 21.
 Bosna: u podnožju Hodže kod Stambulčića, Mala Rijeka ispod Pajtov Hana — Zvijezda pl., Bistričak potok kod Nemile (Lo.), Smrčevo točilo kod Višegrada (M.).
 subsp. *jablanense* Malý & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 296.
 Bosna: Jablan Dol — Treskavica (M.).
 subsp. *subtranssilvanicum* Malý & Zahn in shed. SARA.
 Bosna: Sarajevsko Polje blizu Vrela Bosne (M.).
20. **H. austroslavicum** Malý & Zahn. 1926, GZM. 38: 108.
 = *H. prenanthoides* < *rotundatum* (ili *praecurrens*)
 Malý & Zahn l. c.
 Bosna: Vitorog (LL.).
 var. *austroslavicum*
 var. *jahorinae* Malý & Zahn 1936, Feddes Rep. 40: 278.
 Bosna: Gola Jahorina (M.).
21. **H. jablonicense** Wolosz. 1890, in Spraw. Akad. Krak. XXV: 66.
 = *H. rotundatum-vulgatum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 447.
 Bosna: Bioča — Tarčin, Ivan (M.).

22. **H. caesiogenum** Wol. & Zahn 1906, in Reichb. Ic. XIX, 2: 106.
 = *H. rotundatum-caesium* Zahn 1921, Comp. Hier.: 483.
 Syn.: *H. transsilvanicum-caesium* Wol. & Zahn, l. c.
 subsp. **caesiogenum**
 subsp. **borjae planinae** Loschnigg & Zahn 1936, Feddes Rep. 40: 278.
 Bosna: Borja Planina između Teslića i Maslovara (M.).
23. **H. incisum** Hoppe ex Sturm 1815, Deutschl. Fl. Heft. 39.
 = *H. bifidum* $\geq$ *dentatum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 491.
 Syn.: *H. silvaticum* $>$ *villosum* NP. 1886, Hier. II: 120.
 Bosna: Treskavica (M.).
 subsp. **pallescent** (Waldst. & Kit.) Zahn 1912, in D. Torr & Sarnth., Fl. Tir. VI. 3: 853.
 Bosna: Miljanići — Lukavica, Oblik — Treskavica (M.).
 Hercegovina: Boračka Draga — Prenj (M.).
 var. *pallescent* (Kit.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 495.
 Bosna: Bosna [Zahn, l. c.].
 Hercegovina: Hercegovina [Zahn, l. c.].
 var. *subfurculans* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 52.
 Bosna: brdo Oblik na planini Treskavici, 1780 m (Malý) [Malý & Zahn, l. c.].
 subsp. **neilreichii** (A. Kern.) G. Beck 1884, Fl. Hernst.: 268.
 Bosna: Vlašić [Zahn, 1921, l. c.: 499].
 Hercegovina: Kantar — Prenj (M.).
 subsp. **plazenicense** Zahn 1906, in Handel-Mazzetti, ÖBZ.: 275.
 Bosna: Plazenica kod Bugojna, 1650—1750 m (Za.), Kotlovi Dol — Vranica (M.), između Jablan Dola i Barica — Treskavica (Lo.).
 subsp. **strictifuscum** Malý & Zahn in shed., SARA.
 Bosna: Treskavica (M.).
24. **H. incisiceps** Rohl. & Zahn 1909, in Feddes Rep. VI: 229.
 = *H. trebevićianum* $>$ *villosum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 507.
 var. *incisiceps*
 var. *subpallescent* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 55.
 Bosna: u podnožju brda Oblik na planini Treskavici, 1780 m (M.).
25. **H. cirritum** A.-T. 1873, Monogr.: 27 pro glandulifero-murorum
 = *H. bifidum* $>$ *glanduliferum* Zahn
 Syn.: *H. armerioides* Burn. 1883, Gr. Cat.: 166.
 subsp. **pseudocirritum** Tout. & Zahn 1903, Bull. Herb. Boiss. n. s. III: 1131.
 Bosna: Tikva — Vrata — Vranica (M.).

26. **H. pannosum** Boiss. 1844, Diagn. I, 4: 32.

Syn.: *H. taygetum* Boiss. & Heldr. 1847, Diagn. I. 7: 15; *H. orientale* Fr. 1862, Epicr.: 15; *Andryala lanata* Sibth. Sm. 1816, Prodr. Fl. Graec. II: 141.

subsp. **pannosum** (Boiss.) NP. 1886, Hier. II: 287.

Hercegovina: Bare — Čvrsnica (Bu.).

subsp. **frivaldszkyi** Reichb. 1860, Ic. XIX: 94.

Hercegovina: Klek 1400 m, Bare [Zahn, l. c.: 566].

27. **H. gymnocephalum** Griseb. ex Pantocs. 1873, in ÖBZ.: 266.

Syn.: *H. orieni* A. Kern. 1874, in ÖBZ.: 169.

Hercegovina: Veliki Medvjed — Čvrsnica (Fk.).

subsp. **gymnocephalum** (Griseb.) Zahn 1904, in Reichb. Ic. XIX. 2: 113.

Bosna: Vlahinja i Kotlovi — Bjelašnica (M.).

var. *gymnocephalum*

var. *genuinum* Zahn l. c.: 114.

Bosna: Veliki Kotao (Fk.).

Hercegovina: Lolinjak — Plasa (Fk.), Orjen (A.).

var. *orien* A. Kern. l. c. pro sp.

Bosna: Treskavica, Trebević (F.).

Hercegovina: Gnjila Greda — Dobri Do kod Trebinja (V.).

var. *lanulatum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 567.

Bosna: Bosna [Zahn, l. c.], Treskavica — Ilijaš (Lo.).

Hercegovina: Orjen (A.), Hercegovina [Zahn, l. c.].

subsp. **laxipellitum** Zahn, 1921, l. c.

Hercegovina: Orjen (A.).

subsp. **anastrum** Degen & Zahn 1907, in Magyar bot. Lapok: 218.

Hercegovina: Ortiš — Prenj (Fi.).

28. **H. pichleri** A. Kern. 1874, in ÖBZ. XXIV: 170.

= *H. gymnocephalum* $\geq$ *pannosum* Zahn 1910, in Ann. mus. nat. Hung. VIII: 73.

subsp. **pichleri** (A. Kern.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 568.

Hercegovina: Gnjila Greda, 1500 m (Vandas) [Zahn, l. c.].

subsp. **pseudo-adamovičii** Zahn 1925, GZM. 37: 55.

Hercegovina: Orjen (A.).

29. **H. waldsteinii** Tausch 1828, in Flora XI. Erg.-Bl. I: 65.

Syn.: *H. lanatum* W. Kit. 1800, in Willd., Sp. pl. III. 3: 1586; *H. bosniaphyllum* et *stuppeosum-thapsiforme* G. Schn. 1904, in Z. B. G. Wien: 288.

subsp. **plumulosum** A. Kern. 1874, in ÖBZ. 170 pro sp.

var. *brandisii* Freyn 1895, in Bull. Herb. Boiss. III: 646, 664 pro sp.

Bosna: Kajabaša (F. Sch. H. norm. n. s. 2560 pp., Zahn n. 60 pp.), Lipnik (Blau n. 1896), Sarajevo [Zahn, 1921, l. c.: 571], Kajabaša i Vlačić — Travnik (Br.), Lapišnica (M.).

Hercegovina: kod Mostara [Zahn, l. c.], Obodić — Glogov Prenj (Lo.).

var. *plumulosum* A. Kern. 1874, in ÖBZ.: 170 pro sp.

Bosna: Vlačić (Baenitz. H. Eur. n. 335, F. Sch. l. c. pp., Zahn, l. c. pp.) [Zahn, 1921, l. c.: 571], Bistrički potok, brdo Kalaidžin Kamen — Jahorina (M.), Trebević (F.), Gradina — Vardište, Sutjeska kod Suhe, Strmica kod Lima (M.).

Hercegovina: Prenj, dolina Neretve (Za.), Glogovo — Jablanica (F.), Sivadija i Karaula — Prenj, Gacko — Klinje (R.), Orjen (A.).

subsp. *nimpholeucum* Zahn 1907, in Reich. Ic. XIX. 2: 109.

Hercegovina: Vrba kod Gacka (M.).

subsp. *thapsiforme* (Uechtr.) NP. 1889, Hier. II: 291.

Bosna: Han Stepen (Za.), Gacko, Prača kod Banja Stijene (M.).

Hercegovina: Porim pl., 1400 m, kod Ruišta, Avtovac [Zahn, 1921, l. c.: 573].

var. *thapsiforme*

var. *subthapsiforme* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 55.

Bosna: dolina Lapišnice kod Sarajeva, 660 m (M.).

subsp. *suborjeni* Zahn 1907, in Reichb. Ic. XIX. 2: 108.

Bosna: Bosna [Zahn, 1921, l. c.: 573], Rama — Prozor (M.), Čolina Kapa — Trebević (Lo.), Miljacka kod Sarajeva (M.).

Hercegovina: Hercegovina (Za.), Alina Voda — Glogovo, Konjic, Drežnica (M.), Diva Grabovica, Kleščine kod Aleksin Hana (Š.), Rakitnica — Dubočani (M.), Bare — Čvrstica (Bu.), Orjen (V.).

var. *suborjeni*

var. *genuinum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 574.

Bosna: Kajabaša, Dariva, Trebević, Drvar 750 m (Za.), Banja Stijena i ispod brda Osoje — Prača (M.), Jelovčev potok kod Zlatibora — Foča (Bu.), Žlijeb — Višegrad, Strmica kod Lima (M.).

Hercegovina: Konjic, Velež, Paša, Glogovo, Čvrstica, Drežnica, Neretva [Zahn, l. c.], Orjen (A.).

var. *lovtschenicum* Rohlena & Zahn 1910, in Feddes Rep. VI: 231.

Bosna: Ključ [Zahn, 1921, l. c.: 574].

subsp. *trichobrachion* Zahn 1921, Comp. Hier.: 574.

Bosna: Martin Brod (Ba.), Dariva (M.).

Hercegovina: Plužine (Formanek) [Zahn, l. c.].

subsp. *baldaccianum* Freyn 1892, ex Bald. in Malpighia VI: 113.

var. *sublanifolium* Zahn 1907, in Reichb. Ic. XIX. 2: 111.

Bosna: Bosna [Zahn, 1921, l. c.: 575], Razdolina kod Dobruna (M.).

Hercegovina: Hercegovina [Zahn, l. c.].

subsp. *waldsteinii* Tausch 1828, in Flora XI. Erg.-Bl. I: 65 pro sp.

var. *schlosseri* Reichb. 1860, Ic. XIX. t. 195: 94 pro sp.

Bosna: Bosna (Za.), Osječenica kod Petrovca (F.), Barica kod Mrkovića — Sarajevo (M.), kod Sarajeva (B.), Miljacka (F.), Zlatistija — Bistrički

potok — Čolina Kapa — Dariva — Mošćanica — Sarajevo (M.), Bistrički potok — Trebević (M.), Drina kod Starog Broda — Rogatica (Č.).

30. **H. dolopicum** Freyn & Sint. 1897, in Bull. Boiss. V: 786.
= *H. waldsteinii-pannosum* Freyn 1. c.

Syn.: *H. bosniacum* Freyn 1895, Bull. Herb. Boiss. III: 508, 654.

Hercegovina: Avtovac — Gacko HR.).

subsp. **niphophorum** Zahn 1921, Comp. Hier.: 576.

Hercegovina: Suha Gora [Zahn, 1. c.], Vrba kod Gacka (M.).

subsp. **dolopicum** (Freyn & Sint.) Zahn 1921. Comp. Hier.: 576.

subsp. **banjanum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 56.

Bosna: na krečnjačkim stijenama doline Prače kod Banja Stijene, 650 m (M.).

31. **H. quentheri beckii** Zahn 1907, in Reichb. Ic. XIX, 2: 116.

= *H. gymnocephalum-villosum* Zahn 1. c.

subsp. **quentheri beckii** Zahn 1. c.

Bosna: Maglić, Volujak (G. Beck) [Zahn, 1921, 1. c.: 580].

Hercegovina: Ortiš pl. kod Konjica, 2000 m (Vandas) [Zahn, 1. c.].

subsp. **ortišanum** Fiedler & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 298.

Hercegovina: Ortiš — Prenj (Fi.).

32. **H. scheppigianum** Freyn 1895, in Bull. Herb. Boiss. III: 651, 665

= *H. gymnocephalum* $\leq$ *scorzonerifolium* Zahn 1921, Comp. Hier.: 581.

Bosna: Vlahinja — Bjelašnica (M.).

subsp. **scheppigianum** Freyn 1. c.

Bosna: Maglić, Treskavica (G. Beck, Fiala) [Zahn, 1921, 1. c.: 582], Treskavica (F.).

Hercegovina: brdo Vuči Zub i Prasa, 1400 m, kod Trebinja (Vandas) [Zahn, 1. c.].

subsp. **volujakense** Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 300.

Bosna: brdo Vlahinja na Bjelašnici, 1800—1900 m (Malý) i na planini Volujak (G. Beck) [Zahn, 1. c.], Marcelov dol — Volujak (R.).

33. **H. flexicaule** Freyn & Vandas 1895, in Bull. Herb. Boiss. III: 645, 666.

= *H. gymnocephalum* $>$ *scorzonerifolium* Zahn 1921, Comp. Hier.: 582.

Syn.: *H. mirificissimum* Rohl. & Zahn 1909, in Feddes Rep. VI: 240; *H. calophyllum* — *scorzoneraefolium* Freyn 1. c.

subsp. **flexicaule** Freyn & Vandas 1. c.

Hercegovina: brdo Gnjila Greda kod Trebinja, Velež pl. (Vandas) [Zahn, 1921, 1. c.: 583], Veliki Medvjed — Čvrsnica (Fk.).

34. **H. wettsteinianum** Hayek & Zahn 1921, Comp. Hier.: 586.
 = *H. gymnocephalum-bifidum* Zahn 1921, l. c.
 subsp. **malyanum** Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 294.
 Bosna: Treskavica — Oblik (M.).
35. **H. grossianum** Zahn 1903, in ÖBZ.: 184.
 = *H. waldsteinii* < *murorum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 1145.
 Bosna: Pliva, 3 km od Jajca, kod Jezera (L. Gross & A. Kneucker) [Zahn, l. c.].
36. **H. calophyllum** Uechtr. 1874, in ÖBZ.: 106.
 = *H. gymnocephalum-prenathoides* Zahn 1907, in Reichb. Ic. XIX. 2: 263.
 subsp. **calophylloides** (Rohlena & Zahn) Zahn 1921, Comp. Hier.: 588.
 Hercegovina: brdo Gnjila Greda kod Trebinja (Vandas) [Zahn, l. c.].
 subsp. **calophyllum** (Uechtr.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 588.
 Hercegovina: Orjen, Crkvice 1000—1500 m, brdo Stirovnik, brdo Gnjila Greda i Prasa kod Trebinja (Vandas) [Zahn, l. c.].
 subsp. **hercegovinae** Zahn 1921, Comp. Hier.: 588.
 Hercegovina: brdo Prasa 1400 m, Gnjila Greda, Stirovnik, Svitavac kod tvrđave Konjsko (Vandas), Orjenska lokva bis Crkvice, 1600 m [Zahn, 1921, l. c.: 589], Prasa — Dobri Do kod Trebinja (V.).
37. **H. albanicum** Freyn 1895, in Bull. Herb. Boiss. III: 651, 666.
 = *H. gymnocephalum-stupposum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 592.
 Syn.: *H. orieni* > *stupposum* Freyn l. c.
 subsp. **albanicum** (Freyn) Zahn 1921, Comp. Hier.: 592.
 Hercegovina: Porim i Velež planina kod Mostara (Vandas) [Zahn, l. c.].
38. **H. pilosissimum** Friv. 1836, in Flora XIX: 436.
 = *H. pannosum* ≥ *racemosum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 593.
 Bosna: Trebević (Mo.).
39. **H. pseudorjeni** Zahn 1921, Comp. Hier.: 598.
 = *H. gymnocephalum-tommasinii* Zahn 1921, l. c.
 Bosna: rijeka Sutjeska kod Suhe — Foča (Fiala) [Zahn, l. c.] (M.).
40. **H. plumulosiforme** G. Schneid. ex Malý 1904, in VZBG Wien LIV: 291.
 = *H. waldsteinii-tommasinii* Zahn 1921, Comp. Hier.: 598.

Syn.: *H. thapsiformoides* G. Schneid. l. c.

Bosna: Kapa, Laze (Gradina) — Sarajevo, Šiljevina — Han Hreša (M.).

Hercegovina: Karaula — Prenj, Rakitnica — Dubočani (M.).

subsp. **plumulosiforme** (G. Schneid.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 599.

Bosna: kod Sarajeva (Blau n. 2187), Staribrod, dolina Vrbasa, Ključ, Osječnica planina kod Petrovca [Zahn, l. c.], Hodidjed — Sarajevo, Velika Gradina — Pod Vitez, Kukor — Ljubogošta, Razdolina — Dobrun, Miljacka kod Donjih Dovlića (M.).

Hercegovina: Sivadija — Prenj (M.), Jablanica — Neretva (Lo.), Glogovo Planina, Rakitnica — 400 m (Za.).

41. **H. guglerianum** Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 309.

= *H. plumulosiforme-murorum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 599.

subsp. **guglerianum** Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 309.

Bosna: Lim — Strmica (M.).

42. **H. gnilagredae** Zahn 1921, Comp. Hier.: 600.

= *H. plumulosiforme-calophyllum* Zahn 1921, l. c.

Bosna: brdo Gnjila Greda, dolina Dobri Do (Vandas) [Zahn, l. c.].

43. **H. coloriscapum** Rohlena & Zahn 1909, in Feddes Rep. VI: 240.

= *H. gymnocephalum-naegelianum* Rohlena & Zahn l. c.

subsp. **eucoloriscapum** Zahn 1939, in Asch. & Gr. Syn. Mitteleur. Fl.: 103.

var. *ortišense* Fiedler & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 301.

Bosna: Ortiš — Prenj (Fi.).

subsp. **parunicum** Schure & Zahn 1932, Feddes, Rep. 30: 237.

Bosna: Ortiš — Prenj (Fi.).

44. **H. humile** Jacq. 1776, Enum. hort. Vindob. III: 2 in nota.

Syn.: *H. Jacquini* Vill. 1785, Fl. Delph.: 84; *H. pumilum* Jacq. 1775, Fl. Austr. II. t. 189: 53.

subsp. **brachycaule** Vukot. 1858, H. Croat. t. 2: 14.

Bosna: Bosna (Za.), Oblik — Treskavica, Trebević (M.).

Hercegovina: Hercegovina [Zahn, 1921, l. c.: 610].

var. *brachycaule*

var. *sarajevense* G. Beck 1887, Fl. Südbosn. Herceg. III: 174.

Bosna: Smajdin Skok (Br.), Zmijina Glava — Mokranjska Miljacka, Begovac i Dragulac na Trebeviću (M.), Stari grad — Sarajevo (F.), Treskavica (M., F.).

Hercegovina: Umoljani kod Konjica — Visočica (F.), Crepulja na Čvršnjici (Lo.).

45. **H. cottetii** Godet 1869, Fl. Jura suppl.: 124.
 = *H. humile* $\geq$ *murorum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 615.
 Syn.: *H. squalinum* A.-T. 1871, Essai: 45; *H. jacquini-murorum* A.-T. 1881, Spicil.: 28; *H. humile-silvaticum* Zahn 1901, in Koch, Syn. ed. 3: 1834.
 subsp. **glogošnicae** Loschnigg & Zahn 1936, Feddes Rep. 40: 280.
 Hercegovina: Glogošnica — Prenj planina (Lo.).
46. **H. prenanthoides** Vill. 1779, Prosp.: 35.
 Syn.: *H. cerinthoides* Kit. 1814, in Schult. Östr. Fl. II: 441; *H. spicatum* All. 1785, Fl. Ped. t. 27: 218; *H. corymbosum* Kit. 1828, in Rochel, Enum. Banat.: 26.
 subsp. **bupleurifolium** Tausch 1828, in Flora XI, Erg.-Bl. I: 74.
 Bosna: Bosna (Za.), Trebević, 1500 m (M.), Treskavica (M.).
 subsp. **bupleurifolioides** Zahn 1906, H. Schw.: 424.
 Bosna: Vitorog, Klekovača [Zahn, 1921, l. c.: 753].
 subsp. **valdefoliatum** Zahn ex Malý 1904, in Z. B. G. Wien: 294.
 Bosna: Trebević (M., Lo.).
 subsp. **subcaeruleatum** Zahn 1910, in Ann. mus. nat. Hung. VIII: 101.
 Hercegovina: Porim planina prema Rujištu (Degen) [Zahn, 1921, l. c.: 767].
 subsp. **lanceolatum** Vill. 1789, pro. sp. Hist. pl. Dauph. III. t. XXX: 126.
 Bosna: Trebević, Crni vrh kod Grkarice — Igman (M.).
 var. *lanceolatum*
 var. *genuinum* Froel. 1838, in DC. Prodr. VII: 222.
 Bosna: Bosna [Zahn, 1921, l. c.: 762].
 var. *substrictissimum* Zahn 1922, in Engl. Pflzr. Hier.: 755.
 Bosna: Trebević (M.).
 subsp. **auriflorens** Zahn 1921, Comp. Hier.: 764.
 Bosna: Trebević, 1340 m (M.).
47. **H. cydoniifolium** Vill. 1779, Prosp.: 34.
 = *H. prenanthoides* $>$ *villosum* Zahn 1906, H. Schw.: 437.
 Syn.: *H. cotoneifolium* Lam. 1785, Encycl. méth. II: 367; *H. trichodes* Griseb. 1860, in Reichb. Ic. XIX, t. 179: 88; *H. vulgatiforme* et *villarsianum* A.-T. 1872, Essai suppl.: 14, 15; *H. grenieri* Fr. 1862, Epicr.: 119; *H. valdepilosum* Burn. 1883, Gr. Cat.: 14, 15.
 subsp. **macrotus** Zahn 1921, Comp. Hier.: 772.
 var. *emigratum* Zahn in Reichb. l. c.: 228.
 Bosna: Vlašić (Br.) [Zahn, 1921, l. c.: 773].

subsp. **malýanum** Zahn 1925, GZM. 37: 56.

Bosna: podnožje brda Oblik na Treskavici, 1700 m [Malý & Zahn, 1925, l. c.: 57].

48. **H. juranum** Fr. 1848, Symb.: 129.

= *H. prenanthoides* ≥ *murorum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 778.

Syn.: *H. prenanthoides* var. *juranum* Gaud. 1829, Fl. Helv. V: 144; *H. molle* Lach. 1787, in Nov. acta Helv. I: 293; *H. cydoniaefolium* Willd. 1816, Enum. hort. Berol.: 824; *H. elatum* Fr. 1848, Symb.; *H. prenanthoides* Rapin 1862, Guide Vaud ed. 2: 258; *H. jurassicum* Griseb. 1852, Comm.: 32.

Bosna: Trebević, Veliki Stolac — Višegrad (M.).

subsp. **subperfoliatum** A.-T. 1884, Notes pl. Alp.: 12.

var. *subperfoliatum*

var. *genuinum* Zahn 1906, H. Schw.: 463.

Bosna: Veternik na planini Ljubični [Zahn, 1921, l. c.: 779].

49. **H. umbrosum** Jord. 1848, Cat. Dij.: 24.

= *H. prenanthoides* < *murorum* Zahn 1912, in Schinz & Keller, Fl. Schw. 3. II: 479.

Syn.: *H. integrifolium* Lange 1851, Handb. danske Fl. ed. 1. I: 456; *H. subalpinum* A.-T. 1876, Suppl. à Mon.: 23; *H. danicum* Dahlst. 1893, Bidr. II: 120.

subsp. **umbrosum** Jord. 1913, l. c. pro spec. et ex A.-T. Cat: 352.

var. *integrifolioides* Zahn 1921, Comp. Hier.: 794.

Hercegovina: brdo Prasa kod Trebinja (Vandas) [Zahn, l. c.].

50. **H. levigatum** Willd. 1800, Sp. pl. III: 1590.

Syn.: *H. tridentatum* Gr. G. 1850, Fl. Fr. II: 383; *H. rigidum* Sudre 1902, H. Centre: 31.

subsp. **knafii** (Čelak) Zahn 1921, Comp. Hier.: 859.

Bosna: Bosna [Zahn, l. c.], Pavlovac i Luke kod Kasindola (M.).

subsp. **schwarzianum** Zahn 1921, Comp. Hier.: 867.

Bosna: Fojnica (Schwarz) [Zahn, l. c.].

subsp. **brevifoliiforme** Zahn 1921, Comp. Hier.: 890.

Bosna: na Trebeviću kod Sarajeva, 1200 m (Malý) [Zahn, l. c.].

51. **H. umbellatum** L. 1753, Sp. pl. ed. 1: 804.

Syn.: *H. bracteolatum* Link 1822, Enum. hort. Berol. II: 288; *H. ledebourii* Gerhard apud Froel 1838, in DC.Prodr. VII: 224; *H. macranthum* Nutt. 1841, Transact. Am. Phil. Soc. n. s. VII: 446; *H. lanceolatum* Royle ex Hook. f. 1875—1889, Fl. Brit. Ind. III: 400.

Bosna: Koševo (M.), Bor — Zovik kod Pazarića, južni dio Glamočkog Polja (HR.).

subsp. **umbellatum** (L.) Zahn 1905, H. Schweiz: 520.

var. *umbellatum*

var. *serotinum* Host 1831, Fl. austr. II: 419.

Bosna: Pale (M.).

var. *commune* Fr. 1848, Symb.: 178.

Bosna: Markovo Brdo kod Žepča, brdo Kukor kod Ljubogošta, između Han Jezera i Toplica, Brezovac kod Viteza, Jahorina potok ispod brda Tarija, Palike i Saračevo Polje — Jahorina, Koran — Pale, Ograjni Potok kod Bistrička — Nemila, brdo Stolac između Blatnice i Nemile (M.).

var. *pectinatum* Fr. 1848, Symb.: 178.

Bosna: kod Pala (M.).

var. *salicifolium* Reverch. ex A.-T. 1888, H. Alp. fr.: 126.

Bosna: Trebević (M.).

Hercegovina: Vučja Bara kod Gacka (M.).

var. *ogwenii* Lint. 1897, in Journ. Bot. XXXV: 407.

Bosna: Vrelo Bosne (M.).

var. *trachyphytes* Zahn 1921, Comp. Hier.: 912.

Bosna: Kuka kod Male Gostilje (M.).

subsp. **brevifolioides** Zahn 1906, H. Schw.: 523.

Bosna: Bosna (Za.), Okruglica kod Vareša, Busovača, Klokoti, brdo Žuč — Zabrđe, Žepačko Polje, kod Gradine i Bara — Pale, Petrovići — Trebević, Šiljevina — Han Hreša, brdo Hum i Miljevići — Sarajevo, Han Kazić — Tarčin (M.).

Hercegovina: Podorašac (M.).

var. *genuinum* Zahn

Bosna: Vitez, Ograjni Potok kod Bistrička — Nemila, brdo Stolac između Blatnice i Nemile, Miljacka kod Donjih Dovlića (M.).

Hercegovina: Vučja Bara kod Gacka (M.).

52. **H. aestivum** Fr. 1848, Symb.: 176.

Syn.: *H. conicum* A.-T. 1877, in Bull. Soc. dauph. IV: 188; *H. crocatum* Fr. 1848, Symb.: 183.

subsp. **valdefrondosum** Malý & Zahn 1904, in VZBG. Wien: 296.

Bosna: Trebević i Miljacka kod Sarajeva, 1340 m [Zahn, 1921, l. c.: 921].

var. *valdefrondosum*

var. *subvaldefrondosum* Malý & Zahn l. c.

Bosna: Trebević [Zahn, 1921, l. c.].

53. **H. brevifolium** Tausch 1828, in Flora XI. Erg.-Bl. I: 71.

= *H. umbellatum* $\geq$ *racemosum* Zahn 1860, in Reichb. Ic. XIX. 2: 316.

Syn.: *H. latifolium* Froel. 1838, in DC., Prodr. VII: 226.

subsp. **weldenii** Zahn 1921, Comp. Hier.: 929.

Bosna: Makljenovac (Formánek) [Zahn, l. c.].

subsp. **congestifolium** (Vukot.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 931.

Bosna: Prača — Ustiprača (M.).

subsp. **halimifolium** (Froel.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 931.

Bosna: Bosna [Zahn, l. c.].

subsp. **brevifolium** (Tausch) Zahn 1921, Comp. Hier.: 931.

Bosna: Sveti Ivan kod Sklopova — Jajce (M.), Varoš luk i Turbe — Travnik (Br.), Bijela Stijena — Trebević (M., F.), Paljanska Miljacka — Stari Grad, Koševo i Hum — Sarajevo, Bačevo kod Ilidže, Stupnik — Igman, Prijavice i Han Jagodina — Višegrad, Paštan brdo — Rudo (M.).

Hercegovina: Neretva kod Jablanice i Karaule, Bigolje — Zvekoša pl. (M.).

var. *brevifolium*

var. *glabrum* Posp. 1899, Fl. Küstenl.: 817.

Bosna: Bosanski Kabaš — Motajica planina, Banja Stijena — Prača, Kiseljak — Fojnica (Lo.), Smolin — Žepče (M.).

var. *cesatianum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 932.

Bosna: Banja Stijena — Prača (M.).

subsp. **brachyphyllum** (Vukot.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 932.

Bosna: Bosna, (Za.), Vilenica (Br.), Pepeljarski Potok — Begov Han (Lo.), između Borovca i Jasika, Grdonj — Lužnica — Suha — Gostović — Sarajevo (M.), Han Jagodina — Višegrad (Č.).

Hercegovina: Lokve kod Borovnice — Velež (M.).

var. *brachyphyllum*

var. *pseudosabaudum* Malý & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 299.

Bosna: Krupica — Drače, Smolin — Žepče (M.).

subsp. **malyi caroli** (G. Schneid.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 933.

Bosna: Bara, Trebević (Blau n. 2451), Ivan pl. (Blau n. 1097), Prijedor (Blau n. 2428), dolina Tešajnice [Zahn, 1921, l. c.], Prača — Ustiprača, Bara i Stambolčić — Pale, Dobra Voda i Vaganj — Trebević, Suha — Tajan — Botan — Gostović (M.), Željeznica kod Krupca (Lo.).

subsp. **hellwegeri** (Murr & Zahn) Zahn 1921, Comp. Hier.: 933.

Bosna: brdo Stolac između Blatnica i Nemile, Prača — Ustiprača, Trebević, između Darive i Kozje Čuprije, Miljacka, Željeznica kod Velikog Kuka — Sarajevo (M.), Han Jagodina — Višegrad (Č.).

Hercegovina: brdo Velež blizu Borovnice (Žepče) (M.).

54. **H. melanothyrsus** Malý & Zahn ex Malý 1904, in VZBG. Wien: 300.

= *H. brevifolium-prenanthoides* Zahn 1921, Comp. Hier.: 934.

Bosna: na Trebeviću kod Sarajeva, 1100 — 1200 m (M.).

55. **H. sabaudum** L. 1753, Sp. pl. ed. 1: 804.

Syn.: *H. silvestre* Tausch 1828, in Flora XI. Erg.-Bl. I: 70; *H. heterophyllum* Bladon 1847, Phytol. II: 961; *H. commutatum* Becker ex Lbg. 1874, in Blytt Norg. Fl. II: 677; *H. nemorosum* Dierbach 1819, Fl. Heidelberg. II: 252; *H. autumnale* Griseb. 1852, Comm.: 53; *H. rubricaula* Dum. 1827, Prodr. fl. Belg.: 62; *H. lactucaceum, lucorum et hirsutum* Schur 1866, Enum. Transs.: 399; *H. laevigatum* Nym. 1881, Consp. III: 438.

Bosna: dolina Krupe — Zovik kod Pazarića (HR.).

— var. *borovnicae* Malý & Zahn 1929, GZM. 44: 24

- subsp. **dumosum** Jord. 1849, Cat. Gren.: 18 pro sp.
 Bosna: Bosna [Zahn, 1921, l. c.: 944].
 Hercegovina: Hercegovina [Zahn, l. c.].
 subsp. **sabaudiforme** Zahn 1901, in Koch, Syn. ed. 3. III: 1916.
 Hercegovina: Nevesinje [Zahn, 1921, l. c.: 946].
 subsp. **fruticetorum** Jord. ex Bor. 1857, Fl. Centre ed. 3. II: 384
 pro sp.
 Bosna: Kiseljak — Fojnica (Lo.).
 subsp. **lugdunense** Rouy 1905, Fl. Fr. IX: 388.
 var. *lugdunense*
 var. *genuinum* Sudre 1902, H. Centre t. III: 25.
 Bosna: Bosna (Za.), Jahorina potok ispod brda Tarija, Miljacka kod Donjih Dovlića, kod Vrela Bosne — Igman (M.).
 subsp. **virgultorum** Jord. 1848, Cat. Dij.: 27 pro sp.
 Bosna: Kruševica kod Drinskog (M.).
 var. *virgultorum*
 var. *genuinum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 949.
 Bosna: Miljacka kod Donjih Dovlića, kod Vruca — Igman (M.).
 subsp. **nemorivagum** Jord. ex Bor. 1857, Fl. Centre ed. 3. II: 385.
 Bosna: Željeznica kod Krupačke Stijene (M.).
 subsp. **vagum** Jord. 1849, Cat. Gren.: 21 pro sp.
 var. *vagum*
 var. *rigidicaule* Jord. 1902, pro sp. ex Sudre l. c. t. V: 28.
 Bosna: Bare — Pale (M.).
 subsp. **sublactucaceum** Zahn 1901, in Koch, Syn. ed. 3. III: 1917.
 Bosna: Mokranjska Miljacka kod Starog Han Buloga (M.).
 subsp. **auratum** Fr. 1848, Symb.: 181.
 Bosna: Gradina — Pale (M.).
56. **H. stupposum** Reichb. 1830—1832, Fl. Germ. exc. 265.
 Syn.: *H. stuppeum* Reichb. ex Froel. 1838, in DC. Prodr. VII: 169;
H. glaucum Schl & Vuk. 1858, Fl. Croat.: 920.
 subsp. **stupposum** (Reichb.) NP. 1886, Hier. II: 45.
 Bosna: Bosna (Blau n. 1955) [Zahn, 1921, l. c.: 963].
 Hercegovina: Hercegovina (Za.), Podorašac kod Konjica, Neretva kod Vojnog, Zavala, Ravno (M.), Mostar kod Iličke ceste (Bj.), Žaba planina (Br.).
 subsp. **substupposum** Rohlena & Zahn 1909, Feddes Rep. VI: 235.
 Hercegovina: Neretva između Kosutica i Mljetvine (M.).
57. **H. macrodon** NP. 1886, Hier. II: 84.
 = *H. stupposum-bifidum* Zahn 1907, in Magyar bot. Lapok: 224.
 subsp. **macrodon** NP. 1886, Hier. II: 84.
 Bosna: Livno, Višegrad (Za.), Sutjeska — Suha, Trebević (M.).

Hercegovina: Plasa pl., Glogovo pl., Prijevor, 1500 m (Za.), Glogov Prenj (Lo.).

subsp. **paklenicae** Deg. & Zahn 1907, in Magyar bot. Lapok: 225.
subvar. *drinae* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 57.

Bosna: Suhi Dol kod Višegrada [Malý & Zahn, l. c.], Drina, Suhi Dol (M.).

subsp. **rupicolifrons** Zahn 1921, Comp. Hier.: 965.

Hercegovina: Prenj pl. (Engler) [Zahn, l. c.].

subsp. **pseudomacrodon** Rohlena & Zahn 1909, Feddes Rep. VI: 236.

Bosna: Vlaholsko Brdo — Mala Gostilja (M.).

58. **H. macrodontoides** Zahn 1901, in Koch Syn. ed. 3. III: 1794.

= *H. stupposum* > *tommasinii* 1909, Feddes Rep. 6: 236.

Syn.: *H. melnotrichum* A. Ker. 1874, ÖBZ.: 170.

subsp. **macrodontoides** Zahn l. c.

Bosna: Rama — Prozor, Banja Stijena, Jahorina (M.).

Hercegovina: Trebinje, 1600 m (Za.), između Štirovnika i Svitavica — Trebinje (V.).

var. *macrodontoides* Zahn 1911, Magyar bot. Lapok VI: 227.

Bosna: Rama — Prozor (M.).

var. *adenothyrsus* (Sag. & Zahn) Hayek 1931, Prodr. Fl. Penn. Balc.: 878.

Bosna: Melac — Banja Stijena, Rama — Prozor (M.).

Hercegovina: Bokševica — Ostrožac (M.).

59. **H. pseudo-tommasinii** Rohlena & Zahn 1909, in Feddes Rep. VI: 237.

= *H. stupposum-tommasinii* Zahn l. c.

subsp. **pseudo-tommasinii** Rohlena & Zahn l. c.

Bosna: Žlijeb i Lijesno brdo — Višegrad (M.).

Hercegovina: rijeka Zalomska kod Plužina [Zahn, 1921, l. c.: 968].

subsp. **doljaninum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 57.

Bosna: u stijenama kod Doljana (srez Prozor), 540 m (M.).

60. **H. tommasinii** Reichb. 1860, Ic. XIX. t. 208: 100.

= *H. stupposum-racemosum* Zahn 1907, in Magyar bot. Lapok: 223.

Syn.: *H. tommasinianum* K. Malý 1904, in Verh. zool.-bot. G. Wien LIV: 306.

subsp. **tommasinii** (Reichb. f.) Zahn 1907, in Magyar bot. Lapok: 223.

Bosna: rijeka Vrbas (Za.), klanac Unca kod Martin Broda (Bj.), Vareš, Mošćanica — Lapišnica — Dariva — Bistrica — Zlatija — Sarajevo, u dolini Prače, Rama — Prozor (M.).

Hercegovina: Neretva, Velež, Prenj (Za.), Podorašac kod Konjica, Grabovica — Drežnica, Neretva kod Aleksin Hana, Jablanica i Karaule, Han Hreša, Podporim (M.).

subsp. *setosissimum* NP. 1886, Hier. II: 83.

Bosna: Sarajevo i okolina rijeke Drine (Za.), Mokranjska Miljacka (M.), Trebević (O., M.), pod Čolinom Kapom — Trebević (Lo.), Donji Močići — Bukovik, Miljacka — Koševo kod Radave — kod Omerove česme — Laze (Gradina) — Sarajevo, Zujevina kod Dubovića, Željeznica kod Krupačke Stijene, Rama — Prozor, Razdolina kod Dobruna (M.).

Hercegovina: Medved potok i Porim pl., 1400—1500 m (Za.), Boračko Jezero — Prenj, Glogovo kod Glogošnice (M.).

var. *setosissimum*

var. *lapišnicae* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 57.

Bosna: rijeka Lapišnica kod Sarajeva (M.).

var. *sarajevoense* G. Schr. in shed., SARA.

Bosna: Trebević (H., F.), Bistrički potok — Dariva — Miljacka — Barica — Sarajevo (M.).

Hercegovina: Selakova Kula — Neretva (Br.), Drežnica (F.), Porim kod Rujišta (M.).

61. **H. bjelušae** Malý & Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 307.

= *H. tommasinii-murorum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 971.

Syn.: *H. tommasinii-silvaticum* Zahn 1910, l. c.

subsp. **bjelušae** Malý & Zahn l. c.

Bosna: Bjeluša potok kod Vardišta, 490 m, Razdolina kod Dobruna (M.).

Hercegovina: Jablanica (Malý) [Zahn, 1921, l. c.: 971].

subsp. **barathron** Malý & Zahn l. c.: 308.

Bosna: Mokranjska Miljacka — Sarajevo, Banja Stijena — Prača (M.), Meštrovac — Tara (Bu.).

Hercegovina: između Ljute i Dubravice kod Konjica (M.).

subsp. **melacense** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 58.

Bosna: u dolini Prače, brdo Melac kod Banja Stijene, 580—700 m (Malý) [Malý & Zahn, 1925, l. c.].

62. **H. racemosum** Waldst. & Kit. 1800, ex Willd., Spec. pl. III. 3: 1588.

Syn.: *H. heterospermum* A.-T. 1876, Suppl. à Mon.: 28.

subsp. **crinitum** Sibth. & Sm. 1813, Fl. graeca Prodr. II: 134 pro sp.

Bosna: Banja Stijena — Prača (M.).

Hercegovina: Podporim blizu Rujišta (M.).

var. *crinitum*

var. *genuinum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 975.

Bosna: Bosna (Za.), Banja Stijena i ispod brda Osoje kod Hrušnja — Prača (M.).

Hercegovina: Hercegovina (Za.), Neretva blizu Aleksin Hana, brdo Risovac i kod Glogošnice — Glogovo (M.).

- var. *eristachyum* Borb. 1878, Termesz.: 25.
- Bosna: Jajce [Zahn, 1921, l. c.: 975].
- Hercegovina: Neretva kod Aleksina Hana (M.).
- subsp. *virga aurea* (Coss.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 977.
- Hercegovina: Glogovo kod Jablanice, brdo Subra kod Kruševica — Trebinje (V.).
- subsp. *italicum* Fr. 1848, Symb.: 124 pro sp.
- Bosna: Sveti Ivan kod Sklopova — Jajce, Ivan pl. (M.).
- Hercegovina: Skok (Fk.) i Neretva kod Jablanice — Prenj (M.), Neretva i Grabovica kod Drežnice, Dubočani — Rakitnica (M.).
- subsp. *alismaticum* Posp. 1899, Fl. Küstenl.: 816.
- Bosna: Kreševo (Blau n. 952) [Zahn, 1921, l. c.: 979].
- Hercegovina: Rakov Laz — Konjic (M.).
- subsp. *crinitiforme* Zahn, 1921, Comp. Hier.: 979.
- Bosna: Žepče, Fojnica, Sarajevo (Za.), Matjaševo brdo kod Ahatovića — Sarajevo (M.).
- Hercegovina: Vrabac — Borci, Neretva-polje blizu Konjica, Lovnica kod Gornjeg Ljubomira (M.), Neretva (Za.).
- subsp. *barbatum* Tausch 1828, in Flora XI. Erg.-Bl. I: 72 pro spec.
- Bosna: Bihać (Boll.), Ubare — Jasikovina, Drina kod Brištanice i Pijavice — Višegrad, Ivan (M.), Zvekoša kod Žepča — Bigolje (M.).
- Hercegovina: Neretva kod Jablanice i Prenja, Vrabac kod Boraka, Podporim — Rujište (M.).
- var. *barbatum*
- var. *genuinum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 980.
- Bosna: Smolin kod Žepča, Miljacka kod Dovlića — Sarajevo, Gostović, Kruščica kod Viteza, Golubinjak — Rapte planina, Ivan (M.).
- Hercegovina: Prenj, Jablanica (Za.), Glogošnica — Prenj (Lo.), Zabrđe kod Konjica, Vrabac — Borke (M.), Žlijeb — Čvrstica (Fi.), Porim (Za.).
- var. *stiriacum* A. Kern. 1877, in Baenitz, H. Eur. n. 3028.
- Bosna: rijeka Željeznica kod Krupačke Stijene, 530 m (M., Lo.), Govca Potok i Šljivovica — Jeleč, Vresinska Kosa — Tajan (M.).
- subsp. *moesiaceum* Kern. & Uechtr. ex Nym. 1881, Consp. III: 441.
- Hercegovina: Borovnica — Velež (M.).
- subsp. *racemosum* Waldst. & Kit. ex Willd. 1800, Sp. pl. III: 1588.
- Bosna: Boriše — Miljacka, Prača kod Banja Stijene, Drina između Brištanica i Barina — Višegrad (M.).
- Hercegovina: Neretva kod Karaule — Prenj (M.).
- var. *racemosum* Waldst. & Kit. l. c. t. 193.
- Bosna: Bosna [Zahn, 1921, l. c.: 986].
63. **H. tajanum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 58.
- = *H. racemosum-rotundatum* Malý & Zahn, l. c.
- Bosna: u svijetloj šumi Sjenokos na brdu Tajan, 930 m u području doline Gostović, samo serpentin (M.), Ravna Planina (M.).
64. **H. platyphyllum** A.-T. 1897, in Ann. Jord. Geneve: 87. ed. 3. III: 1928.
- = *H. racemosum-sabaudum* Zahn 1901, in Koch, Syn. ed. 3. III 1928.

Syn.: *H. pseudoboreale* A.-T. 1888, H. Alp. fr.: 124 pro var. *H. borealis*.

subsp. **hostianum** Wiesb. 1884, Exs.

var. *hostianum*

var. *melanocalathium* (Borb.) Zahn 1921, Comp. Hier.: 1008.

Bosna: Tešajnica (Blau n. 2465) [Zahn, l. c.].

65. **H. naegelianum** Panč. 1875, Elench. Pl. Vasc. Crna Gora: 57.

Syn.: *H. undulatum* Boiss. 1875, Fl. orient. III: 867; *H. auriculiforme* Panč. & Vis. 1880 — 1882, in Mem. Istit. Venet. XXI: 534.

subsp. **naegelianum** (Panč.) Zahn 1906, Magyar bot. Lapok: 93.

Bosna: Ogorjeli Kuk na Treskavici, Maglič, Volujak, Zelengora (Za.), Pod Stogom — Zelengora (La.).

Hercegovina: Velika Motika — Prenj (M.).

subsp. **maglicense** Beck & Zahn 1906, Magyar bot. Lapok: 92.

Bosna: Maglič [Zahn, 1921, Comp. Hier.: 1018].

subsp. **ferdinandi regis** Zahn 1925, in Stoj. & Stefanov, Fl. Bulg.: 1272.

Bosna: Kukor — Ljubogošta (M.).

66. **H. neo-malyi** Zahn 1936, Feddes Rep. 40: 280.

= *H. naegelianum* — *villosum* Zahn l. c.

Bosna: Kalaidžin Kamen — Ravna Planina (M.), Trijeska — Jahorina (Lo.).

67. **H. sparsum** Friv. 1836, Fl. XIX: 436.

Syn.: *H. saxatile* Baumg. 1816, Enum. III: 27; *H. porphyriticum* Simonk. 1886, Enum.: 372.

subsp. **sparsum** Friv. l. c.

var. *sparsum*

var. *genuinum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 1019.

Bosna: na Zec planini (Blau n. 2361) [Zahn, l. c.].

subsp. **ottomalicum** Zahn 1921, Comp. Hier.: 1021.

Bosna: Otomal kod Jajca (Blau n. 2211) [Zahn, l. c.].

subsp. **nomophilum** Zahn 1921, Comp. Hier.: 1021.

Bosna: na Vlašiću kod Travnika [Zahn, l. c.].

var. *nomophilum*

var. *obtusisquamum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 1022.

Bosna: Prokoško jezero na planini Vranici (M.).

var. *vranicae* Malý & Zahn 1926, GZM. 38: 108.

Bosna: na planini Vranici (M.).

68. **H. Andrasovszkyi** Zahn 1921, Comp. Hier.: 1032.

= *H. naegelianum-morisianum* (*villosiceps*) Zahn 1921, l. c.

subsp. **andrasovszkyi**

subsp. **euglabratisimile** Behr. & Zahn 1936, in Fedes Rep. 40: 281.

Bosna: Oblik — Treskavica (Lo.).

69. **H. erythrocarpum** Peter 1898, Beitr. Hieracienfl. Osteur. Orient in Nachr. K. G. Wiss. Gött. (math.-physik. Kl.) H. I: 36.

= *H. sparsum* $\leq$ *murorum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 1036.

Syn.: *H. brandisianum* Zahn 1906, Magyar bot. Lapok: 83.

subsp. **brandisianum** Zahn 1906, in Magyar bot. Lapok: 83.

Bosna: na Vlačiću, Kajabaša (Br.).

70. **H. retzevatense** Deg. & Zahn. 1906, in Magyar bot. Lapok: 87.

= *H. sparsum-bifidum* Zahn 1921, Comp. Hier.: 1049.

subsp. **oligoschistrum** Malý & Zahn 1907, in Magyar bot. Lapok: 226.

Hercegovina: Prenj pl., 1600 m (Za.), Babin Klanac — Jezerine — Prenj (M.).

Subgenus **PILOSELLA** Tausch 1828,

in Flora XI, Erg.-Bl. I: 50

71. **H. hoppeanum** Schult. 1814, Fl. Austr. 2. II: 428.

Syn.: *H. pilosellaeforme* Hoppe 1817, in Sturm, Deutschl. Fl. Heft 37. t. 6; *Pilosella hoppeana* Sz. Sz. 1862, in Flora: 421; *H. algoicum* Froel. ex Sendtn. 1854, in Flora: 322.

Bosna: Bravsko — Grmeč (LL.), Pašnjak — Gola Jahorina (M.), Rosni Dolac — Dinara, Cincar pl. (LL.).

Hercegovina: Gajine — Nevesinje (LL.).

subsp. **leucocephalum** Vukot. 1858, H. Croat.: 5 pro sp.

Bosna: Bosna (Za.), Borovac — Pale (F., M.), Studenkovići (Lo.) — Petrovići — Dovlići — Trebević, Bjelosava — Bukovik (M.), Koševo — Lukavica — Miljacka (F.), Miljevići — Donji Kotorac (M.), Vlagije kod Nahorevskog brda (M.), Križevac (Č.), Sarajevo, Mošćanica, Oplic — Vogošća, Tješilo — Fojnica, Hodža — Ravna Planina, Gola Jahorina, Hrasnički stan — Igman, Crni vrh — Grkarica (M.), između Studenkovića i Šiljevog Brda (Lo.), Ogorjeli kuk — Treskavica (F.), Han Jezero — Toplice, Donji Resići i Čikota — Rudo, Glog — Han Hreša (M.), Plazenica — Kupres (R.), Repuševići na Paštan brdu — Varda planina, Plane kod Podžepļa — Rogatica (M.).

Hercegovina: Rakov Laz — Konjic, Dolovi — Borci, Plasa (M.).

subsp. **testimoniale** NP. 1885, Hier. I: 122.

Bosna: Velika Gradina — Pod Vitez, Pale, Lokve — Pazarić, Crni Vrh — Rapte pl. (M.).

Hercegovina: Donje Polje i dolina Ljute kod Konjica, 280—310 m [Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 8].

subsp. **polyadenoides** Zahn 1919, in Feddes Rep. XVI: 178.

Bosna: Bosna (Zahn n. 101: Travnik) [Zahn, 1923, Comp. Hier.: 1153], Pinino Brdo kod Reljeva, 600 m [Malý & Zahn, 1929, l. c.].

subsp. **multisetum** NP. 1885, Hier.: I: 126.

Bosna: Bjelosava — Koševo — Vučja Luka — Sarajevo, Štit kod Se-
mizovca, između Pinino Brdo i Reljevo, Grabović — Nahorevo, Hrasnica —
Igman, Hodža — Ravna Planina, Gola Jahorina, između Vukeline Vode i
Poljica — Jahorina, Čardak i Oblik na Treskavici, Macute — Vardište (M.).
Hercegovina: Marcelov dol — Volujak pl. (R.), Posušje kod Lju-
buškog (F.).

subsp. **osmanicum** NP. 1885, Hier. I: 124.

Bosna: Mala Gostilja — Loznica (M.), Trnovo (Lo.), Poovo Brdo —
Vučja Luka — Trebević, Ahatovići — Nahorevo — Sarajevo, Koran, Kozare-
vica — Saračevo Polje — Dugo Polje — Garež — Gnjile Bare — Ubojište —
Ravna Planina, Borovac — Prača, Bioča — Tarčin, Bukovik, Veliko Polje i
Stupnik — Igman, Jablan Dol — Treskavica, Hodža — Stambolčić, između
Han Toplica i Han Jezera, Brezovac — Vitez, Vjetrnik — Ljubična planina,
Šivolje — Kalinovik, Govca potok — Jeleč, između Fojnice i Tješila, Rusa-
nović — Vojina Voda — Crni Bor — Rogatica, Varda — Čikota — Rudo, Ve-
liki Stolac — Vlaholsko Brdo — Višegrad (M.).

Hercegovina: između Čemerna i Poljane, Sirbegova Kosa i Kiser
kod Borašnice — Prenj, Đedinovac — Konjic (M.), Veliki Prenj (Lo.).

var. *osmanicum*

var. *atrachoides* Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 8.

Hercegovina: Volujak, 1700 m [Malý & Zahn, l. c.].

subsp. **macrolepidotum** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1154.

Bosna: Vrelo Bosne — Igman (M.).

subsp. **macranthopsis** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1155.

Bosna: Čolino osoje kod Nahoreva, 1100 m (M.), Šipovik (Br.).

Hercegovina: Baba planina kod Gacka, 1400 m (M.).

subsp. **leucolepioides** Degen & Zahn 1910, in Ann. muz. Hung.
VIII: 35.

Hercegovina: Obrlin — Prenj (M.)

subsp. **pseudosmanicum** Zahn 1919, in Feddes Rep. XVI: 178.

Hercegovina: Volujak (M.).

72. **H. pilosella** L. 1753, Spec. pl. éd. 1: 800.

Syn.: *Pilosella officinarum* (Vaill.) Sz. Sz. 1862, in Flora XLV: 421;
P. communis A.-T. 1873, Mon. H.: 13; *H. canum* Vuk. 1858, H. croat.: 6;
H. leucophyllum Schur. 1866, Enum. fl. Transs.: 379.

Bosna: između Vukeline Vode i Poljica — Jahorina (M.).

subsp. **zagrabiense** NP. 1885, Hier. I: 136.

Bosna: Lim — Setihovo (M.).

subsp. **pachyanthum** NP. 1885, Hier. I: 147.

Bosna: Zlokos i Koran — Pale (Lo.), Miljevići (M.).

subsp. **trichophorum** NP. 1885, Hier. I: 133.

Hercegovina: Borovnica — Velež (M.).

subsp. **trichoscapum** NP. 1885, Hier. I: 133.

Bosna: Koševsko Brdo — Sarajevo (M.).

subsp. **melanops** NP. 1885, Hier. I: 146.

Bosna: Bosna [Zahn, 1923, l. c.: 1163].

subsp. **trichosoma** NP. 1885, Hier. I: 145.

Bosna: Dugo Polje i Vijenac — Ravna Planina, Pale, Vučja Luka, Puhovo brdo, Motka — Vogošća (M.).

subsp. **amauron** NP. 1885, Hier. I: 157.

Bosna: između Miljevića i Stanojevića — Nahorevsko brdo — Koševo — Poljane — Sarajevo, Stambolčić (M.).

subsp. **barbisquamum** NP. 1885, Hier. I: 145.

Bosna: Bosna [Zahn, 1923, l. c.: 1166].

subsp. **holoskense** Rehm. l. c. XLV. 320, 1895.

Bosna: Han Ljehčići — Rogatica (F.).

subsp. **pachycephaloides** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1167.

Bosna: Komar (Bu.).

subsp. **submelanops** NP. 1885, Hier. I: 146.

Bosna: Bosna (Za.), Lisina kod Gornjeg Vakufa — Vranica pl., Čardak — Treskavica, Saračevo Polje — Ravna Planina, Stambolčić (M.).

subsp. **subvirescens** NP. 1885, Hier. I: 160.

Bosna: Do — Tuzla (Bu.), Han Milošnica i Ponikve — Zvijezda pl., Vratlo — Jeleč, Kozarevica — Bistrica — Poljice — Ravna Planina, Kočarevina — Pale, Trebević, Pavlovac — Sarajevo (M.), između Trokuskog vrela i Crnog jezera (Lo.).

subsp. **trichadenium** NP. 1885, Hier. I: 165.

Bosna: između Han Toplica i Han Jezera, Kapa — Trebević, Luke — Kasindol (M.).

subsp. **fulviflorum** NP. 1885, Hier. I: 146.

Bosna: Bosna (Za.), Han Ljehčići — Rogatica (F.).

subsp. **subcaulescens** NP. 1885, Hier. I: 148.

Bosna: Han Pijesak, Klis — Vlasenica, Kozjače — Trebević, Puhovo brdo, Paljevina i Gnjile Bare — Ravna Planina, Crno jezero i Oblik na Treskavici, Dugo Polje — Bjelašnica, Radava — Igman (M.), Vučja Luka — Sarajevo (F.).

Hercegovina: Preholje — Preslica pl. (M.).

subsp. **vulgare** (Tausch.) NP. 1885, Hier. I: 154.

Bosna: Jazina — Lastva, Pale (M.).

var. *vulgare*

var. *genuinum* NP. 1885, Hier. I: 154.

Bosna: između Teslića i Maslovara (Lo.), Brezovac — Vitez, Koran, Hodža — Stambolčić (M.).

Hercegovina: Doljanka — Jablanica (M.).

subsp. **angustius** NP. 1885, Hier. I: 157.

Bosna: Dugi Rid — Donja Vijaka, Lukavica — Sarajevo, Matorac — Vranica (M.).

var. *angustius*

var. *genuinum* NP. 1885, Hier. I: 157.

Bosna: Matorac — Vranica, Rogoj — Trnovo, Puhov čair — Trebević (M.).

subsp. **parvulum** NP. 1885, Hier. I: 162.

Bosna: Vučja Luka — Sarajevo (Lo.).

subsp. **subparviflorum** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1176.

Bosna: Kotlov dol — Vranica (M.).

subsp. **subvirescenticeps** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1176.

Bosna: između Trokuskog vrela i Crnog jezera (Lo.).

subsp. **acuminatissimum** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1177.

Bosna: između Teslića i Maslovara — Borijska (Lo.), Dugo Polje i Sarajevo Polje — Ravna Planina, Poljice — između Kalaidžina Kamena i Vrela Prače — Gnjile Bare — Gola Jahorina — Jahorina Potok — Jahorina (M., LL.), Veliko jezero — Treskavica (Lo.), Grkarica — Igman, Puhov čair — Trebević (M.).

subsp. **euronotum** NP. 1885, Hier. I: 155.

Bosna: Banja Stijena — Prača (M.), Ljeskovina — Zavidovići (Lo.), Mali Orahovac i Dariva — Sarajevo (M.).

subsp. **rigidistolonum** NP. 1885, Hier. I: 163.

Bosna: Gornji Ravanci — Varda Planina (M.).

subsp. **inalpestre** NP. 1885, Hier. I: 163.

Bosna: Paljevina — Ravna Planina (M.), Bistričak potok — Nemila (Lo.), Veliko jezero — Treskavica, Luke — Kasindol, Vučja Luka — Sarajevo, Motka — Vogošća, Crni Bor — Rogatica (M.).

Hercegovina: Lapov dol — Preslica, Velika Motika — Prenj (M.).

subsp. **minuticeps** NP. 1885, Hier. I: 162.

Bosna: Banja Stijena — Prača, Ljubna — Žepče, Vratlo — Karaula — Jeleč (M.).

subsp. **pilosella** (L.) NP. 1885, Hier. I: 143.

Bosna: Bosna (Sch.-Bip. Cich. n. 31 pp.) [Zahn, 1932, l. c.: 1182], Sjenokos — Tajan (M.).

subsp. **nigrovirescens** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 43.

Bosna: Sarajevsko Polje na livadi između Slatine i Dvora, 495 m (M.).

subsp. **sericomastix** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 43.

Bosna: šumski travnjaci Zlokučke Luke u području Gostovića, 760 m (M.).

subsp. **stenophyllophorum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 43.

Bosna: rijeka Bistrica kod Vlahovića (Pale), 1160 m i brdo Bukovik kod Sarajeva, 1200 m (M.).

subsp. **hypeuriforme** Malý & Zahn in shed., SARA.

Bosna: Ivanići kod Lukavice — Sarajevo (M.).

subsp. **prenitense** Zahn 1922, in Asch. & Gr. Syn. Mitteleur. Fl. XII: 30.

Hercegovina: Crni Vrh na Plasi (M.).

subsp. **xerotrophicum** Hayek & Zahn 1922, in Asch. & Gr. Syn. Mitteleur. Fl. XII: 30.

Hercegovina: Bijelo Polje — Vojno (M.).

73. **H. hypeurium** NP. 1885, Hier. I: 118.

= *H. hoppeanum-pilosella* NP. l. c.

Syn.: *H. hoppeanum* Rouy 1905, Fl. Fr. IX: 239.

subsp. **lasiotrix** NP. l. c.: 179.

Bosna: iznad sela Grabovi — Nahorevo kod Sarajeva, 920 m (M.).

subsp. **macranthogenez** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 44.

Bosna: kod Vučje Luke, 1260 m (M.).

74. *H. auricula* Lam. & DC. 1805, Fl. Fr. IV: 24.

Syn.: *H. dubium* L. 1755, Fl. Suec. ed. 2: 272; *H. lactucella* Wallr. 1822, Sched. crit. I: 408; *H. buekii* Thuemen 1858, in Bonplandia VI: 157; *H. pycnocephalum* Vukot. 1858, H. Croat.: 9; *H. alpicolum* Schur 1866, Enum. fl. Transs.: 382; *H. auriculatum* St-Lager 1880, in Ann. Soc. bot. Lyon VII: 113, 127; *H. czetzianum* Simonk. 1886, Enum. Transs.: 367; *Pilosella auricula* Sz. Sz. 1862, in Flora: 425; *Pilosella dubia* Sch.-Bip. 1866, Cassiniac.: 42.

subsp. **acutisquamum** NP. 1885, Hier. I: 190.

Bosna: rijeka Ljubina — Žepče (M.).

subsp. **melaneilema** NP. 1885, Hier. I: 186.

Bosna: Fojnica — Vranica pl. (Č.), Vrelo Grošnjak — Kupres (F.).

subsp. **auricula** NP. 1885, Hier. I: 189.

Bosna: Bosna [Zahn, 1923. l. c.: 1198].

75. *H. latisquamum* NP. 1885, Hier. I: 212.

= *H. auricula-hoppeanum* NP. l. c.

Syn.: *H. spurium* Brügg. 1880, in Jahresb. nat. Ges. Graubünd. XXIV: 111.

subsp. **rubricatum** NP. 1885, Hier. I: 219.

Hercegovina: Posušje kod Ljubuškog (Fiala) [Zahn, 1923, l. c.: 1209].

subsp. **pseudomacranthum** Malý & Zahn 1904, in VZBG. Wien: 278.

Bosna: Vranica (Č.).

76. *H. schultesii* F. Sch. 1842, Arch. fl. Fr. Allem. I: 35.

= *H. auricula-pilosella* F. Sch. 1836, Fl. Germ. Gall. exs. introd.: 7.

Syn.: *Pilosella schultesii* Sz. Sz. 1862, in Flora: 418; *H. dubio* — *officinarum* Sch.-Bip. 1866, Cassin.: 41; *P. officinarum-auricula* F. Sch. 1862, in Flora: 418, 432; *H. auriculaeforme* Fr. 1848, Symb.: 7; *P. auriculaeformis* (et *H. auricula-officinarum*) Sz. Sz. 1862, in Flora: 418; *H. pilosello-dubium* Lasch 1830, in Linnaea V: 448.

subsp. **schultziorum** NP. 1885, Hier. I: 225.

var. *schultziorum*

var. **oreophilum** NP. 1885, Hier. I: 225.

Bosna: Pale — Koran (M.).

subsp. **mastigopon** NP. 1885, Hier. I: 231.

Bosna: Travnik, Sarajevo [Zahn, 1923, l. c.: 1213].

77. **H. oreophilum** Heuff. 1862, ex Sz. Sz. in Flora: 427.
= *H. alpicola* > *cymosum* Zahn 1923, Comp. Hier.: 1238.

Syn.: *H. oreades* Heuff. 1853, in Flora II: 617; *H. petraeum* Heuff. 1858, Enum. Banat.: 114; *H. heuffelii* Janka 1870, It. Banat. exs.! et Neilr. Nym. 1881, Consp. III: 452.

subsp. **austrocroaticum** Rossi & Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 278.

Hercegovina: Prenj (Prodan) [Zahn, 1923, l. c.: 1239].

78. **H. aurantiacum** L. 1753, Spec. pl. ed. 1: 801.

Syn.: *Pilosella aurantiaca* Sz. Sz. 1862, in Flora: 426.

Bosna: Dvorište kod Bistrice — Kasindol (M.).

subsp. **aurantiacum** NP. 1885, Hier. I: 288.

Bosna: Vlašić kod Travnika (Č.), Tikva i Vrata na planini Vranici (M.).

subsp. **achnolepium** NP. 1885, Hier. I: 294.

Bosna: Lopata planina kod Kreševa (Blau n. 559) [Zahn, 1923, l. c.: 1244]; Vlašić kod Travnika (R.).

79. **H. stoloniflorum** Waldst. & Kit. 1802—1812, Pl. rar. Hung. III: 303.

= *H. aurantiacum* ≤ *pilosella* Zahn 1923, Comp. Hier.: 1250.

Syn.: *H. pilosella* x *aurantiacum* Heg. 1840, in Heg. & Heer, Fl. Schw.: 781; *H. moritzianum* Heg. & Heer 1840, Fl. Schw.: 781; *H. fulgidum* (Heynh.) Sauter 1851, in Flora I: 50; *H. cernuum* Saut. 1851, in Hinterh. Fl. Salzb.: 350; *H. aurantiaco-Pilosella* F. Sch. 1854, Arch. fl. I: 7; *H. versicolor* Fr. 1856, in Vet.-Ak. Förh.: 149; *H. sauteri* Sch.-Bip. 1857, in Ber. nat. Ver. Augsburg: 49; *H. hausmanni* Reichb. 1859, Ic. XIX: 53; *Pilosella sauteri* (et *officinarum-aurantiaca*) Sz. Sz. 1862, in Flora: 432; *H. discolor*, *bicolor* et *tricolor* Kit. 1863, in Linnaea: 417.

subsp. **stoloniflorum** (Waldst. & Kit.) NP. 1885, Hier. I: 327.

Bosna: Vlašić [Zahn, 1923, l. c.: 1251].

80. **H. blyttianum** Fr. 1862, Epicr.: 21.

= *H. aurantiacum-auricula* NP. 1923, in Zahn, Comp. Hier.: 1258.

Syn.: *Pilosella blyttiana*. Sz. Sz. 1862, in Flora: 425; *H. auricula* x *aurantiacum* Naeg. 1875, in Zeitschr. wiss. Bot.: 117; *H. pyrrhanthes* et *aurantiacum-auricula* NP. 1885, Hier. I: 330.

subsp. **subpratensiforme** Mały & Zahn 1926, GZM. 38: 105.

Bosna: na livadi Duga Poljana — Vučja planina kod Nemile, 1350 m (M.).

81. **H. pratense** Tausch 1828, in Flora XI. Erg.-Bl.: 56.

Syn.: *Pilosella pratensis* Sz. Sz. 1862, in Flora: 426; *H. auricula* Leers 1789, Fl. Herborn. ed. 2: 174; *H. fallax* Bluff & Fing. 1825, Comp.

fl. Germ. II: 280; *H. gochnati* Spr. 1826, Syst. III: 639; *H. praealtum* var. *nigrescens* Doell 1843, Rhein. Fl.: 523; *H. praealtum* var. *congestum* Neilr. 1846, Fl. Wien: 289; *H. praealtum* var. *pratense* Doell 1859, Fl. Bad. II: 868; *H. vulgare* var. *viride* Neilr. 1851, Nachtr. Fl. Wien: 174; *H. xanthophyllum* Vukot. 1858, H. Croat.: 10; *H. collinum* Griseb. 1852, Comm.: 10.

subsp. **leptocaulon** NP. 1885, Hier. I: 306.

Bosna: blizu Rupčina kod Žeravica (M.).

subsp. **silviculum** (Fr.) Zahn 1911, in Sched. herb. fl. Ross. VII: 102 pro var.

Bosna: Bosna (Sendtner n. 365) [Zahn, 1923, l. c.: 1273], kod Vučje Luke 1250 m, kod Stambolčića cca 1000 m, Bačevo 510 m, Ilidža, livade kod Han Toplica 1170 m, Luke i Pavlovac — Kasindol, Vrelo Bosne, Trebević (M.).

Hercegovina: Hercegovina [Zahn, 1923, l. c.: 1273].

subsp. **centrobosnicum** Malý & Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 279.

Bosna: Bare kod Pala, 855 m (Lo.), Šiljevo Brdo na južnim padinama Trebevića (Lo.), Zlokučke Luke 760 m, Gostović, Vučja planina kod Nemile 1300 m, Bistrica kod Pala 1070 m, blizu Plana kod Podžepnja 950 m, Saračevo i Dugo Polje — Ravna Planina, Dvorište kod Kasindola, šume kod Kusače — Vlasenica (M.).

subsp. **eusilviculum** Zahn in sched., SARA.

Bosna: Bukulaški potok — Sarajevsko Polje, Puhov čair — Trebević, livade kod Sjetline (M.).

82. **H. flagellare** Willd. 1813, Enum. hort. Berol. suppl.: 54.
= *H. pratense-pilosella* F. Sch. 1923, Comp. Hier.: 1278.

Syn.: *H. bifurcum* Reichb. 1830, Fl. Germ. exc.: 261; *H. stoloniflorum* Koch, 1844, Dyn. ed. 2. II: 510, *H. pilosello-pratense* F. Sch. 1845, Fl. Pfalz: 278; *Pilosella stoloniflora* Sz. Sz. 1862, in Flora: 423; *H. furcatum* Pantocs. 1866, in ÖBZ. XVI: 110; *H. rupellense* Maill. & Giraud. 1876, in Lloyd Fl. Ouest ed. 3: 191; *Pilosella sphaerocephaloides* Lange ex A.-T. 1879, Add. à Mon.: 5.

subsp. **ravnae-planinae** Malý & Zahn 1936, Feddes Rep. 40: 274.

Bosna: Bistrica — Ravna Planina (M.).

83. **H. cernuiforme** (NP.) Zahn 1923, Comp. Hier.: 1282.
= *H. pratense* < *pilosella* Zahn.

Syn.: *H. macrostolonum* G. Schneid. 1889, H. Westsud. 45: 115; *Pilosella aurulenta* Norrl. 1894, Herb. Pil. Fenn. II: n. 151.

subsp. **kozarevicae** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 44.

Bosna: Kozarevica na Ravnoj Planini (kod Pala), 1140 m (Malý) [Malý & Zahn, l. c.].

subsp. **kotscharevinae** Malý & Zahn in sched., SARA.

Bosna: Kočarevina na Ravnoj Planini (M.).

84. **H. cymosum** L. 1763, Sp. pl. ed. 2. II: 1126.

Syn.: *Pilosella cymosa* et *nestleri* Sz. Sz. 1862, in Flora: 430; *H. nestleri* Vill. 1812, Voy: 62; *H. vaillantii* Tausch 1828, in Flora XI. Erg.-Bl.:

57; *P. poliotricha* Wimm. 1841, Fl. Schl. ed. 1: 443; *H. vulgare* var. *viride* Neilr. 1851, Nachtr. Fl. Wien: 174; *H. sabinum* Neilr. 1846; Fl. Wien: 289; *H. capitatum* et *umbelluliferum* A.-T. 1871, Essai: 42.

Bosna: Udeš — Miljacka (M.), Višalac kod Ormanja — Pazarić (HR.), Melac — Banja Stijena (M.).

subsp. **sabinum** (Seb. & M.) NP. 1885, Hier. I: 407.

var. *sabinum*

var. *pseudosabinum* NP. l. c.

Bosna: Bosna [Zahn, 1923, l. c.: 1307].

var. *igmanense* Zahn 1923, Comp. Hier. 1307.

Bosna: Igman (Fiala) [Zahn, l. c.].

subsp. **heldreichianum** NP. 1885, Hier. I: 408.

Bosna: Dugo Polje — Ravna Planina (M.).

Hercegovina: Bukva Sijerči — Nevesinje (LL.).

subsp. **gnaphalophorum** NP. 1885, Hier. I: 409.

Bosna: Bosna (Za.), Crno Jezero na Treskavici (Lo.).

Hercegovina: alpsko područje Velež planine (Za.), Veliko Šljeme — Drinača — Mala Čvrsnica — Čvrsnica (Lo., Bu.), Vlahinja — Čabulja (Bu.),

subsp. **microsabinum** G. Beck 1887, Fl. Südbosn. Herceg. III: 170.

Bosna: Bosna [Zahn, 1923, l. c.: 1308].

Hercegovina: Prenj usw. (Bäritz n. 9923) [Zahn, l. c.].

subsp. **meizocephalum** NP. 1885, Hier. I: 403.

Bosna: Bosna [Zahn, 1923, l. c.: 1310].

subsp. **samoboricum** NP. 1885, Hier. I: 405.

Bosna: na Trebeviću, na Radovini do 1900 m [Zahn, 1923, l. c.: 1311].

subsp. **viridans** NP. 1885, Hier. I: 403.

Bosna: Bosna [Zahn, 1923, l. c.: 1312].

Hercegovina: Hercegovina [Zahn, l. c.].

subsp. **laxiflorum** (Vukot.) NP. 1885, Hier. I: 405.

Bosna: Trebević (C. Harz).

subsp. **xanthophyllum** (Vukot.) NP. 1885, Hier. I: 421.

Bosna: Bosna (Blau n. 14 i 2185) [Zahn, 1923, l. c.: 1312].

Hercegovina: Hercegovina [Zahn, l. c.].

85. **H. laschii** (Sz. Sz.) Zahn 1923, Comp. Hier.: 1328.

= *H. cymosum* < *pilosella* Rouy 1905, Fl. Fr. IX: 255.

Syn.: *Pilosella laschii* (et *officinarum-glomerata*) Sz. Sz. 1862, in Flora: 432; *H. canum* et *cymosum* + *Pilosella* NP. 1885, Hier. I: 428; *H. pilosello-cymosum* et *cymoso* — *Pilosella* F. Sch. 1854, Arch. fl. I: 9.

subsp. **cymosella** NP. 1885, Hier. I: 435.

Bosna: Poljice — Jahorina (M.).

var. *cymosella*

var. *genuinum* NP. 1885, Hier. I: 435.

Bosna: blizu Klisa, 900 m [Malý & Zahn, 1929, l. c.: 12].

86. **H. rubellum** (Koch) Zahn 1905, in Schinz & Kell. Fl. Schweiz ed. 2. I: 552.

Syn.: *H. sabinum* var. *rubellum* Koch 1844, Syn. ed. 2. II: 516; *H. cymosum* Vill. 1789, Hist. pl. Dauph. III: 101; *H. sabinum* Fr. 1848, Symb.: 42; *H. multiflorum* Schl. 1815, Cat. III: 17; *Pilosella multiflora* Sz. Sz. 1862, in Flora: 430; *H. cruentum* NP. 1885, Hier. I: 455, 811; *H. sabinum* x *aurantiacum* Naeg. 1845, in Zeitschr. wiss. Bot.: 118; *H. aurantiacoides* A.-T. 1871, Essai: 44.

subsp. **guthnickianum** (Heg. & Heer) NP. 1885, Hier. I: 456.

Bosna: Na Vlašiću kod Travnika (Brandis) [Zahn, 1923, l. c.: 1341], Dvorište — Kašindol (M.), Gola Jahorina (Bj., Lo), Ljubanov dol — Crni Vrh na Jahorini (Lo.).

subsp. **erythrodes** NP. 1885, Hier. I: 459.

Bosna: Babin dol, Studeno brdo — Trebević, Gola Jahorina (M.).

var. *erythrodes*

var. *genuinum* NP. 1885, Hier. I: 460.

Bosna: Dvorište — Kasindol, Barica — Igman, Gola Jahorina (M.).

var. *multiflorum* (Schl.) NP. 1885, Hier. I: 460.

Bosna: Vučja Luka — Sarajevo (F.).

var. *mannagettianum* Malý 1899. GZM. 11: 148.

Bosna: Bosna (Za.), Velika Ljubična (Č.), Puhovo brdo (Lo.), Trebević, Kotlovi — Bjelašnica, Saračevo polje — Ravna Planina, Gola Jahorina, Oblik — Treskavica, Ravna gora — Jelašća — Poljana (M.).

Hercegovina: Vučja Bara — Gacko, Preslica (M.).

subsp. **rubrisabinum** NP. 1885, Hier. I: 460.

Bosna: Bosna (Za.), Vitruša pl. (R.), Velika Ljubična (Č.), Klek planina kod Foče (F.).

subsp. **xanthophyllogenes** Zahn 1906, ex ÖBZ.: 272.

Bosna: Trebević, Bugojno 1700 m (Za.), Lisina — Gornji Vakuf, Puhov čair — Trebević, Gola Jahorina (M.).

var. *xanthophyllogenes*

var. *pseudoaurantiacum* Malý in shed., SARA.

Bosna: Gola Jahorina (M.).

subsp. **porphyrocymum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 44.

Bosna: Konjska Livada i Nemila na Vučjoj planini, Jablan Dol i Oblik — Treskavica (M.).

87. **H. biflorum** A.-T. 1871, Essai: 40.

= *H. rubellum* ≤ *pilosella* Zahn 1923, Comp. Hier.: 1345.

Syn.: *H. stoloniflorum* NP. 1885, Hier. I: 323; *Pilosella sabino-vulgaris* A.-T. 1873, Mon.: 14; *H. rubellum-pilosella* Zahn 1905, in Schinz & Kell. Fl. Schw. ed. 2. II: 262.

Bosna: Vlašić kod Travnika (G. Beck) [Zahn, 1923, l. c.: 1345].

subsp. **biflorum**

subsp. **vučjanum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 45.

Bosna: Konjska Livada na Vučjoj Planini, 1300 m, Javorak (M.).

88. H. pavichii Heuff. 1853, in Flora II: 619.

Syn.: *H. florentinum pavichii* Fr. 1862, Epicr.: 30; *Pilosella pavichii* Fr. H. Eur. suppl. n. 30; *H. fussianum* Griseb. 1852, Comm.: 12; Schur 1866, Enum. pl. Transs.: 384; *P. fussiana* Sz. Sz. 1862, in Flora: 427; *H. micranthum* Panč. 1856, Verz. Serb. Phanerog. in Verh. zool.-bot. Ges. Wien VI: 560; *H. praealtum* Neillr. 1871, Krit. Zus. H.: 16; *H. gracillimum* Schl. & Vuk. 1871, in Rad jugosl. Ak.: 76.

Bosna: Banja Stijena — Prača (M.), Trijeska — Jahorina (M., Lo.), Koševo i Grdonj — Sarajevo (F., Ho., Mo.).

Hercegovina: Stolac — Mostar (HR.), Morine — Nevesinje (LL.).

subsp. **pavichii**

subsp. **fussianum** NP. 1885, Hier. I: 525.

Bosna: Vrbanja — Banja Luka (HR.), Orlinja — Vardište, Rapte — Golubinjak, Pale (M.).

var. *fussianum*

var. *genuinum* NP. 1885, Hier. I: 525.

Bosna: Markovo Brdo — Vardište (M.).

var. *serpentinaceum* Sz. Sz. 1862, in Flora: 429.

Bosna: Ozren — Maglaj — Jadrina (HR.), Markovo Brdo — Žepče (M.).

subsp. **pseudohololeion** Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 281.

Bosna: Zenica, Lašva (Č.), Žepče, Banja Stijena — Prača, Banjer — Visoko, Tičija glava i Vranjak kod Semizovca, Gorovići — Vitez, Uzdoinice — Toplik, između Han Jezera i Han Toplica, Golubinjak — Rapte planina, Ječmište — Vikoč, Rzav — Dobrun, potok Koševo na Bukoviku, Zečići — Romanija, Rudo Polje — Jahorina (M.), Pale, Koran (Lo., M.), Čolina Kapa — Studenkovići — Dovlići — Bijela Stijena — Trebević, Lukavica — Kovačići — Hrasno — Butmir — Nedžarići — Vraca — Gradina — Nahorevo — Švrakino selo — Miljacka — Sarajevo (F., M.), Osijek — Ilidža, Hrastnički stan — Igman, Piskavica bara — Pazarić, Tribušica — Gostović, Gornji Ravanci — Varda pl., Pištica — Pjenovac — Vlasenica, Barice — Kusače — Veliki Žep (M.), Plane — Rusanović — Branković — Rogatica (M., F.), Vlaholsko brdo kod Male Gostilje — Višegrad, Donji Resići kod Rudog, Međeđa — Drina (M.).

Hercegovina: Pod Orašac — Konjic, između Čemernog i Poljana, Hodbina — Mostar, Borovnica — Velež (M.), Sovići — Ljubuški (F.), Čvrsnica (M.).

var. *pseudohololeion*

var. *ziljevanum* Oborny ex Murb. 1891, in Lunds. Univ. Arsskr. XXVII: 95.

Bosna: Lukavica (Fl. A.-H., n. 3036; Dörfner n. 3571) [Zahn, 1923, l. c.: 1394], Kromelj — Čeremitlije — Bacaljka, Rudo Polje — Gola Jahorina, Begovina — Koran (M.), Velešići — Lukavica — Sarajevo (M., F.).

Hercegovina: Rakov Laz — Konjic (M.), Petralj — Čvrsnica (Bu.).

var. *glabriceps* G. Beck 1887, Fl. Südbosn. in Ann. Hofmus. Wien II. heft III: 171.

Bosna: Sarajevo, Koševo (Za.), Dugo Polje i Palike na Ravnoj Planini, Koran, Begovina — Pale (M.), Donje Međuše — Trebević (Lo.), Popova luka — Lemešćak — Kamenica — Gostović, Ivanić — Lukavica (M.), Faletići —

- Sarajevo (Lo.), Plandište — Tasovčevo Vrelo — Bukulaški potok — Sarajevsko Polje, Vlagije — Nahorevsko Brdo, Dvorište — Kasindol (M.), Stambolčić (Lo.), Vitez, Gornji Ravanci — Varda planina, Tičija Glava — Semizovac (M.).
 Hercegovina: Rakov Laz — Konjic, Hodbina — Mostar (M.).
 subsp. **sub-pavichii** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1394.
- Bosna: Bosna (Za.), Dugo Polje i Saračevo Polje na Ravnoj Planini (M.), Studenkovići — Trebević (Lo.), Bukulaški Potok — Sarajevsko Polje, Vučja Luka kod Sarajeva, Ivanić — Lukavica, Gorović — Vitez, Rudo — Lim (M.).
 Hercegovina: Bjelašica — Gacko (M.).
 var. *sub-pavichii*
 var. *glabrisquamum* Malý & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 291.
- Bosna: Rudo na Limu, serpentin cca 500 m [Malý & Zahn, l. c.].
 subsp. **minutiflorum** NP. 1885, Hier. I: 524.
- Bosna: Dugo Polje — Ravna Planina, Bukovik (M.).
 Hercegovina: Čvrstica (Za.), Orlov Kuk — Glavatičevo, Vrabac — Konjic (M.), Petralj — Čvrstica (Bu.).
 subsp. **astolonum** (Vukot.) NP. 1885, Hier. I: 588.
- Bosna: Bosna (Za.), Ljubnići — Podlugovi (Lo.), Banjer — Visoko, Dugo Polje — Ravna Planina (M.), Kalinovik (Lo.), Mali Orlovac — Križevac — Grbavica — Sarajevo (M., Lo.), Luke — Kasindol, Zamarina — Rudo (M.).
 Hercegovina: Čabulja, Gračanica — Gatačko Polje (HR.), Hercegovina [Zahn, 1923, l. c.: 1394].
 subsp. **veleticum** Sag. 1902, Beitr. Fl. Herceg. in Mitt. Thüring. bot. Ver. n. F. H. 16: 42.
- Bosna: Pale (M.), Jeleč — Foča (Lo.).
 Hercegovina: Konjic, Hum, Velež pl., 1200—1500 m, kod Uskoplja i Ivančice (Za.), Stolac — Mostar, Skočić grm, Sutorina, Raška gora — Vojno — Bijelo Polje (M.).
 subsp. **agronomon** G. Beck 1887, Fl. Südbosn. III: 171.
- Bosna: Sarajevo, česta (Za.), Kakanj, Jazina — Lastva, Kotan (Lo.), Bistrik — Trebević (M., Lo.), Mali Orlovac — Dariva (M.), Studenkovići (Lo.), Lukavica (M., Lk.), Plane — Rogatica (M.), Buško Blato — Livanjsko Polje (HR.).
 Hercegovina: Hercegovina (Za.), Bijelo Polje — Mostar (M.), Sivi Trn — Nevesinje (LL.).
 var. *agronomon*
 var. *gracillimum* Sag. l. c.
- Bosna: Markovo Brdo — Žepče, Lukavica — Butmir (M.), Sarajevo (Blau n. 278) [Zahn, 1923, l. c.: 1395].
 Hercegovina: Nevesinje, 850 m [Zahn, l. c.].
 var. *furcatocinnatum* K. Malý 1899, GZM. 11: 148.
- Bosna: Sarajevo (Blau n. 346, 1747: Trebević) [Zahn, 1923, l. c.: 1395], Banja Stijena — Prača, Banjer — Visoko, Šivolje — Kalinovik (M.), Donje Međuse — Trebević (M., Lo.), Dariva — Miljacka (M.), Lukavica — Sarajevo (Lk.).
 Hercegovina: Pod Orašac (M.).
 subsp. **minutifloccum** Malý & Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 281.
 Bosna: Zamarina kod Rudog (M.), Markovo Brdo — Žepče (M.).

subsp. **foliatum** (Vuk.) NP. 1885, Hier. I: 560.

Bosna: Bosna (Za.), Dugo Polje — Ravna Planina (M.).

Hercegovina: Hercegovina [Zahn, 1923, l. c.: 1395].

subsp. **tenuiflagellatum** Malý & Zahn, 1925, GZM. 37: 45.

Bosna: u dolini Gostović kod Kamenice, serpentin, 380 m (M.).

subsp. **jazinae** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 45.

Bosna: ispod Ljubunčića — Livanjsko Polje (Malý) [Malý & Zahn, l. c.].

Hercegovina: Kula Fazlagić između Gatačkog i Malog Polja (HR.), Glogov Prenj (Lo.), kod Lastve 350—600 m, u dolini Jazine 350 m, Skočići grm, Raduš, na brdu Stolac kod Mostara — krečnjak (M.).

89. **H. neosyllectum** Malý & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 291.

Hercegovina: Hodbina kod Mostara, 150 m, Suho Polje kod Bune, cca 100 m (M.).

90. **H. florentinum** All. 1785, Fl. ped. I: 213.

Syn.: *H. piloselloides* Vill. 1789, Hist. pl. Dauph. III: 100; *H. auricula* Willd. 1800, Sp. pl. III. 3; *H. praealtum* Vill. 1808, ex Gochnat, Tent. pl. Cich.: 17; *H. florentinum* var. *piloselloides* Gaud. 1829, Fl. helv. V: 83; *H. mutabile* F. Sch. 1845, Fl. Pfalz; *H. longicaule* Vukot. 1858, H. Croat.; *Pilosella florentina* Sz. Sz. 1862, in Flora: 427.

subsp. **florentiniforme** NP. 1885, Hier. I: 558.

Hercegovina: Hercegovinaa [Zahn, 1923, l. c.: 1413].

subsp. **pseudoilyodes** Malý & Zahn 1925, GZM. 35: 45.

Hercegovina: na suhim livadama kod Vojnog — Bijelo Polje, 85 m (M.).

91. **H. bauhini** Besser 1809, Prim. fl. Galiciae II: 149.

Syn.: *H. glaucescens* Besser l. c.: 159; *H. piloselloides* Wallr. 1822, Sched. crit. I: 410; *H. praealtum* Froel. 1838, in DC. Prodr. VII: 205; *H. filiferum* Reichb. 1840, Fl. exc.: 262; *H. magyaricum* NP. 1885, Hier. I: 566, 822; *H. auricula* All. 1785, Fl. ped.: 213; *H. mutabile* F. Sch. 1845, Fl. Pfalz: 279; *H. longicaule* Vuk. 1858, H. Croat.: 9; *Pilosella praealta* Sz. Sz. 1862, in Flora: 429; *H. stolonosum* Heg. & Heer 1840, Fl. Schweiz: 799; *H. florentinum* Belli 1897, H. Sardegna: 4.

Bosna: Borovac — Nahorevo, Petruše — Miljevići, Ječmište — Vikoč, Čehotina — Foča, Strmica — Lim (M.).

subsp. **erythriophyllum** (Vuk.) NP. 1885, Hier. I: 571.

Bosna: Ljeskovica — Zavidovići (Lo.), Donja Tuzla, Žedni vrh — Čauševac, dolina Prače — Banja Stijena, Sarajevo, Kruščica — Drinsko, Bičkovac — Višegrad (M.).

subsp. **aëriostolonum** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1417.

Bosna: Dugo polje (Za.), Ljeskovica — Zavidovići (Lo.), Kruševica — Drinsko, Neđarići — Sarajevo (M.).

Hercegovina: Rakov Laz — Bijela — Konjic (M.).

subsp. **pseudosparsum** Zahn 1927, Feddes Rep. III: 184.

Bosna: Bosna (Za.), Žedni vrh — Čauševac, Krupica — Drače — Jeleč, Grdonj — Sarajevo (M.).

subsp. **besserianum** (Spreng.) NP. 1885, Hier. I: 572.

Bosna: Bosna (Za.), Banja Stijena — Prača, Grkarica — Igman, Miljacka (M.), Sprečko polje i Prline — Puračić (HR.).

Hercegovina: Hercegovina [Zahn, 1923, l. c.: 1418].

subsp. **megalomastix** NP. 1885, Hier. I: 573.

Bosna: Bistričak potok — Nemila (Lo.), Miljacka (M.).

var. *megalomastix*

var. *meridionale* Malý 1899, GZM. 11: 149.

Bosna: Miljacka (M.).

subsp. **nigrisetum** NP. 1885, Hier. I: 573.

Bosna: Banja — Visoko (M.).

Hercegovina: Glavska — Brotnice (M.).

subsp. **holopsilon** NP. 1885, Hier. I: 573.

Bosna: Dariva — Sarajevo (F.), Setihovo i Strmica — Lim (M.).

subsp. **decolor** NP. 1885, Hier. I: 574.

Bosna: Sarajevo (Za.), Miljacka, Zlokučke Luke i Kamenica — Gostović (M.).

subsp. **filiferum** (Tausch) NP. 1885, Hier. I: 576.

Bosna: Borja planina između Teslića i Maslovare (Lo.), Kamensko — Kladanj, Čikota — Rudo, Ljubna — Žepče, Banjer — Visoko (M.), Oblik — Crno jezero — Treskavica (M., F.), Ravna Planina, Jahorina, Begovina — Pale, Bistrik — Trebević (M.), Švrakino selo i Faletići — Sarajevo (M., F.), Hrasnica — Igman (M.), Rusanović — Rogatica (F.).

Hercegovina: Pod Orašac — Konjic, Kamenica — Velež (M.).

subsp. **submagyaricum** NP. 1885, Hier. I: 577.

Bosna: Bosna (Blau n. 1720: Igman) [Zahn, 1923, l. c.: 1421], Lokve i Tičija Glava — Semizovac, Čitluk — Gradina — Pale (M.).

subsp. **magyaricum** NP. 1885, Hier. I: 576.

Bosna: Do — Tuzla (Bu.), Tribija — Vareš, između brda Štit i Lokvi — Tičija Glava — Semizovac (M.), Travnik (Br.), Prevlje — Varda planina kod Rudog, Banja Stijena — Prača, Dubošćica — Tribija — Vareš, Nebešina i Kariča čair — Ozren, Bukovik, Javoren dol — Romanija, Pale, Hodža — Ravna Planina, Jahorina, Donje Međuse — Kapa — Bijela stijena — Trebević, Mali Orlovac — Dariva — Sarajevo, Lapišnica kod Sarajeva, Miljacka — Kozja Cuprija (M.), Studenkovići pod Trebevićem (Lo.), Lukavica kod Sarajeva (F.), između brda Rinino i Reljeva, Hrasnica — Igman, Gradina i Macute — Vardište, Babin dol — Bjelašnica (M.), Spreča — Lukavac (HR.), Trebiševo polje (R.), Stolac i Džermanica kod Višegrada (M., Č.).

subsp. **heothinum** NP. 1885, Hier. I: 575.

Bosna: Bosna (Za.), Gornji Ravanci — Varda pl., Banjer — Visoko, Mitka — Vogošća, Puhov čair — Kurvina — Kudra njiva — Debelo brdo — Bistrički potok — Trebević, Miljevići — Nahorevo, Faletići — Mrkojevići — Kasindol — Lukavica — Sarajevo, Grkarica — Igman, Klis — Vlasenica, Strmica — Čikota — Rudo, Bikovac — Višegrad (M.).

Hercegovina: Lica — Mali Ivan (M.).

subsp. **adenocymum** NP. 1885, Hier. I: 577.

Bosna: Bosna (Za.), Kamensko — Kladanj (M.), Zavidovići (Lo.), Motka — Vogošća, Lokve — Semizovac, Lisin — Vranica, Banja — rijeka Prača, Borovac — Prača, Treskavica — Veliko jezero, Bjelosava — Bukovik, Rudo polje — Jahorina, Dovlići — Kudra njiva — Ablakovina — Puhov čair — Trebević, Mali Orlovac — Mošćanica — Grdonj — Ivanić — Lukavica —

Pavlovac — Matjaševo brdo — Vučja Luka — Neđarići — Šimino brdo — Nahorevo — Tilava — Miljacka — Laze — Vlagije — Sarajevo, Blažuj, Igman — Hrasnica (M.), Bistrički potok — Nemila (Lo.), Gornji Ravanci — Varda pl. (M.), Prolog — Livno (F.).

Hercegovina: Djedinovac — Ljuta — Bijela — Vrabac — Konjic, Krstina vrela i Lapov dol na planini Preslici, Bokševica — Ostrožac (M.).

subsp. **marginale** NP. 1885, Hier. I: 580.

Bosna: Bosna (Za.), Nebešina i Kariča čair na Ozren pl., Hotočina — Pod Vitez, Kapa — Trebević, Grkarica — Igman (M.).

subsp. **cattarense** NP. 1885, Hier. I: 580.

Bosna: Meštrovac, 1600 m (Schiller) [Zahn, 1923, l. c.: 1423], Štit i Lokve — Semizovac, Koševsko brdo — Sarajevo, Rudo — Lim, Nahorevsko brdo — Vlagije (M.).

Hercegovina: Vrba — Gacko (M.), Zadružne kolibe — Gatačko Polje (HR.), Grahovište i Bokševica — Ostrožac (M.).

subsp. **substoloniferum** NP. 1885, Hier. I: 581.

Bosna: Javoren dol — Romanija, Bjelosava — Bukovik, Bijela Stijena i Vučja Luka na Trebeviću, Nahorevsko brdo — Poljane, Koševsko brdo — Halapi — Neđarići, između Kovačića i Hrasnog — Butmir — Sarajevo, Luke — Kasindol, Mitrovići, Guvnište — Igman, Crni vrh — Rapte planina, Volujačko jezero (M.).

Hercegovina: Lastva, Baba planina — Gacko, Krstina vrela i Lapov dol — Preslica pl. (M.).

subsp. **fastigiatum** NP. 1885, Hier. I: 581.

Bosna: Međeđa — Drina (M.).

subsp. **thaumasium** NP. 1885, Hier. I: 583.

Bosna: Lukavica — Butmir (M.).

Hercegovina: Domanović (M.).

subsp. **hispidissimum** Rehm. 1873, ÖBZ.: 153.

Bosna: Puhov čair — Trebević (M.).

Hercegovina: Šurmanci — Neretva (M.).

subsp. **cymanthum** NP. 1885, Hier. I: 582.

Hercegovina: Mostar (Za.), Bijelo Polje — Mostar (M.).

subsp. **melanocynum** Malý & Zahn 1910, Magyar bot. Lapok: 284.

Bosna: Miljacka, kod Sarajeva (Za.), Paljanska Miljacka (M.),

subsp. **radiocaula** (Tausch) NP. 1885, Hier. I: 588.

Bosna: Vitorog, Poprenik kod Sarajeva (G. Beck, Fl. Südbosn. Herceg. III: 171) [Zahn, 1923, l. c.: 1427].

subsp. **macrum** NP. 1885, Hier. I: 589.

Bosna: Kamensko — Kladanj (M.).

var. *macrum*

var. *macriforme* Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 46.

Bosna: Kamensko kod Kladnja (M.).

subsp. **florentinifolium** NP. 1885, Hier. I: 592.

Bosna: Ljubina — Sarajevo (M.).

subsp. **macrocaule** NP. 1885, Hier. I: 594.

Bosna: Sarajevo (G. Beck) [Zahn, 1923, l. c.: 1431].

subsp. **pseudotransgressum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 46.

Bosna: kod Setihova u dolini rijeke Lim, 340 m (M.).

subsp. **colorifilum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 46.

Bosna: livada između Kovačića i Hrasnog (M.).

92. **H. biglanum** Bornm. & Zahn 1919, in Feddes Rep. XVI: 181.

= *H. pavichii* < *hoppeanum* (*macranthum*) Zahn 1923, Comp. Hier.: 1435.

Bosna: Bistrica na Ravnoj Planini (M.).

Hercegovina: Rakov Laz kod Konjica, 700 m, između Čemernog i Poljana — Lebršnik (M.).

93. **H. raiblense** Huter 1875, exs; NP. 1885, Hier. I: 598.

= *H. florentinum-hoppeanum* (et *macranthum*) NP. 1885, Hier. I: 598.

Syn.: *H. arnoserioides* NP. 1885, Hier. I: 597.

subsp. **raiblense** (Hut.) NP. 1885, Hier. I: 598.

Bosna: kod Pala, 900 m, Donji Resići kod Rudog (M.).

Hercegovina: Žitomislići (M.).

subsp. **uratense** NP. 1885, Hier. I: 600.

Hercegovina: Imotski [Zahn, 1923, l. c.: 1436].

subsp. **hadromastix** NP. 1885, Hier. I: 598.

Bosna: Igman kod Vrela Bosne (M.).

var. *hadromastix*

var. *furcatum* Malý & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 293.

Bosna: Igman kod Vrela Bosne, cca 860 m [Malý & Zahn, l. c.].

subsp. **tricolor** NP. 1885, Hier. I: 599.

Bosna: Pavlovac kod Kasindola, Halapi kod Koševa (Sarajevo) (M.).

subsp. **subtricolor** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 46.

Bosna: Vučja Luka kod Sarajeva, 1260 m (M.).

subsp. **igmanicum** Malý & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 293.

Bosna: Igman (M.).

94. **H. tephrocephalum** Vukot. 1858, H. Croat.: 8.

= *H. bauhini* ≥ *hoppeanum* (*macranthum*) Zahn 1910, in Ann. mus. Hung. VIII: 53.

Syn.: *H. leptophyton* (= *magyaricum* > *Pilosella*) grex *Tephrocephalum* NP. 1885, Hier. I: 642, 647.

subsp. **canipedicelum** Malý & Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 285.

Bosna: Bogovići na planini Romaniji, Bistrički Potok — Trebević (M.).

subsp. **tephrocephalum** NP. 1885, Hier. I: 647.

Hercegovina: Vučja — Bjelogora [Zahn, 1923, l. c.: 1437].

subsp. **minutiglandulum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 46.

Bosna: Crni Vrh, 800 m, na Rapte planini, u podnožju Igmana kod Vruca, 520 m (M.).

95. **H. ruprechtii** Boiss. 1875, Fl. orient. III: 861.

= *H. bauhini* < *hoppeanum* (ili *macranthum*) Zahn 1907, in Feddes Rep. III: 185.

Syn.: *H. stoloniferum* Boiss. l. c.

subsp. **pistoriense** NP. 1885, Hier. I: 601.

Bosna: Rusanović (F.).

subsp. **gracilicaule** NP. 1885, Hier. I: 602.

Bosna: Gola Jahorina (M.).

subsp. **tropojanum** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1440.

Hercegovina: Volujak, cca 1700 m [Malý & Zahn, 1929, l. c.: 15].

96. **H. adriaticum** Naeg. 1877, in Freyn, Fl. Süd.-Istr. in Verh. zool.-bot. Ges. Wien: 370.

= *H. florentinum* > *pilosella* NP. 1885, Hier. I: 605.

Syn.: *H. hybridum* Fr. 1862, Epicr.: 15; *H. florentinoides* A.-T. 1871, Essai: 40; *Pilosella junciformis* A.-T. 1879, Add. à Mon.: 6; *H. caricinum* A.-T. 1873, Mon.: 14; *P. naegelii* (et *officinarum-florentina*) Sz. S. 1862, in Flora: 432; *H. fulvisetum* Bertol. 1850, Fl. ital. VIII: 458; *H. naegelii* Greml. 1881, Exk.-Fl. Schw. ed. 4: 289.

subsp. **adriaticum** NP. 1885, Hier. I: 607.

Bosna: Bosna (Za.), Trebević (M.).

subsp. **veleschicolum** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1445.

Bosna: Velež pl., 1000—1800 m (Bornmüller) [Zahn, l. c.].

Hercegovina: u dolini Neretve između Crnice i Zatona (M.).

subsp. **stypinoides** Zahn & Malý 1940, GZM. 52: 36.

Hercegovina: kod Domanovića (M.).

97. **H. brachiatum** Bertol. ex Lam. et DC. 1815, Fl. Fr. V: 442.

= *H. florentinum* (vel. *bauhini*) < *pilosella* Zahn 1906, H. Schw.: 160.

Syn.: *H. collinum* Bess. 1809, Prim. fl. Gal. II: 148; *H. hybridum* Gaud. 1829, Fl. helv. V: 74; *H. flagellare* Reichb. 1830, Fl. Germ. exc.: 261; *H. stoloniflorum* Mössl. — Reichb. 1834, Handb. Gewächsk. ed. 3: 1444; *H. bifurcum* Ten. 1836, Fl. Nap. V: 191; *H. pilosellinum* Gren & Godr. 1850, Fl. Fr. II: 346; *H. aucutifolium* Grieseb. 1852, Comm.: 6; *H. prealtum-Pilosella* Wimm. 1857, Fl. Schles. ed. 3: 319; *H. stoloniferum* Hazsl. 1864, Ejszaki magyarth. vir.: 212; *Pilosella brachiata* et *officinarum-praealta* Sz. Sz. 1862, in Flora: 424; *H. pilosello-praealtum* F. Sch. 1854, Arch. fl. I: 8; *H. banaticum* Heuff. ex Nym. 1881, Consp. III: 453; *H. hungaricum* et *bauhini* x *Pilosella* Simk. 1886, Enum. fl. Transs.: 365; *H. fallacinum* Rouy 1905, Fl. Fr. IX: 257.

Hercegovina: Plasa (M.).

- subsp. **pribeljanum** Zahn 1906, in ÖBZ.: 273.
 Bosna: am Vitorog, 1400 m [Zahn, 1923, l. c.: 1448].
- subsp. **tephroleucum** NP. 1885, Hier. I: 630.
 Bosna: Dariva — Miljacka (M.).
- subsp. **obscurellum** Malý & Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 285.
 Bosna: Luke kod Kasindola (M.).
- subsp. **brachiatiforme** NP. 1885, Hier. I: 627.
 Bosna: (Blau n. 157b: Sarajevo) [Zahn, 1923, l. c.: 1455], Pod Kamen — Doboj, Gorovići i Brezovac — Vitez, Nebešina i Karičev čair — Ozren, Banja Stijena — Prača, između Han Jezera i Han Toplica, Mitrovići — Rapte pl., Orahovička rijeka — Nemila, Saračevo polje — Hodža — Ravna Planina (M.), Bare — Zlokos — Koran — Alino brdo — Pale (Lo., M.), Bukovik, Bistrica — Čelina — Puhov čair — Dovlići — Trebević, Zlokučke luke, Gradište — Ivanići — Pavlovac — Lukavica — Miljacka — Sarajevo, Vrutci — Igman, Stambolčić, Bioča — Tarčin (M.).
- Hercegovina: Preslica — Preholje, Ivan pl. (M.).
- subsp. **romanjae** Zahn, 1923, Comp. Hier.: 1455.
 Bosna: Romanija pl. (Malý) [Zahn, 1923, l. c.].
- subsp. **subtile** NP. 1885, Hier. I: 632.
 Bosna: Begovina — Pale (M.).
- subsp. **crociflorum** NP. 1885, Hier. I: 627.
 Bosna: Bosna (Za.), kod Rupčina blizu Žeravica i u dolini Pistice, 950 m, Gnjiga Bara i Saračevo Polje — Ravna Planina, Puhov čair — Trebević (M.).
- subsp. **striatobrachiatum** (NP.) Zahn 1923, Comp. Hier.: 1456.
 Bosna: Vučja Luka kod Sarajeva (M.).
- Hercegovina: Skočići grm (M.).
- subsp. **pseudobrachiatum** (? Čelak) NP. 1885, Hier. I: 624.
 Bosna: Bistrički potok (M.).
- subsp. **dicranocaule** (Vukot.) NP. 1885, Hier. I: 624.
 Bosna: Sarajevo (Za.), Trebević (M.).
- subsp. **trichobrachiatum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 47.
 Bosna: u svijetlim jelovim šumama kod Stambolčića, 1020 m, Široki Do — Tarčin (M.).
- var. *trichobrachiatum*
- var. *majoriceps* Malý & Zahn in shed., SARA.
 Bosna: Bioča — Tarčin (M.).
- subsp. **tapeinophyes** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 47.
 Bosna: Oblik na planini Treskavici, 1780 m (Malý) [Malý & Zahn, l. c.].
- subsp. **minuticapitulum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 47.
 Bosna: Borijska između Teslića i Maslovara (Lo.), Ljubna — Žepče (M.), kod Vučje Luke, 1280 m — Sarajevo (M.).
- subsp. **striatobrachiatisforme** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 47.
 Bosna: Oblik na planini Treskavici, 1780 m (Malý) [Malý & Zahn, l. c.].

subsp. **vittatopetalum** (Vuk.) NP. 1885, Hier. I: 623.

Bosna: Banja Luka (H.).

subsp. **rhabdobrachiatum** Zahn 1929, in Asch. & Gr. Syn. Mitteleur. Fl. XII: 382.

Bosna: Oblik — Treskavica (M.).

98. **H. leptophyton** NP. 1885, Hier. I: 642.

= *H. bauhini* > *pilosella* Zahn 1901, in Koch, Syn. ed. 3. II: 1746.

Syn.: *H. fallax* Griseb. 1852, Comm.: 14; *H. acutifolium* Sendt. 1854, in Flora: 324; *H. bifurcum* Schlecht. — Hall. 1887, Fl. Deutschl. ed. 5. t. 3242.

Bosna: Gola Jahorina (M.).

subsp. **strictipedicelum** Malý & Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 286.

Hercegovina: Lica, 1100 m na Malom Ivanu, Lapov Dol na planini Preslici (M.).

subsp. **pseudofiliferum** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1461.

Bosna: Maric Brdo kod Novog [Zahn, l. c.].

subsp. **leptosoma** NP. 1885, Hier. I: 645.

Bosna: brdo Stolac kod Višegrada, 1550 m (Č.).

subsp. **subflagelliflorum** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1464.

Bosna: kod Vučje Luke, 1260 m [Malý & Zahn, 1929, l. c.: 15], Bjelašnica (G. Beck) [Zahn, 1923, l. c.].

subsp. **klisense** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 48.

Bosna: u svijetlim šumama kod Klisa, 900 m, Vlasenica (M.).

subsp. **tenuifiliferum** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 48.

Bosna: između Hrasnog i Kovačića 540 m — Sarajevsko Polje, Bukovik 1200 m (M.).

Hercegovina: Velež kod Kamenice, 420 m (M.).

subsp. **hojtae** Loschn. & Zahn 1935, Feddes Rep. 38: 292.

Bosna: Hojta između Treskavice i Bjelašnice (Lo.).

subsp. **bracchiatisimile** Malý & Zahn 1936, Feddes Rep. 40: 276.

Bosna: Paljevina između Podova i Ubojišta, Saračevo Polje — Ravna Planina (M.).

99. **H. bodewigianum** Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 284.

= *H. pavichii-cymosum* Zahn l. c.

Bosna: Luke kod Kasindola, 1200 m (Malý), Igman, dolina Zelenice (Blau n. 1753) [Zahn, 1923, l. c.: 1485].

Hercegovina: Ljubina planina kod Konjica (M.).

subsp. **konjskae livadae** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 48.

Bosna: Konjska Livada na Vučjoj Planini, 1300 m (M.).

100. **H. tauschii** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1500.
= *H. bauhini-cymosum* Zahn 1754, in Koch, Syn. ed.
3. II.

Syn.: *H. radiocaula* Froel. 1838, in DC. Prodr. VII: 202; *H. umbelliferum* NP. 1885, Hier. I: 795, 839; *H. magyaticum-cymosum* NP. I. c.; *H. pseudocymosum* (et *bauhini* + *cymosum*) Borb. ex Nym. 1889, Consp. suppl. II. 1. 200.

subsp. **tauschii**

subsp. **preslicae** Malý & Zahn 1910, in Magyar bot. Lapok: 287.

Hercegovina: Preslica pl., 1200 m (M.).

subsp. **prenjense** Zahn 1923, Comp. Hier.: 1504.

Bosna: Prenj, Bjelašnica (G. Beck) [Zahn, l. c.].

subsp. **setulosum** NP. 1885, Hier. I: 740.

Bosna: Trebević (Za.), Saračevo Polje na Ravnoj Planini (M.).

subsp. **dobrunense** Malý & Zahn, 1925, GZM. 37: 48.

Bosna: u dolini Rzava kod Dobruna, 385 m (M.).

subsp. **bokševicanum** Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 11.

Hercegovina: brdo Bokševica kod Ostrožca, cca 1000 m (M.).

subsp. **viridantiforme** Malý & Zahn 1929, GZM. 41: 11.

Hercegovina: brdo Bokševica kod Ostrožca, cca 1000 m (M.).

subsp. **adeno-tauschii** Malý & Zahn 1936, Feddes Rep. 40: 275.

Bosna: Saračevo Polje — Ravna Planina (M.).

101. **H. macutense** Malý & Zahn 1925, GZM. 37: 49.

= *H. bauhini-rubellum* Malý & Zahn l. c.

Bosna: na montanim livadama brda Macute kod Vardišta, 900 m (Malý) [Malý & Zahn, l. c.].

subsp. **macutense**

subsp. **ljubanovdoli** Malý in shed., SARA.

Bosna: Ljubanov Dol — Crni vrh na Jahorini (Lo.).

L I T E R A T U R A *

Adamović, L., 1889: Naknadno k flori južne Bosne i Hercegovine, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 1: Sarajevo.

— 1909: Die Vegetationsverhältnisse der Balkanländer (Masische Länder), Leipzig.

Ascherson, P. & Kanitz, A., 1877: Catalogus Cormophytorum et Anthophytorum Serbiae, Bosniae, Hercegovinae, Montis Scodri, Albaniae, Claudiopoli.

Antoine, F., 1846: *Pinus leucodermis*, Österr. Bot. Wochenblatt, Wien.

* Pripremio: Dr Čedomil Šilić.

- Bajić, D., Bjelčić, Ž. & Popović, S., 1952: Prilog poznavanju flore i vegetacije doline rijeke Unca, God. Biol. inst. Sarajevo 5: 129—142.
- Barbalić, Lj., 1956: Prilog poznavanju vrste *Salvia brachyodon* Vand., Biološki glasnik (*Periodicum biologorum*) 9: 5—10, Zagreb.
- Beck, G., 1888: Die alpine Vegetation der südbosnisch — hercegovinischen Hochgebirge, Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien, Wien.
- 1889: *Pinus leucodermis*, eine noch wenig bekannte Föhre der Balkanländer, Wiener illustr. Gartenzeitung.
- 1891: Flora von Südbosnien und angrenzenden Hercegovina 6, Ann. Naturh. Mus. (Wien) 6 (3), Wien.
- 1893: Ueber die Formen des Türkenbundes (*Lilium Martagon*), Wiener illustr. Garten-Zeitung 8 (11): 409—413, Wien.
- 1893: Die Gattung *Hedraeanthus*, Wiener illustr. Gartenzeitung, Aug.-Sept.: 1—12, Wien.
- 1896: *Viola Beckiana* F. Fiala, Eine neues Veilchen von Bosnien, Wiener Illustr. Gartenzeitung 6: 197—198, Wien.
- 1897: Ein botanischer Ausflug auf den Troglav (1913 m.) bei Livno, Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnien und der Hercegovina, 5: 480—490, Wien.
- 1901: Die Vegetationsverhältnisse der illyrischen Länder, Leipzig.
- Bjelčić, Ž., 1953: Malo poznate biljke iz Bosanske Posavine, God. Biol. inst. Sarajevo, 6 (1/2): 39—42.
- 1954: Flora i vegetacija bare Velika Tišina kod Bos. Šamca. God. Biol. inst. Sarajevo 7 (1/2): 181—207.
- 1956: Prilog flori nekih bosansko-crnogorskih planina, God. Biol. inst. Sarajevo 9 (1/2).
- 1960: Biljnogeografsko rasprostranjenje vrste *Gentiana crispata* Vis., God. Biol. inst. Sarajevo 13 (1/2): 3—9, Sarajevo.
- 1965: Flora planine Jahorine, Glasnik Zem. muzeja BiH, N. S. 3/4: 109—158 (Prirodne nauke), Sarajevo.
- 1967: O endemičnoj vrsti *Achillea abrotanoides* Vis., Glasnik Zem. muzeja BiH, N. S. 6: 45—51 (Prirodne nauke), Sarajevo.
- 1969: *Achillea x albinea* Bjelčić et Maly (*A. abrotanoides* Vis. x *A. clavinae* L.), Glasnik Zem. muzeja 8: 65—68 (Prirodne nauke), Sarajevo.
- 1970: O rasprostranjenju nekih tresetnih biljaka u BiH, Glasnik Zem. muzeja, 9: 23—27 (Prirodne nauke), Sarajevo.
- & Mayer, E., 1973: Kurze Mitteilung zur Taxonomie des *Gentianella crispata* — Komplexes, Österr. Bot. Zeitschr. 122: 353—358, Wien.
- & Milovanović, S., 1968: II prilog poznavanju flore i vegetacije doline rijeke Unca, Glasnik Zem. muzeja BiH, N. S. 7: 193—208 (Prirodne nauke), Sarajevo.
- & Šilić, Č., 1971: Karakteristične cvjetnice za hercegovački endemni centar — planine Prenj, Čvrsnica i Čabulja, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH, N. S. 10: 42—43 (Prirodne nauke), Sarajevo.
- Blečić, V. & Mayer, E., 1967: Die europäischen Sippen der Gattung *Amphoricarpos* Visiani, Phytion (Austria) 12 (1—4): 150—158.
- Borbas, V., 1881: Correspondenz (*Dianthus knappii* Asch. & Kan.), Österr. Bot. Zeitschr. 31: 410—411, Wien.
- 1881: *Dianthus Knappii*, *D. membrenaceus* Borb., Termész. tud. Közl.: 227.
- 1887: *Rhamni Hungariae*, Österr. Bot. Zeitschr. 37: 52—53, Wien.
- 1904: *Vicia dinara* Borbás, Österr. Bot. Zeitschr. 463, Wien.
- Bošnjak, K., 1936: Iz hercegovačke flore, Glasnik Hrv. prirodosl. društva 58, Zagreb.
- Brandis, E., 1890/91: Botanische Beiträge zur Flora von Travnik in Bosnien, Jahresheft des naturw. Vereines des Trencsiner Comitatus 13 & 14: 49—78.
- Conrath, P., 1888: Ein weiterer Beitrag zur Flora von Banjaluka, sowie einiger Punkte im mittleren Bosnien, Österr. Bot. Zeitschr. 38, Wien.

- Damboldt, J., 1965: Zytotaxonomische Revision der isophyllen *Campanulae* in Europa, Bot. Jahrb. 84 (3): 302—358, Stuttgart.
- Degen, A., 1890: Zwei neuen Arten der Gattung *Asperulla* L., Österr. Bot. Zeitschr. 40: 13—17, Wien.
- 1905: Bemerkungen über einige orientalische Pflanzenarten, XLIV. Ueber das spontane Vorkommen eines Vertreters der Gattung *Sibiraea* in Südkroatien und in der Hercegovina, Magyar Bot. Lapok 4 (8/10): 245—259, Budapest.
 - 1908: Bemerkungen über einige orientalische Pflanzenarten L. *Campanula Poscharskyana* nov. spec.; LI *Asperula Beckiana* nov. spec. Magyar Bot. Lapok 7: 103—108, Budapest.
- Derganc, L., 1904: Geographische Verbreitung der *Arabis Scopoliana* Boiss., Allgem. Bot. Zeitschr. 10: 1—3, Karlsruhe.
- Deyl, M., 1946: Study of the Genus *Sesleria*, Opera botanica Čechica 3: 1—257, Prague.
- Dörfler, I., 1903: *Halacsya*, eine interessante Phanerogamen — Gattung der Flora Bosniens, Allgem. Bot. Zeitschr. 9: 46—47, Karlsruhe.
- Dvůrák, F., 1966: *Hesperis glutinosa* Vis., Folia Facultatis scientiarum naturalium Universitatis Purkynianae Brunensis, 7 (1): 1—23, Brno.
- Fiala, F., 1889: Studije o nekim biljevnim odnošajima u posjednutim zemljama, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 85—88, Sarajevo.
- 1899: O nekim endemičnim biljkama u okupiranim zemljama, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 116—118, Sarajevo.
 - 1890: Prilozi flori Bosne i Hercegovine, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 309—315, Sarajevo.
 - 1891: Florističke vijesti, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 45—48, Sarajevo.
 - 1891: O vegetaciji kotara Ljubuškog, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 144—148, Sarajevo.
 - 1891: Floristički prilozi, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 180—282, Sarajevo.
 - 1892: Bosanski runolist (*Gnaphalium Leontopodium*), Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 73—75, Sarajevo.
 - 1892: Botanički prilozi, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 187—190, Sarajevo.
 - 1892: Botanički pohod Klek-planine, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 245—247, Sarajevo.
 - 1892: Osječenica i Klekovača planina kod Petrovca, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 336—340, Sarajevo.
 - 1893: Bilješke o flori Bosne i Hercegovine, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 117—128, Sarajevo.
 - 1893: Nova biljka nađena u Bosni, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH: 683—184, Sarajevo.
 - 1895: *Viola beckiana* n. sp., E sectione *Melanium* DC. — Jedna nova vrsta ljubice, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 7: 423—424, Sarajevo.
 - 1896: Prilozi flori Bosne i Hercegovine, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH 8: 293—324, Sarajevo.
 - 1899: Beiträge zur Flora Bosniens und der Hercegovina. Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina 6 (3): 719—743, Wien.
- Fischer, M., 1970: *Veronica quezelii* und *V. saturejoides* Vis. subsp. *munellensis*, zwei neue Sippen der Sektion *Veronicastrum* aus ostmediterranen Gebirgen. Österr. Bot. Zeitschr. 118: 201—205, Wien.
- Formanek, E., 1887: Correspondenz, *Viola bosniaca* n. sp. Österr. Bot. Zeitschr. 37 (10): 368—369, Wien.

- Freyn, J. & Brandis, E., 1888: Beitrag zur Flora von Bosnien und der angrenzenden Hercegovina (Nach den von P. Erich Brandis gesammelten Pflanzen), Verh. Zool.-Bot. Ges. (Wien) 38: 577—644, Wien.
- Fritsch, K., 1894, 1895, 1910: Beiträge zur Flora der Balkanhalbinsel 1—5, Verh. Zool.-Bot. Ges. (Wien).
- 1897: Ueber eine neue *Cardamine* aus der Hercegovina, Österr. Bot. Zeitschr. 47 (2): 44—46, Wien.
- Fukarek, P., 1935: *Picea Omorika*, njezina vrijednost u šumarstvu i pitanje njenog areala, Šumarski list 11: 493—506, Zagreb.
- 1941: Poviest otkrića i istraživanja munike ili (bor) smrča — *Pinus heldreichii* Christ, Glasnik hrvatskih Zemaljskih muzeja: 195—210, Sarajevo.
- 1941: Prvi prilog poznavanju munike ili smrča (*Pinus heldreichii* Christ var. *leucodermis* (Antoine) Markgraf), Hrvatski Šumarski list 8—9: 1—40, Zagreb.
- 1943: Planinski javor (*Acer heldreichii* Orph. ssp. *visiani* Nym. Pax.), Šumarski list 6: 165—170, Zagreb.
- 1948: Raširenje poljskog ili lučkog jasena (*Fraxinus oxycarpa* Willd.) u FNR Jugoslaviji, Godišnjak Biološkog inst. Univ. u Sarajevu 2: 63—70, Sarajevo.
- 1949: O granicama prirodnog areala tilovine [*Petteria ramentacea* (Sieber) Presl.], Godišnjak Biološkog instituta u Sarajevu 1—2: 53—59, Sarajevo.
- 1949: Podaci o geografskom raširenju munike (*Pinus heldreichii* Christ), Godišnjak Biološkog instituta 1: 21—41, Sarajevo.
- 1950: Današnje rasprostranjenje Pančićeve omorike (*Pinus omorika* Pančić) i neki podaci o njenim sastojinama, Godišnjak Biološkog instituta u Sarajevu 1—2, Sarajevo.
- 1952: Areal prirodnog rasprostranjenja evropskog bijelog jasena (*Fraxinus excelsior* L.) sa osvrtom na njegova staništa na Balkanskom poluotoku, Radovi Šum. fak. i Instituta: 41—65, Sarajevo.
- 1956: Nova nalazišta bosanske zvončike, Godišnjak Biološkog instituta u Sarajevu, 1—2: 131—140, Sarajevo.
- 1957: Neke starije i novije rasprave o Pančićevoj omorici, Šumarstvo 3—4: 245—257, Beograd.
- 1962: Granice raširenja izrazitih flornih elemenata u vegetaciji Hercegovine, Geografski pregled 6: 73—96, Sarajevo.
- 1962: Modro lasinje — *Moltkea petraea* (Trat.) Gris. rijetki endemni grmić našeg hercegovačkog i crnogorskog krša i njegova zaštita, Naše starine 8: 205—209, Sarajevo.
- 1964: Geobotanička i ekološka ispitivanja balkanskih omelika, Radovi Naučnog dr. SR BiH 25: 5—56, Sarajevo.
- 1965: Rasprostranjenost i ekološke karakteristike krčagovine (*Amphoricarpus neumayeri* Vis.), Glasnik Zemaljskog muzeja, Prirodne nauke, 3/4: 159—180, Sarajevo.
- Gross, L. & Kneucker, A., 1900, 1901, 1902, 1903: Unsere Reise nach Istrien, Dalmatien, Montenegro, der Hercegovina und Bosnien im Juli und August 1900, Allgem. Bot. Zeitschr.
- Handel-Mazzetti, H., Stadlmann, J., Janchen, E. & Fal-tis, F., 1905/6: Beitrag zur Kenntnis der Flora von West-Bosnien, Österr. Bot. Zeitschr. 55 (9), Wien.
- Handel-Mazzetti, H., 1910: Eine botanische Reise in Bosnien und der Herzegowina, Jahresb. des Naturwissenschaftlichen Orientvereins 15: 17—32, Wien.
- Hayek, 1901: Die *Centaurea*-Arten Österreich-Ungarns, Denkschr. Akad. Wiss. Math.-Nat. Kl. (Wien) 70: 585—773, Wien.
- 1904: Bemerkungen über *Dianthus Certhusianorum* L. und verwandte Formen, Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 54: 406—409, Wien.
- 1924—33: Prodrömus Florae Peninsulae Balcanicae 1—3 (in Feddes Repert. Beih. 30) (2 & 3 edit. F. Markgraf), Berlin-Dahlem.

- Hofmann, F., 1882: Beitrag zur Kenntniss der Flora von Bosnien, Österr. Bot. Zeitschr. 32, Wien.
- 1884: *Symphyandra Hofmanni* Pantocs., Wiener illustr. Gartenzeitung 352, Wien.
- Horvat, I., 1953: Prilog poznavanju raširenja nekih planinskih biljaka u jugoistočnoj Evropi, Godišnjak Biološkog instituta u Sarajevu (5) 1—2: 199—218, Sarajevo.
- Horvatić, S., 1928: Oblici sekcije *Leucanthemum* iz roda *Chrysanthemum* u flori Jugoslavije, Acta Bot. Instituti botanici Universitatis Zagrebensis, 3: 61—140, Zagreb.
- 1935: Neuer Beitrag zur Kenntnis der *Leucanthemum*-Formen in der Flora Jugoslaviens, Acta Bot. Instituti botanici Universitatis Zagrebensis, 10: 61—100, Zagreb.
- 1963: Genus *Leucanthemum* in Flora Jugoslaviae, Acta Bot. Croat. 22: 203—218, Zagreb.
- Horvatić, S. & al., 1967, 1974: Analitička flora Jugoslavije (*Flora Analytica Jugoslaviae*) 1—2, Zagreb.
- Hrybi, J., 1930: Campanulastudien innerhalb der Vulgares und ihrer Verwandten, Magyar Bot. Lapok 29: 1—276, Budapest.
- Huter, R., 1905: Herbar-Studien, Österr. Bot. Zeitschr. 55: 400, Wien.
- Janchen, E., 1906: Ein Beitrag zur Kenntnis der Flora der Herzegowina, Mitt. Naturw. Ver. a. d. Univers. Wien 4 (3): 23—25; (4—6): 29—36, Wien.
- 1910: Die *Edrajanthus*-Arten der Balkanländer, Mitt. d. Naturw. Ver. a. d. Univers. Wien 8: 1—40, Wien.
- Janchen, E. & Watzl, B., 1908: Ein Beitrag zur Kenntnis der Flora der Dinarischen Alpen, Österr. Bot. Zeitschr. Wien.
- Jurišić, J., 1891: Prilog ka poznavanju istočno-bosanske flore (Drugo putovanje nastavnika i učenika Druge beogradske gimnazije po Srbiji i po Bosni 1890), Prosvjetni glasnik 12: 140—148, Beograd.
- Korica, B., Neue Formen von *Asperula scutellaris* Vis. und ihre morphologisch-geographische und klimatische Bedeutung, Österr. Bot. Zeitschr. 102 (2—3): 339—364, Wien.
- 1956: Systematische Monographie von *Asperula scutellaris* Vis., Repert. spec. nov. 59 (2): 157—162.
- 1961: Die Verbreitung von *Asperula scutellaris* Visiani, Bot. Jahrb. 80 (3): 263—280, Stuttgart.
- 1961: Rasprostranjenost vrste *Asperula scutellaris* Visiani, Fragmenta Balcanica 17 (76): 145—155, Skopje.
- 1966: O flori hercegovačke Visočice, Acta Bot. Croat. 25: 163—179, Zagreb.
- Krause, K., 1958: Gliederung, Verbreitung und Genetik der *Pulsatilla Halleri*, Bot. Jahrb. 78 (1), Stuttgart.
- Krause, W. & Ludwig, W., 1956: Zur Kenntnis der Flora und Vegetation auf Serpentinstandorten des Balkans. I. *Halacsya sendtneri* (Boiss.) Dörfler, Ber. Dt. Bot. Ges., 69: 417—428.
- Kummer, F. & Sendtner, O., 1849: Enumeratio plantarum in itinere Sendtneriano in Bosnia lectarum, cum definitionibus novarum specierum et adumbrationibus obscurarum varietatumque, Flora (Regensb.) 1: 1—10, 48: 753—766, Regensburg.
- Lakušić, R., 1973: Prirodni sistem populacija i vrsta roda *Edraianthus* DC., Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu, 26: 1—130, Sarajevo.
- Lakušić, R. & Grgić, P., 1969: Rasprostranjenje i ekologija vrsta *Valeriana pancicii* Hal. & Bald., *V. bertisceae* Panč., *Asperula dörfleri* Wettst. i *Gentiana levicealyx* Rohlena, Ekologija 4 (2): 237—245, Beograd.

- Lakušić, R. & Pulević, V., 1980: Rasprostranjenje i ekologija vrste *Daphne malyana* Blečić, Glas. Republ. zavoda zašt. prirode — Prirodnjačkog muzeja Titograd, 13: 23—27, Titograd.
- Latzel, A., 1913: Neuere Ergebnisse der Botanischen Erforschung Dalmatiens und der Herzegowina, Gesellschaft Deutscher Naturforscher und Ärzte, Spezieller Teil: 1—6, Leipzig.
- Lindberg, H., 1906: Iter Austro Hungaricum, Verzeichnis der auf einer Reise in Österreich-Ungarn in Mai und Juni 1905 gesammelten Gefäßpflanzen, Öfversigt af Finska Vetenskaps-Societetens Förhandlingar 38 (13): 1—128, Helsingfors.
- Malý, K., 1893: Zur Flora von Nordostbosnien, Verh. Zool.-Bot. Ges. (Wien) 43, 431—446, Wien.
- 1899: Floristički prilozi, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 11: 127—150, Sarajevo.
 - 1900: Floristische Beiträge, Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina 7, 526—551, Sarajevo.
 - 1901: Floristische Beiträge 2, Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina 8, 444—446, Sarajevo.
 - 1903: *Heliosperma (Silene) Retzdorffianum*, Österr. Bot. Zeitschr. 9: 357, Wien.
 - 1903: *Heliosperma (Silene) Retzdorffianum* nov. spec, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 15 (3 i 4): 559—562, Sarajevo.
 - 1903: *Zwackhia Sendtneri* (Boiss.) K. Malý, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 15 (3 & 4): 581—584, Sarajevo.
 - 1904: Beiträge zur Kenntniss der Flora Bosniens und der Herzegowina, Verh. Zool.—Bot. Ges. Wien 54: 165—309, Wien.
 - 1906: *Hedraeanthus Hercegovinus (Wahlenbergia Hercegovina)*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 18: 277, Sarajevo.
 - 1906: Nove biljke iz Bosne i Hercegovine, Glasnik Zemaljskog muzeja u BiH 18: 445—448, Sarajevo.
 - 1907: Opaske uz *Ranunculus croaticus* Schott, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 19: 9—14, Sarajevo.
 - 1907: Bemerkungen über die Arten der Gattung *Heliosperma* (aus der Verwandtschaft des *H. Retzdorffianum*), Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Herzegowina 10: 628—634, Wien.
 - 1907: Beiträge zur illyrischen Flora, Österr. Bot. Zeitschr. 57, Wien.
 - 1907: Über *Pedicularis Hoermanniana* und verwandte Arten (*A. Pedicularis Hoermanniana és rokonfajai*), Magyar Bot. Lapok 5/7: 143—149, Budapest.
 - 1908: Nabranjanje skupljenih biljaka u Bosni i Hercegovini od članova međunarodnog kongresa u godini 1905, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 20 (4): 558—567, Sarajevo.
 - 1908: Prilozi za floru Bosne i Hercegovine 1, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 20 (4): 555—557, Sarajevo.
 - 1909: Neue Pflanzen aus Bosnien und der Herzegowina, Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Herzegowina, 11: 527—529, Wien.
 - 1909: Kleine Mittheilungen: *Centaurea derventana* Vis. & Pančić var. *dobrunae* K. Malý, Magyar Bot. Lapok 8: 93, Budapest.
 - 1910: Prilozi za floru Bosne i Hercegovine 2, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 22 (4): 685—694, Sarajevo.
 - 1912: Prilozi za floru Bosne i Hercegovine 3, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 23 (4): 587—595, Sarajevo.
 - 1913: Saopštenje o *Acer obtusatum*-u, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 25 (3, 4): 397—408, Sarajevo.
 - 1917: *Geum coccineum* u Bosni, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 29: 97—103, Sarajevo.
 - 1917: Prilozi za floru Bosne i Hercegovine 4, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 29 (1, 2): 115—116, Sarajevo.

- 1919: Prilozi za floru Bosne i Hercegovine 5 i 6, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 31: 61—92, Sarajevo.
 - 1920: Prilozi za floru Bosne i Hercegovine 7 i 8, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 32: 129—152, Sarajevo.
 - 1923: Prilozi za floru Bosne i Hercegovine 9, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 35: 123—162, Sarajevo.
 - 1927: Mogorjelo 1918. Eine floristische Skizze, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 39: 58—110, Sarajevo.
 - 1927: Über das Vorkommen einiger *Dianthus*-Sippen in Bosnien-Hercegovina, Mag. Botan. Lapok 1/12: 63—65, Budapest.
 - 1928: Prilozi za floru Bosne i Hercegovine 10, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 40: 107—166, Sarajevo.
 - 1930: Dendrologisches aus Illyrien, Mitteilungen der Deutschen Dendrologischen Gesellschaft 42: 127—136,
 - 1930: Znamenito drveće naše zemlje u riječi i slici, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 42: 115—132, Sarajevo.
 - 1930: *Satureia*-Arten Südserbiens, Bull. Inst. Jard. Bot. Univ. Beograd 1 (3), Beograd.
 - 1931/32: *Carduus illyricus*, Bull. Inst. Jard. Bot. Univ. Beograd 2 (1—2): 57—58, Beograd.
 - 1931/32: Ein Beitrag zur Kenntnis einiger *Pedicularis*-Sippen Illyriens, Bull. Inst. Jard. Bot. Univ. Beograd, 2 (1—2): 94—103, Beograd.
 - 1932: Über neue und verkannte Pflanzensippen Illyriens, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 44: 47—54, Sarajevo.
 - 1933: Materialien zu G. V. Beck's Flora des ehemaligen Bosnien-Hercegovina, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 45: 71—142, Sarajevo.
 - 1933: *Juncus thomasi* Ten. subsp. *J. palensis*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 45: 57—64, Sarajevo.
 - 1934: Beiträge zur Kenntnis der *Picea Omorica*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 46: 37—64, Sarajevo.
 - 1935: Mitteilungen über die Flora von Bosnien-Hercegovina, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 47: 101—112, Sarajevo.
 - 1936: Notizen zur Flora von Jugoslawien, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 48: 27—34, Sarajevo.
 - 1939: *Alchemilla acutiloba*, ein orientalisches Florenelement in Bosnien, Feddes Repert. 46: 49—52, Berlin.
 - 1940: Notizen zur Flora von Bosnien-Hercegovina, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini: 21—46, Sarajevo.
 - 1948: Mali prilozi za floru Bosne i Hercegovine, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu: 37—53, Sarajevo.
 - 1948: Mali prilozi za floru Bosne i Hercegovine, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu 2: 37—53, Sarajevo.
 - 1948: *Symphyandra Hofmanni* Pant. — Prilog poznavanju vrste, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu 2: 1—26, Sarajevo.
 - 1949: Miscellanea botanica (Botaničke sitnice), Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu 1—2: 18, Sarajevo.
 - 1950: Prethodni izvještaj o jednoj *Achillea* svojti, novoj za Balkansko pol., God. Biol. inst. Univ. u Sarajevu, 3: 5—7, Sarajevo.
 - 1952: Grundlagen zur Kenntnis der Flora von Travnik, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu, 1—2, Sarajevo.
- Malý, K. & Bjelčić, Ž., 1949: Prilog poznavanju flore okoline Dobruna kod Višegrada, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu, 1—2: 3—16, Sarajevo.
- Malý, K. & Zahn, H. C., 1925: Hieracia nova Bosnae et Hercegovinae, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, 37: 43—59, Sarajevo.
- 1926: Hieracia nova Bosnae, Hercegovinae et Crna Gorae 2, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 38: 105—108, Sarajevo.
 - 1929: Ein Beitrag zur Kenntnis der Hieracien flora Illyriens, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 41 (1): 7—25, Sarajevo.

- Mattfeld, J., 1922: Geographisch-genetische Untersuchungen über die Gattung *Minuartia* (L.) Hiern., Feddes Repert. (Beih.) 15: 1—228, Berlin.
- 1923: Eine neue *Minuartia* (*M. Handelii*) aus der Hercegovina, Feddes Repert. 19: 193, Berlin.
- Mayer, E., 1966: Notulae ad floram Jugoslaviae, Biološki vestnik 14: 29—36, Ljubljana.
- 1969: Notulae ad floram Jugoslaviae III. Conspectus Generis *Pedicularis* L., Acta Bot. Croat. 28: 437—448, Zagreb.
- Mayer, E. & Trpin, D., 1965: *Dianthus sylvestris* — kompleks v Jugoslaviji, Biološki vestnik 13: 53—59, Ljubljana.
- Mayer, E. & Wraber, T., 1974: Die Gattung *Haplophyllum* Juss. in Jugoslawien, Phytion (Austria), 16 (1—4): 117—125.
- Murbeck, S., 1891: Beiträge zur Kenntnis der Flora von Südbosnien und der Hercegovina, Lunds Universitets Arsskrift 27: 1—182, Lund.
- 1893: *Veronica poljensis*, Österr. Bot. Zeitschr., Wien.
- Novák, F. A., 1924: Generis Euphorbiae species nova Balcanica, Acta Bot. Bohemica 3: 35—40.
- 1939: De *Armeria* balc., Vest. Čes. Spol. Tr. matem. — prirod., Prag.
- Pantocsek, J., Plantae novae, quas aestate anni 1872. per Hercegovinam et Montenegro »collexit et descripsit I, II, III, Österr. Bot. Zeitschr. 23 (1): 4—6; (3): 79—81; (9): 265—268, Wien.
- 1874: Adnotationes ad Floram et Faunam Hercegovinae, Crnagorae et Dalmatiae, Verh. des Ver. für Naturkunde in Presburg, N. Folgo 2: 1—143, Presburg.
- 1881: Ueber bosnisch-hercegovinische Pflanzen und aus dem Comitate Neutra in Ungarn, Österr. Bot. Zeitschr. 31: 347—351, Wien.
- Papeš, D., 1973: *Leucanthemum illyricum* (Horvatić) Papeš, comb. nov. et stat. nov., Acta Bot. Croat. 32: 243—251, Zagreb.
- Plavšić, S., 1936: Staništa Pančičeve omorike na levoj obali Drine u Bosni i Hercegovini, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 48: 17—26, Sarajevo.
- 1937: Staništa Pančičeve omorike u okolini Foče, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 49: 29—34, Sarajevo.
- Podlech, D., 1965: Revision der europäischen und nordafrikanischen Vertreter der Subsect. *Heterophylla* (Wit.) Fed., der Gattung *Campanula* L., Feddes Repert. 71 (1—3), Berlin.
- Prodan, J., 1910: Adatok Bosznia, Herczegovina és Dalmácia déli részének flórájához (Beiträge zur Flora von Bosnien der Herzegovina und von Süddalmatien), Magyar Bot. Lapok 9 (3/4): 93—110, Budapest.
- 1912: Adatok Bosznia, Herczegovina és különösen a Čabulja planina flórájához (Beiträge zur Flora von Bosnien und der Herzegovina, insbesondere der Čabulja planina, Magyar Bot. Lapok 11 (1/4): 71—79, Budapest.
- Ritter-Studnička, H., 1952: Prilozi za floru Bosne i Hercegovine, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu 1—2, Sarajevo.
- 1954: Flora i vegetacija livada kraških polja Bosne i Hercegovine, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu, 1—2, Sarajevo.
- 1955: Eine neue Unterart von *Gentiana crispata* Vis. aus Karstfeldern Westbosniens, Feddes Repert. 57: 203—208, Berlin.
- 1955: O rasprostranjenju nekih manje poznatih biljaka u kraškim poljima Bosne i Hercegovine, Radovi 5, Naučno dr. NR BiH, Odjelj. pr.-tehn. nauka 1: 193—203, Sarajevo.
- 1956: Flora i vegetacija na dolomitima Bosne i Hercegovine, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu, 1—2, Sarajevo.
- 1957: Flora i vegetacija na dolomitima Bosne i Hercegovine (dalja okolina Konjica, kompleks kod Drvara i 2 manja nalazišta u Bosni), Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu, 1—2, Sarajevo.

- 1958: Bemerkenswerte Pflanzenfunde aus Bosnien und der Herzegovina, Österr. Bot. Zeitschr. 105 (4): 285—292, Wien.
 - 1959: Flora i vegetacija na dolomitima Bosne i Hercegovine, IV, Lastva kod Trebinja, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu 1—2, Sarajevo.
 - 1963: Biljni pokrov na serpentinama u Bosni, Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu 16: 91—204, Sarajevo.
 - 1965: Standortsuntersuchungen und Neufunde von *Halacsya sendtneri* (Boiss.) Dörfel. in Bosnien, Österr. Bot. Zeitschr. 112 (3): 371—391, Wien.
 - 1966: Eine neue Varietät von *Genista sericea* Wulf., Bot. Jahrb. 85 (2): 248—252, Stuttgart.
- Rohlena, J., 1938: Beitrag zur Flora der Herzegovina (Bearbeitung der vom Doc. Dr. P. Sillinger und Dr. M. Deyl im Jahre 1933 auf einer Forschungsreise gesammelten Pflanzen, Vestn. Křál. Čes. Spol. Nauk. Tr. Matemat.-přirodoved.: 1—19, Praha.
- Rossi, Lj., 1904: Die Standorte der *Primula Kitaibeliana* Schott, Magyar Bot. Lapok: 113—116, Budapest.
- Sagorski, E., 1902: Beitrag zur Flora der Herzegovina, Mittheilungen des Thür. Bot. Vereins. 16: 33—50, Weimar.
- Schiller, J., 1903: Beiträge zur Flora von Bosnien und der Herzegovina, Mittheilungen des Naturwissenschaftlichen Vereines aus der Univ. Wien 7 & 8: 49—58, Wien.
- Schott, H., 1853: Ueber Aquilegien, Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 3: 125—130, Wien.
- Sendtner, O., 1847: Nachricht über die Reise durch Bosnien, Flora (Regensb.) 18: 295—296, Regensburg.
- Slavnić, Ž., 1961/1962: O granicama areala i nekim osobinama staništa ilirske bokvice (*Plantago reniformis* G. Beck), Acta Bot. Croat. 20/21: 225—232, Zagreb.
- 1966: O infraspecijskim oblicima vrste *Knautia sarajevensis* (Beck) Szabó, Acta Bot. Croat. 25: 51—60, Zagreb.
 - 1966: O infraspecijskim oblicima bosanske zvončike (*Symphphyandra hofmannii* Pant.), Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, nova serija 5: 105—108, Sarajevo.
 - 1966: O mikrosistematskim oblicima vrste *Plantago reniformis* G. Beck, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, nova serija 5: 109—113, Sarajevo.
 - 1969: O morfološkoj varijabilnosti sendtnerovog pucavca (*Silene sendtneri* Boiss.), Acta Bot. Croat. 28: 337—348, Zagreb.
- Szabó, Z., 1910: A Magyar birodalom Knautiáinak rendszertani áttekintése (Systematische Übersicht der Knautien der Länder der ungarischen Krone), Bot. Közl. 2: 67—99, Budapest.
- 1911: A Knautia Génusz Monographiája (*Monographia Generis Knautia*), Budapest.
- Šilić, Č., 1966: *Sternbergia colchiciflora* W. K. var. *dalmatica* Rechb. u flori Jugoslavije, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, Prirodne nauke 5, Sarajevo.
- 1967: *Oreohertzogia pumila* (Turra) Vent, subsp. *illyrica* Šilić, subsp. nova — novi endemični takson zapadnog dijela Balkanskog poluostrva, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini 6: 61—79, Sarajevo.
 - 1969: Eksklava zlatnožutog jaglaca (*Primula auricula* L.) na Trebeviću kod Sarajeva, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, nova serija 6, Sarajevo.
 - 1972/1973: Nova nalazišta nekih rijetkih i manje poznatih biljnih vrsta u flori Bosne i Hercegovine, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, N. S. 11—12, Prirodne nauke: 59—79, Sarajevo.
 - 1973: *Tagetes minutus* L. — sve masovniji i sve opasniji korov na poljoprivrednim površinama Dalmacije, Hercegovine, Crnogorskog primorja i južne Makedonije, Zbornik radova Jugoslovenskog simpozijuma o borbi protiv korova u brdsko-planinskim područjima, Sarajevo.

- 1979: Monografija rodova *Satureja* L., *Calamintha* Miller, *Micromeria* Benthham, *Acinos* Miller i *Clinopodium* L. u flori Jugoslavije, Zemaljski muzej BiH u Sarajevu, Odjeljenje za prirodne nauke, Posebno izdanje: 1—440, Sarajevo.
- Vandas, K. 1889: Beiträge zur Kenntniss der Flora von Süd-Herzegovina, Österr. Bot. Zeitschr. 39, 179, Wien.
- 1890: Neue Beiträge zur Kenntniss der Flora Bosniens und der Hercegovina, Sitz.-Ber. böhm. Ges. Wiss.: 249—285, Prag.
- 1895: Dalšai prispevki k poznání floristických pomeru a Hercegoviny, Zpráva cis. král. realného a vyššího gymnasia v Koline za školni rok 1895: 1—25, V Koline.
- 1909: Reliquiae Formánekianae, Brunae.
- Visiani, R., 1881: Florae Dalmaticae supplementum alterum adjectis plantis in Bosnia, Hercegovina et Montenegro crescentibus, Mem. R. Ist. Veneto 21: 1—72, Venetiis.
- Wettstein, R., 1887: Monographie der Gattung *Hedraeanthus*, Denkschr. Akad. Wiss. Math.-Nat. Kl. (Wien) 53: Wien.
- 1890: Das Vorkommen der *Picea Omorica* (Panč.) Willk. in Bosnien, Österr. Bot. Zeitschr. 40 (9): 357—361, Wien.
- 1897: Die europäischen Arten der Gattung *Gentiana* aus der Section *Endotricha* Froel. und ihr entwicklungsgeschichtlicher Zusammenhang, Denkschr. Akad. Wiss. Math.-Nat. (Wien) Kl. 64: 309—382, Wien.
- Williams, F. N., 1890: The pinks of Central Europe: 1—66, London.
- 1893: A monograph of the genus *Dianthus*, Linn. Journ. Linn. Soc. (Botany) 29: 346—478.
- Wolf, Th., 1908: Monographie der Gattung *Potentilla*, Biblioth. Botan. 16, Stuttgart.
- Zahn, H. K., 1921—1923: *Hieracium* in: H. G. A. Engler (edit.): Das Pflanzenreich. Regni vegetabilis Conspectus, Leipzig.
- Zimmermann, W., 1958: Zur Taxonomie der Gattung *Pulsatilla* Miller, Feddes Repert. 61 (1), Berlin.

INDEX

Achillea	73	Cynara	103
Acinos	34	Dahlia	69
Adenophora	51	Diervilla	14
Adenostyles	84	Doronicum	85
Aetheorhiza	122	Echinops	93
Ageratum	57	Edraianthus	54
Ambrosia	68	Erechties	86
Amphoricarpos	90	Erigeron	59
Antennaria	62	Eupatorium	57
Anthemis	71	Evax	61
Aposeris	116	Filago	61
Arctium	94	Forsytia	11
Arnica	85	Fraxinus	7
Artemisia	81	Gaillardia	71
Aster	58	Galinsoga	70
Asyneuma	52	Gazzania	90
Bellis	58	Gnaphalium	63
Bidens	69	Hedypnois	116
Buphthalmum	68	Helianthus	69
Calamintha	22	Helichrysum	64
Calendula	90	Hieracium	131
Campanula	44	Homogyne	84
Caprifolium	16	Hyoseris	116
Carduus	95	Hypochoeris	117
Carlina	91	Inula	65
Carpesium	68	Jasione	54
Carthamus	115	Jasminum	11
Centaurea	105	Jurinea	95
Chondrilla	126	Lactuca	123
Chrysanthemum	78	Lapsana	126
Cicerbita	124	Legousia	51
Cichorium	116	Leontodon	118
Cirsium	99	Leontopodium	63
Clinopodium	43	Leucanthemum	78
Cnicus	115	Ligustrum	10
Crepis	126	Lonicera	14
Crupina	114	Matricaria	77

Micromeria	27	Siegesbeckia	69
Micropus	60	Silybum	104
Mucelis	124	Solidago	57
Onopordum	103	Sonchus	122
Pallenis	68	Stenactis	60
Petasites	83	Symphoricarpos	13
Phillyrea	11	Symphyandra	50
Phyteuma	52	Syringa	10
Picnomon	103	Tagetes	71
Picris	119	Tanacetum	79
Prenanthes	124	Taraxacum	125
Ptilostemon	103	Telekia	68
Pulicaria	67	Tragopogon	121
Reichardia	122	Tripleurospermum	77
Rhagadiolus	116	Tussilago	83
Rudbeckia	69	Tyrimnus	103
Sambucus	12	Urospermum	116
Satureja	17	Xanthium	70
Scolymus	115	Xeranthemum	92
Scorzonera	120	Zinnia	70
Senecio	86	Weigella	14
Serratula	104		

Tiraž: 700 primjeraka
Tehnički urednik: Dr Rizo Sijarić
Štampa: SOUR »Svjetlost«, Sarajevo, OOUR štamparija »Trebinje«
Za štampariju: Nikola Asanović

I S P R A V K E

STRANA:	STOJI:	TREBA:
II, 7 red odozdo	Sympetalae	IV Sympetalae
III, 11 red odozgo	što znčai	što znači
5, 15 red odozgo	Hellweger	He. — Hellweger
5, 16 red odozgo	He.-Hilda Ritter	H.R.-Hilda Ritter- Studnička
77, 12 red odozdo	T.inodonrum	T.inodorum
79, 17 red odozdo	L.montnanum	L.montanum
80, 3 red odozgo	T.cinerarifolium	T.cinerariifolium
81, 2 red odozdo	A.Alba	A.alba
89, 20 red odozdo	Nöman	Nyman
115, 8 red odozdo	CICHORIOIDEAE	CICHORIOIDEAE* (fusnota na str. 119)
120, 7 red odozgo	(C. A. Mayer)	(C.A.Meyer)
141, 21 red odozgo	subsp. lancifoium	subsp. lancifolium
9 red odozdo	H.treebevićianum	H.trebevićianum
146, 23 red odozgo	subsp. subrojeni	subsp. suborjeni
153, iza 16 reda dodati:	var. borovnicae Malý & Zahn 1929, GZM. 41:24	
163, 3 red odozgo	subsp. macranthogenez	subsp. macranthogenes.